

Σύματα Καπνού

ΤΕΥΧΟΣ 20 ΙΟΥΝΙΟΣ 2004

ΔΕΛΤΙΟ ΑΝΤΙΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΛΛΗ ΑΜΕΡΙΚΗ

- Ο ΜΟΝΟΔΡΟΜΟΣ ΤΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ (ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ) • ΕΙΔΗΣΕΙΣ
- Ο ΑΓΩΝΑΣ ΕΙΝΑΙ ΜΙΑ ΑΝΑΓΚΗ, ΣΑΝ ΤΗΝ ΑΝΑΠΝΟΗ... (ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΗΣ ΕΜΠΕ ΝΤΕ ΜΠΟΝΑΦΙΝΙ, ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΩΝ ΜΗΤΕΡΩΝ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΜΑΙΟΥ) • Η ΠΙΚΡΗ ΓΕΥΣΗ ΤΟΥ ΚΑΦΕ ΣΤΗ ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ
- MAQUILADORAS: Ο ΕΡΓΑΣΙΑΚΟΣ ΜΕ-

ΣΑΙΩΝΑΣ ΣΤΟ ΜΕΞΙΚΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ • Η ΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΑΤΑΟΥΛΑΛΠΑ ΓΙΟΥΠΑΝΚΙ • ΜΥΘΟΙ ΤΟΥ ΚΑΛΑΜΠΟΚΙΟΥ • ΚΑΠΟΤΕ ΣΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ: Η ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΑΦΡΙΚΑΝΩΝ ΣΚΛΑΒΩΝ ΣΤΗ ΛΑΤ. ΑΜΕΡΙΚΗ • ΚΑΜΠΑΝΙΑ «ΕΝΑ ΣΧΟΛΕΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΣΙΑΠΑΣ»: ΕΓΚΑΙΝΙΑ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ ΣΤΗΝ ΤΣΙΑΠΑΣ

Σήματα Καπνού

ΔΕΛΤΙΟ ΑΝΤΙΠΑΝΟΡΦΟΡΗΣΗΣ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ

Έκδοση της

ΟΜΑΔΑΣ

αντιΠΑΝΟΡΦΟΡΗΣΗΣ

για τη

ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ

✉ Ταχ. Διεύθυνση:
Στέκι Μεταναστών,
Τσαμαδού 13,
Εξάρχεια, Αθήνα

Τηλ.- Fax: 210-9811763

Τηλ.: 6974 973917

E-mail: ompllaam@yahoo.com

Τιμή: 2 ευρώ

Εξώφυλλο:

Αργεντινή, 11 Οκτωβρίου 2002

Διαχρονικό και παγκόσμιο: Η ομορφιά είναι στο δρόμο. Φωτογραφία: Rulo, Indymedia Argentina.

ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ: Σ.Γ., Ν.Κ.
ΤΗΛ. 210 - 9589022,
3844265

Τεχνική επιμέλεια - παραγωγή: Η.Τ.

Συντονισμός ύλης: Μ.Π.

Διορθώσεις κειμένων: Μ.Χ., Μ.Μπ.

Η αναδημοσίευση και με οποιονδήποτε τρόπο αναπαραγωγή μέσους ή όλου του εντύπου είναι απολύτως θεμιτή και επιθυμητή. Η αναφορά στην πηγή, προαιρετική μεν ευκταία δε.

2

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ο ΜΟΝΟΔΡΟΜΟΣ ΤΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ (ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ)	3
ΕΙΔΗΣΕΙΣ	4-15
Ο ΑΓΩΝΑΣ ΕΙΝΑΙ ΜΙΑ ΑΝΑΓΚΗ, ΣΑΝ ΤΗΝ ΑΝΑΠΝΟΗ... (ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΗΣ ΕΜΠΕ ΝΤΕ ΜΠΟΝΑΦΙΝΙ, ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΩΝ ΜΗΤΕΡΩΝ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΜΑΙΟΥ)	16-18
Η ΠΙΚΡΗ ΓΕΥΣΗ ΤΟΥ ΚΑΦΕ ΣΤΗ ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ	19-22
ΜΑΚΙΛΑΔΟΡΑΣ: Ο ΕΡΓΑΣΙΑΚΟΣ ΜΕΣΑΙΩΝΑΣ ΣΤΟ ΜΕΞΙΚΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ	23-26

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΕΞΕΓΕΡΜΕΝΗ ΑΞΙΟΠΡΕΠΕΙΑ

- ΤΑ ΝΕΑ ΚΙΝΗΜΑΤΑ ΤΩΝ «ΑΠΟ ΚΑΤΩ» ΣΤΗ ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ 27-33

Το Κοινωνικο-Πολιτικό Πλαίσιο Εμφάνισης της Αυτονομίας	29-31
ΡΑΥΛ ΖΙΒΕΣΧΙ: Τα Κινητήρια Προσώπων των Απο Κατω. Κοινωνικά Κινήματα της Λατινικής Αμερικής - Τάσεις και Προκλήσεις	32-35
ΑΥΤΟΝΟΜΕΣ ΖΑΠΑΤΙΣΤΙΚΕΣ ΙΘΑΓΕΝΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ	36
«Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΕΙΝΑΙ ΚΑΤΙ ΠΟΛΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΑ» (ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΛΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ «ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΑΡΔΙΑ ΤΩΝ ΖΑΠΑΤΙΣΤΑΣ ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ»)	37
«ΕΛΠΙΖΟΥΜΕ ΝΑ ΒΑΔΙΣΟΥΜΕ ΤΟ ΣΩΣΤΟ ΜΟΝΟΠΑΤΙ ΓΙΑ ΝΑ ΑΛΛΑΞΕΙ Ο ΚΟΣΜΟΣ» (ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΛΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ «Ο ΔΡΟΜΟΣ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ»)	38-39
ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ ΑΥΜΑΡΑ ΣΤΗ ΒΟΛΙΒΙΑ. (ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΗΣ ΤΖΕΝΙΦΕΡ ΣΑΝΤΑΝΤΕΡ)	40-41
ΜΣΤ: Το κίνημα των Χωρίς Γη της Βραζιλίας	42-43
ΖΑΝΟΝ: Ένα Εργοστάσιο Χωρίς Αφεντικά	44-46
ΚΙΝΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΝΕΡΓΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΣΤΗΝ ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ	47-49
ΝΑ ΚΕΡΔΙΣΟΥΜΕ ΤΟΥΣ ΔΡΟΜΟΥΣ!	50-53
Η ΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΑΤΑΟΥΑΛΠΑ ΓΙΟΥΠΑΝΚΙ	54-59
ΜΥΘΟΙ ΤΟΥ ΚΑΛΑΜΠΟΚΙΟΥ	60-61
ΚΑΠΟΤΕ ΣΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ: Η ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΑΦΡΙΚΑΝΩΝ ΣΚΛΑΒΩΝ ΣΤΗ ΛΑΤ. ΑΜΕΡΙΚΗ	62-66
ΚΑΜΠΑΝΙΑ «ΕΝΑ ΣΧΟΛΕΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΣΙΑΠΑΣ»: ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟΝ «ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟ» ΤΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ Η ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ ΤΩΝ ΑΓΩΝΩΝ ΤΩΝ ΛΑΩΝ ΕΓΚΑΙΝΙΑ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ	67

ΓΙΝΕ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΗΣ - ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΡΙΑ ΣΤΑ «ΣΗΜΑΤΑ ΚΑΠΝΟΥ»

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ: 18 ΕΥΡΩ ΓΙΑ 6 ΤΕΥΧΗ

Πολλοί και πολλές από σας, μας έχετε ζητήσει να έρχεται το περιοδικό μας στο σπίτι σας. Συμπληρώστε λοιπόν τα στοιχεία σας και στείλτε μας αυτό το απόκομμα και 18 ευρώ, που είναι η τιμή του περιοδικού + ταχυδρομικά και εμείς αναλαμβάνουμε να σας στέλνουμε 6 τεύχητα ΣΗΜΑΤΑ ΚΑΠΝΟΥ (6 τεύχη το χρόνο) και οποιαδήποτε άλλη έκδοση πραγματοποιούμε.

Το παραπάνω ποσό μπορείτε να μας το στείλετε:

α) Με ταχυδρομική επιταγή: **Αριάδνη Λελάκη, Ανδρούτσου 154, 185 35 Πειραιάς.**

β) Με κατάθεση στο λογαριασμό **017 01 021668 52** της **Αγροτικής Τράπεζας** στο όνομα **Γεωργία Ντούσια**. (Στην περίπτωση αυτή -αποφεύγετε τα έξοδα της επιταγής- στείλτε μας και αντίγραφο της απόδειξης κατάθεσης. Ταχυδρομικά στην παραπάνω διεύθυνση ή με **fax στο 210-9811763**).

Όνοματεπώνυμο

Διεύθυνση (οδός και αριθμός)

Πόλη Τ.Κ.

Τηλέφωνο Fax* E-mail*

(*) Προαιρετικά, αν θέλετε να σας ενημερώνουμε για τις δραστηριότητές μας.

Ο ΜΟΝΟΔΡΟΜΟΣ ΤΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ

Ένα ακόμη τεύχος των «Σημάτων Καπνού» αυτό που κρατάτε στα χέρια σας, αφιερωμένο για μια ακόμη φορά σ' αυτούς και σ' αυτές που δεν αφήνουν την Ιστορία να τελειώσει, σ' αυτούς και σ' αυτές που την αντιπολίτευσή τους στην πλανητική μονοκρατορία την κάνουν καθημερινή πράξη στις γειτονιές, στα εργοστάσια, στα χωράφια, στα σχολεία, στους δρόμους.

Σ' αυτό το τεύχος ο λόγος παραχωρείται κυρίως σ' αυτούς που δικαιούνται το ενδιαφέρον μας: στους πρωταγωνιστές και τις πρωταγωνίστριες της καθημερινής κοινωνικής πραγματικότητας της Λ. Αμερικής. Χαρακτηριστικό του τεύχους οι πολλές συνεντεύξεις, κάποιες εκ των οποίων είναι αναδημοσιεύσεις και κάποιες άλλες έχουν παραχωρηθεί απευθείας στα «Σήματα Καπνού». Επιχειρούμε με τον τρόπο αυτόν να αποκρυπτογραφήσουμε, με εμπειρίες βιωμένες από πρώτο χέρι, διάφορες πλευρές των κινημάτων αντίστασης στη Λ. Αμερική.

Ένα από τα σημαντικότερα στοιχεία που αναδεικνύεται μέσα απ' αυτές τις παρουσιάσεις είναι, όπως έχουμε άλλωστε επανειλημμένα επισημάνει και σε προηγούμενα τεύχη, η επανανοηματοδότηση λέξεων που είχαν φθαρεί και είχαν καταντήσει κοινοτυπίες μέσα από την επέλαση του νεοφιλελευθερισμού και την κακοποίηση που είχαν υποστεί σε καθεστώτα που, ενώ ξεκίνησαν ως απελευθερωτικές κινήσεις, κατέληξαν στη δυσφήμιση κάθε απελευθερωτικής έννοιας, ιδέας και αξίας, στην αποδόμηση των ιδανικών που ενέπνευσαν εκατομμύρια ανθρώπων στον 20ό αιώνα.

Στα κινήματα της Λ. Αμερικής συντελούνται κατά την άποψή μας ελπιδοφόρες διεργασίες, χρήσιμες για ανάγνωση και επεξεργασία από όλους όσοι αναζητούν τον δρόμο της κοινωνικής απελευθέρωσης. Όχι ως νέες «ιερές γραφές», όχι ως τόποι προσκυνήματος αλλά ως χώροι ανταλλαγής εμπειριών και απόψεων, ως σχολεία για έναν κόσμο διαφορετικό. Και η αλληλεγγύη σ' αυτές τις κινήσεις είναι μια αμφίδρομη σχέση που τροφοδοτεί με πλούτο ιδεών τα εμπλεκόμενα κινήματα.

Με μια τέτοια οπτική, δεν μπορούμε παρά να είμαστε χαρούμενοι που το δύσκολο έργο της Καμπάνιας «Ένα Σχολείο για την Τσιάπας» δείχνει πλέον ότι επιτυγχάνει τον άμεσο πρακτικό στόχο του. Και τα εγκαίνια του Κέντρου Εκπαίδευσης Δασκάλων-Πολιτιστικών Λειτουργιών, που συνδιοργανώνονται από την Καμπάνια και τον εξεγερμένο ζαπατιστικό δήμο Ρικάρντο Φλόρες Μαγκόν, τον Αύγουστο του 2004 στην κοινότητα Κουλέμπρα της Τσιάπας, δείχνουν ακριβώς ότι ο δρόμος της αλληλεγγύης βρήκε πολλούς και πολλές να στεγάσουν όνειρα, ελπίδες, διάθεση για προσφορά. Βρήκε πολλούς και πολλές που δεν συγκινούνται από τις «ιλλουστράσιόν» συσκευασίες των νέων «Μεγάλων Ιδεών» της εξουσίας του χρήματος, στη συγκεκριμένη περίπτωση του ψευδεπίγραφου εθελοντισμού των Ολυμπιακών Αγώνων. Έτσι λοιπόν το σκεπτικό με το οποίο διοργανώνεται αυτή η εκδήλωση έχει ένα αυτονόητο ενδιαφέρον και η επιτυχία της αποτελεί ήδη στόχο πολλών ανθρώπων και κινήσεων σε διεθνές επίπεδο (βλ. αποσπάσματα στη σελ. 67).

Της Σύνταξης

Κεντρική διάθεση: **ΣΤΕΚΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ**, Τσαμαδού 13, **ΑΘΗΝΑ**

Τηλ.- Fax: 210-9811763, Τηλ.: 6974-973917, E-mail: ompllaam@yahoo.com.

Διατίθεται επίσης στα βιβλιοπωλεία: «**ΒΑΒΕΛ**» (Λόντου 1 & Ζ. Πηγής, Εξάρχεια), «**ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ**» (Θεμιστοκλέους 37, Εξάρχεια), «**ΠΟΛΙΤΕΙΑ**» (Ασκληπιού 3, Αθήνα), «**ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ**» (Γραβιάς 3-5), «**SOLARIS**» (Μπότσης 6), «**ΟΥΤΟΠΙΑ**» (Σουλτάνη 8), «**UNDERGROUND**» (Καρσολή & Δημητρίου 56, Πειραιάς) «**ΑΙΩΝΕΣ**» (Κομνηνών 24 & Οδυσσέως, Νίκαια), «**ΑΠΡΟΒΛΕΠΤΟ**» (Ρ. Φερραίου 25, Ηλιούπολη, τηλ. 210-9940110) και στα περίπτερα της πλατείας Κάνιγγος και της πλατείας Εξαρχείων.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: • Πολιτιστικό Στέκι «**ΤΙΣ ΓΕΙΤΟΝΙΕΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ**», Αρριανού-Αη. Παντελεήμονος 1, τηλ. 2310-215462

• Ταβέρνα «**ΠΑΤΑΝΟΣ**», Αετορράχης 64, τηλ. 2310-817944 • Βιβλιοπωλείο «**ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ**», Νίκης 3

• Γιάννης Αγγελιδάκης, τηλ. 2310-816056 & 6944-797331

ΣΕΡΡΕΣ: «**ΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ**», Σταγείρων 11, τηλ. 23210-64720

ΠΤΟΛΕΜΑΪΔΑ: Βιβλιοπωλείο - Τυπογραφείο «**ΛΕΚΤΟΡ**», 25ης Μαρτίου 48, τηλ. 24630-53250

ΤΡΙΚΑΛΑ: Τηλ. 6932-581399 **ΑΓΡΙΝΙΟ:** Καφέ «**ΑΛΒΕΔΟΝ**» **ΜΥΤΙΛΗΝΗ:** Τηλ. 22510-43590

ΠΑΤΡΑ: Βιβλιοπωλείο «**ΤΡΟΧΟΣ**», τηλ. 2610-224547 **ΚΑΛΑΜΑΤΑ:** Βιβλιοπωλείο «**ΕΝΔΟΧΩΡΑ**», Χρ. Παγώνη 19, τηλ. 27210-25878

ΣΠΑΡΤΗ: Εκδόσεις «**ΙΔΙΟΜΟΡΦΗ**», Λωριέων 45, τηλ. 27310-82203

ΧΑΝΙΑ: • Βιβλιοπωλείο «**ΣΧΗΜΑ**» Δημοκρατίας 38 • Βιβλιοπωλείο «**ΠΟΛΥΕΔΡΟ**» Μπονιαλή 26

ΡΕΘΥΜΝΟ: «**ΚΕΝΤΡΟ ΝΕΩΝ**» Δ. Ρεθύμνης

ΔΟΜΙΝΙΚΑΝΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

**Αλλαγή εξουσίας σε κλίμα
έντασης**

Τέλος για την κυβέρνηση του Ιπόλιτο Μεχία μετά τις προεδρικές εκλογές της 16ης Μαΐου. Νικητής αναδείχθηκε ο Λεονέλ Φερνάντο, επικεφαλής του κεντροαριστερού Κόμματος της Δομινικανής Απελευθέρωσης (PLD), με ποσοστό 55%, είκοσι δηλαδή ποσοστιαίες μονάδες πάνω από το Δομινικανό Επαναστατικό Κόμμα του Μεχία. Η προεκλογική περίοδος υπήρξε αρκετά ταραγμένη, σηματοδεύτηκε από έντονες λαϊκές κινητοποιήσεις που ήδη είχαν αρχίσει από τον Ιανουάριο και αντιμετωπίστηκαν με τρομακτική καταστολή, καταιγισμό προπαγάνδας από τα μέσα ενημέρωσης και κλίμα οξυμένης αντιπαράθεσης.

Το «οικονομικό θαύμα του νεοφιλελευθερισμού», όπως είχε θεωρηθεί η Δομινικανή Δημοκρατία την προηγούμενη δεκαετία, διέρχεται μεγάλη κρίση, γεγονός που έχει οδηγήσει σε μαζικούς ξεσηκωμούς. Μετά τις απεργίες του Ιανουαρίου και του Φεβρουαρίου, στα μέσα Απριλίου πραγματοποιήθηκε νέα γενική απεργία, με άξονες τον υψηλότατο πληθωρισμό και την καταστολή. Οι κινητοποιήσεις και πάλι αντιμετωπίστηκαν με σκληρή καταστολή η οποία άφησε πίσω της 2 νεκρούς και 150 συλληφθέντες. Παρά την αλλαγή κυβέρνησης, δεν αναμένεται αλλαγή στην κυβερνητική πολιτική καθώς παλιά και νέα κυβέρνηση παρουσιάζονται ουσιαστικά ως οι δύο όψεις του ίδιου νομίσματος και μόνο, ίσως, η συνεχιζόμενη λαϊκή αντίδραση θα μπορούσε να δώσει διέξοδο στη διαιώνιση της οικονομικής και κοινωνικής κρίσης.

ΑΙΤΗ

**Στην κόψη του ξυραφιού:
μετά το πραξικόπημα των ΗΠΑ...**

Τρεις μήνες μετά τη βίαιη εκδίωξη του Αριστίντ, η κατάσταση στη χώρα παραμένει κρίσιμη ενώ την ίδια ώρα, όλες οι αποκαλύψεις συγκλίνουν στο ότι η «παραίτηση» δεν ήταν παρά πραξικόπημα κατά του πρώην προέδρου. Εν τω μεταξύ, η παρουσία των ξένων στρατευμάτων αυξάνεται αφού στους 3.700 στρατιώτες των ΗΠΑ, Καναδά, Γαλλίας και Χιλής, προστέθηκαν ήδη στρατιωτικές δυνάμεις της Βραζιλίας -η οποία θα αναλάβει ρόλο ηγέτιδας μεταξύ των διεθνών ειρηνευτικών δυνάμεων- και σύντομα αναμένονται κι άλλες από Ουρουγουάη (μέσα σε κλίμα έντονης αντιπαράθεσης πάρθηκε ήδη η απόφαση για την αποστολή τους) και Αργεντινή (η απόφαση συζητείται στο κοινοβούλιο). Παρά την υποτιθέμενη ύφεση της κρίσης λόγω της αλλαγής εξουσίας, ο πληθυσμός παραμένει βυθισμένος σε συνθήκες φτώχειας και συνεχίζουν να επικρατούν συνθήκες χάους. Η πρωτεύουσα βρίσκεται χωρίς ηλεκτρικό ρεύμα για εβδομάδες, ενώ η διορισμένη κυβέρνηση του Λατορτού επιδίδεται στο κυνήγι σπαδών του Αριστίντ, έχοντας ήδη δολοφονήσει δεκάδες.

Πολύ σύντομα μετά την απομάκρυνση του Αριστίντ από τη χώρα, οι ενδείξεις μετατράπηκαν σε αποδείξεις σχετικά με την υποτιθέμενη «παραίτηση» του. Ο ίδιος, από την Καραϊβική όπου είχε διαφύγει, αλλά κυρίως ο δικηγόρος του, σε συνεντεύξεις τους σε διεθνείς εφημερίδες και τηλεοπτικά μέσα, υποστήριξαν κατηγορηματικά την ύπουλη ανάμιξη των ΗΠΑ στην εκδίωξή του. Η Επιτροπή Έρευνας η οποία ανέλαβε να διερευνήσει τα γεγονότα του Φλεβάρη, σε έκθεσή της που δόθηκε στη δημοσιότητα στα τέλη Μαρτίου, αποκάλυψε ότι οι κυβερνήσεις των ΗΠΑ και της Δομινικανής Δημοκρατίας συνέβαλαν ουσιαστικά στον εξοπλισμό των «ανταρτών» στην Αϊτή καθώς και στη μεθόδευση και εκτέλεση της όλης επιχείρησης. Παρουσιάστηκαν στοιχεία σύμφωνα με τα οποία 200 στρατιώτες των αμερικάνικων ειδικών δυνάμεων είχαν φτάσει στη Δομινικανή Δημοκρατία αρκετό καιρό πριν και -με αποκλειστική ευθύνη του προέδρου Μεχία- διεξήγαγαν στρατιωτικές ασκήσεις στο έδαφος της χώρας. Ο δικηγόρος του Αριστίντ υποστήριξε ότι τουλάχιστον 40 ένστολοι με βαρύ οπλισμό μπήκαν από τα σύνορα στην Αϊτή την κρίσιμη περίοδο, ενώ οι αρχηγοί των «αντάρτικων δυνάμεων», Γκι Φιλίπ και Χοδέλ Τσαμπλίν (ο οποίος παλαιότερα υπήρξε συνεργάτης της ΣΙΑ), το αμέσως προηγούμενο διάστημα είχαν επισκεφτεί τον Άγιο Δομίνικο. Τη συμπαράστασή τους στο λαό που φαίνεται ότι αντιδρά στη διορισμένη κυβέρνηση, δήλωσαν η κυβέρνηση της Βενεζουέλας καθώς και μέλη κυβερνήσεων χωρών της CARICOM (Κοινότητα των χωρών της Καραϊβικής) οι οποίες δεν αναγνωρίζουν την κυβέρνηση του Λατορτού και θεωρούν ότι ΗΠΑ και Γαλλία παραβίασαν διεθνείς νόμους αναγκάζοντας τον Αριστίντ να εγκαταλείψει την εξουσία και τη χώρα. Όλα δείχνουν ότι οι ΗΠΑ σκοπεύουν να εγκαταστήσουν μόνιμη στρατιωτική βάση στην Αϊτή για να μπορούν να ελέγχουν με μεγαλύτερη ευχέρεια την περιοχή.

ΓΟΥΑΤΕΜΑΛΑ

Τελικά... φταίξαμε

Τον περασμένο Απρίλη, οι πρόεδροι τριών κρατικών οργανισμών της Γουατεμάλας, παραδέχτηκαν δημόσια την ευθύνη τους για το θάνατο της ανθρωπολόγου Myrna Mack η οποία δολοφονήθηκε το 1990 κατά τη διάρκεια επιχειρήσεων των στρατιωτικών δυνάμεων του τότε προέδρου Σερέζο. «Στο όνομα του κράτους ζητώ συγγνώμη από την οικογένεια της Myrna Mack και το λαό της Γουατεμάλας για τη δολοφονία», απολογήθηκε ο πρόεδρος της χώρας, Όσκαρ Μπέργκερ. Η ανθρωπολόγος βρισκόταν στη Γουατεμάλα συμμετέχοντας σε έρευνες πάνω στις συνθήκες που αντιμετώπιζαν οι ιθαγενείς, και ιδιαίτερα οι εκτοπισμένοι, ως συνέπεια του εμφυλίου πολέμου που διήρκεσε 36 χρόνια. Η επίσημη αναγνώριση της κρατικής ευθύνης έγινε στο πλαίσιο δράσης της Διεθνούς Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων η οποία ήταν αφιερωμένη στη μνήμη της Mack.

Το ίδιο ωστόσο διάστημα, ιθαγενικές οργανώσεις -απόγονοι των θυμάτων- βρίσκονταν σε διαρκείς κινητοποιήσεις με άξονα την απαίτηση της διαλεύκανσης των εγκλημάτων που διέπραξαν ο στρατός και τα τάγματα θανάτου κατά τη διάρκεια του πολέμου. Στο πλαίσιο διεθνούς καμπάνιας με τον τίτλο «Ναι, υπήρξε γενοκτονία» συγκεντρώθηκαν χιλιάδες γράμματα διαμαρτυρίας και υπογραφές από διάφορα μέρη του κόσμου και οι ιθαγενείς πορεύτηκαν στους δρόμους κρατώντας τις τσάντες με τα μηνύματα που είχαν καταφτάσει. Το Κέντρο Νομικής Δράσης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, το οποίο και συντόνισε την καμπάνια, ανακοίνωσε τη συλλογή 60.000 μηνυμάτων που απευθύνονται στις αρχές της Γουατεμάλας και μεταξύ άλλων, ζητούν την παραπομπή σε δίκη των υπεύθυνων για τις σφαγές, ανάμεσα στους οποίους... ε-ξέχουσα θέση κατέχει ο πρώην δικτάτορας Ρίος Μοντ.

Πηγές: Comcosur

ΜΕΞΙΚΟ

Αυξάνονται οι στρατιωτικές πιέσεις στην Τσιάπας

Μόνιμη έχει γίνει πλέον η παρουσία δυνάμεων του ομοσπονδιακού στρατού σε πολλές περιοχές της Τσιάπας ενώ τελευταία, αυξάνονται και οι δραστηριότητές του... Ο στρατός ανέλαβε να επιβάλλει την τάξη στο δήμο Ζινakanτάν όπου βάσεις στήριξης των ζαπατίστας πραγματοποιούσαν κινητοποιήσεις, με αποτέλεσμα η παρέμβασή του να αφήσει πίσω της τουλάχιστον 39 τραυματίες και 125 οικογένειες εκτοπισμένων. Σύμφωνα με καταγγελίες των Συμβουλίων Καλής Διακυβέρνησης, οι στρατιωτικές θέσεις και οι περίπολοι έχουν αυξηθεί δραματικά τους τελευταίους μήνες, γεγονός που φαίνεται να εντάσσεται στα γενικότερα σχέδια της κυβέρνησης Φοξ για την περιοχή. Στον αυτόνομο δήμο του Όβεντικ (όπου ανήκει και το Ζινakanτάν), από τα τέλη του προηγούμενου χρόνου και μέχρι τον περασμένο Μάρτη δεν έπαψαν να καταγράφονται και επιθέσεις παραστρατιωτικών.

Πηγές: FZLN, Indymedia Chiapas

Η νεοφιλελεύθερη πολιτική του Φοξ

Η ραγδαία αύξηση της ανεργίας και η ανάπτυξη -την τελευταία περίοδο- νέων φαινομένων παραοικονομίας αποτελούν συνέπειες της νεοφιλελεύθερης πολιτικής της κυβέρνησης Φοξ. Το Μάρτιο, ο αριθμός των ανέργων ανήλθε σε 1.700.000 άτομα, δηλαδή 400.000 άνεργοι περισσότεροι από το Δεκέμβριο. Εν τω μεταξύ - σύμφωνα με στοιχεία- τουλάχιστον 3 στις 10 οικογένειες καταφεύγουν σε εταιρείες ενεχυρίασης (σήμερα υπάρχουν περίπου 1.500 και αυξάνονται συνεχώς), φαινόμενο που παρουσιάζει ανοδικές τάσεις και θεωρείται ότι αποτελεί την ύστατη επιλογή για να αντιμετωπίσουν τις οικονομικές τους ανάγκες. Το οικονομικό μοντέλο «ανάπτυξης» της κυβέρνησης, στοχεύει στη σταθερότητα της μακροοικονομίας με βασικό άξονα τις ιδιωτικοποιήσεις και την είσοδο του ξένου κεφαλαίου. Η οικονομική πολιτική συνάδει, ασφαλώς, με τη γενικότερη πολιτική επιλογή της όλο και στενότερης πρόσδεσης στο άρμα των ΗΠΑ, χαρακτηριστικά δείγματα της οποίας αποτελούν οι πρόσφατες δηλώσεις του προέδρου Φοξ για την πρόθεσή του να στείλει στρατεύματα στο Ιράκ, αλλά και να απομακρυνθεί από τη MERCOSUR, καταπατώντας δεσμεύσεις που είχε αναλάβει και προωθώντας αντίστοιχα την υπογραφή όλο και περισσότερων συμφωνιών ελεύθερου εμπορίου με την κυβέρνηση των ΗΠΑ.

Πηγές: Jornada, Alainet

ΚΟΥΒΑ

Ακόμα σκληρότερα μέτρα Μπους κατά της Κούβας

Η εξαγγελία, στις 6 Μαΐου, των νέων οικονομικο-πολιτικών μέτρων της κυβέρνησης Μπους κατά της Κούβας αποτελεί ένα ακόμα βήμα περαιτέρω σκλήρυνσης της πολιτικής των ΗΠΑ. Αυτή τη φορά, ο στόχος είναι επίσημα διακηρυγμένος από κυβερνητικά χείλη: ανατροπή του Φιντέλ, ανα-

τροπή της κυβέρνησης. Συστάθηκε η «Επιτροπή Υποστήριξης για μια Ελεύθερη Κούβα». Ακολούθησε η καταδίκη της Κούβας στην Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ για παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Αυτή τη φορά, την πρόταση κατέθεσε η Ονδούρα -καθώς οι ΗΠΑ δεν συμμετέχουν στην πα-

ραπάνω επιτροπή- και η καταδικαστική απόφαση πλειοψήφησε με διαφορά μόλις μίας ψήφου, παρά τις τρομακτικές και εκβιαστικές πιέσεις που ασκήθηκαν από την πλευρά των ΗΠΑ στις χώρες-μέλη της επιτροπής. Για ακόμα μια φορά το πρόσχημα υπάρχει: παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Θα μπορούσε να αποτελέσει αντικείμενο μεγάλης συζήτησης η κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Κούβα, ωστόσο, παρά τις αποχρώσεις των απόψεων, δεν μπορεί κανείς παρά να νοιώθει οργή και αγανάκτηση όταν στην καταδίκη πρωτοστατούν και μιλούν για ανθρώπινα δικαιώματα οι μεγαλύτεροι εγκληματίες και βιαστές της ελευθερίας που υπάρχουν στον πλανήτη μας. Ένα μήνα μετά, ανακοινώνονται τα νέα μέτρα: 450 σελίδες στρατηγικών ενεργειών που αποβλέπουν στην ανατροπή της κουβανικής κυβέρνησης και μεταξύ άλλων περιλαμβάνουν την αύξηση της υποστήριξης στην εσωτερική αντιπολίτευση, την ένταση των διεθνών εκστρατειών ενάντια στην Κούβα, την όξυνση της καμπάνιας μέσα από τα ΜΜΕ με στόχο τη συκοφαντία της, τη λήψη νέων μέτρων με στόχο το στραγγαλισμό της οικονομίας. Ανάμεσα σε άλλα, ο Μπους ανακοίνωσε: α) τη διάθεση 59.000 δολαρίων τα επόμενα 2 χρόνια για τη χρηματοδότηση ενεργειών για την ανατροπή του καθεστώτος, β) την απαγόρευση στους Κουβανούς που μένουν στις ΗΠΑ να στέλνουν χρήματα και πακέτα στις οικογένειές τους αν είναι μέλη της κυβέρνησης ή του κομμουνιστικού κόμματος και τη μείωση των επισκέψεών τους στην Κούβα σε 1 φορά κάθε 3 χρόνια αντί κάθε χρόνο γ) την άρνηση χορήγησης βίζας στους Κουβανούς κρατικούς υπαλλήλους που θέλουν να ταξιδέψουν στις ΗΠΑ δ) την ένταση των προσπαθειών να δεσμεύσουν τις κυβερνήσεις τρίτων χωρών στις αντικουβανικές εκστρατείες και τη στήριξη ενεργειών που σαμποτάρουν τον τουρισμό προς την Κούβα.

Πολλοί έκαναν λόγο για αναβίωση του μακαρθισμού. Η απάντηση του λαού της Κούβας άμεση, καθώς μία βδομάδα αργότερα, ένα εκατομμύριο περίπου Κουβανοί πορεύτηκαν στην Αβάνα, με τον Φιντέλ στις πρώτες γραμμές της πορείας, φωνάζοντας ότι εχθρός τους δεν είναι ο αμερικάνικος λαός, αλλά τα καταστροφικά σχέδια της αμερικάνικης κυβέρνησης. Άλλωστε, είναι γνωστό ότι ο Μπους με την εξαγγελία των μέτρων αποβλέπει στην εξασφάλιση των ψήφων των αντικαστροφικών Κουβανών του Μαϊάμι και της μαφίας της Φλώριδας στις προσεχείς εκλογές, χάρη στη βοήθεια των οποίων εκλέχτηκε το 2000.

Πηγές: cubaweb, anncol, Revista koeyu

Δικαστικό χτύπημα στο Μπακάρντι

Ενα σκληρό χτύπημα επέφερε το Τμήμα Εμπορίου των ΗΠΑ στην αυτοκρατορία του Μπακάρντι, αναγνωρίζοντας το δικαίωμα της κουβανικής κυβέρνησης στη διαχείριση της μάρκας του Havana Club. Μετά από οχτώ χρόνια διαμάχης, το Γραφείο Ετικετών απέρριψε την πρόταση των εκπροσώπων του Μπακάρντι να ακυρωθεί η κατοχύρωση του Havana Club στις ΗΠΑ με το επιχείρημα ότι η ονομασία είχε αποκτηθεί με δόλιο τρόπο. Η επιτροπή επιβεβαίωσε ακόμα ότι η καταχώρηση της μάρκας είχε ανανεωθεί νόμιμα το 1996 από την Havana Club Holdings, μια στρατηγική συμμαχία ανάμεσα στην κουβανική κυβέρνηση και την εταιρία λικέρ Pernod, που διανέμει το Havana Club σε 183 χώρες. Εκπρόσωπος της εταιρίας του Μπακάρντι, η έδρα της οποίας βρίσκεται στο Μαϊάμι για τις ΗΠΑ, εξέφρασε την αντίθεσή της στην απόφαση και δήλωσε ότι θα διερευνήσουν εναλλακτικές λύσεις για να αποδείξουν το νόμιμο δικαίωμα της πολυεθνικής να χρησιμοποιεί τη μάρκα του Havana Club. Αν και το πολύχρονο εμπόριο που επιβάλλεται στη χώρα απαγορεύει στην Κούβα να πουλάει ρούμι στις ΗΠΑ, ειδικοί του εμπορίου βεβαιώνουν ότι η ουσία της διαμάχης βρίσκεται στο να αποτρέψει τη μελλοντική διακίνηση του ποτού στη χώρα.

Πηγή: Rebellion

Σε δύσκολη θέση φαίνεται να βρίσκεται η κυβέρνηση Μέσα το τελευταίο τρίμηνο μετά από ένα σχετικά ήρεμο διάστημα, αυτό της «περιόδου χάριτος των 90 ημερών» που δόθηκε στη νέα κυβέρνηση μετά το λαϊκό ξεσηκωμό του προηγούμενου Οκτώβρη, που κατέληξε στην ανατροπή του πρώην προέδρου Λοσάδα. Η απόφαση της κυβέρνησης να προχωρήσει σε συμφωνία πώλησης φυσικού αερίου στην Αργεντινή και στη συνέχεια η απόφασή της να προχωρήσει σε ένα καταφανώς «χειραγωγημένο» δημοψήφισμα για την τύχη του φυσικού αερίου της χώρας, φαίνεται ότι αποτέλεσαν τη νέα σπίθα, μέσα σε ένα γενικότερο, φυσικά, κλίμα υποδόσκουσας έντασης, καθώς ένα σύνολο δεσμεύσεων της νέας κυβέρνησης δεν φαίνεται να υλοποιούνται.

Τα συνδικάτα των δασκάλων βρίσκονται σε διαρκείς κινητοποιήσεις, η Κεντρική Εργατική Ομοσπονδία (COB) κάλεσε σε γενική απεργία στις 22 Απριλίου -με οικονομικά κυρίως αιτήματα αλλά και με εξέχον ζήτημα αυτό του φυσικού αερίου- η οποία παρέλυσε τη Λα Πας αφού υπήρξε μαζική συμμετοχή συνδικάτων μεταφορών, αυτοκινητιστών, πανεπιστημιακών, μικροεμπόρων... Ακολούθησαν κινητοποιήσεις φοιτητών· στην πρωτεύουσα έφτασαν να διαδηλώνουν 5.000 φοιτητές διεκδικώντας αύξηση του προϋπολογισμού για την παιδεία σε 27% έναντι 3% που πρότεινε η κυβέρνηση. Ιθαγενείς εργάτες ξεκίνησαν κινητοποιήσεις στα ορυχεία, μέλη του Κινήματος των Χωρίς Γη (MST) κατέλαβαν τις εγκαταστάσεις του Ινστιτούτου Αγροτικής Μεταρρύθμισης και ξεκίνησαν απεργία πείνας ενάντια στην κυβερνητική πολιτική στον αγροτικό τομέα. 4.000 ιθαγενείς -μετά από απόφαση ιθαγενικών οργανώσεων- προχώρησαν σε συμβολική κατάληψη πετρελαιοφόρων εδαφών στην περιοχή Καμίρι διαμαρτυρόμενοι για το ξεπούλημα των φυσικών πόρων της χώρας στις πολυεθνικές. Σε νέες κινητοποιήσεις, δάσκαλοι και φοιτητές ξεκίνησαν στις 13 Μάη μεγάλη πορεία 3.000 ατόμων από την πόλη Πατακαμάγια (110 χιλ.) προς τη Λα Πας μπλοκάροντας την κεντρική οδική αρτηρία, στη διαδρομή της οποίας πήραν μέρος εργαζόμενοι στην υγεία και τις κατασκευές δρόμων ενώ αγρότες δήλωσαν ότι ετοιμάζονται για νέες καταλήψεις εθνικών οδών.

Οι εκπρόσωποι των συνδικάτων καταδίκασαν την απόφαση του προέδρου Μέσα να εξάγει φυσικό αέριο στην Αργεντινή, θεωρώντας ότι αθέτησε τις υποσχέσεις του Οκτώβρη. «Πρόκειται για προδοσία. Ο Μέσα αποφάσισε να κυβερνήσει ολιγαρχικά... υπέγραψε την καταδίκη του», δήλωσε χαρακτηριστικά ο Ρομπέρτο ντε λα Κρουζ, από τις ηγετικές μορφές του λαϊκού κινήματος της πόλης Ελ Άλτο. Σήμερα, αυτό που φαίνεται να αποτελεί άξονα συντονισμού ενός ευρύτατου φάσματος συνδικαλιστικών, κυρίως, οργανώσεων (ανάμεσα στις οποίες η COB και η CSUTCB/ Ενιαία Συνδικαλιστική Συνομοσπονδία Εργατών Αγροτών Βολιβίας, συνδικάτα δασκάλων, εργατών ορυχείων, αγροτών κ.λπ.) είναι η μάχη ενάντια στο δημοψήφισμα για την τύχη του φυσικού αερίου, τουλάχιστον με τη μορφή των πέντε δυσνόητων ερωτήσεων - παγίδων που η κυβέρνηση προωθεί, παράλληλα με την έναρξη καμπάνιας για την εθνικοποίηση των φυσικών πόρων. Σύμφωνα με τα μέχρι στιγμής δεδομένα, φαίνεται να διεκδικούν την πραγματοποίηση του δημοψηφίσματος με τη μορφή του ΝΑΙ ή ΟΧΙ στην πώληση του φυσικού αερίου, διαφορετικά, δηλώνουν ότι θα το σαμποτάρουν. Στο παραχώδες σκηνι-

κό της χώρας, προστέθηκε στις αρχές Ιουνίου η παραίτηση του Φελίπε Κίσπε από τη βουλευτική του έδρα (ένας από τους 6 βουλευτές που εκλέχτηκαν με το Ιθαγενικό Κίνημα Πατασκουτί - MIP στις εκλογές του 2002, πρόεδρος του MIP και γενικός γραμματέας της CSUTCB), γεγονός που φαίνεται να εντάσσεται στο γενικότερο πλαίσιο της τάσης για όξυνση της λαϊκής αντιπαράθεσης απέναντι στην κυβέρνηση. Με δημόσια ανακοίνωση γνωστοποίησε την «αμετάκλητη» απόφασή του να παραιτηθεί καθώς, όπως ανέφερε ανάμεσα σε άλλα, «οι βουλευτές κλέβουν, δεν παράγουν έργο και εξαπατούν το λαό και την κοινή γνώμη», ενώ σημαντικό ρόλο έπαιξε η ριζική αντίθεσή του στην πρόσφατη απόφαση του κοινοβουλίου -μετά από εντονότερες πιέσεις των ΗΠΑ- να παραχωρήσει καθεστώς ατιμωρησίας στους βορειοαμερικάνους στην περίπτωση που θα αντιμετώπιζαν κατηγορίες για παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας διαπραχθέντα στο έδαφος της Βολιβίας. Σε στάση και επιλογές αρκετά πιο μετριοπαθείς, τόσο σε επίπεδο λόγου όσο και πράξεων, φαίνεται να επιμένει το Κίνημα προς το Σοσιαλισμό (MAS) και ο επικεφαλής του Έβο Μοράλες, παρ' όλο που -σύμφωνα με πληροφορίες- τα μέλη του συναντούν έντονη κατακραυγή στις οργανώσεις που συμμετέχουν ενώ η Κοσσυμπούμπα, περιοχή-προπύργιο του Μοράλες, φαίνεται σταδιακά να εντάσσεται στο κλίμα των κινητοποιήσεων. Η κατάσταση θα μπορούσε να χαρακτηριστεί πολύ ρευστή. Παρά την αναμφισβήτητη λαϊκή αντίδραση, πιθανόν θα ήταν επιπόλαιο να μιλήσουμε για προάγγελο «νέας» εξέγερσης. Ένα από τα ζητήματα, άλλωστε, που κατέδειξε το προηγούμενο διάστημα, πλουσιότατο σε κινηματικές εμπειρίες, φαίνεται να είναι ότι η ανατροπή, παραίτηση ή αντικατάσταση ενός προέδρου δεν μπορεί να αποτελεί ούτε στόχο αλλά ούτε ελπίδα του κινήματος. Οι μορφές αγώνα, τα αιτήματα, οι συμμαχίες, οι στόχοι και τα όρια μοιάζουν αρκετά πιο σύνθετη υπόθεση... Και στη Λατινική Αμερική το πείραμα πραγματοποιήθηκε επανειλημμένα. Εκουαδόρ, Βολιβία...

ΚΟΛΟΜΒΙΑ Από το Σχέδιο Κολομβία στο Πατριωτικό Σχέδιο

Νέο επιθετικό σχέδιο του προέδρου Αλβάρο Ουρίμπε, φαίνεται να δυναμιτίζει οριστικά τις ελάχιστες πιθανότητες ειρηνικής διεξόδου στην ένοπλη σύγκρουση και να προδίδει τις προσδοκίες κάθε σχετικής προσπάθειας, από όποια πλευρά και αν προέρχεται. Το νέο σχέδιο λανσάρεται χαρακτηριζόμενο ως το πιο «αισιόδοξο» σε ολόκληρη την ιστορία του εμφυλίου πολέμου, αυτό που δυναμικά, αποτελεσματικά και με οποιοδήποτε κόστος θα δώσει τη λύση, εξολοθρεύοντας οριστικά τις αντάρτικες δυνάμεις των FARC-EP (μιας κι εκεί στρέφεται κατ' αρχήν) και χαρίζοντας στους Κολομβιανούς μια πατρίδα ελεύθερη από τους ενοχλητικούς τρομοκράτες. Χρειαζόταν λοιπόν ένα όνομα που θα εμπνεύσει και θα αποτελέσει το άλλοθι για τις βιαιότητες που αναπόφευκτα θα ακολουθήσουν: Plan Patriota, Πατριωτικό Σχέδιο. Η νέα αυτή φάση του Σχεδίου Κολομβία σαφώς και έχει την αμέριστη και πολύπλευρη στήριξη των ΗΠΑ, αν δεν αποτελεί και έμπνευσή τους. Το νέο σχέδιο αφορά την αποστολή 15.000 στρατιωτών στις νότιες περιοχές της χώρας, όπου πιστεύεται ότι βρίσκεται ο κύριος όγκος των αντάρτικων δυνάμεων των FARC-EP και οι ζώνες υπό τον «έλεγχό» τους. Να σημειώσουμε ότι πέρα από τα φαινόμενα βίας, διώξεων και καταστολής που συμβαίνουν σε ολόκληρη τη χώρα, στο νότο η κατάσταση παρουσιάζει πολλαπλάσια όξυνση σε όλα τα επίπεδα. Σε καθημερι-

νή βάση ο πληθυσμός βρίσκεται αντιμέτωπος με επιθέσεις παραστρατιωτικών σε μια άψογη συνεργασία με τον στρατό, οι οποίοι διαπράττουν τρομακτικές βιαιοπραγίες, απειλές, δολοφονίες, ενώ διαρκώς αυξάνεται ο αριθμός των εκτοπισμένων, κυρίως στις περιοχές που εντάσσονται σε σχέδια στρατηγικής σημασίας είτε αυτά αφορούν την εξόντωση των ανταρτών είτε την εκμετάλλευση των φυσικών πόρων. Το νέο σχέδιο περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, και την εγκατάσταση ενός Κέντρου Εθνικής Εκπαίδευσης που ουσιαστικά θα εγγυάται τη συνεχή παρουσία του στρατού στην περιοχή. Οι ΗΠΑ ενέκριναν νέους πόρους για τη χρηματοδότηση του παραπάνω σχεδίου καθώς και την αποστολή ειδικευμένου προσωπικού. Ίσως δεν αποτελεί παρά απλή σύμπτωση, αλλά ας σημειώσουμε το γεγονός ότι η «επιθετική πρωτοβουλία» του Ουρίμπε ανακοινώθηκε λίγες μέρες μετά που δόθηκε στη δημοσιότητα ανακοίνωση των FARC-EP η οποία -μεταξύ άλλων- έκανε λεπτομερή αναφορά στις συγκρούσεις του τελευταίου διαστήματος ανάμεσα στις αντάρτικες δυνάμεις και το στρατό ή τους παραστρατιωτικούς.

Πηγές: Adital, Anncol

ΠΑΝΑΜΑΣ

Εκ νέου... Τορίχος

Στις 2 Μαΐου πραγματοποιήθηκαν -μετά από 5 χρόνια- προεδρικές εκλογές στον Παναμά. Νικητής αναδείχθηκε ο 41χρονος Μαρτίν Τορίχος, ηγέτης του κόμματος Νέα Πατρίδα, που προέκυψε από τη συμμαχία του Δημοκρατικού Επαναστατικού Κόμματος (PRD) και του δεξιού Λαϊκού Κόμματος (PP). Ο Τορίχος προηγήθηκε με ποσοστό 47%, έναντι 30% του βασικού αντιπάλου του Εντάρρα, του δεξιού Κόμματος Αλληλεγγύης

(PS). Στις πρώτες εκλογές που πραγματοποιήθηκαν χωρίς την παρουσία αμερικάνικων στρατευμάτων στη χώρα και με τη διώρυγα να βρίσκεται -από το 2000- υπό τον πλήρη έλεγχο του Παναμά, οι προεκλογικές εξαγγελίες του νικητή περί «μείωσης της φτώχειας και πόλεμο κατά της εγκληματικότητας» φαίνεται ότι έπεισαν τον πληθυσμό των 3 εκατομμυρίων Παναμεζών. Ωστόσο, σύμφωνα με πολιτικούς αναλυτές, σημαντικό ρόλο στο αποτέλεσμα φαίνεται να έπαιξε το «βάρος» του ονόματός του καθώς ο «τοριχισμός» παραμένει ζωντανός σε μεγάλο κομμάτι του λαού. Άλλωστε, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι ως πρόεδρος ο Ομάρ Τορίχος προχώρησε σε κρατικοποιήσεις αρκετών επιχειρήσεων, υπήρξε ο πρώτος λατινοαμερικάνος πρόεδρος που έσπασε το εμπάργκο ενάντια στην Κούβα και το κατήγγειλε δημόσια σε γενική συνέλευση του ΟΗΕ, στήριξε τη Λαϊκή Ενότητα του προέδρου Αλιέντε στη Χιλή και τον αγώνα των σαντινίστας.

Η αλήθεια, ωστόσο, μοιάζει αρκετά διαφορετική καθώς, όπως συνάγεται από δηλώσεις του, ο Μαρτίν Τορίχος φαίνεται διατεθειμένος να συνεχίσει τις νεοφιλελεύθερες πολιτικές της προκατόχου του.

Ως πιθανότερο θεωρείται ότι ο Τορίχος θα

Επιθέσεις σε συνδικαλιστές και καταστολή απεργιών

Μεγάλη ήταν η προσπάθεια της κυβέρνησης να απειλήσει και να καταπνίξει τους συνδικαλιστικούς αγώνες των προηγούμενων μηνών που αναπτύχθηκαν κυρίως από εργαζόμενους στην Coca-Cola και την κρατική πετρελαϊκή εταιρεία Ecopetrol.

Στις 2 Μαρτίου, 4 ένοπλοι εισέβαλαν στα γραφεία της Sinaltrainal (Συνδικάτο εργαζομένων στη βιομηχανία τροφίμων, όπου υπάγονται και οι εργαζόμενοι στην Coca-Cola) στην πόλη Μπαρρανκίγια, τα λεηλάτησαν και επιτέθηκαν σε 4 μέλη του σωματείου που ήταν παρόντα. Μία μέρα νωρίτερα, στη νότια περιοχή Ορίτο Πουτουμά-

στηρίξει την παρούσα κυβέρνηση -η οποία θα συνεχίσει μέχρι την 1η Σεπτεμβρίου οπότε και θα παραλάβει την εξουσία- στις διαπραγματεύσεις της με τις ΗΠΑ για την υπογραφή ενός Συμφώνου Ελεύθερου Εμπορίου μεταξύ των δύο χωρών αλλά και σε συμφωνίες περαιτέρω υποταγής στις επιταγές του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου.

Οι νεοφιλελεύθερες επιλογές των κυβερνήσεων των τελευταίων 20 ετών έχουν ως συνέπεια το ποσοστό της ανεργίας να αγγίζει το 30% και της φτώχειας 40%. Οι ιδιωτικοποιήσεις δημόσιων εταιρειών (τηλεπικοινωνιών, ηλεκτρισμού), οι αναδιαρθρώσεις δημόσιων υπηρεσιών (υγείας, εκπαίδευσης, κοινωνικής ασφάλισης) και η ελαστικοποίηση των σχέσεων εργασίας είναι ο πυρήνας των νεοφιλελεύθερων πολιτικών τα τελευταία χρόνια.

Ζωτικής σημασίας για τη χώρα αλλά και στο στόχαστρο του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού είναι η Διώρυγα του Παναμά, η οποία το 1903 είχε παραχωρηθεί στις ΗΠΑ έναντι αποζημίωσης και ετήσιου «ενοικίου» 25 χιλιάδων δολαρίων. Μετά τις όλο και αυξανόμενες λαϊκές διαμαρτυρίες, το 1977, ο τότε πρόεδρος Ομάρ Τορίχος υπέγραψε με τον πρόεδρο των ΗΠΑ Κάρτερ, σύμφωνο, με βάση το οποίο ο πλήρης έλεγχος της διώρυγας περνούσε στον Παναμά το 2000. Έκτοτε, οι προσπάθειες των ΗΠΑ για έλεγχο στο μικρό αυτό κράτος της Κεντρικής Αμερικής με τη σημαντικότερη γεωστρατηγική θέση, εντάσσονται σε άλλα σχέδια... Σχέδιο Πουέμπλα Παναμά, διαπραγματεύσεις για την υπογραφή Συμφωνίας Ελεύθερου Εμπορίου, διεύρυνση της διώρυγας και, βέβαια, ALCA.

Πηγές: Alai-Amlatina, La Jornada, Adital

γιο, δολοφονήθηκε από παραστρατιωτικούς ένας αγρότης με 20 χρόνια έντονης συνδικαλιστικής δράσης. Στις 15 Μαρτίου, 30 εργαζόμενοι στην Coca-Cola ξεκίνησαν απεργία πείνας σε 8 πόλεις της χώρας διαμαρτυρόμενοι για την αντεργατική πολιτική της πολυεθνικής την οποία επίσης θεωρούν υπεύθυνη για τη δολοφονία 9 συνδικαλιστών που πρωτοστατούσαν στον αγώνα ενάντια στα εργατικά συμβόλαια που προωθούσε η εταιρεία. Οι απεργοί έγιναν αποδέκτες απειλών για τη ζωή τους από παραστρατιωτικές ομάδες, ενώ στις 20 Απριλίου δολοφονήθηκε ολόκληρη η οικογένεια ενός συνδικαλιστή της Sinaltrainal και ενός εργαζομένου στην Coca-Cola στην πόλη Μπουκαράμνγκα.

Τη σκυτάλη των απεργιακών κινητοποιήσεων πήραν οι εργαζόμενοι στα πετρέλαια. Στις 22 Απριλίου ξεκίνησαν απεργία ενάντια στην ιδιωτικοποίηση της Ecopetrol, υπερασπιζόμενοι ταυτόχρονα απειλούμενα εργασιακά δικαιώματα αλλά και το δικαίωμά τους να συνδικαλιζονται. Η κυβερνητική αντίδραση υπήρξε άμεση, η απεργία κηρύχθηκε παράνομη, οι συγκεντρώσεις αντιμετωπίστηκαν με άγρια καταστολή και μέσα σε τρεις εβδομάδες απολύθηκαν 230 άτομα· ωστόσο οι εργαζόμενοι δεν υποχώρησαν, κάλεσαν σε γενική απεργία όλα τα πετρελαϊκά εργοστάσια και μετά από 37 μέρες απεργίας που επέφερε σημαντικότερη μείωση της παραγωγής πετρελαίου, η κυβέρνηση ανακοίνωσε ότι διακόπτει τις διαδικασίες για ιδιωτικοποίηση της Ecopetrol ενώ παράλληλα ικανοποίησε αρκετά από τα αιτήματα των εργαζομένων. Οι πετρελαϊκές εταιρείες παίζουν ιδιαίτερο ρόλο στην κλιμάκωση της κοινωνικής και ένοπλης σύγκρουσης στην Κολομβία και έχουν άμεση εμπλοκή στο Σχέδιο Κολομβία. Ας μην ξεχνάμε, άλλωστε, ότι αποτελούν χρηματοδότες του αλλά και ότι, συχνά, η υπεράσπιση των οικονομικών τους συμφερόντων αποτέλεσε πρόσχημα για την κυβέρνηση των ΗΠΑ στην προσπάθειά της να αποσπάσει την έγκριση της Γερουσίας για απορρόφηση κονδυλίων για τα στρατιωτικά της σχέδια.

Πηγή: Anncol

ΒΡΑΖΙΛΙΑ

Ρωγμές στην κυβέρνηση, κλυδωνισμοί στο PT

Ο ι ασκοί του Αϊόλου φαίνεται να έχουν ανοίξει για τα καλά στο PT που κλυδωνίζεται από διαφορετικές τάσεις, διαφωνίες, αποχωρήσεις... Ο δεύτερος χρόνος διακυβέρνησης σίγουρα δεν ξεκίνησε με τον πιο ευνοϊκό τρόπο για τον Λούλα Ντα Σίλβα και πώς θα μπορούσε άλλωστε να γίνει, αφού ο ίδιος στην αρχή του χρόνου διέγραψε από την κοινοβουλευτική ομάδα 4 βουλευτές που διαφώνησαν με τη νεοφιλελεύθερη μεταρρύθμιση στο συνταξιοδοτικό σύστημα, με αποτέλεσμα η κατάσταση να οξυνθεί, να δημιουργηθεί μεγάλη ένταση και τελικά οι διαφωνούντες να αποχωρήσουν από το PT. Οι τελευταίες πληροφορίες που αναφέραμε στο προηγούμενο τεύχος για την πρωτοβουλία της Ελόιζα Ελένα (μεταξύ των 4 που διαγράφηκαν) για τη δημιουργία ενός νέου πολιτικού σχηματισμού επιβεβαιώθηκαν και η κίνηση πήρε σάρκα και οστά. Μετά τη διαγραφή τους από το PT, οι βουλευτές και οι γερουσιαστές που αρνήθηκαν να υπογράψουν τη μεταρρύθμιση στο συνταξιοδοτικό σύστη-

μα κινήθηκαν για τη δημιουργία ενός νέου κόμματος έξω από το PT. Το κάλεσμα για την ίδρυσή του υπογράφηκε από την Ελένα και τους άλλους διαγραμμένους βουλευτές, μαζί με επώνυμα ιδρυτικά στελέχη του κυβερνητικού κόμματος που ανήκαν σε διάφορες αριστερές τάσεις και ομάδες στο εσωτερικό του. Η πολιτική διακήρυξη που δόθηκε στη δημοσιότητα στις 19/1, είχε τίτλο «Αριστερό δημοκρατικό σοσιαλιστικό κίνημα για ένα νέο κόμμα». Στη συνέχεια έγιναν συναντήσεις σε διάφορες πόλεις σχετικά με τον προσανατολισμό του νέου κόμματος και την κάθοδο ή μη στις επόμενες προεδρικές εκλογές του 2006.

Στην πολιτική διακήρυξη, το κόμμα αυτοπροσδιορίζεται ως «ένα εναλλακτικό κόμμα που παλεύει ενάντια στο νεοφιλελεύθερο μοντέλο και την κυβέρνηση που το εφαρμόζει, για την υπεράσπιση των αναγκών και των αιτημάτων της

ΠΕΡΟΥ

Μεγάλες αντικυβερνητικές κινητοποιήσεις των κοκαλέρος

Μήνας συνεχών κινητοποιήσεων στην πρωτεύουσα και άλλες περιοχές υπήρξε ο Απρίλιος στο Περού για το κίνημα των κοκαλέρος. Μετά την πορεία χιλιάδων ιθαγενών Αϊμάρια στη Λίμα στα μέσα Απριλίου ενάντια στην κυβερνητική διαφθορά, χιλιάδες αγρότες κοκαλέρος έφθασαν στις 28 του μηνός στην πρωτεύουσα και ενώθηκαν με 10.000 ακόμα διαδηλωτές, διεκδικώντας τη νομιμοποίηση της παραγωγής φύλλων κόκας και την προώθηση ενός νέου νόμου που θα επιτρέπει τη βιομηχανοποίηση και την εξαγωγή τους. Οι κοκαλέρος απαίτησαν την απελευθέρωση του ηγετικού τους στελέχους Νέλσον Παλομίνιο που συ-

νελήφθηκε στις 20 Φλεβάρη 2003, με την κατηγορία της τρομοκρατίας. Την Πρωτομαγιά, 3.000 παραγωγοί διαδήλωσαν στη Λίμα, ενώ μία βδομάδα αργότερα 6.000 κοκαλέρος ενώθηκαν με φοιτητές, εργάτες και αγρότες σε μια νέα πορεία στην πρωτεύουσα, στην οποία η γραμματέας της Συνομοσπονδίας Παραγωγών και Αγροκτηνοτρόφων των κοιλάδων παραγωγής φύλλων κόκας του Περού (Conpaccp) αποκάλυψε ότι λίγες μέρες νωρίτερα είχε εκδοθεί ένταλμα σύλληψης εναντίον της για τη συμμετοχή της στις διαδηλώσεις του προηγούμενου μήνα. Στα μέσα Μαΐου, ξεκίνησε νέος κύκλος αγωνιστικών κινητοποιήσεων με απεργίες και μπλοκαρίσματα δρόμων από χιλιάδες αγρότες και κοκαλέρος, οπλισμένους με ρόπαλα και ξύλα, γεγονός που ανάγκασε την κυβέρνηση να κηρύξει σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης την περιοχή Πούντο (στις 26 Απρίλη, στον δήμο Llaves της περιοχής αυτής, 30.000 διαδηλωτές λιθοβόλησαν μέχρι θανάτου τον δήμαρχο Callomamani). Για δέκα μέρες, διεξάγονταν έντονες συγκρούσεις μεταξύ εξεγερμένων αγροτών και αστυνομικών που κατέληξαν σε τραυματισμούς και μαζικές συλλήψεις, ενώ σε πολιορκία βρέθηκε και η πόλη Tingo Maria. Η συχνότητα, η μαζικότητα και η μαχητικότητα των κινητοποιήσεων θεωρούνται ένδειξη της κοινωνικής έντασης στην οποία έχουν οδηγήσει τα οξυμένα προβλήματα χαρακτηριστικό τους, ωστόσο, αποτελεί το γεγονός ότι, στην απέναντι όχθη δεν βρίσκεται μόνο ο πρόεδρος Τολέδο και η κυβέρνησή του, αλλά και τα υπόλοιπα πολιτικά κόμματα που συμπλέουν πλήρως με τη νεοφιλελεύθερη κυβερνητική πολιτική, συμπεριλαμβανομένων και κομμάτων της αριστεράς.

Πηγές: Rebellion, Adital, indymedia Peru

εργατικής τάξης. Αυτό το μαζικό εναλλακτικό κόμμα θα είναι πλουραλιστικό, δημοκρατικό και διεθνιστικό, ελεύθερο από κάθε δογματική συμπεριφορά ή σεχταριστικό πνεύμα, θα λειτουργεί με μεθόδους που θα εξασφαλίζουν την ενεργή συμμετοχή των μελών του με πλήρη δικαιώματα για όλες τις τάξεις και σεβασμό στις μειοψηφικές απόψεις». Ο κοινωνιολόγος Ricardo Antunes, μέλος της νέας κίνησης, σε συνέντευξή του στις αρχές Απριλίου, έκανε λόγο για «ένα κόμμα ριζοσπαστικό, ξεκάθαρα σοσιαλιστικό και αντικαπιταλιστικό, βαθιά συνδεδεμένο με τους κοινωνικούς αγώνες». Η διακήρυξη στρέφεται σαφώς ενάντια στον Λούλα και την κυβερνητική πολιτική: «Δεν αποδεχόμαστε ότι μια κυβέρνηση, της οποίας η πλειοψηφία αποτελείται από το Κόμμα Εργαζομένων (PT), μπορεί να παρουσιάζει ως μεγάλες κατακτήσεις όσα εξυπηρετούν μόνο τα συμφέροντα των κερδοσκόπων της αγοράς και να επιχειρεί εντελώς απαράδεκτες συνταγματικές αναθεωρήσεις... Είναι σαφές ότι το PT εγκατέλειψε αμετάκλητα τις ιδρυτικές του αρχές». Ο Antunes υποστήριξε επιπλέον ότι τους τελευταίους μήνες για πολλούς το PT έκλεισε τον κύκλο του ως κόμμα της αριστεράς.

Το ιστορικό PT λοιπόν, βρίσκεται πλέον σε κρίσιμη καμπή. Στο εσωτερικό του έχουν δημιουργηθεί τρεις τάξεις: α) εκείνοι που υποστηρίζουν ότι έκλεισε τον κύκλο του και δεν έχει πια καμία πιθανότητα να παραμείνει ένα αριστερό κόμμα, γι' αυτό και άρχισαν να αποχωρούν (οι πρωτεργάτες της νέας κίνησης), β) εκείνοι που θεωρούν ότι μπορεί να αλλάξει «από τα μέσα» και προς αυτή την κατεύθυνση προχώρησαν σε συνάντηση τον Μάρτιο, την οποία αποκάλεσαν «Σεμινάριο: θέλουμε μια άλλη Βραζιλία». Χαρακτηριστικά, η Σοσιαλιστική Δημοκρατία -τροτσκιστική τάση του PT- σε συνδιάσκεψη που πραγματοποίησε αποφάσισε ότι «...θεωρεί σημαντικό να υπερασπιστεί τις θετικές αξίες της ιστορίας του PT ...και να χρησιμοποιήσει το δικαίωμα της υπεράσπισης του ιστορικού σχεδίου και της στρατηγικής του ως σοσιαλιστικού και δημοκρατικού κόμματος στο πλαίσιο της παρέμβασής της στην τρέχουσα αντιπαράθεση για την πορεία του κόμματος...» και γ) εκείνοι που τείνουν προς αποχώρηση -κάποιοι από τους οποίους βλέπουν με συμπάθεια την προσπάθεια δημιουργίας του νέου κόμματος- αλλά που προς το παρόν φαίνεται να δίνουν πίστωση χρόνου σε μια ενδεχόμενη αλλαγής κατεύθυνσης του PT.

Η οικονομική πολιτική του Λούλα, η συμμόρφωση με τους όρους του ΔΝΤ και της Παγκόσμια Τράπεζας, η υποχώρηση απέναντι στη Μονσάντο στο θέμα των μεταλλαγμένων προϊόντων καθώς και μια πρόσφατη καταγγελία διαφθοράς που ήρθε στο φως της δημοσιότητας εναντίον ενός από τους σημαντικότερους κυβερνητικούς συμβούλους, είναι μερικά μόνο από τα στοιχεία που κάνουν απόλυτα κατανοητές τις αντιδράσεις ή απογοητεύσεις που δημιουργεί. Η μείωση του πληθωρισμού μέσα σε ένα χρόνο από 17 σε 6% και η προσπάθεια διαμόρφωσης ενός εναλλακτικού πόλου απέναντι στην ALCA ενάντια στις πιέσεις των ΗΠΑ, σε καμία περίπτωση δεν μπορούν να λειτουργήσουν ως άφεση αμαρτιών. Άλλωστε, η προεκλογική υπόσχεση για αγροτική μεταρρύθμιση, που θα έδινε λύση σε ένα από τα τεράστια προβλήματα της χώρας, και σύμφωνα με εκτιμήσεις τού έδωσε τη νίκη στις προηγούμενες εκλογές, παραμένει κενό γράμμα...

Πηγές: *Rebellion, Adital, περιοδικό ΣΠΑΡΤΑΚΟΣ (5/2004.*

MST: καταλήψεις γης, πίεση στην κυβέρνηση

Με μια επίθεση που ονόμασε «Κόκκινο Απρίλη», το MST -που τον περασμένο Φλεβάρη γιόρτασε τα 20 χρόνια από τη δημιουργία του- προχώρησε σε μαζικές καταλήψεις γης. Μέσα σε

λίγες μέρες κατέλαβαν 74 αγροκτήματα σε όλη τη χώρα, συμπεριλαμβανομένης και της περιοχής όπου γεννήθηκε ο πρόεδρος Λούλα, σε μια προσπάθεια πίεσης της κυβέρνησης να προχωρήσει στην αγροτική μεταρρύθμιση. Μόνο στην επαρχία Pernambuco, από το Μάρτιο που ξεκίνησε η δράση μέχρι τα τέλη Μαΐου, οι ακτήμονες κατέλαβαν 41 αγροκτήματα, ανεβάζοντας σε 183 όσα βρίσκονται υπό τον έλεγχό τους στην περιοχή, όπου έχουν εγκατασταθεί 23.700 οικογένειες. Οι πιέσεις που ασκήθηκαν μετά τον ξεσηκωμό των αγροτών οδήγησαν τον Λούλα να ανακοινώσει την παραχώρηση γης σε 115.000 οικογένειες, ωστόσο διπλάσιος είναι ο αριθμός που ακόμα περιμένει σύμφωνα με τις προεκλογικές υποσχέσεις.

Μέτωπο κατά του Λούλα άνοιξαν και ιθαγενείς του Αμαζονίου, όπου το κύμα βίας που ξέσπασε στα μέσα Απριλίου, προκάλεσε το θάνατο ιθαγενών αλλά και κυνηγών διαμαντιών. Στις 22 Απριλίου, «Μέρα των ιθαγενών», πραγματοποιήθηκε στην πρωτεύουσα μεγάλη κινητοποίηση στην οποία συμμετείχαν εκπρόσωποι των διαφόρων ιθαγενικών φυλών διαμαρτυρόμενοι για την πολιτική της κυβέρνησης στα ζητήματα που τους αφορούν. Κατηγόρησαν την κυβέρνηση για αδιαφορία απέναντι στα κρίσιμα προβλήματά τους και κυρίως για το ζήτημα της παράνομης εισβολής δεκάδων κυνηγών διαμαντιών στις περιοχές των ιθαγενικών κοινοτήτων του δυτικού Αμαζονίου, γεγονός που προκάλεσε βίαιες συγκρούσεις στην περιοχή, αλλά ξεσήκωσε τους ιθαγενείς και στην υπόλοιπη χώρα. Τον προηγούμενο χρόνο, είχαν δολοφονηθεί αρκετοί ιθαγενείς της φυλής Cinta Larga από κυνηγούς, και όταν οι τελευταίοι εισέβαλαν για άλλη μια φορά στην περιοχή τους, οι ιθαγενείς συγκρούστηκαν υπερασπιζόμενοι τη γη τους με αποτέλεσμα να βρουν τον θάνατο τρεις από τους υπεύθυνους των ορυχείων. Η κυβέρνηση έχει επίσης επανειλημμένα αναβάλει την αναγνώριση της περιοχής Raposa-Serra do Sol, στο βόρειο τμήμα του Αμαζονίου, όπου ζουν περισσότεροι από 12.000 ιθαγενείς, γεγονός το οποίο ενθαρρύνει την εισβολή των γαιοκτημόνων.

Πηγές: *Adital, Prensarural, survival*

ΧΙΛΗ

Πολιτικοί κρατούμενοι σε απεργία πείνας

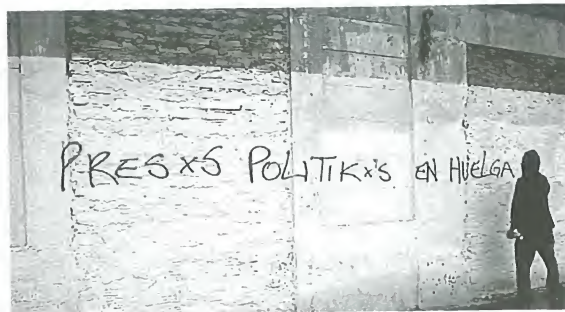
Στις 17 Μαΐου συμπληρώθηκαν 36 μέρες απεργίας πείνας οκτώ πολιτικών κρατουμένων, που κρατούνται σε διάφορες φυλακές της Χιλής. Έξι κρατούμενοι ξεκίνησαν απεργία πείνας στις 12 Απριλίου, απαιτώντας ελευθερία για όλους τους πολιτικούς κρατούμενους. «Προχωράμε σε απεργία πείνας γιατί δεν μας αφήνουν άλλη εναλλακτική λύση και γιατί πια ήρθε η ώρα να λυθεί το πρόβλημα. Αυτή είναι η πεποίθηση που μας κινεί, όχι η απόγνωση», δήλωναν οι απεργοί πείνας την πρώτη μέρα απεργίας. Τις επόμενες ημέρες προστέθηκαν άλλοι τρεις κρατούμενοι, ενώ στις 2 Μαΐου απελευθερώθηκε μετά από 20 ημέρες απεργίας η Oriana Alcayaga. Σε συνέντευξη τύπου στα μέσα Μαΐου, μέλη οργάνωσης αλληλεγγύης στους πολιτικούς κρατούμενους, μίλησαν για την κρισιμότητα της υγείας τους, καθώς ήδη αρκετοί από αυτούς είχαν χάσει μέχρι και 15 κιλά.

Κινητοποιήσεις αλληλεγγύης πραγματοποιήθηκαν στη χώρα ήδη από τα τέλη Απριλίου, με σημαντικότερη μια πορεία στις 30 Απριλίου, μέσα και έξω από την έδρα της κυβέρνησης La Moneda, που κατέληξε σε πέντε συλλήψεις, ενώ οικογένειες και φίλοι των πολιτικών κρατουμένων προχώρησαν σε κατάληψη της ολλανδικής πρεσβείας στο Σαντιάγο. Στις 14 Μαΐου, πάνω από 1000 άτομα διαδήλωσαν στην πρωτεύουσα, εκφράζοντας τη στήριξη και την αλληλεγγύη τους στους απεργούς πείνας, με συμμετοχή πολλών ιθαγενικών, πολιτικών και αναρχικών οργανώσεων. Πορείες διαμαρτυρίας πραγματοποιήθηκαν και σε διάφορες πόλεις του εξωτερικού έξω από της πρεσβείες της Χιλής, μεταξύ των οποίων στο Μόντρεαλ, τη Στοκχόλμη, τις Βρυξέλλες και το Μιλάνο.

Παρά τις κινητοποιήσεις και τα κείμενα διαμαρτυρίας που στάλθηκαν στον πρόεδρο Λάγος και τους πρεσβευτές της Χιλής στο εξωτερικό από μέλη οργανώσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων, δεν διαφαίνεται μέχρι στιγμής καμία διάθεση να δοθεί λύση στο πρόβλημα των πολιτικών κρατουμένων. Στις 18 Μάη, θα συζητηθεί εκ νέου στη Γερουσία το σχέδιο νόμου για απονομή χάριτος, που πιθανόν θα έδινε ελευθερία σε έναν σημαντικό αριθμό πολιτικών κρατουμένων, νομοσχέδιο όμως το οποίο έχει ξεσηκώσει πολλαπλές αντιδράσεις καθώς φαίνεται να βάζει στην ίδια μοίρα τους εξεγερμένους με τους βασανιστές.

Οι Χιλιανοί πολιτικοί κρατούμενοι:

- κρατούνται για πάνω από 10 χρόνια
- όλοι έχουν βασανιστεί στα χέρια της αστυνομίας
- καταδικάστηκαν δύο φορές για το ίδιο αδίκημα από πολιτικό και στρατιωτικό δικαστήριο και οι ποινές υπολογίστηκαν αθροιστικά
 - δεν είχαν τη δέουσα υπεράσπιση
 - πέντε από αυτούς είχαν καταδικαστεί σε θάνατο και η ποινή τους άλλαξε σε ισόβια
 - ο μέσος όρος ηλικίας τους όταν φυλακίστηκαν ήταν 22 ετών, ήταν όλοι πολύ νέοι

- φυλακίστηκαν τη δεκαετία του '90, επί διακυβέρνησης Πινοσέτ
- δεν αντιμετώπισαν μια δίκαιη δικαστική διαδικασία.

Στη Χιλή, οι συνθήκες που επικρατούν στις Φυλακές Υψίστης Ασφαλείας -πλήρους απομόνωσης και παραβίασης κάθε δικαιώματος των κρατουμένων- έχουν ως αποτέλεσμα τη μόνιμη απειλή κατά της φυσικής και ψυχολογικής ακεραιότητας των κρατουμένων.

Πηγές: *Rebellion, Revista koeyu, Libertad*

ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ

Λειτουργήσε το πρώτο σχολείο των πικετέρος

Στις 3 Μαΐου ξεκίνησε τη λειτουργία του το σχολείο του Κινήματος Ανέργων

(MTD) La Matanza, στη συνοικία La Juanita, μια από τις πιο φτωχές γειτονιές του Μπουένος Άιρες. Είναι το πρώτο σχολείο που λειτουργεί από ομάδα πικετέρος. Κατασκευάστηκε από τους κατοίκους του προαστίου και συντηρείται από τα έσοδα των διαφόρων παραγωγικών επιχειρήσεων της γειτονιάς: φούρνο, εργαστήριο μεταξοτυπίας και ραφείο. Το άνοιγμα του σχολείου δεν είναι απλά άλλη μια επιτυχία των πικετέρος· συμβολίζει το γιγάντιο βήμα μιας κοινωνικής ομάδας που δεν δέχθηκε κρατικές επιχορηγήσεις και κατάφερε να φέρει εις πέρας το δύσκολο εγχείρημα του να πάρουν το ζήτημα της εκπαίδευσης στα χέρια τους. Η περιοχή Λαφερέρε όπου βρίσκεται το σχολείο, στα περίχωρα του Μπουένος Άιρες, δημιουργήθηκε το 1986 από περιθωριοποιημένα στρώματα φτωχών, αστέγων και ανέργων οι οποίοι στη συνέχεια προσπάθησαν να οργανώσουν τη ζωή τους σε διάφορα επίπεδα. Σήμερα υπάρχουν χιλιάδες στρέμματα υπό κατάληψη, ενώ σε πολλές από αυτές τις περιοχές γεννήθηκε και αναπτύχθηκε το κίνημα των πικετέρος. Ένα σχολείο θα μπορούσε κάποιος να πει... όμως μήπως από ένα σχολείο δεν ξεκίνησε και το MST στη Βραζιλία και σήμερα αριθμεί 1.500 σχολεία στα οποία φοιτούν 150.000 παιδιά και εργάζονται 4.000 δάσκαλοι;

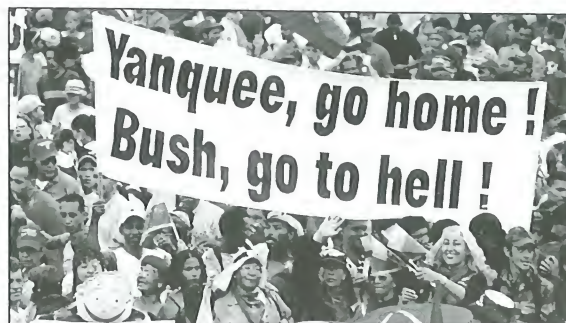
Πηγές: *Alainet*

Το «μακρύ χέρι της CIA» αποδείχθηκε για άλλη μια φορά πολύ μακρύ, έφτασε μέχρι το Καρακάς. Στις 10 Μαΐου συνελήφθησαν 88 κολομβιανοί παραστρατιωτικοί από τους οποίους οι 56 κρυμμένοι σε βίλα ηγετικού στελέχους της αντιπολίτευσης μέσα στην πρωτεύουσα και οι υπόλοιποι 32 στα βουνά της Μπαρούτα, ενώ περίπου 50 ακόμη κατάφεραν να ξεφύγουν. Η ομάδα αυτή των παραστρατιωτικών -σύμφωνα με τις απολογίες των ίδιων- είχε εισβάλει κρυφά από την Κολομβία πριν ενάμιση μήνα με σκοπό να επιτεθεί σε στρατιωτική εγκατάσταση για να πάρει όπλα, τα οποία στη συνέχεια θα προμήθευε σε 1.500 εκπαιδευμένους άντρες που επίσης θα έμπαιναν από τη γειτονική χώρα τις επόμενες 15 ημέρες, με απώτερο στόχο της επιχείρησης την ανατροπή του Ούγκο Τσάβες. Η τελευταία αυτή συνομοσία θεωρήθηκε ότι εντάσσεται στις διαρκείς προσπάθειες της κυβέρνησης των ΗΠΑ για υπονόμευση και ανατροπή του Τσάβες, σε στενή συνεργασία με στελέχη της αντιπολίτευσης και εκτελεστικό όργανο τους κολομβιανούς παραστρατιωτικούς (για την ακρίβεια πρώην στρατιωτικούς του κολομβιανού στρατού) υπό την ανοχή, αν όχι και έγκριση, του Ουρίμπε. Την επόμενη μέρα, βρέθηκαν 600 αλεξίσφαιρα γιλέκα σε σπίτι στελέχους της αστυνομίας ενώ, σύμφωνα με στοιχεία της υπηρεσίας πληροφοριών, είχαν παρατηρηθεί κινήσεις και συγκέντρωση παραστρατιωτικών σε 7 ακόμα περιοχές.

Οι δηλώσεις κυβερνητικών στελεχών τις επόμενες μέρες έκαναν λόγο για «αντεπαναστατικό σχέδιο πρόκλησης εξέγερσης με απώτερο στόχο την εξόντωση του προέδρου Τσάβες», ενώ ο ίδιος κατήγγειλε ότι υπάρχει ένα διεθνές δίκτυο μεταξύ Μαϊάμι-Κολομβίας που σχεδιάζει να εισβάλει στην Βενεζουέλα και η πρόσφατη εξαρθρωμένη επιχείρηση δεν ήταν παρά η κορυφή του παγόβουνου. Οι συλληφθέντες παραστρατιωτικοί χαρακτηρίστηκαν 'τρομοκράτες, μισθωτοί δολοφόνοι και έμποροι ναρκωτικών', ενώ ο αρχηγός του στρατού εξέφρασε τη βεβαιότητα ότι υπάρχουν ακόμη 500 παραστρατιωτικοί στο έδαφος της Βενεζουέλας, που προωθούν το σχέδιο επίθεσης κατά του Τσάβες. Εξάλλου, οι κατηγορίες της κυβέρνησης περί συμμετοχής και της αντιπολίτευσης στο δίκτυο αποδείχθηκαν βάσιμες, όσο για την κυβέρνηση Ουρίμπε, έσπευσε να διασκεδάσει τις εντυπώσεις προσφέροντας βοήθεια στις έρευνες.

Δημοψήφισμα στις 15 Αυγούστου

Είναι γνωστό ότι εδώ και καιρό η αντιπολίτευση συνέλεγε υπογραφές πολιτών για να υποχρεώσει την κυβέρνηση Τσάβες να προκηρύξει δημοψήφισμα για την παραμονή του ή όχι στην προεδρία. Μετά από μια διαδικασία που περιλάμβανε κατάθεση, καταμέτρηση και στη συνέχεια επιβεβαίωση μέρους των υπογραφών που θεωρήθηκαν αμφισβητήσιμες, το Εθνικό Εκλογικό Συμβούλιο (CNE) ανακοίνωσε ότι συγκεντρώθηκε το νούμερο των απαιτούμενων υπογρα-

φών για το δημοψήφισμα. Ο πρόεδρος Τράβες, όπως επανειλημμένα είχε δηλώσει, αποδέχτηκε τα αποτελέσματα που έδωσε στη δημοσιότητα το CNE ενώ παράλληλα εξέφρασε την ικανοποίησή του καθώς οι συμμετοχικοί και δημοκρατικοί θεσμοί που η ίδια η κυβέρνησή του ψήφισε, κατέρριψαν στην πράξη τις καταγγελίες της αντιπολίτευσης περί δικτάτορα και απολυταρχικού καθεστώτος. Ανακοίνωσε τη σύσταση ενός Εθνικού Συντονιστικού, με τον ίδιο επικεφαλής, το οποίο θα φέρει σε πέρας την καμπάνια της κυβέρνησης μέχρι το δημοψήφισμα και κάλεσε τον κόσμο να γραφτεί στις εκλογικές λίστες, να συμμετέχει στη διαδικασία της ψηφοφορίας και να μην αρκείται στις διαδηλώσεις υποστήριξης.

Η κυβέρνηση συνεχίζει το έργο της

Παράλληλα με τις διαρκείς προσπάθειες υπονόμευσης και ανατροπής του Τσάβες, η κυβέρνηση συνεχίζει το έργο της και προχωρεί σε πολιτικούς χειρισμούς που καθιστούν ξεκάθαρες τις προθέσεις της:

-στις 30 Μαρτίου ανακοίνωσε την αποχώρηση της χώρας από τη Σχολή της Αμερικής, το πιο σημαντικό κέντρο που διαθέτουν οι ΗΠΑ για στρατιωτική εκπαίδευση, ιδεολογική χειραγώγηση, διαμόρφωση και στρατολόγηση λατινοαμερικάνων υποχειρίων και στενών συνεργατών, αποκαλώντας ταυτόχρονα 'υποκριτές' τα μέλη της Παναμερικανικής Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

-μέσω του Εθνικού Ινστιτούτου για τη Γη, συνεχίζεται η προσπάθεια αγροτικής μεταρρύθμισης και περιορισμού του συγκεντρωτισμού της γης. Ωστόσο συναντά την ισχυρή αντίδραση των μεγαλογαιοκτημόνων, με αποτέλεσμα, από την έναρξή της, να έχουν σκοτωθεί σε συγκρούσεις ή να έχουν δολοφονηθεί 120 αγρότες.

-12 εκατομμύρια βενεζουαλέζοι έχουν για πρώτη φορά πρόσβαση στην υγεία, 1,5 εκατομμύριο κάτοικοι μορφώθηκαν μέσα σ' ένα χρόνο, ενώ 10.000 νέοι εκπαιδεύονται σαν γιατροί και εκπαιδευτικοί στην Κούβα.

-τα δημόσια έσοδα που προκύπτει από την εξαγωγή πετρελαίου χρηματοδοτούν το κοινωνικό πρόγραμμα της κυβέρνησης, με τελευταίο έργο τη δημιουργία του Μπολιβαριανού Πανεπιστημίου που προσφέρει δωρεάν σπουδές σε χιλιάδες φτωχούς νέους.

Πηγές: *Rebellion. Anncol, Jornada, Venpres*

ΕΚΟΥΑΔΟΡ Ο Γκουτιέρρες προ του αιτήματος της παραίτησής του

Εντελώς αποκομμένος από την αριστερά και τα κοινωνικά κινήματα που τον ανέδειξαν στην προεδρία, ο συνταγματάρχης Λούισιο Γκουτιέρρες αντιμετωπίζει πολύ έντονα την αντίδραση των ιθαγενικών και κοινωνικών οργανώσεων, που θέτουν πια ξεκάθαρα το ζήτημα της παραίτησης ή της καθαίρεσής του. Ο Απρίλης άρχισε άσχημα για τον Γκουτιέρρες, καθώς στη δυσaréσκεια και τις διαμαρτυρίες που είχαν εκδηλωθεί στο χώρο των νοσοκομειακών, προστέθηκε η απόφαση του Ανώτατου Εκλογικού Δικαστηρίου στις 6/4, να δεχτεί το αίτημα της Δημοκρατικής Αριστεράς (ID) να ανοίξουν ξανά οι λογαριασμοί της προεκλογικής του καμπάνιας, καθώς δεν είχαν συμπεριληφθεί συνεισφορές του μεξικάνικου Κόμματος

ΕΛ ΣΑΛΒΑΔΟΡ Ήττα του FMLN στις προεδρικές εκλογές

Μεγάλη νίκη του δεξιού κόμματος Εθνικιστική Δημοκρατική Συμμαχία (ARENA) με υποψήφιο τον Αντόνιο Σάκα και ποσοστό 57% ανέδειξαν οι προεδρικές εκλογές της 21ης Μαρτίου. Το Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο Φαραμπούντο Μαρτί (FLMN) ήρθε δεύτερο με ποσοστό 35%, ενώ κατήγγειλε την κυβέρνηση για «βρώμικη» προεκλογική καμπάνια και καλλιέργεια κλίματος φόβου. Λίγες μέρες μόνο πριν τις εκλογές, δημοσκοπήσεις έδειχναν τα κόμματα πολύ κοντά με το FLMN να προηγείται οριακά, αλλά και με ένα πολύ μεγάλο ποσοστό 20% αναποφάσιστων, που τελικά καθόρισαν το αποτέλεσμα.

Οι καταγγελίες εκ μέρους του FMLN περί τεράστιας απάτης, με την είσοδο στη χώρα χιλιάδων Γουατεμαλτέκων, Ονδουριανών και Νικαραγουανών που, έναντι 100 δολαρίων, μεταφέρθηκαν

Εργασίας, γεγονός που συνιστά εκλογικό αδίκημα. Εξάλλου, αίσθηση προκάλεσαν οι καταγγελίες της Διεθνούς Αμνηστίας τον περασμένο Μάρτιο για την καταστρατήγηση του δικαιώματος της ελευθερίας του Τύπου στη χώρα, καθώς τους τελευταίους μήνες πολλοί δημοσιογράφοι δέχθηκαν απειλές για τη ζωή τους λόγω της στάσης τους απέναντι στο κυβερνητικό έργο.

Το τελευταίο διάστημα χαρακτηρίστηκε επίσης από την έντονη δραστηριοποίηση των ιθαγενικών οργανώσεων του Εκουαδόρ, που συγκάλεσαν συνελεύσεις και αποφάσισαν να εντείνουν τις πιέσεις τους για παραίτηση του Γκουτιέρρες.

Στις 20 Απριλίου, η CONAIE πραγματοποίησε έκτακτη συνέλευση για να προγραμματίσει τη δράση της. Η απόφασή της περιλαμβάνει μεταξύ άλλων:

- επαναβεβαίωση του αιτήματος για παραίτηση του Γκουτιέρρες και συνέχιση του αγώνα ενάντια στη διαφθορά
- συνολική αντίθεση στην ALCA, τη Συμφωνία Ελεύθερου Εμπορίου (TLC), το Σχέδιο Κολομβία και την πολιτική που προωθεί η κυβέρνηση για τα πετρέλαια

για να ψηφίσουν υπέρ του κόμματος του Σάκα σηματοδότησαν την περίοδο πριν, αλλά και μετά τις εκλογές. Φαίνεται, επίσης, σύμφωνα και με καταγγελίες της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων της χώρας, ότι η προεκλογική καμπάνια της ARENA στηρίχτηκε στην καλλιέργεια κλίματος «φόβου και τρόμου» στο εκλογικό σώμα, με την υποστήριξη των ΗΠΑ, σε μια προσπάθεια να συνδέσει το αντάρτικο παρελθόν του αριστερού κόμματος με τα πρόσφατα συμβάντα στη Μαδρίτη. Ο νέος πρόεδρος παραλαμβάνει μια χώρα βαθιά χρεωμένη, με διαρκώς αυξανόμενα ποσοστά φτώχειας, συνέπεια της πολιτικής διακυβέρνησης του κόμματός του. Ο ίδιος, πάντως, σε δηλώσεις του μετά την εκλογή του, ξεκαθάρισε ότι δεν σκοπεύει να επανεγκαθιδρύσει διπλωματικές σχέσεις με την Κούβα. Ο ηγέτης του FMLN (που ωστόσο οφείλει να εξετάσει τους λόγους που η καθεστωτική προπαγάνδα βρήκε πρόσφορο έδαφος στο σαλβαδοριανό λαό), Σαφίκ Χάνταλ, από την πλευρά του έστειλε το δικό του μήνυμα στη νέα κυβέρνηση: «Θέλω να πω στον Σάκα και στο κόμμα του ότι εμείς θα συνεχίσουμε να παλεύουμε ενάντια στη διαφθορά και αν κυβερνήσει με τη μέθοδο του φόβου θα συναντήσει τη σθεναρή μας αντίσταση».

Πηγές: Rebellion, Adital

- πραγματοποίηση νέας Εθνικής Συνέλευσης μετά τις αποφάσεις και των άλλων ιθαγενικών οργανώσεων για το συντονισμό του αγώνα ενάντια στην κυβερνητική πολιτική.

Στις 22 Απριλίου, η ECUARINARI πραγματοποίησε την 1η συνέλευση ιθαγενών πληθυσμών Κέτσουα του Εκουαδόρ και μεταξύ άλλων:

- κάλεσε σε αποκήρυξη της κυβέρνησης λόγω προδοσίας και σε πολιτική ανυπακοή στην απόφασή της για παραχώρηση των πετρελαίων, του ηλεκτρισμού, των τηλεπικοινωνιών και του φυσικού πλούτου της χώρας στα χέρια πολυεθνικών
- καταδίκασε τη στρατιωτικοποίηση του Αμαζονίου και των εδαφών ιθαγενικών εθνοτήτων
- ζήτησε από την κυβέρνηση σεβασμό στη διοικητική και οικονομική αυτονομία των ιθαγενικών θεσμών και αύξηση των κοινωνικών πόρων του προϋπολογισμού που προορίζονται για τους ιθαγενείς
- απαίτησε την άμεση διακοπή των διαπραγματεύσεων για την ALCA, το Σύμφωνο Ελεύθερου Εμπορίου και τις συμφωνίες που αφορούν τα πετρέλαια
- εξέφρασε την αντίθεσή της στην παραχώρηση της στρατιωτικής βάσης της Μάντα στις ΗΠΑ, το Σχέδιο Κολομβία και τις παρεμβάσεις της αμερικάνικης πρεσβείας στην εσωτερική πολιτική της χώρας
- τάχθηκε στο πλευρό των συνοριακών (με την Κολομβία) ιθαγενικών κοινοτήτων που στρατιωτικοποιούνται με πρόσχημα ότι εμπλέκονται στο λαθρεμπόριο ναρκωτικών ενώ ο πραγματικός λόγος είναι η άμεση εμπλοκή της χώρας στο Σχέδιο Κολομβία και δήλωσε την αλληλεγγύη της στις κοινότητες που απειλούνται από τις πετρελαϊκές εταιρείες και τον ιδιωτικό τους στρατό
- εξέφρασε την αλληλεγγύη της στον Ιρακινό λαό και όλους τους λαούς της γης που παλεύουν για την αξιοπρέπεια και την αυτονομία τους.

Ιδιαίτερα έντονη αντίδραση εκ μέρους της CONAIE εκδηλώθηκε με αφορμή

τις διαπραγματεύσεις Γκουτιέρες - ΗΠΑ με στόχο την υπογραφή Συμφώνου Ελεύθερου Εμπορίου η οποία φαίνεται να συνδέεται με άσκηση πιέσεων για περαιτέρω συμμετοχή στο Σχέδιο Κολομβία και τη νέα του εκδοχή, το Πατριωτικό Σχέδιο. Η CONAIE κατηγορεί τον Γκουτιέρες ότι πρόδωσε τις συμφωνίες με τη MERCOSUR για να εμπλέξει τη χώρα στο Πατριωτικό Σχέδιο και να στηρίξει έτσι τον πρόεδρο της Κολομβίας, Ουρίμπτε, να επανεκλεγεί και να προωθήσει τα σχέδια του Πενταγώνου στην περιοχή. Το μέτωπο που ανοίγεται ενάντια στα σχέδια που προωθούν οι ΗΠΑ αλλά και η Κολομβία, αναμένεται να αποτελέσει καθοριστικό παράγοντα στην οριστική ρήξη της σχέσης Γκουτιέρες και κινήματος.

Πηγές: Alai-Amlatina, Adital

Έξι δημοσιογράφοι δολοφονημένοι σε 90 μέρες!

Στη «δραματική βεβαιότητα ότι αυτή η ήπειρος είναι η πιο επικίνδυνη για την άσκηση του επαγγέλματος της πληροφόρησης» κατέληξε η έκθεση της Λατινοαμερικάνικης Ομοσπονδίας Δημοσιογράφων (CIAP) τον περασμένο Απρίλιο. Σύμφωνα με την έκθεση, έξι δημοσιογράφοι από πέντε χώρες δολοφονήθηκαν τους τρεις πρώτους μήνες του 2004. Οι δημοσιογράφοι δολοφονήθηκαν στην Κολομβία (2), τη Νικαράγουα, το Περού, την Αϊτή και το Μεξικό, ενώ εκτός από τις παραπάνω δολοφονίες, έχουν πραγματοποιηθεί άλλες οκτώ απόπειρες. Επίσης καταγγέλλθηκαν προσπάθειες ποινικοποίησης δραστηριοτήτων του επαγγέλματος εναντίον δημοσιογράφων στην Αργεντινή, τη Χιλή και τη Βενεζουέλα, η απαγωγή ενός 22χρονου δημοσιογράφου από παραστρατιωτικούς στην Κολομβία και η σύλληψη ενός δημοσιογράφου Μαπούτσε στη Χιλή.

Στην Αργεντινή, εξάλλου, οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων καταγγέλλουν απειλές σε δημοσιογράφους εναλλακτικών μέσων, χωρίς ωστόσο να τιμωρούνται οι υπεύθυνοι. Η έρευνα προσανατολίζεται στα μέλη μιας ομάδας που αυτοαποκαλείται «Αργεντίνοι για την Ολοκληρωτική Μνήμη», και συνδέεται με την ESMA και στρατιωτικούς εν ενεργεία και μη.

Πηγές: Bolivia.indymedia, Revista koeyu

Ο αγώνας είναι μια ανάγκη, σαν την αναπνοή...

Οι Μητέρες κάνουν την πρώτη τους εμφάνιση στην Πλατεία Μαΐου τον Απρίλιο του 1977. Οι απαγωγές, οι εξαφανίσεις και οι δολοφονίες Αργεντινών αγωνιστών έχουν ήδη αρχίσει από τη διετία '74 - '75, δύο χρόνια δηλαδή πριν την εγκαθίδρυση της δικτατορίας του Βιντέλα που από το 1976 έως το 1983 αναλαμβάνει να σβήσει τα ίχνη τριάντα χιλιάδων ανθρώπων. Από τις αρχικές απεγνωσμένες προσπάθειες ανεύρεσης των παιδιών τους, μέχρι τις κινητοποιήσεις για την αποκάλυψη και την τιμωρία των δολοφόνων, οι Μητέρες (οι ηλικίες των οποίων κυμαίνονται πλέον ανάμεσα στα 75 και τα 91 έτη) αναγνωρίζουν ότι στα 27 χρόνια της ύπαρξής τους έχουν υποστεί μια διαδικασία βαθιάς πολιτικής ωρίμανσης. Σήμερα, αποτελούν ένα ζωντανό και μαχητικό κύτταρο της αργεντινικής κοινωνίας, δίνοντας συνέχεια στον αγώνα των χαμένων παιδιών τους. Συναντήσαμε την Έμπε ντε Μποναφίνι στα τέλη Απριλίου στη Μαδρίτη, στα πλαίσια εκδηλώσεων με αφορμή τη συμπλήρωση ενός έτους από το θάνατο του ισπανού δημοσιογράφου Χοσέ Κόουσο, ο οποίος δολοφονήθηκε στη Βαγδάτη απο βορειοαμερικάνικα πυρά μαζί με άλλους δύο συναδέλφους του, έναν Ουκρανό και έναν Ιορδανό, ενώ κάλυπτε την εισβολή στο Ιράκ.

Μπορείς να κάνεις μια σύντομη περιγραφή της πορείας των Μητέρων της Πλατείας Μαΐου;

Εκινήσαμε πριν από 27 χρόνια ως 14 γυναίκες που συγκεντρώνονταν στην Πλατεία χωρίς να γνωρίζουμε τίποτα, το μόνο που θέλαμε ήταν να βρούμε τα παιδιά μας. Πιστεύαμε ότι είμαστε πολύ λίγες, ότι 14 υπογραφές δεν σήμαιναν τίποτα, ότι έπρεπε να μαζευτούμε περισσότερες μητέρες. Τότε, χωρίς να το συνειδητοποιήσουμε, χωρίς να το επιδιώξουμε, σχηματίστηκε μια συλλογικότητα. Το πιο σημαντικό της συλλογικότητας εκείνη τη συγκεκριμένη στιγμή ήταν ότι η Πλατεία μάς έκανε να νιώθουμε ίσες. Πιαστήκαμε από το χέρι, καθίσαμε στο ίδιο μέρος, ρωτήσαμε η μία την άλλη τι της συνέβη και καταλάβαμε ότι μοιάζαμε πολύ, ότι μας συνέβαιναν λίγο-πολύ τα ίδια πράγματα. Έτσι λοιπόν παραμείναμε στην Πλατεία, την καταλάβαμε, γιατί,

Συνέντευξη της
ΕΜΠΕ ΝΤΕ ΜΠΟΝΑΦΙΝΙ,
προέδρου των Μητέρων της Πλατείας Μαΐου
στον Κ.Π. για τα «Σήματα Καπνού»

παρ' όλο που όλα στην πορεία θα προγραμματίζονταν σε ένα γραφείο ή σε ένα σπίτι, η Πλατεία ήταν το μέρος όπου νιώθαμε ίσες. Στη συνέχεια οι Μητέρες άρχισαν να γίνονται όλο και περισσότερες κι όταν πια, ύστερα από τέσσερις μήνες, ήμασταν 70 ή 80, ήρθε η αστυνομία και μας απώθησε λέγοντάς μας ότι ίσχυε κατάσταση έκτακτης ανάγκης και ότι απαγορευόταν να στεκόμαστε ακίνητες. Πιαστήκαμε λοιπόν από το χέρι και αρχίσαμε να περπατάμε. Έτσι γεννήθηκε η πορεία, αρχικά γύρω από το μνημείο Μπελγράνο μέχρι που κατορθώσαμε να πάμε σε ένα κεντρικό σημείο της Πλατείας όπου όλοι μπορούσαν να μας δουν.

Όλα αυτά τα χρόνια χρειάστηκε να επινοήσουμε πολλές μορφές επικοινωνίας για να εξηγήσουμε ποιες είμαστε, για να έρθουμε σε επαφή με τον κό-

Προσπαθώ πάντα να πείσω τους νέους να είναι χαρούμενοι γιατί όλοι είμαστε στον ίδιο αγώνα, και ο αγώνας είναι χαρά παρ' όλο που πολλές φορές μπορεί να είναι κουραστικός. Είναι κάτι που μας δίδαξαν τα παιδιά μας, να είμαστε χαρούμενες παρά τις δυσκολίες, να είμαστε χαρούμενες παλεύοντας. Γιατί υ-

πάρχουν πολλοί που πιστεύουν ότι ο αγώνας είναι μια θυσία που δεν ωφελεί σε τίποτα. Αυτή η θυσία όμως είναι πολύτιμη όταν συνειδητοποιήσεις ότι οικοδομείς κάτι για τους άλλους, για να μπορέσουν άλλοι να ζήσουν και να ονειρευτούν...

Είναι κάτι που βλέπαμε στα παιδιά μας. Εγώ έχασα τρία παιδιά, δυο γιους και μια νύφη. Όταν πήραν τον μεγαλύτερο, τα άλλα δύο με έβλεπαν θλιμμένα και μου έλεγαν ότι πρέπει να μάθω να είμαι χαρούμενη, να ακούω μουσική, να κάνω όμορφα πράγματα. Σημασία δεν έχει πόσα χρόνια ζεις αλλά πώς ζεις και για ποιο σκοπό. Κι αυτό, φυσικά, είναι ένα πολύ οδυνηρό μάθημα. Τα παιδιά μας ήταν πολύ χαρούμενα, ήταν ευτυχισμένα με αυτό που έκαναν. Ποτέ δεν τα άκουγες να παραπονιούνται, ποτέ δεν τα έβλεπες κουρασμένα ή θλιμμένα. Πολλές φορές βέβαια ήταν ανήσυχια γιατί η κατάσταση ήταν πολύ δύσκολη αλλά κατά βάθος ήταν πολύ χαρούμενα. Μας άφησαν ένα πολύτιμο μάθημα. Εμείς το πήραμε και προσπαθούμε να το συνεχίσουμε και να αγωνιστούμε με τον δικό μας τρόπο. Όταν σκέφτομαι τα παιδιά μου, ποτέ δεν πάει ο νους μου στα βασανιστήρια ή στο θάνατό τους. Σκέφτομαι όλα αυτά που έλεγαν, όλα αυτά που με δίδαξαν. Εγώ τα βοήθησα όσο μπορούσα έχοντας συναίσθηση του κινδύνου που διέτρεχαν, χωρίς όμως να καταλαβαίνω την επανάσταση στην οποία συμμετείχαν εκείνη

σμο. Κάποια στιγμή είχαμε την ιδέα να πάμε στις λαϊκές αγορές με χαρτονομίσματα που επάνω τους είχαμε γράψει «έχασα το παιδί μου, μου το πήρε ο στρατός». Ήταν σαν ένα φυλλάδιο, μόνο που κυκλοφορούσε με πολύ μεγαλύτερη ταχύτητα, καθώς κανείς δεν ήθελε να έχει πάνω του ένα χαρτονόμισμα με αυτό το σύνθημα. Άλλη ιδέα ήταν να κάνουμε ένα είδος κατάληψης των εκκλησιών στις διάφορες πόλεις όπου υπήρχαν Μητέρες. Πηγαίναμε στις εκκλησίες στις 6 το πρωί, παίρναμε τα βιβλία των ψαλμών, και στη θέση τους βάζαμε μια καταγγελία που έλεγε «τα παιδιά μας έχουν εξαφανιστεί, η αστυνομία και ο στρατός απαγάγουν και βασανίζουν». Έτσι, όταν πήγαιναν να ψάλλουν, αντί για τους ψαλμούς έβρισκαν τις καταγγελίες των Μητέρων· ήταν κάτι που προκαλούσε μεγάλη αναστάτωση.

Έπειτα αρχίσαμε να καταλαβαίνουμε ότι η δικτατορία, το καπιταλιστικό σύστημα και η εφαρμογή ενός συγκεκριμένου οικονομικού προγράμματος –πράγματα που μέχρι εκείνη τη στιγμή μας ήταν άγνωστα και που αρχίσαμε σιγά-σιγά να ονοματίζουμε– είχαν να κάνουν με την εξαφάνιση των παιδιών μας. Τότε σκεφτήκαμε ότι θα ήταν καλό να κοινωνικοποιήσουμε τη μητρότητα, να σβήσουμε το όνομα που ήταν γραμμένο στο μαντήλι, να αφήσουμε τη φωτογραφία που είχαμε καρφιστωμένη στο στήθος και να γίνουμε μητέρες όλων. Το συζητήσαμε πολύ, διαφωνήσαμε, στο τέλος όμως καταλήξαμε ότι θα έπρεπε να δώσουμε χρόνο στην κάθε μητέρα, ότι το να αφήσεις το όνομα και τη φωτογραφία και να κοινωνικοποιήσεις τη μητρότητα δεν ήταν καθόλου εύκολο. Σταδιακά, όμως, οι Μητέρες αρχίσαμε να γινόμαστε μητέρες όλων, κάτι που πιστεύω ότι μαζί με την κατάληψη της Πλατείας είναι από τις πιο επαναστατικές πράξεις που έχουμε πραγματοποιήσει.

τη στιγμή. Όταν ο γιος μου πέρασε στην παρανομία δεν έβλεπε κανέναν εκτός από τη μικρή μου κόρη. Αυτή ποτέ της δεν μας είπε πού τον έβλεπε. Μας μετέφερε αυτά που της έλεγε, τα πράγματα που ζητούσε να του στείλουμε, ποτέ της όμως δεν μας είπε σε ποιο δρόμο, σε ποια γωνία τον συνάντησε. Ήταν μια εμπειρία οδυνηρή, μας δίδαξε όμως πάρα πολλά.

...Εισβάλλανε [η αστυνομία και ο στρατός] στα σπίτια μας, μας συλλαμβάνανε, μας παρακολουθούσαν. Πολλές φορές προσπάθησαν να με χτυπήσουν με αυτοκίνητο, πάντα όμως υπήρχε μια κολώνα ή ένα χαντάκι που μου έσωζε τη ζωή. Εν τέλει, το πιο σημαντικό κομμάτι της ζωής μου το έχω ζήσει, έχω κάνει όλα όσα ήθελα να κάνω. Ο θάνατος είναι και αυτός μέρος της ζωής. Όχι ότι θέλω να πεθάνω, θα προτιμούσα όμως να πάω από σφαίρα εχθρού παρά από αρρώστια!

Οι καιροί είναι διαφορετικοί. Πιστεύεις, όμως, ότι θα μπορούσε να αποκατασταθεί αυτή η γενιά των χαμένων αγωνιστών;

Πιστεύω πως ναι. Αν και το κενό είναι μεγάλο, νομίζω ότι οι αγώνες των τελευταίων χρόνων έχουν οδηγήσει πολλούς νέους ανθρώπους ξανά στην πολιτική. Ο κόσμος αγωνίζεται, είναι αποφασισμένος να συνεχίσει να διεκδικεί και να μην κάτσει με σταυρωμένα τα χέρια. Είναι πολύ όμορφο να συνοδεύεις τους αγώνες... Όταν περνά κανείς δυο νύχτες στον δρόμο μαγειρεύοντας για τους συντρόφους που είναι τριγύρω του, δεν τον νοιάζει αν κάνει κρύο ή αν βρέχει. Δεν σκέφτεται το κρύο ή τη βροχή παρά μονάχα αυτό για οποίο παλεύει. Όλα αυτά τα χρόνια έχουμε μάθει πάρα πολλά πράγματα. Αν θέλει κανείς, μπορεί συνεχώς να μαθαίνει...

...Μακάρι όλα αυτά που κάνουμε να ωφελούν σε κάτι. Δεν θέλουμε να αφήσουμε κληρονομιά, η κληρονομιά είναι για να τσακώνονται οι κληρονόμοι. Πάντα όμως λέω ότι αν σπείρεις σιτάρι, θα θερίσεις σιτάρι. Θα υπάρξουν και ξερόχορτα, θα πρέπει να τα ξεριζώνουμε. Ο αγώνας όμως είναι μια ανάγκη, σαν την αναπνοή...

ποιήσει, μιας και η ανάληψη της μητρότητας όλων συνεπάγεται την ανάληψη της ευθύνης όλων χωρίς καμιά διάκριση. Γιατί επίσης προσπαθούσαν να μας κάνουν να λέμε ότι το παιδί μας δεν έκανε τίποτα, ότι το έμπλεξαν οι φίλοι του, κάτι βέβαια που δεν ήταν αλήθεια. Εξαφανίστηκαν ακριβώς επειδή ήταν στρατευμένοι, επειδή ήταν επαναστάτες. Διεκδικώντας, λοιπόν, τη μητρότητα όλων, τους υπερασπιζόμασταν όλους χωρίς διάκριση: αυτούς που χάθηκαν στο βουνό, αυτούς που συμμετείχαν στο αντάρτικο πόλης και στα προγράμματα αλφαριθμητισμού, τους πιο νέους από τη «Νύχτα των Μολυβιών» (σημ: αναφέρεται στην απαγωγή και εξαφάνιση έξι μαθητών από τη Λα Πλάτα που συμμετείχαν στις κινητοποιήσεις για τη θέσπιση φοιτητικού εισιτηρίου τον Οκτώβριο του 1976), τους καλόγερους Palotinos που δολοφονήθηκαν επειδή πρόσφεραν καταφύγιο στα παιδιά μας... Ήταν ένα πολύ σημαντικό βήμα γιατί αναγνωρίζαμε ότι όλοι τους ήταν κοινωνικά στρατευμένοι και γι' αυτό ακριβώς τους είχαν απαγάγει.

Στη συνέχεια επινοήσαμε ένα σωρό άλλα πράγματα, πιστεύοντας πάντα ότι οι πορείες θα έπρεπε να είναι κάτι παραπάνω από απλές πορείες, ότι έπρεπε να τους δώσουμε ένα στίγμα. Ένα πρωί οι κάτοικοι του Μπουένος Άιρες βρέθηκαν αντιμέτωποι με χιλιάδες φιγούρες, φιγούρες κενές που συμβόλιζαν τους εξαφανισμένους. Άλλη ιδέα ήταν οι μάσκες: μάσκες λευκές, χωρίς πρόσωπο, που τις φορούσαν οι νέοι που μας συνόδευσαν. Ήταν σαν να αποκτούσαν σώμα και να κυκλοφορούσαν ανάμεσά μας όλοι οι εξαφανισμένοι. Ύστερα σκεφτήκαμε ότι τα παιδιά μας έκαναν πολλά πράγματα κι ότι έπρεπε και εμείς να τους μιμηθούμε, ότι δεν θα έπρεπε να περιοριζόμαστε στο να τους αναζητούμε ή να απαιτούμε φυλακή για τους δολοφόνους. Έτσι, λοιπόν, αρχίσαμε να παίρνουμε μέρος στους κοινωνικούς αγώνες και, ως συνέπεια αυτής της στρατεύσης, γίναμε διεθνίστριες: αρχίσαμε να ταξιδεύουμε εκτός Αργεντινής για να υποστηρίξουμε άλλους αγώνες κι άλλες επαναστάσεις. Όλα αυτά χωρίς να εγκαταλείψουμε τις Πέμπτες. Αυτά τα 27 χρόνια δεν έχουμε λείψει ούτε μια Πέμπτη από την Πλατεία.

Θα μπορούσε κανείς να υ-

ποστηρίξει ότι η δράση των Μητέρων συμβάλλει στη διάδοση της συλλογικής μνήμης σε μια χώρα με τόσο μεγάλη ατιμωρησία;

Πιστεύω πως ναι. Έχουμε συμβάλλει τόσο στη διάδοση της συλλογικής μνήμης όσο και στην ηθική απογύμνωση των δολοφόνων των Ένοπλων Δυνάμεων. Είναι επίτευγμα των Μητέρων το γεγονός ότι κανείς τους δεν μπορεί να βγει στο δρόμο με τη στολή, ότι δεν μπορεί να αναρτηθεί καμιά φωτογραφία τους, σε αντίθεση με τις χιλιάδες φωτογραφίες των παιδιών μας. Παρόλα αυτά, η κοινωνία οφείλει ακόμα μία αναγνώριση προς όλους τους εξαφανισμένους γι' αυτά που έκαναν, για την προσφορά της ίδιας τους της ζωής. Η μνήμη για μας έχει να κάνει με τη διάδοση όλων αυτών που ο καθένας τους έκανε στη ζωή του, όλων αυτών που απαίτησε και δεν περιορίζεται μόνο στο θάνατο, τη φρίκη και τα βασανιστήρια. Αυτή είναι για μας η αληθινή μνήμη, αυτή που δίνει ζωή. Πιστεύουμε ότι αν σε έναν νέο άνθρωπο δείξεις έναν ομαδικό τάφο ή ένα σωρό πτώματα το μόνο που θα καταφέρεις είναι να τον τρομοκρατήσεις. Αν όμως του εξηγήσεις γιατί τους δολοφόνησαν, γιατί ήταν τόσο χαρούμενοι, γιατί ήταν ευτυχισμένοι με αυτό που έκαναν, τότε όντως του αφήνεις μια συλλογική μνήμη.

Πώς συνδέεται η δράση σας με αυτή των άλλων κοινωνικών κινημάτων;

Υπάρχει μια πολύ άμεση σύνδεση: συμμετέχουμε στις καταλήψεις εργοστασίων, στους αποκλεισμούς δρόμων μαζί με τους πικετέρος, στις καταλήψεις γης... Επίσης αναπτύσσουμε άλλες εναλλακτικές πρωτοβουλίες, όπως είναι το λογοτεχνικό καφενείο, η βιβλιοθήκη και η αίθουσα εκδηλώσεων μέχρι να φτάσουμε στο Πανεπιστήμιο και το τυπογραφείο, που είναι τα δύο πιο σημαντικά βήματα που έχουμε πραγματοποιήσει τελευταία όσον αφορά τη συμβολή μας στους κοινωνικούς, πολιτικούς και ταξικούς αγώνες.

Ποιο στόχο υπηρετεί η ίδρυση του Πανεπιστημίου*;

Ο κύριος στόχος του είναι να θέσει την εκπαίδευση και την πολιτική κατάρτιση στην υπηρεσία των πάντων, εννοώντας ως πολιτική κατάρτιση την παροχή θεωρητικών εργαλείων για την εμπλοκή των νέων στην πολιτική. Το επόμενο βήμα -αν όχι το τελευταίο, σίγουρα το πιο σημαντικό- είναι η δημιουργία σχολείων για μικρά παιδιά. Μας φαίνεται τρομακτικό το γεγονός ότι πολλά παιδιά είναι αναγκασμένα να καταφύγουν στην πορνεία ως μοναδικό μέσο για την επιβίωσή τους. Πίσω από το φαινόμενο αυτό βρίσκεται η ανεργία, ο κοινωνικός αποκλεισμός και η βία που υφίστανται. Πιστεύουμε ότι υπάρχει πάρα πολλή βία, η οποία βέβαια δεν είναι αποκλειστικά οικογενειακή αλλά πηγάζει από τις ίδιες τις κοινωνικές δομές. Θέλουμε να φτιάξουμε μικρά και όμορφα σχολεία για τα παιδιά και τις οικογένειές τους, όπου θα συζητάμε για όλα αυτά που συμβαίνουν. Αυτός είναι ο απώτερος στόχος των Μητέρων, κάτι που σημαίνει για μας πολλά περισσότερα από το να κλείσουμε τους δολοφόνους στη φυλακή. Είναι πολύ πιο σημαντικό για μας το να μην είναι κανένα παιδί αναγκασμένο να καταφύγει στην πορνεία. Αυτή είναι επίσης η φιλοδοξία του Πανεπιστημίου: να προσφέρει πολιτική εκπαίδευση στους νέους έτσι ώστε αυτοί να αναπτύξουν δράση στη γειτονιά, στην οικογένεια, πλάι στους φτωχούς και τους αποκλεισμένους.

Τι σχέση διατηρεί το Πανεπιστήμιο των Μητέρων με το επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας;

Σε μια συνάντηση με τον Κίρσνερ τον ενημερώσαμε ότι έχουμε ένα Πανεπιστήμιο που είναι παράνομο. «Τότε να το νομιμοποιήσουμε», μας είπε αυτός. Του απαντήσαμε ότι προς το παρόν προτιμάμε να είμαστε ελεύ-

θερες! Τα πτυχία που χορηγεί το Πανεπιστήμιο δεν είναι αναγνωρισμένα, αυτό όμως που μας ενδιαφέρει είναι η μετάδοση κοινωνικά χρήσιμων γνώσεων, τόσο για τους φοιτητές -που φέτος έφτασαν τους δύο χιλιάδες- όσο και για την κοινωνία στην οποία ζουν.

Ποια είναι η στάση των Μητέρων απέναντι στην κυβέρνηση του Κίρσνερ;

Υπάρχουν θετικά όπως και αρνητικά στοιχεία. Ξέρουμε ότι ο Κίρσνερ δεν είναι ούτε επαναστάτης ούτε σοσιαλιστής, πρέπει όμως να αναγνωρίσουμε ότι η τωρινή κυβέρνηση είναι πολύ καλύτερη από όλες τις προηγούμενες. Υπάρχει μια σημαντική βελτίωση στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και έχουν παρθεί μέχρι στιγμής ορισμένες πρωτοβουλίες που μας έχουν ξαφνιάσει, όπως είναι η διαπραγμάτευση του εξωτερικού χρέους και η προσπάθεια εξουδετέρωσης της παντοδύναμης μαφίας που κυβερνά στην επαρχία.

Πιστεύεις ότι η εκλογή του Κίρσνερ και η υψηλή του δημοτικότητα συμβάλλουν τελικά στη διάσωση του αστικού καθεστώτος από την κρίση που φάνηκε να το απειλεί;

Πιστεύω ότι ο Κίρσνερ προσπαθεί να ρίξει αυτό ακριβώς το καθεστώς, κάτι όμως που δεν θα είναι καθόλου εύκολο επειδή υπάρχουν πάρα πολλά συμφέροντα, επειδή οι Η.Π.Α. έχουν πολύ μεγάλη ανάμειξη σε όλα αυτά, επειδή, τέλος, η αστική τάξη στην Αργεντινή, όπως και σε όλες τις χώρες, έχει τρομακτική υποστήριξη από το εξωτερικό. Αν όμως ο λαός βγει στους δρόμους, ίσως συμβεί ό,τι και στη Βενεζουέλα με τον Τσάβες.

Τι απέμεινε τελικά από το σύνθημα «Να φύγουν όλοι»;

Απολύτως τίποτα. Επρόκειτο για ένα σύνθημα ψεύτικο και υποκριτικό. Όλοι όσοι το φώναζαν στην πραγματικότητα εννοούσαν «να φύγουν όλοι εκτός από μένα». Είναι όπως και το σύνθημα «μπλόκο και κατσαρόλα, ο αγώνας είναι ένας». Ούτε και αυτό ήταν αληθινό. Δεν είναι το ίδιο να έχεις εννιά παιδιά που πεθαίνουν από την πείνα με το να σου έχουν δεσμεύσει 30 χιλιάδες δολάρια στο «κοραλίτο». Πρόκειται για τον ίδιο εχθρό, όχι όμως και για το ίδιο πρόβλημα. Όλα αυτά τα συνθήματα έχουν εξαφανιστεί επειδή ήταν ψεύτικα.

**Για περισσότερες πληροφορίες για το Πανεπιστήμιο των Μητέρων, βλέπε Σήματα Καπνού, τεύχος 14, σελ. 28-30.*

Η πικρή γεύση του καφέ στη Λατινική Αμερική

Σύμφωνα με έναν από τους πιο γνωστούς μύθους σχετικά με την ανακάλυψη του καφέ, ένας βοσκός από την Αιθιοπία παρατήρησε ότι τα ζώα του γίνονταν πιο ζωντανά κάθε φορά που μασουλούσαν τους κόκκινους καρπούς ενός άγριου θάμνου. Αποφάσισε, λοιπόν, να τους δοκιμάσει και έτσι βεβαιώθηκε για τις αναζωογονητικές τους ιδιότητες. Τα νέα έφτασαν γρήγορα στα αυτιά των μοναχών της περιοχής, οι οποίοι αρχικά ξήραναν τους καρπούς για να τους μεταφέρουν ευκολότερα από το ένα μοναστήρι στο άλλο και αργότερα άρχισαν να τους βράζουν και να πίνουν το βαθύ σκούρο τονωτικό εκχύλισμα για να μένουν ξάγρυπνοι στις προσευχές τους.

Η ιστορία λέει ότι ήδη τον 11ο αιώνα, αφρικανικές φυλές αναμιγνύαν καρπούς καφέ με ζωικό λίπος φτιάχνοντας έναν πολτό που έτρωγαν οι πολεμιστές πριν τις μάχες για να πάρουν ενέργεια. Ο καφές πέρασε στην αραβική χερσόνησο από σκλάβους πολεμιστές μέσω του λιμανιού της Μόκα, μια λέξη που έμεινε για πάντα συνδεδεμένη με τον καφέ. Οι Άραβες ήταν αυτοί που ανακάλυψαν το πρώτο φλιτζάνι καφέ: άρχισαν να καβουρδίζουν τους κόκκους του και να παρασκευάζουν το αρωματικό ρόφημα όπως το γνωρίζουμε σήμερα (η ονομασία «καφές» προέρχεται από την αραβική λέξη gahwa που σημαίνει κρασί ή οποιοδήποτε ποτό φτιάχνεται από φυτό). Τον 15ο αιώνα ξεκίνησε η συστηματική καλλιέργειά του στη σημερινή Υεμένη. Για πολλά χρόνια η μεταφορά φυτών καφέ έξω από τις μουσουλμανικές χώρες ήταν απαγορευμένη, αλλά τελικά προσκυνητές που ταξίδευαν στη Μέκκα μετέφεραν λαθραία φυτά καφέ στην Ινδία. Για τους χριστιανούς ήταν το ποτό του Διαβόλου, μέχρι ο Πάπας Ιννοκέντιος ο Γ' να το δοκιμάσει και να αναφωνήσει: «Είναι τόσο νόστιμος που είναι κρίμα να τον αφήσουμε αποκλειστικά στους άπιστους!»

Στη Γηραιά Ήπειρο ο καφές έφτασε από βενετσιάνους εμπόρους το 1615, δηλαδή πέντε χρόνια μετά το τσάι και έναν αιώνα μετά τη σοκολάτα: τα πρώτα καφενεία άνοιξαν στην Ιταλία, την Αγγλία και τη Γερμανία. Τον 18ο αιώνα, η κατανάλωση του ροφήματος είχε διαδοθεί σε ολόκληρη την Ευρώπη και τα καφενεία είχαν μετατραπεί σε δημοφιλή κέντρα ανταλλαγής ιδεών. Στην αμερικανική ήπειρο το φυτό του καφέ έφτασε γύρω στο 1725 μέσω ενός αξιωματούχου του γαλλικού στόλου που υπηρετούσε στη Μαρτινίκα. Μέσα σε λίγα μόνο χρόνια υπήρχαν στο νησί 19 εκατομμύρια καφεόδεντρα. Η νέα καλλιέργεια πέρασε στο Ολλανδικό Σουρινάμ, τη Γαλλική Γουιάνα, τη Τζαμάικα, το Σάντο Ντομίνγκο και τη Βραζιλία, η οποία από τα μέσα του 19ου αιώνα μέχρι σήμερα είναι η πρώτη χώρα σε παραγωγή καφέ στον κόσμο. Στην εποχή μας καταναλώνονται πάνω από 400 δισεκατομμύρια φλιτζάνια καφέ κάθε χρόνο, γεγονός που τον καθιστά το πιο δημοφιλές ρόφημα παγκοσμίως.

Από τα τρία ή τέσσερα ευρώ που πληρώνουμε για να πούμε ένα φλιτζάνι καφέ, το κόστος του καφέ που χρησιμοποιήθηκε είναι περίπου τρία λεπτά και το κέρδος του γεωργού που τον καλλιεργεί είναι μόλις το 2% των τριών λε-

πτών, ποσό που σε τελική ανάλυση δεν καλύπτει ούτε καν τα έξοδα παραγωγής. Σε αυτές τις λίγες γραμμές συνοψίζεται η λεγόμενη «κρίση του καφέ»: μεγάλα κέρδη γι' αυτούς που συμμετέχουν στην εμπορική εκμετάλλευσή του και απόλυτη φτώχεια και εξαθλίωση για τα 25 εκατομμύρια καλλιεργητών καφέ στον κόσμο.

Ο καφές είναι μια από τις πιο σημαντικές πρώτες ύλες στον κόσμο. Πρόκειται για το δεύτερο προϊόν που κινεί το περισσότερο χρήμα στον πλανήτη μετά το πετρέλαιο. Συνολικά, η εργασία 100 εκατομμυρίων ανθρώπων στον κόσμο συνδέεται με τον ένα ή τον άλλο τρόπο με τον καφέ. Μεγάλο μέρος από τα έσοδα πολλών χωρών σε ανάπτυξη προέρχονται από αυτό το προϊόν: για παράδειγμα, η εξαγωγή καφέ στη Νικαράγουα αποτελεί το 22% των συνολικών εξαγωγών, ενώ στην Ουγκάντα το αντίστοιχο ποσοστό είναι 70%. Η παραγωγή καφέ αντιπροσωπεύει το 1,3% του ΑΕΠ στην Κόστα Ρίκα, το 2,5% στο Ελ Σαλβαδόρ, το 4,2% στη Γουατεμάλα, το 7,2% στη Νικαράγουα και το 8,2% στην Ονδούρα. Και ενώ ο καφές παράγεται στο Νότο, καταναλώνεται σε ποσοστό 80% στις χώρες του Βορρά. Σε αρκετές χώρες παραγωγής, μάλιστα, είναι σχεδόν αδύνατο να βρεις καφέ καλής ποιότητας, αφού οι καλύτεροι καρποί προορίζονται για εξαγωγή.

Ο καφές σε ελεύθερη πώση

Πάνω από μισό εκατομμύριο μικροκαλλιεργητές καφέ έχουν εγκαταλείψει τα χωράφια τους στη Λατινική Αμερική από το 1989 μέχρι σήμερα εξαιτίας της «κρίσης του καφέ», μιας κρίσης που η ίδια η Παγκόσμια Τράπεζα ονόμασε «σθόρυβο Μιτς» από τον καταστροφικό τυφώνα που χτύπησε την Κεντρική Αμερική πριν κάποια χρόνια.

Το 1962, χρονιά της Κρίσης των Πυραύλων στην Κούβα, ο ΟΗΕ ίδρυσε τον Παγκόσμιο Οργανισμό Καφέ (ΠΟΚ) σε μια προσπάθεια να δημιουργήσει ένα παγκόσμιο καρτέλ καφέ. «Αν δεν γίνει κάτι για να σταθεροποιηθεί η τιμή του καφέ, ο "καστρισμός" θα εξαπλωθεί στη Λατινική Αμερική σαν πανούκλα», είχε προειδοποιήσει ένας βορειοαμερικανός γεωρυσιαστής. Στη διάρκεια του ψυχρού πολέμου, όσο δηλαδή είχαν λόγους να ενδιαφέρονται για τις τιμές του καφέ, οι ΗΠΑ υποστήριξαν σθεναρά τον ΠΟΚ. Ο οργανισμός αυτός αποτελούνταν από χώρες παραγωγής και χώρες κατανάλωσης του προϊόντος και ρύθμιζε την αγορά και

τη ζήτηση του καφέ. Με το Διεθνές Σύμφωνο του Καφέ, η παραγωγή, η τιμή και τα μερίδια αγοράς του καφέ διατηρούνταν σε σταθερά επίπεδα και οι καλλιεργητές εξασφάλιζαν ένα σίγουρο εισόδημα. Μετά την πτώση του τείχους του Βερολίνου, οι ΗΠΑ (η πρώτη χώρα σε κατανάλωση καφέ στον κόσμο) και ο Καναδάς αποχώρησαν από τον ΠΟΚ, ο οποίος έπεσε σε αχρηστία, και ο καφές άρχισε την καθοδική του πορεία. Η τιμή του καφέ robusta* το 1989 ήταν 2,7 ευρώ η λίβρα· στις μέρες μας είναι στα 0,40 ευρώ, δηλαδή στη χαμηλότερή του τιμή τα τελευταία 100 χρόνια.

Η κατάρρευση του ΠΟΚ συνέπεσε με την περίοδο της μαζικής εμπορευματοποίησης του καφέ robusta, όταν δηλαδή ασιατικές χώρες όπως το Βιετνάμ, η Ινδονησία, η Ινδία και το Λάος μπήκαν δυναμικά στην αγορά. Αυτό σήμανε αύξηση κατά 50% της ποσότητας του εμπορευματοποιημένου καφέ, χωρίς να έχει υπάρξει, όμως, αντίστοιχη αύξηση στη ζήτηση. Στα πλαίσια της νεοφιλελεύθερης ευφορίας της δεκαετίας του '90 και του μεγάλου ανταγωνισμού για τον έλεγχο της αγοράς, οι πολυεθνικές προτίμησαν τη χαμηλότερη τιμή από την ποιότητα. Έτσι, η κατακόρυφη αύξηση της παραγωγής robusta, επιδείνωσε την οικονομική κρίση των παραδοσιακών παραγωγών arabica της Λατινικής Αμερικής.

Η αύξηση της παγκόσμιας παραγωγής σηματοδεύτηκε από την είσοδο του Βιετνάμ στον κόσμο του καφέ, μια χώρα που πριν μερικά χρόνια είχε ελάχιστη παρουσία στον χώρο αυτό. Το Βιετνάμ παράγει κακής ποιότητας καφέ - το έδαφος της χώρας δεν προσφέρεται για καλλιέργεια καλύτερης ποικιλίας - και σήμερα είναι ο δεύτερος εξαγωγέας καφέ στον κόσμο, καθώς μέσα στα τελευταία δέκα χρόνια η εγχώρια παραγωγή αυξήθηκε κατά 400%. Το «θαύμα» οφείλεται κυρίως στην Παγκόσμια Τράπεζα και την Ασιατική Τράπεζα για την Ανάπτυξη (μεγαλύτερος μέτοχος της οποίας είναι οι ΗΠΑ), που επένδυσαν γενναιόδωρα στις καλλιέργειες καφέ για να «συνεισφέρουν στην ανάπτυξη της Ασίας». Η πολιτική της βιετναμέζικης κυβέρνησης να μειώσει την ανεργία στην ύπαιθρο καθώς και το εξαιρετικά χαμηλό κόστος παραγωγής λόγω των εξευτελιστικών μισθών και της καλλιέργειας του καφέ σε κρατική γη, συνέβαλαν επίσης στο να βλέπουν όλοι σήμερα στο Βιετνάμ το μέλλον του καφέ.

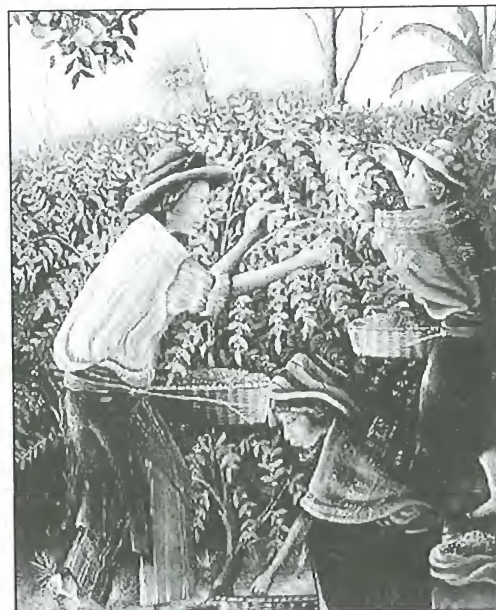
Σήμερα, η διεθνής αγορά έχει ξεχειλίσει από καφέ. Το 2003 περίσσεψαν τουλάχιστον 15 εκατομμύρια σάκοι καφέ από τα 120 εκατομμύρια που παράχθηκαν. Η υπερπροσφορά του καφέ -ενώ η κατανάλωσή του αυξήθηκε μόλις κατά 10%- δεν είναι τυχαία. Την σχεδίασαν προσεκτικά πολυεθνικοί οργανισμοί και μεγάλες οικονομικές δυνάμεις και την αποδέχθηκαν οι φτωχές χώρες παραγωγής ώστε να εξασφαλίσουν το απαραίτητο συνάλλαγμα για την πληρωμή των χρεών τους. Το αποτέλεσμα ήταν, αφενός, η αύξηση της παραγωγής και άρα των αποθεμάτων καφέ στις πλούσιες χώρες, και αφετέρου, η μείωση της τιμής του και τεράστια περιθώρια κέρδους για τις μεγάλες πολυεθνικές.

Το άρωμα των πολυεθνικών

Είναι προφανές ότι αν η πρώτη ύλη γίνεται όλο και πιο φτηνή και ο καφές που αγοράζουμε είναι ολοένα και ακριβότερος, κάποιοι πλουτίζουν και κάποιοι πέφτουν στην απόλυτη εξαθλίωση.

Η Nestlé, μία από τις κύριες εταιρείες καβουρδίσματος και διανομής καφέ (Nescafé) που ελέγχουν την αγορά, ανακοίνωσε τον Φεβρουάριο του 2001 «ανέλπιστη αύξηση» της τάξης του 22% στα καθαρά κέρδη της σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά. Τα νέα για την πολυεθνική Starbucks ήταν ακόμη καλύτερα: την ίδια περίοδο, τα καθαρά κέρδη της αυξήθηκαν κατά 41%!

Όσο φουσκώνουν, όμως, τα πουγκιά των μεγάλων εταιρει-

ών των χωρών που καταναλώνουν καφέ, τόσο εντείνεται η φτώχεια στις χώρες που τον παράγουν. Πριν από 10 χρόνια, το 33% των πωλήσεων του καφέ επέστρεφε στις χώρες παραγωγής. Στις μέρες μας, επιστρέφει μόνο το 10% του τελικού κέρδους. Το υπόλοιπο μένει στη διανομή, την εμπορική εκμετάλλευση, τη μεταφορά και την προώθηση του καφέ. Είναι χαρακτηριστικό ότι το ένα κιλό καφέ που ο μικροπαραγωγός πουλάει 0,40-1,70 ευρώ, φτάνοντας στα χέρια των καταναλωτών έχει ανέλθει στα 10-36 ευρώ. Ο καφές φεύγει από τις χώρες παραγωγής άψητος σε πολύ χαμηλή τιμή (ως γνωστόν ο Βορράς επιβάλλει μεγαλύτερους δασμούς στα επεξεργασμένα προϊόντα που εξάγει ο Νότος από ό,τι στις ακατέργαστες πρώτες ύλες) για να καβουρντιστεί από εταιρείες στο Βορρά, με συνέπεια να χάνεται η ευκαιρία για τις φτωχές χώρες να επωφεληθούν από τη μεγαλύτερη δυνατή τιμή αγοράς και να δημιουργήσουν νέες θέσεις εργασίας στον τομέα της επεξεργασίας και εμπορευματοποίησης του καφέ. Ο μύθος της ελεύθερης αγοράς σε όλο του το μεγαλείο.

Η διεθνής τιμή του καφέ καθορίζεται στα Χρηματιστήρια της Νέας Υόρκης και του Λονδίνου και αυξομειώνεται -κυρίως μειώνεται- μέρα με τη μέρα, ανάλογα με την προσφορά, τη ζήτηση και, κυρίως, τους κερδοσκοπικούς ελιγμούς των μεγάλων πολυεθνικών (για μια γεύση από τις τιμές του καφέ βλ. <http://www.ico.org/frameset/priset.html>), οι οποίες την κατάλληλη στιγμή φροντίζουν να αγοράζουν και να αποθηκεύουν μεγάλες ποσότητες για να ρίξουν την τιμή. Το 1997, για παράδειγμα, χρονιά της υποτίμησης του βιετναμέζικου νομίσματος, η Nestlé και άλλες εταιρείες άρχισαν να αγοράζουν μαζικά καφέ από το Βιετνάμ αναγκάζοντας έτσι τους παραδοσιακούς προμηθευτές τους στη Λατινική Αμερική να μειώσουν τις τιμές τους. Όμως, ακόμη και το Βιετνάμ βγήκε τελικά

χαμένο: αύξησε την παραγωγή του κατά 55.000 τόνους robusta για στιγμιαίο καφέ και τελικά η Nestlé αγόρασε μόλις 4.500 τόνους.

Την παγκόσμια αγορά, λοιπόν, ελέγχουν οι χρηματιστηριακοί μεσάζοντες, οι εταιρείες που εμπορευματοποιούν τον άψητο, ακατέργαστο καφέ και ελάχιστες πολυεθνικές εταιρείες καβουρδίσματος, οι πιο γνωστές από τις οποίες είναι η Sara Lee, η Procter & Gamble, η Kraft και η Nestlé. Αυτές οι εταιρείες μάλιστα, που ελέγχουν το 50% των πωλήσεων του καφέ, έχουν επινοήσει τρόπους βελτίωσης της γεύσης του robusta και των χαλασμένων ή σάπιων καρπών. Ένας από αυτούς είναι οι δημοφιλέστατοι καινούργιοι τύποι καφέ που έχουν εισβάλλει στην αγορά: αρωματικοί, με διάφορες γεύσεις, αλκοολούχοι ή παγωμένοι καφέδες με στρυφνά ονόματα (frappuccino, moccacino, macchiato, κ.λπ.) πίσω από το δυνατό άρωμα βανίλιας, τη γεύση σοκολάτας ή το λικέρ, κρύβεται ένας καφές που σκέτος δεν θα πινόταν με τίποτα.

Η πικρή γεύση του καφέ

Μεγάλο μέρος της παραγωγής του καφέ βασίζεται σε μικροκαλλιεργητές που δεν κατέχουν πάνω από πέντε με δέκα εκτάρια γης. Επειδή η παραγωγή αυτή είναι πολύ μικρή, οι καλλιεργητές δεν μπορούν να την εξάγουν απευθείας και έτσι αναγκάζονται να πουλάνε τις σοδειές τους σε τοπικούς εμπόρους, τους γνωστούς «κογιότες» (τσακάλια). Παράλληλα, η μονοκαλλιέργεια του καφέ έχει οδηγήσει στην εξάλειψη άλλων καλλιεργειών που ικανοποιούσαν τις διατροφικές ανάγκες τους. Μην μπορώντας πια να αγοράζουν εισαγόμενα είδη διατροφής για να επιβιώσουν ανάμεσα σε δυο σοδειές, οι καφεπαραγωγοί δανείζονται από τους τοπικούς αυτούς μεσάζοντες, οι οποίοι είναι τις περισσότερες φορές η μοναδική πηγή χρηματοδότησής τους. Οι μεσάζοντες ζητάνε ως αντάλλαγμα την αγορά της επόμενης σοδειάς σε πολύ χαμηλή τιμή και ο φαύλος κύκλος των χρεών και της φτώχειας των παραγωγών συνεχίζεται.

Απέναντι στους καλλιεργητές που τελικά χάνουν τη γη τους βρίσκονται οι αχανείς φυτείες καφέ ιδιοκτησίας μεγάλων εταιρειών ή μεγαλοαγοχητών, στις οποίες δουλεύουν οι «πλανόδιοι» εργάτες καφέ. Πρόκειται για άντρες, γυναίκες και παιδιά που μετακινούνται συνέχεια από τη μια φυτεία στην άλλη για να μαζέψουν καρπούς καφέ, και οι οποίοι εργάζονται όλη μέρα κάτω από σκληρές συνθήκες, με μισθούς πείνας και, βέβαια, καμία άλλη παροχή. Η ημερήσια αμοιβή ενός εργάτη καφέ δεν φτάνει τα 3 δολάρια τη μέρα.

Στις χώρες όπου η παραγωγή καφέ είναι η κύρια οικονομική δραστηριότητα (σε μερικές από αυτές μάλιστα πρόκειται για τη μοναδική καλλιέργεια), οι διακυμάνσεις της τιμής του στα Χρηματιστήρια έχουν άμεσες και απτές καταστροφικές συνέπειες στους παραγωγούς και τους εργάτες. Η μεγάλη πτώση των τιμών και η παράλληλη αύξηση στο κόστος παραγωγής, τους έχει φέρει πραγματικά στα όρια της εξαθλίωσης.

Στο Ελ Σαλβαδόρ, την Κόστα Ρίκα, τη Γουατεμάλα, τη Νικαράγουα και την Ονδούρα, χώρες που εξάγουν κυρίως καφέ arabica με υψηλό κόστος παραγωγής, συνολικά 1,5 εκατομμύρια άνθρωποι έμειναν άνεργοι ή υποαπασχολούνται λόγω της κρίσης του καφέ. Στη Γουατεμάλα, λόγω χάρη, πάνω από 250.000 άτομα έχουν χάσει τη δουλειά τους και ζουν σε συνθήκες ακραίας φτώχειας, ενώ στο Ελ Σαλβαδόρ, όπου η κρίση επηρέασε 40.000 οικογένειες, στις περιοχές με καφεκαλλιέργειες το 85% των παιδιών υποσιτίζεται, τη στιγμή που ο αντίστοιχος μέσος όρος στη χώρα είναι 23 παιδιά στα 1000. Στο Μεξικό, μια χώρα που έχει 250.000 καφεπαραγωγούς, ένα καινούριο κύμα μετανάστευσης προς τις γειτονικές ΗΠΑ παρατηρείται τα τελευταία χρόνια. Τα χωριά «του καφέ» αδειάζουν: μόνο στη Σιέρρα της Τσιάπας 500 άνθρωποι κάθε εβδομάδα παίρνουν τον δρόμο προς την Τιχουάνα, ενώ συνολικά 300.000 Μεξικανοί έχουν εγκαταλείψει τη γη τους σε αναζήτηση διεξόδου

μπροστά στην κρίση του καφέ. Στην πρώτη χώρα παγκοσμίως σε παραγωγή καφέ, τη Βραζιλία, η πτώση της τιμής του είχε αντίκτυπο σε πάνω από 3 εκατ. άτομα. Η μόλυνση από αγροτοξικά, η κακή διατροφή, η εγκατάλειψη των χωραφιών, η ανεργία και η μετανάστευση προς τις πόλεις συνθέτουν πλέον την εικόνα της υπαίθρου. Οι απώλειες στον τομέα υπολογίζονται στα 2.200 εκατ. ευρώ. Στο Περού, οι απώλειες ανέρχονται στα 480 εκατ. ευρώ και είναι 125.000 οι οικογένειες που έχασαν το μοναδικό μέσο επιβίωσής τους. Στην Κολομβία, που εξάγει καφέ υψηλής ποιότητας με μεγάλο κόστος παραγωγής και όπου 3,5 εκατ. άνθρωποι ζουν από αυτή τη δραστηριότητα, τα έσοδα από τις εξαγωγές έπεσαν στα επίπεδα του 1975, όταν ο καφές αποτελούσε το 50% των νόμιμων εξαγωγών. Στις μέρες μας, ο καφές αντιπροσωπεύει μόλις το 2% του ΑΕΠ, ενώ τη δεκαετία του '50 αποτελούσε το 10%. Η ανεργία στις ζώνες παραγωγής καφέ αυξήθηκε κατά 7,8%. Χιλιάδες μικροπαραγωγοί έφυγαν από τη χώρα, και αυτοί που έμειναν αντικατέστησαν τον καφέ με πιο κερδοφόρες καλλιέργειες, όπως η κόκα και το όπιο.

Αλλά και στο Βιετνάμ, μια χώρα σπαρμένη από άκρη σε άκρη με καφεόδεντρα, η βιομηχανία του καφέ βρίσκεται σε κρίση. Η παραγωγή καφέ στο Βιετνάμ έχει ξεπεράσει την παγκόσμια ζήτηση. Το 2001 το κόστος παραγωγής ήταν δύο φορές μεγαλύτερο από την τιμή πώλησης. Περίπου 3,5 εκατ. οικογένειες αγροτών δεν έχουν πόσιμο νερό και άλλες τόσες, πρόσβαση στον ηλεκτρισμό.

Μεταλλαγμένος κι ανθεκτικός στον ήλιο

Τη δεκαετία του '70 αναπτύχθηκαν καινούριες, ανθεκτικές στον ήλιο ποικιλίες καφέ, χάρη στη χρήση των κατάλληλων χημικών. Με την αντικατάσταση των παραδοσιακών φυτειών κάτω από σκιά η καλλιέργεια δέντρων καφέ αυξάνεται από 1.000-1.500 σε 4.000-7.000 ανά εκτάριο. Παράπλευρες απώλειες της αύξησης, η αποψίλωση των τροπικών δασών που μετατρέπονται σε εντατικές μονοκαλλιέργειες καφέ και η εξαφάνιση διάφορων ειδών εντόμων, ζώων και φυτών. Μελέτες που έγιναν στο Μεξικό και την Κολομβία αποκάλυψαν ότι στις εκτεθειμένες στον ήλιο καλλιέργειες υπάρχουν 90% λιγότερα είδη πτηνών σε σχέση με τις άλλες καλλιέργειες. Η μονοκαλλιέργεια προκαλεί επίσης χειρότερη και συνεχή διάβρωση του εδάφους. Εξάλλου, η εκτεθειμένη στον ήλιο καλλιέργεια καφέ δεν είναι δυνατή χωρίς χημικά λιπάσματα και φυτοφάρμακα, πολλά από τα οποία έχουν

απαγορευθεί στις βιομηχανικές χώρες ως καρκινογόνα. Η χρήση τους επηρεάζει άμεσα την υγεία των γεωργών και των κατοίκων αλλά και το έδαφος, το νερό, τη χλωρίδα και την πανίδα. Ήδη έχει επιβεβαιωθεί η μόλυνση μεγάλου μέρους περιοχών με εντατική παραγωγή καφέ στην Τζαμάικα και την Ινδονησία.

Συγχρόνως, το ίδιο το οικοσύστημα του καφέ δέχεται επίθεση. Γιαπωνέζοι ερευνητές έχουν πατεντάρει καινούριες, γενετικά μεταλλαγμένες ποικιλίες καφέ, όπως είναι τα καφεόδεντρα χωρίς καφεΐνη ή η νέα ποικιλία καφέ «ταυτόχρονης ωρίμανσης» όλων των καρπών του φυτού (και άρα μείωσης του χρόνου συλλογής τους), χάρη στον ψεκασμό του με χημικό που αναστέλλει τη φυσική διαδικασία ωρίμανσης. Εκτός από τις επιπτώσεις στην υγεία και το περιβάλλον, ο μεταλλαγμένος καφές απειλεί με ακόμη μεγαλύτερη μείωση των τιμών και πτώχευση των μικροπαραγωγών, των οποίων οι καλλιέργειες θα εξαρτώνται από τα χημικά των μεγάλων πολυεθνικών, καθώς και με ακόμη μεγαλύτερη συγκέντρωση της παραγωγής καφέ σε μεγάλες αgroβιομηχανικές φυτείες.

Υπάρχει διέξοδος;

Οι προσπάθειες για τη δημιουργία ενός καρτέλ των χωρών παραγωγής καφέ, αντίστοιχου του ΟΠΕΚ, έχουν αποτύχει. Αντίθετα με το πετρέλαιο, στον καφέ δεν υπάρχει αντλία που ανοίγει και κλείνει κατά το δοκούν: οι σοδειές εξαρτώνται από την εποχή, το κλίμα και την ποιότητα του εδάφους και ο καρπός του έχει περιορισμένη διάρκεια ζωής. Μπροστά στη μεγάλη κρίση, διάφορες λύσεις έχουν δοκιμαστεί. Αρχικά, κάποιες χώρες παραγωγής συμφώνησαν να συγκρατήσουν το 20% των εξαγωγών τους, σχέδιο που αποδείχθηκε ανεπαρκές. Ακολούθησε η καταστροφή των χειρότερων καρπών καφέ, με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας. Οι παραγωγοί της Κόστα Ρίκα και του Μεξικού ήταν οι πρώτοι που έκαψαν δημόσια τη χειρότερη σοδειά τους.

Απόσυρση των δασμών στον επεξεργασμένο καφέ, καθορισμός ελάχιστης τιμής, μείωση της παραγωγής, εξάλειψη του καφέ κακής ποιότητας σε συνδυασμό με κίνητρα για αντικατάσταση των καλλιεργειών καφέ με άλλα προϊόντα, μείωση της τελικής τιμής ώστε να αυξηθεί η ζήτηση, κρατική παρέμβαση, δημιουργία νέων, πιο επωφελών για τις χώρες παραγωγής δομών. Με λίγα λόγια, μια πολιτική λύση που να συμπεριλαμβάνει εισαγωγείς, παραγωγούς, εταιρείες, καταναλωτές και κυβερνήσεις είναι αυτή που θα μπορούσε να δώσει κάποια στιγμή στο μέλλον διέξοδο στην κρίση. Προς το παρόν, υπάρχουν οργανώσεις που προωθούν τον καφέ του «δίκαιου» ή «εναλλακτικού» εμπορίου (βλέπε αναλυτικά Σήματα Καπνού, τεύχος 12), παρακάμπτοντας τους μεσάζοντες και εξασφαλίζοντας στους παραγωγούς την επιστροφή του μεγαλύτερου δυνατού ποσοστού κέρδους από την τιμή πώλησης και σε κάθε περίπτωση μια τιμή που δεν πέφτει ποτέ κάτω από το κόστος της παραγωγής. Πρόκειται για ένα νέο είδος σχέσης ανάμεσα σε οργανωμένους καλλιεργητές και ομάδες καταναλωτών που βασίζεται στην παραγωγή του προϊόντος με αξιοπρεπείς συνθήκες εργασίας, σε υψηλή ποιότητα και σε αρμονία με τους νόμους της φύσης. Μια από τα κάτω απάντηση στην κρίση του καφέ αλλά και γενικότερα στη λογική του ανταγωνισμού της αγοράς.

Από την απόσυρση του πατερναλιστικού κράτους που άνοιξε τον δρόμο στους «κογιότες», την κινητοποίηση και οργάνωση παραγωγών και καταναλωτών μέχρι και τη ζαπατιστική εξέγερση, η κρίση του καφέ έχει παίξει μεγάλο ρόλο στα τεκταινόμενα των τελευταίων χρόνων. Το 1992-3, η τότε κατακόρυφη πτώση της τιμής του καφέ επέδρασε καταλυτικά στη ζαπατιστική εξέγερση στην Τσιάπας. Είναι γεγονός ότι ο χάρτης της φτώχειας στην ύπαιθρο συμπίπτει με τον χάρτη των περιοχών όπου παράγεται καφές αλλά και με αυτόν της ένοπλης αντίστασης και των αγροτικών

κινητοποιήσεων στο Μεξικό ή την Κολομβία. Ούτε είναι τυχαίο ότι το Κογκρέσο των ΗΠΑ αποφάσισε να επανεξετάσει τη συμμετοχή της χώρας στον ΠΟΚ και να υιοθετήσει μια συνολική στρατηγική για την αντιμετώπιση της κρίσης του καφέ. Δεν θα είναι η πρώτη φορά που η Ουάσινγκτον θα εγκαταλείψει τις πρωτότυπες ιδέες της περί «ελεύθερης αγοράς» (αυτή δηλαδή που εφαρμόζεται στους αγρότες των άλλων χωρών αλλά όχι και μέσα στο ίδιο μας το σπίτι) με στόχο τη σταθερότητα που προσπαθεί να επιβάλλει στη γύρω περιοχή. Το ίδιο δεν έκανε, άλλωστε, πριν από 40 χρόνια;

Μ.Π.

**Πρόκειται για τη χαμηλότερη σε ποιότητα ποικιλία καφέ με δυνατή, πικρή γεύση, έντονο άρωμα και μεγάλη περιεκτικότητα σε καφεΐνη. Έχει μεγάλη αντοχή στις ασθένειες, χρειάζεται λιγότερη φροντίδα και ευδοκμεί σε χαμηλότερα υψόμετρα. Αντίθετα, η ακριβότερη και καλύτερης ποιότητας ποικιλία arabica έχει ελαφρύ άρωμα, περιέχει λιγότερη καφεΐνη, η καλλιέργειά της είναι δυσκολότερη και παράγεται κυρίως στην Κολομβία, την Κεντρική Αμερική και τη Βραζιλία.*

Πηγές:

1. «Café: una crisis que dura 15 años», www.sodepaz.org/cafe/
2. Luis Hernandez Navarro, «Café: las nuevas hormigas» (27-11-02) και «Café: la crisis ya es eterna» (10-06-01), www.jornada.unam.mx
3. Josh Frank, «El café y la autoridad estatal en Colombia», ZNet en español
4. Espanica, <http://www.nodo50.org/espanica/>
5. «Trouble Brewing», Newsweek, 16-12-2002.
6. International Coffee Organization, www.ico.org

MAQUILADORAS Ο εργασιακός Μεσαίωνας στο Μεξικό και την Κεντρική Αμερική

Μaquilar σημαίνει στα ισπανικά «εκτελώ ένα έργο για κάποιον άλλο». Στη φεουδαρχική Ισπανία και το αποικιακό Μεξικό, ο όρος *maquiladora* αφορούσε την αμοιβή που εισέπρατταν σε είδος οι μυλωνάδες για το άλεσμα των σπόρων των αγροτών. Στην εποχή μας οι *maquiladoras* (ή πιο απλά *maquilas*) είναι εργοστάσια συναρμολόγησης και φασονάδικα ξένης ιδιοκτησίας, τα οποία λειτουργούν στο Μεξικό και την Κεντρική Αμερική υπό ειδικό φορολογικό καθεστώς και αναλαμβάνουν με υπεργολαβία την παραγωγή εξαρτημάτων ή προϊόντων για μεγάλες δυτικές επιχειρήσεις. Οι μεσαιωνικές καταβολές της λέξης ανταποκρίνονται απόλυτα σε ένα μοντέλο βιομηχανικής οργάνωσης βασισμένο στην ένταση εργασίας και την υπερεκμετάλλευση.

Οι *maquiladoras* εγκαταστάθηκαν στο Μεξικό στα μέσα της δεκαετίας του '60 χάρη στο «Πρόγραμμα Συνοριακών Επιχειρήσεων», το οποίο προέβλεπε προνομιακή μεταχείριση (δωρεάν παραχώρηση εδάφους, φοροαπαλλαγές, τελωνειακές διευκολύνσεις, εξαίρεση από την εργατική νομοθεσία) σε όσες ξένες βιομηχανίες άνοιγαν παραρτήματα στο Βόρειο Μεξικό προκειμένου να εκμεταλλευτούν το χαμηλό εργατικό κόστος και τη γεωγραφική εγγύτητα με τη βοραιοαμερικανική αγορά. Στόχος του προγράμματος ήταν να πυροδοτήσει την ανάπτυξη μέσω των εξαγωγών, δημιουργώντας συγχρόνως θέσεις εργασίας. Η διά ροπάλου «εργασιακή ειρήνη» και η διαφθορά των κρατικών αξιωματούχων προσέλκυσαν πολλές επιχειρήσεις από τις ΗΠΑ (καθώς και Ευρωπαίους και Ασιάτες μιμητές), ώστε τις επόμενες δεκαετίες οι *maquiladoras* πολλαπλασιάστηκαν. Τη δεκαετία του '80 ήρθε η σειρά της Κεντρικής Αμερικής. Χώρες διαλυμένες από τη στρατιωτική βία και τις επεμβάσεις της Ουάσιγκτον, με κυβερνήσεις ανδρικών που διοικούσαν εξαθλιωμένους πληθυσμούς χωρίς στοιχειώδη δικαιώματα, ήταν ασφαλείς προορισμοί για επενδύσεις. Η φτώχεια, η διαφθορά και η ωμή βία υπήρξαν το υπόβαθρο για την ευδοκίμηση μιας από τις πιο στυγνές εκδοχές της καπιταλιστικής εκμετάλλευσης. Σήμερα υπολογίζεται ότι στο Μεξικό και τα κεντροαμερικανικά κράτη λειτουργούν 4.000 *maquilas* που απασχολούν 1.500.000 εργάτες.

Οι *maquiladoras* κατά κανόνα βρίσκονται μέσα στα μεξικάνικα «βιομηχανι-

κά πάρκα» ή στις «ελεύθερες βιομηχανικές ζώνες» της Κεντρικής Αμερικής, περιφραγμένες εκτάσεις όπου λειτουργούν οι εξαγωγικές επιχειρήσεις υπό καθεστώς φορολογικής εξαίρεσης. Οι *maquiladoras* συναρμολογούν αυτοκίνητα και ηλεκτρονικές συσκευές στις βόρειες επαρχίες του Μεξικού, ενώ νοτιότερα κυριαρχούν οι βιοτεχνίες ρουχισμού. Οι εξαγωγές των *maquilas* καταλήγουν σε ποσοστό 90% στη βοραιοαμερικανική αγορά. Ανάμεσα στις ξένες επιχειρήσεις που επωφελούνται από τις *maquilas* συμπεριλαμβάνονται πολυεθνικοί κολοσσοί της υψηλής τεχνολογίας, όπως η General Motors, η General Electric, η Ford, η Sony, η Samsung κ.ά., και της ένδυσης, όπως η Nike, η Tommy Hilfiger, η JC Penney, η Puma, η Ralph Lauren κ.ά. Οι συνέπειες της λειτουργίας των *maquilas* στις τοπικές κοινωνίες και οικονομίες είναι τεράστιες.

Καλώς ορίσατε στο στρατόπεδο εργασίας

Ερευνες οργανώσεων υπεράσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, δημοσιεύματα του τύπου και μαρτυρίες εργατών συνθέτουν το αποκρουστικό πορτρέτο της καθημερινότητας στη *maquiladora*.

Η εργατική δύναμη των *maquilas* αποτελείται κυρίως από γυναίκες: 60% στο Μεξικό, ως και 80% στην Κεντρική Αμερική. Η προτίμηση στις εργάτριες βασίζεται σε έναν συνυπολογισμό της παραγωγικότητας και του εργατικού κόστους, θεμελιωμένο στην επικρατούσα ανισότητα μεταξύ των φύλων. Οι γυναίκες θεωρούνται ικανότερες και πιο παραγωγικές σε εργασίες που προσιδιάζουν τη δουλειά του σπιτιού όπως το ράψιμο και το σιδέρωμα, πειθήνιες στις απαιτήσεις της εργοδοσίας, άπειρες στις συνδικαλιστικές διεκδικήσεις. Αντίθετα, οι άνδρες κυριαρχούν στις τεχνικές και διευθυντικές θέσεις. Στη μεγάλη τους πλειοψηφία, οι εργάτριες στη *maquila* είναι νέες, ανύπαντρες κοπέλες μεταξύ 18-25 ετών που προέρχονται από αγροτικές περιοχές. Μολονότι αρκετές από αυτές τις γυναίκες είναι ήδη μητέρες, οι *maquilas* τις υποχρεώνουν σε παράνομα τεστ εγκυμοσύνης. Μια νέα εγκυμοσύνη κατά κα-

taller de costura - noviembre 2000

Foto: MTD Ambiental Verano

νόνα συνεπάγεται απόλυση. Ο έμφυλος καταμερισμός εργασίας μεταφράζεται σε σεξιστικές μισθολογικές διακρίσεις και άρνηση των ατομικών, εργατικών και αναπαραγωγικών δικαιωμάτων των εργατριών. Στην περίπτωση των ιθαγενών θα πρέπει να προστεθεί και η φυλετική προκατάληψη. Για πολλές εργάτριες, η δουλειά στο εργοστάσιο είναι μονόδρομος προκειμένου να θρέψουν τις οικογένειές τους. Για κάποιες άλλες, αποτελεί τρόπο να ξεφύγουν από την πατρική ή συζυγική εξουσία, να αποκτήσουν δικό τους εισόδημα και οικονομική ανεξαρτησία. Για τις περισσότερες από αυτές, ωστόσο, η δουλειά στη maquila γίνεται τρόπος ζωής.

Η εργάσιμη μέρα ξεκινά στις 7 ή τις 8, ενώ ορισμένες επιχειρήσεις προσφέρουν μπόνους σε όσους και όσες προσέρχονται νωρίτερα στο χώρο δουλειάς. Πολλές γυναίκες αναγκάζονται να σηκώνονται από τις 4 τα ξημερώματα προκειμένου να ετοιμάσουν φαγητό για την οικογένειά τους και να προλάβουν τα λεωφορεία που τις πηγαίνουν στη δουλειά. Μέσα στο εργοστάσιο, οι εργαζόμενοι δουλεύουν μπρος σε ραπτομηχανές ή ιμάντες συναρμολόγησης. Η δουλειά είναι κοπιαστική και μονότονη, καθώς πραγματοποιούν επαναλαμβανόμενες μηχανικές κινήσεις που απαιτούν εξαιρετική ταχύτητα και ακρίβεια. «Είσαι μια μηχανή μέσα σε μια μηχανή», είπε ένας Νικαραγουανός εργάτης σε έναν Γάλλο δημοσιογράφο. «Από τη στιγμή που κάθεσαι δεν έχεις χρόνο να σκεφτείς τίποτα». Η μετακίνηση από τη θέση εργασίας χωρίς άδεια και οι «υπερβολικές» κουβέντες μεταξύ των εργαζομένων συνιστούν αιτίες απόλυσης. Οι επισκέψεις στην τουαλέτα είναι σύντομες και προκαθορισμένες, ενώ το διάλειμμα για μεσημεριανό διαρκεί μόνο μισή ώρα. Αν και οι βάρδιες στη maquila είναι επισήμως δεκάωρες, οι υπερωρίες είναι ουσιαστικά υποχρεωτικές. Η εργάσιμη μέρα διαρκεί μέχρι να διεκπεραιωθεί η παραγωγική νόρμα και μπορεί να τραβήξει από τις 7 το πρωί έως τις 10 το βράδυ, έξι ή ακόμα και επτά μέρες την εβδομάδα. Η εβδομάδα των 70 και πλέον ωρών εργασίας δεν είναι σπάνια για τις maquiladoras.

Οι κανόνες υγιεινής και ασφάλειας παραβιάζονται συστηματικά στους εργασιακούς χώρους, όπως και στις τουαλέτες και τις καντίνες. Ο φωτισμός και ο εξαερισμός είναι ανεπαρκείς, οι αίθουσες βρώμικες, ενώ κατά κανόνα δεν υπάρχουν έξοδοι ασφαλείας σε περίπτωση ανάγκης. Η θερμοκρασία μέσα στο εργοστάσιο συχνά ξεπερνά τους 35°C. Η διεύθυνση σπάνια παρέχει στις εργάτριες προστατευτικά γάντια και μάσκες, παρότι έρχονται σε επαφή με τοξικές ουσίες και εισπνέουν επικίνδυνες αναθυμιάσεις με αποτέλεσμα να έχουν σημειωθεί δεκάδες περιστατικά μαζικής δηλητηρίασης. Δέκα και παραπάνω ώρες ακινησίας υπό τον εκκωφαντικό θόρυβο των μηχανών προκαλούν αφόρητους πόνους στο κεφάλι, την πλάτη και τα πόδια. Σύμφωνα με μια μαρτυρία από τη βιομηχανική ζώνη Las Mercedes (Νικαράγουα), ένα δισκίο panadol πουλιέται σε διπλάσια τιμή μέσα στα εργοστάσια απ' ό,τι έξω. Μετά από κάποια χρόνια δουλειάς στις maquilas, οι περιστασιακοί πόνοι μετατρέπονται σε χρόνιες μυϊκές και αναπνευστικές παθήσεις.

Οι εργοδότες διατηρούν συνειδητά ένα κλίμα έντασης στο εργοστάσιο, πιέζοντας διαρκώς για υπερωρίες και μεγαλύτερη παραγωγικότητα. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα στην περίπτωση των maquiladoras κορεατικών και ταϊβανέζικων συμφερόντων, οι οποίες εφαρμόζουν τις τεχνικές μάντζιμντ των «ασιατικών τίτρεων» στην Κεντρική Αμερική. Η απαγόρευση του συνδικαλισμού, οι αυθαίρετες απολύσεις και η ιεραρχική δομή συμπληρώνονται από την επιβολή στρατιωτικής πειθαρχίας. Σε ένα ακραίο παράδειγμα, πριν από κάποια χρόνια είχε καταγγελθεί ότι μια κορεατική maquila στην Κόστα Ρίκα υποχρέωνε τους εργάτες να τραγουδούν τον εθνικό ύμνο της Ν. Κορέας! Τυχόν λάθη τιμωρούνται με απόλυση ή κατακράτηση μισθού. Η εργοδοσία παροτρύνει τους επιστάτες, Ασιάτες

και ντόπιους, να φέρονται με περιφρόνηση και επιθετικότητα στους εργαζόμενους. Τα περιστατικά κακομεταχείρισης ξεκινούν από τις λεκτικές προσβολές και φτάνουν μέχρι τις σωματικές τιμωρίες, τη σεξουαλική παρενόχληση και την άσκηση βίας. Συγχρόνως, η πίεση για αύξηση της παραγωγής σε συνδυασμό με το ανθυγιεινό περιβάλλον έχουν πολλαπλασιάσει τα εργατικά ατυχήματα.

Ο τυποποιημένος χαρακτήρας της δουλειάς επιδρά πάνω στην προσωπικότητα των εργαζομένων, ειδικά των γυναικών. Έρευνες έχουν δείξει ότι συγχρόνως ενισχύονται ο ατομικισμός και η ομοιομορφία. Καλλιεργείται ο φόβος προς τους εργοδότες, η καχυποψία απέναντι στους συναδέλφους και η προτεραιότητα της προσωπικής επιβίωσης σε ένα αφιλόξενο περιβάλλον. Η επιθυμία να μην ξεχωρίσουν από το πλήθος και να γίνουν αποδεκτές, να μην εκτεθούν με οποιονδήποτε τρόπο στα μάτια των επιστατών, οδηγεί τις κοπέλες να υιοθετούν το ίδιο στυλ ντυσίματος, ομιλίας και συμπεριφοράς -ακόμη και σκέψης. Παράλληλα, τα εξαντλητικά ωράρια καταβροχθίζουν τον ελεύθερο χρόνο τους και οι υποχρεώσεις στο εργοστάσιο γίνονται μόνιμη έγνοια όλο το εικοσιτετράωρο. Έτσι, η maquiladora μετατρέπεται σε ολοκληρωτικό θεσμό που ελέγχει τη ζωή τους.

Οφέλη κάθε είδους...

Οι απολογητές του νεοφιλελεύθερου μοντέλου ανάπτυξης αντιλέγουν ότι παρ' όλα αυτά οι maquilas ως πυλώνες του ελεύθερου εμπορίου παρέχουν ανεκτίμητα οφέλη στις εθνικές οικονομίες. Δέκα χρόνια μετά την έναρξη της εφαρμογής της Βορειοαμερικανικής Συμφωνίας Ελεύθερου Εμπορίου (NAFTA), η περίπτωση του Μεξικού μπορεί να προσφέρει εύγλωττες απαντήσεις για το αντίθετο.

Πουθενά στη Λατινική Αμερική δεν στέριωσε το φαινόμενο των maquilas όπως στο Μεξικό της NAFTA. Μεταξύ 1994 και 2001 ο αριθμός των εργοστασίων σχεδόν διπλασιάστηκε, φτάνοντας τα 3.763 εργοστάσια με περίπου 1.350.000 εργαζόμενους. Την ίδια περίοδο, η NAFTA δημιούργησε γύρω στο 1 εκ. νέες θέσεις εργασίας, από τις οποίες το 70% βρίσκονται στις maquiladoras. Παράλληλα, οι εξαγωγές προς τις ΗΠΑ τριπλασιάστηκαν, ενώ αυξήθηκαν σημαντικά οι ξένες επενδύσεις στη χώρα. Οι maquiladoras καθοδηγούν τον βιομηχανικό κλάδο, ο οποίος ευθύνεται για το 87% των εξαγωγών και απορροφά τις μισές ξένες επενδύσεις. Οι επιδόσεις φαίνονται εντυπωσιακές.

Όμως... Η συμφωνία ελεύθερου εμπορίου με τις ΗΠΑ διέλυσε την εγχώρια βιομηχανία και εξαφάνισε 20.000 μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Ο ανταγωνισμός με τις maquilas συμπιέζει τους μισθούς προς τα κάτω και αναγκάζει τις υπόλοιπες βιοτεχνίες να προβαίνουν σε απολύσεις για να μειώσουν το εργατικό κόστος. Την ίδια στιγμή, η γεωργία υπέστη πανωλεθρία, καθώς δεν μπόρεσε να ανταγωνιστεί τις γενναίες αγροτικές επιχορηγήσεις των Κλίντον και Μπους («ελεύθερο εμπόριο» κατά τα άλλα...): περίπου 2 εκ. δουλειές χάθηκαν ήδη, ενώ υπολογίζεται ότι καθημερινά 600 αγρότες εγκαταλείπουν τη γη τους. Μεγάλο ποσοστό των άνεργων αγροτών ζήτησαν δουλειά στις maquiladoras του Βόρειου Μεξικού. Παρ' όλα αυτά, ο βιομηχανικός κλάδος διαθέτει σήμερα λιγότερες θέσεις εργασίας σε σχέση με το 1994 και η επίσημη οικονομία αδυνατεί να απορροφήσει το 60% της προσφοράς εργασίας. Η ανάπτυξη της maquila συμβαδίζει με την αποσύνθεση της πραγματικής παραγωγικής βάσης της χώρας.

Όχι μόνο δεν δημιουργήθηκαν «περισσότερες» δουλειές, αλλά ούτε καν «καλύτερες». Οι πιο πολλές από τις νέες δουλειές είναι ανασφάλιστες. Ενώ η παραγωγικότητα των μεταποιητικών κλάδων έχει αυξηθεί κατακόρυφα, οι μισθοί στη βιομηχανία μειώθηκαν κατά 9% και η αγοραστική τους δύναμη κατά 18%. Οι μισθοί στη maquila είναι ακόμα χαμηλότεροι: η επιβίωση με μισθό 50-60 δολαρίων την εβδομάδα (λιγότερο από ενάμισι δολάριο την ώρα) είναι πραγματικός άθλος, αν σκεφτούμε ότι το κόστος ζωής υπερδιπλασιάστηκε από το 1994 και επτά στους δέκα Μεξικάνους ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας. Οι εργάτες μόνο στα όνειρά τους μπορούν να δουν την απόκτηση των προϊόντων που παράγουν: οι εξευτελιστικοί μισθοί που παίρνουν δεν φτάνουν για να αγοράσουν παπούτσια της Nike ή μπλουζάκια της Gap και, φυσικά, ούτε λόγος για αυτοκίνητα ή ηλεκτρικές συσκευές. Ενώ οι ξένες φέρμες συσσωρεύσαν υπερκέρδη, οι εργάτες προλεταριοποιήθηκαν.

Δέκα χρόνια μετά την έναρξη εφαρμογής της NAFTA, ο βαθμός σύνδεσης των maquilas με τη ντόπια οικονομία είναι ελάχιστος, καθώς εισάγουν το 97% των πρώτων υλών από το εξωτερικό. Ούτε οι εξαγωγές τους είναι μεξικάνικες. Το Μεξικό δεν εξάγει αυτοκίνητα και κομπιούτερ. Τα συναρμολογεί. Έτσι, ενώ ο πρόεδρος Βισέντε Φοξ προσφέρει κάθε είδους διευκολύνσεις στο ξένο κεφάλαιο και χρηματοδοτεί την εγκατάστασή του στη χώρα, υπολογίζεται ότι μόνο το 1/4 του συνολικού παραγόμενου οι maquilas μένει στο Μεξικό. Το οικολογικό κόστος υπήρξε επίσης τεράστιο: τα σύνορα Μεξικού-ΗΠΑ έχουν γίνει σκουπιδοτενεκές τοξικών αποβλήτων και συγκαταλέγονται στις πλέον μολυσμένες ζώνες του δυτικού ημισφαιρίου. Η NAFTA εξάρθρωσε τον κοινωνικό ιστό του Μεξικού και τα «βιομηχανικά πάρκα» έγιναν πόλοι εγκληματικότητας, εμπορίου ναρκωτικών και πορνείας.

Τέλος, οι δουλειές είναι κάθε άλλο παρά σίγουρες. Δεν είναι τυχαίο ότι οι maquiladoras αποκαλούνται «βιομηχανίες-χελιδόνια», αφού τείνουν να μετακινούνται διαρκώς προς κράτη που προσφέρουν ευκαιρίες για υψηλότερα βραχυπρόθεσμα κέρδη. Η μεξικανική οικονομική κρίση του 2001 το πιστοποιεί. Όπως έχει υπολογιστεί, για κάθε νέα θέση εργασίας που δημιούργησαν έκτοτε, χάθηκαν πάνω από τέσσερις, ενώ περισσότερα από 850 εργοστάσια έχουν εγκαταλείψει τη χώρα από το 2000. Νέοι προορισμοί είναι η Κεντρική Αμερική και η Ασία, όπου οι μισθοί είναι εξευτελιστικά χαμηλότεροι: κάτω από ένα δολάριο την ώρα στην Ονδούρα και τη Νικαράγουα, λιγότερα από 30 σεντς την ώρα στην Κίνα και την Ινδονησία. Όμως, ο φαύλος κύκλος της νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης, που βαφτίζει τη μιζέρια «ανταγωνιστικότητα» και τη συγκαλυμμένη δουλοπαροικία «συγκριτικό πλεονέκτημα», δεν κλείνει ούτε εδώ. Οι λατινοαμερικές κυβερνήσεις υποθηκεύουν περαιτέρω την εθνική τους κυριαρχία και τα κοινωνικά κεκτημένα προκειμένου να προσελκύσουν ξένες επενδύσεις. Οι προτεινόμενες ηπειρωτικές συμφωνίες ελεύθερου εμπορίου, όπως το σχέδιο Πουέμπλα-Παναμά και η ALCA, θα προκαλέσουν μαζικές μετατοπίσεις αγροτικών πληθυσμών προς τις μεταποιητικές επιχειρήσεις και θα επεκτείνουν το μοντέλο των maquilas σε ολόκληρη τη Λατινική Αμερική.

«Είμαι φτωχή, αλλά όχι ζητιάνη»: Ο αγώνας για την αξιοπρέπεια

Τα παραπάνω λόγια που εκτόξευσε μια νεαρή εργάτρια στον υπουργό Εργασίας του Ελ Σαλβαδόρ, δείχνουν τη φιλοσοφία που διέπει τις διεκδικήσεις των εργατών των maquiladoras. Ο αγώνας τους είναι πολύμορφος και διεξάγεται σε αντίξοες συνθήκες, όμως είναι ακόμα αποσπασματικός και ασυντόνιστος.

Ο ελεύθερος συνδικαλισμός είναι σχεδόν άγνωστη λέξη στις maquilas. Στην Κεντρική Αμερική, μόνο 45 από τα 1.212 εργοστάσια διαθέτουν ανεξάρτητη εργατική ένωση (στοιχεία του Απριλίου 2003). Στο Μεξικό κυριαρχούν τα «κίτρινα» και τα «λευκά» συνδικάτα, δηλαδή οι λακέδες της εργοδοσίας και τα συνδικάτα-σφραγίδες αντίστοιχα. Η συμμετοχή σε ανεξάρτητο σωματείο είναι ο συνηθέστερος λόγος απόλυσης. Οι εργοδότες δεν διστάζουν να καταφύγουν στον εκβιασμό και τη βία: χρησιμοποιούν απεργοσπάστες και

επιστρατεύουν πληρωμένους τραμπούκους για να τρομοκρατήσουν τους εργάτες. Έχουν σημειωθεί δεκάδες δολοφονίες συνδικαλιστών στην Κεντρική Αμερική, ενώ πριν από λίγους μήνες άγνωστοι ξυλοκόπησαν τον επικεφαλής της Επιτροπής Ανθρωπίνων και Εργατικών Δικαιωμάτων του Τεουακάν (Μεξικό), ο οποίος είχε διακριθεί για την υπεράσπιση απολυμένων εργατών και είχε καταγγείλει τις οικολογικές συνέπειες της λειτουργίας των maquilas. Επιπλέον, οι επιχειρήσεις προτιμούν να εγκαταλείψουν τη χώρα παρά να δεχτούν να συζητήσουν με εκπροσώπους των εργαζομένων. Ολόκληρες βιομηχανίες ξεστήθηκαν εν μία νυκτί και οι εργοδότες έγιναν άφαντοι δίχως να πληρώσουν τους οφειλόμενους μισθούς. Οι εργαζόμενοι δεν μπορούν να ελπίζουν ούτε στο κράτος, αφού τα εντεταλμένα υπουργεία καλύπτουν κατά κανόνα τα νώτα των επιχειρήσεων. Πάνω απ' όλα, οι εργάτες αναγκάζονται να πειθαρχούν υπό τη φορτική πίεση της ανάγκης. Μια κακοπληρωμένη δουλειά φαίνεται προτιμότερη από την ανέχεια, η υπερεκμετάλλευση φαίνεται προτιμότερη από την ανεργία.

Τα μεγαλύτερα συνδικάτα και οι εργατικές ενώσεις αντιμετωπίζουν συχνά με δυσπιστία τους maquileros. Τους θεωρούν συνδικαλιστικά αναλφάβητους και υπερβολικά πειθήνιους, εν ολίγοις διασπαστικά στοιχεία της εργατικής τάξης. Ορισμένες φορές, μάλιστα, τους απέκλεισαν από κοινωνικούς αγώνες. Η σεξιστική οπτική απέναντι στο συντριπτικά γυναικείο εργατικό δυναμικό των maquiladoras παίζει σίγουρα ρόλο. Τα τελευταία χρόνια, οι εργάτες των maquilas βρήκαν συμπαραστάτες στις ομάδες αλληλεγγύης του εξωτερικού. Ειδικά μετά την κυκλοφορία του βιβλίου της Ναόμι Κλάιν «No Logo» και την επιτυχημένη καμπάνια ενάντια στη Nike, τμήματα των δυτικών κοινωνιών συνειδητοποίησαν τον εφιαλτικό κόσμο της εκμετάλλευσης που κρύβεται πίσω από την απατηλή λάμψη της επώνυμης μάρκας και άσκησαν πιέσεις στις μεγάλες επιχειρήσεις για να βελτιώσουν τις εργασιακές συνθήκες στα παραρτήματά τους -δυστυχώς επιφανειακά τις περισσότερες φορές. Όμως, ενώ η δυτική αλληλεγγύη ήταν ανέξοδη, οι ντόπιοι εργάτες πλήρωσαν σε όλες τις περιπτώσεις το τίμημα (καταστολή, απολύσεις) της σχέσης τους με ξένους ακτιβιστές.

Γίνεται φανερό ότι μόνο μέσα από την αυτοοργάνωση και τον δικό τους αγώνα, οι εργάτες και εργάτριες των maquilas μπορούν να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους. Ο αγώνας τους ήταν συχνά απελπισμένος, όπως στην περίπτωση των απεργιών πείνας που ξεκίνησαν απολυμένοι εργάτες ή του εμπρησμού των εργοστασίων στη Γουατεμάλα όταν μαθεύτηκε ότι οι εταιρείες αποχωρούσαν από τη χώρα. Όμως υπήρξαν πολύ πιο ουσιαστικές προσπάθειες, μεμονωμένες μεν, ενδεικτικές όμως του δρόμου που πρέπει να ακολουθηθεί. Οι κοινωνικοί αγώνες που οδήγησαν στην αποδοχή συλλογικής σύμβασης εργασίας από την Philips-Van Heusen στη Γουατεμάλα και την αποδοχή υψηλότερων στάνταρ εργασίας από την Gap στο Ελ Σαλβαδόρ, έδειξαν ότι η ουσιαστική διεθνής αλληλεγγύη είναι ανεκτίμητη. Επίσης, έχουμε την υπόθεση των απλήρωτων εργατών της Newtex (Ελ Σαλβαδόρ), οι οποίοι το 2002 απέκλεισαν μια ολόκληρη «ελεύθερη βιομηχανική ζώνη», ευαισθητοποιώντας τους υπόλοιπους εργάτες για την προσωπική τους τραγωδία και στιγματίζοντας τις υπόλοιπες επιχειρήσεις επειδή δέχονταν να συνεργάζονται με τους απατεώνες εργοδότες της Newtex. Τη διετή υπέρ πάντων απεργία των εργατών της βιομηχανίας Euzkadí στο Χαλίσκο του Μεξικού και τον ταυτόχρονο δικαστικό αγώνα ενάντια στην εργοδοσία. Και τα πάμπολλα επεισόδια κατάληψης ή αποκλεισμού εργοστασίων στη

Νικαράγουα από χιλιάδες εργάτες απαιτώντας καλύτερους μισθούς, ανθρώπινη μεταχείριση και κοινωνικές παροχές. Εργάτες των maquiladoras συμμετείχαν με τα δικά τους αιτήματα σε ευρύτερες κινητοποιήσεις και επιδίωξαν συνεργασία με κοινωνικοπολιτικές δυνάμεις όπως οι Ζαπατίστας και οι Σαντινίστας. Ο συνεχιζόμενος αγώνας των ερ-

γαζομένων στις maquilas της Alcoa σε διάφορες περιοχές του Μεξικού έδειξε ότι η κοινή δράση δεν γνωρίζει γεωγραφικούς ανταγωνισμούς, πράγμα που πιστοποιήθηκε σε ηπειρωτικό επίπεδο κατά τα συλλαλητήρια ενάντια στην ALCA. Οργανώσεις όπως το «Δίκτυο Γυναικών σε Αλληλεγγύη με τις Εργάτριες στη Maquila» και το κίνημα «Maria Elena Cuadra» ασχολούνται με τη συνδικαλιστική ζύμωση των γυναικών. Το τελευταίο οργάνωσε στη Μανάγκουα το 2001 την πρώτη συνάντηση ακτιβιστριών από τη Λατινική Αμερική και την Ασία. Σε πείσμα των κυβερνήσεων που τονίζουν την κινέζικη βιοτεχνική απειλή με σκοπό να πλήξουν κι άλλο τα εργατικά δικαιώματα, η συνάντηση κατέληξε στο ότι ο εχθρός δεν βρίσκεται στην Ανατολή, αλλά φωλιάζει στις πολυεθνικές του Βορρά.

Οι παραπάνω ενέργειες αντανakλούν συλλογική οργή, ανυπακοή ή και οργανωμένη αντίσταση. Σε κάποιον βαθμό, μπορούμε να ισχυριστούμε ότι αποτελούν έκφραση μια συλλογικής δύναμης, μιας νέας τάξης, των φτωχών και εκμεταλλευόμενων maquileros. Γιατί όλες αναφέρονται σε κάτι παραπάνω από την επιβίωση (πόσο μάλλον την ευημερία) των εργαζομένων. Επικεντρώνονται στην αξιοπρέπειά τους, μια λέξη-κλειδί που επανέρχεται διαρκώς στο λόγο και τις αξιώσεις τους: «Να επιβιώσουμε όπως μπορούμε, να χάσουμε τα πάντα αν δεν γίνεται αλλιώς, αλλά ποτέ με τίμημα να χάσουμε την αξιοπρέπειά μας». Όσον αφορά το συνδικαλισμό, η δυσπιστία απέναντι στα επίσημα εργατικά σωματεία είναι δεδομένη, όπως και ο πόθος της δημιουργίας των δικών τους ανεξάρτητων συνδικάτων, διατεθειμένων να παλέψουν καθημερινά γι' αυτούς αντί να συμβιβάζονται έναντι πινακίου φακής. Οι νέοι αυτοί φορείς, που δειλά-δειλά έχουν κάνει την εμφάνισή τους σε κάποια εργοστάσια, οφείλουν να ενσωματώσουν την ώθηση εκείνων των εργαζομένων ή απολυμένων που με διάφορες ενέργειες διακρίθηκαν μέσα από τη συλλογική δράση. Συγχρόνως, να δώσουν όραμα στις μάζες των ανοργάνωτων εργατών και εργατριών. Να επιδιώξουν την επαφή με δίκτυα αλληλεγγύης του εξωτερικού χωρίς να εκχωρούν την πρωτοβουλία δράσης σε εκείνα. Αλλά πάντοτε να βάζουν σε πρώτο πλάνο την αυτοεκτίμησή τους. Και εάν οι κανόνες του παιχνιδιού έχουν μεταλλαχθεί εξαιτίας της αρπακτικής παγκοσμιοποίησης συμπαρασύροντας την αξιοπρέπειά τους, «τότε», όπως έγραψαν κάποιοι κεντροαμερικάνοι συνδικαλιστές, «να την υπερασπιστούν και να τη διεκδικήσουν ακόμη και έξω από αυτούς τους κανόνες».

Κ.Κ.

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΕΞΕΓΕΡΜΕΝΗ ΑΞΙΟΠΡΕΠΕΙΑ

Τα νέα κινήματα
των «από κάτω»
στη Λατινική Αμερική

Την πρώτη Γενάρη του 1994, το ζαπατιστικό κίνημα έμπαινε ορμητικά στο πολιτικό σκηνικό του Μεξικού, της αμερικανικής ηπείρου, του κόσμου. «Κρύψαμε τα πρόσωπά μας για να μας δείτε», φώναξαν οι ξεχασμένοι ιθαγενείς της Τσιάπας.

Στα δέκα χρόνια που μεσολάβησαν από τότε, λαϊκές εξεγέρσεις, κινήματα διαμαρτυρίας, συλλογικές προσπάθειες αντιμετώπισης της καθημερινότητας, σηματοδοτούσαν την εμφάνιση στο προσκήνιο στρωμάτων, τάξεων, εθνοτήτων, που βρίσκονταν για χρόνια στο περιθώριο ή που σπρώχνονταν σ' αυτό από τις συνέπειες της νεοφιλελεύθερης πολιτικής που σάρωσε το σύνολο των χωρών της Λατινικής Αμερικής. «Οι από κάτω» δυναμώνουν τη φωνή τους, τη δράση τους, την οργάνωσή τους.

Ορισμένα από τα κινήματα αυτά και κάποιες από τις δραστηριότητές τους έχουμε ήδη παρουσιάσει σε προηγούμενα τεύχη των Σημάτων Καπνού. Αισθανθήκαμε την ανάγκη να προχωρήσουμε στο αφιέρωμα αυτό, όχι για να συνοψίσουμε το σύνολο των κινήματων και των εμπειριών που προσφέρουν (υλικό που θα απαιτούσε τη διάθεση πολύ περισσότερων σελίδων), αλλά γιατί θέλουμε να υπογραμμίσουμε την όλο και μεγαλύτερη βαρύτητα που αποκτούν τα κινήματα των «από κάτω» στην πολιτική ζωή των χωρών τους.

Ασφαλώς δεν πρόκειται για ομοιόμορφα κινήματα, για ομοιόμορφες πρακτικές και εμπειρίες. Δρουν μέσα σε διαφορετικές συνθήκες, εκφράζουν διαφορετικής υφής προβλήματα, έχουν διαφορετικές καταβολές. Ωστόσο κάτω από τη διαφορετικότητα αυτή αναδεικνύεται ο ομφάλιος λώρος της εξεγερμένης αξιοπρέπειας. Εξέγερση για μια θέση στη ζωή και στο όνειρο, άρρηκτα δεμένη με οργανωτικές διαδικασίες που μετατοπίζουν το κέντρο βάρους προς τη βάση των συλλογικοτήτων. Η εξέγερση των «από κάτω» αγωνίζεται να μη δημιουργεί με τη σειρά της τους δικούς της «από κάτω». Μπολιάζει την καθημερινότητα με ψήγματα του οράματος που την εμπνέει. Προχωράει αναζητώντας τις λύσεις που απαιτούν οι ανάγκες και που επιτρέπουν ο βαθμός συνείδησης των δρώντων υποκειμένων και ο συσχετισμός δυνάμεων σε επίπεδο κοινωνίας. Η δημοκρατική λειτουργία των κινήματων γίνεται υπόθεση αυτών που έχουν κάθε λόγο και δικαίωμα να την προτείνουν και να την επιβάλλουν».

Χωρίς μάλιστα να συμμερίζονται τη δική μας αγωνία να τοποθετήσουμε ταμπέλες, να κατατάξουμε, να προσθέσουμε το κύρος τους και τη δύναμή τους στη δική μας «αλήθεια».

Στο αφιέρωμα αυτό είναι αδύνατον να καλύψουμε όλα τα πεδία έκφρασης στα οποία δραστηριοποιούνται τα κινήματα που περιγράφουμε ή άλλες συλλογικότητες με ανάλογα χαρακτηριστικά. Αγροτικά κινήματα που έχουν εμφανιστεί σε διάφορες χώρες, εγχειρήματα αλληλέγγυας οικονομίας, εναλλακτικοί ραδιοσταθμοί, τηλεοπτικά κανάλια και διαδικτυακοί τόποι πληροφόρησης, θεατρικές ομάδες δρόμου, εργαστήρια ποίησης, εκπαιδευτικές κινηματικές πρωτοβουλίες κ.λπ. συμπληρώνουν το παζλ των δραστηριοτήτων μέσα από τις οποίες εκφράζονται τα κινήματα αυτά.

Κι εδώ θα πρέπει να προσθέσουμε την τακτική και συστηματική προσπάθεια που καταβάλλουν για μεταξύ τους επικοινωνία είτε μέσα στο πλαίσιο μιας χώρας είτε σε λατινοαμερικάνικο επίπεδο. Συναντήσεις για ζύμωση και ανταλλαγή απόψεων διαδέχονται η μία την άλλη, εμπειρίες μεταφέρονται, συντονιστικά και δίκτυα συγκροτούνται.

Επιλέξαμε να δώσουμε το λόγο σε κάποια από αυτά τα κινήματα, τα σημαντικότερα ίσως, σε μια προσπάθεια να αυτοπαρουσιαστούν. Ασφαλώς η δράση τους και ο προβληματισμός τους μας δημιουργεί σκέψεις, μας δημιουργεί την ανάγκη να τοποθετηθούμε, να διατυπώσουμε τα ερωτήματά μας, να αναζητήσουμε τα πιθανά κοινά μας σημεία. Γιατί όχι, ν' αρμέξουμε λίγο από την ελπίδα που αποπνέουν, από τα μαθήματα πολιτικής συμπεριφοράς που δίνουν. Γιατί οποιαδήποτε ερωτήματα και να θέσουμε, απαντήσιμα ή μη, δεν πρέπει να σκεπάσουν και να παραμερίσουν όσα έχουν επιτύχει αυτά τα κινήματα, και, το πιο σημαντικό, το ότι κατάφεραν να αποδώσουν το συναίσθημα και την πολιτική διάσταση της καθημερινότητας στις πράξεις και στο λόγο τους, στοιχεία που τόσο μας λείπουν.

Το κοινωνικο-πολιτικό πλαίσιο εμφάνισης της αυτονομίας

Σύμφωνα με το παραδοσιακό μαρξιστικό πρότυπο ερμηνείας του κοινωνικού γίνεσθαι, τα γεγονότα των τελευταίων διακοσίων περίπου χρόνων μπορούν να ερμηνευτούν στη βάση της αντίθεσης προλεταριάτου-αστικής τάξης. Αυτές υποτίθεται ότι είναι οι δυο βασικές κοινωνικές τάξεις, από τις συγκρούσεις των οποίων παράγονται τα ιστορικά γεγονότα και οι αλλαγές στον τρόπο ζωής και στις ανθρωπινες αξίες. Το προλεταριάτο, που σύμφωνα με αυτό το ερμηνευτικό σχήμα συντίθεται κυρίως από τη βιομηχανική εργατική τάξη, είναι το κοινωνικό υποκείμενο της «εφόδου στον ουρανό» που θα καταργήσει την εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο και θα υλοποιήσει το εξισωτικό-ελευθεριακό όραμα της αταξικής κοινωνίας.

Η κοινωνική διαστρωμάτωση ήταν και είναι περισσότερο περίπλοκη από αυτό το διπολικό σχήμα προλεταριάτο-αστική τάξη. Εκτός από τα εργοστάσια, υπάρχουν η γη και οι υπηρεσίες όπου απασχολούνται πολυάριθμοι μισθωτοί, μικροεπαγγελματίες ή μικροϊδιοκτήτες, που δεν μπορούν να αγνοηθούν όταν επιχειρούμε να μεταβούμε από τη γενική θεώρηση περί κοινωνικής εξέλιξης στην ανάλυση συγκεκριμένων καταστάσεων σε συγκεκριμένο τόπο και χρόνο. Στο σημείο αυτό, η λύση που προτάθηκε και υιοθετήθηκε από πολλές τάσεις στο ευρύτερο αριστερό κίνημα είναι η εννοιολογική κατηγορία του «λαού» ή των «λαϊκών δυνάμεων», που συμπεριλαμβάνει τόσο το βιομηχανικό προλεταριάτο όσο και τους εν δυνάμει συμμάχους του. Η λύση αυτή δεν στερείται προβλημάτων γιατί δεν είναι καθόλου προφανές το ποιοι μπορεί να είναι οι σύμμαχοι και πόσο βιώσιμες είναι οι συμμαχίες. Διασώζει όμως σε κάποιο βαθμό το βασικό ερμηνευτικό σχήμα προλεταριάτο-αστική τάξη και, για πολλές δεκαετίες, βοήθησε τις αριστερές οργανώσεις να απευθυνθούν στο κοινωνικό τους περιβάλλον και να παράγουν πολιτική. Στο σημείο αυτό αξίζει να σταθούμε λίγο στην ετυμολογία της λέξης λαός: λαός=πέτρα, δηλαδή συμπαγές υλικό. Ίσως αυτή να είναι η βαθύτερη σημασία της έννοιας λαός: ένα εξ ορισμού ομογενές και συνεκτικό κοινωνικό υποκείμενο, στο οποίο εντάσσονται πολυάριθμες

πληθυσμιακές ομάδες, παραβλέποντας επί μέρους διαφοροποιήσεις και αντιθέσεις. Και αυτό γιατί η μονοδιάστατη μακροσκοπική περιγραφή της κοινωνικής πραγματικότητας είναι πιο βολική από τη μικροφυσική των πολύμορφων κοινωνικών υποκειμένων.

Από το 1848, όταν πρωτοδημοσιεύτηκε το κομμουνιστικό μανιφέστο, μέχρι τις πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα, η ιστορία του αριστερού κινήματος σημαδεύτηκε από μεγαλειώδεις κινητοποιήσεις που καταπνίγηκαν στο αίμα, χωρίς να διαφαίνεται μια απτή προοπτική ριζικής κοινωνικής αλλαγής. Η ίδια η μαρξιστική σκέψη είχε μειοψηφική απήχηση στα κοινωνικά κινήματα της εποχής και, μάλιστα, σε ορισμένους κύκλους διανοούμενων, είχε καλλιεργηθεί η άποψη ότι ο μαρξισμός εξυπηρετούσε ως εργαλείο ανάλυσης και ερμηνείας κοινωνικών φαινομένων, χωρίς όμως να προσφέρει τίποτα στην υπόθεση της επαναστατικής αλλαγής του κόσμου.

Η πολιτική κουλτούρα του σοσιαλιστικού κινήματος μπορεί να παρομοιαστεί με «μια δεξαμενή στη στέγη, που υπήρχε η ελπίδα ότι θα γεμίσει κάποια μέρα με βροχή. Η ρώσικη επανάσταση έφερε όχι απλώς τη βροχή, αλλά τροπική νεροποντή. Ξαφνικά, οι ως τότε στεγνές βρύσες άρχισαν να τρέχουν και να πλημμυρίζουν», γράφει ο Άρθουρ Κάιςτλερ, αυτή η αμφιλεγόμενη φυσιογνωμία με την αναμφισβήτητη οξυδέρκεια που χαρακτηρίζει τα γραπτά του. Η οκτωβριανή επανάσταση, όντως αναπτέρωσε ελπίδες και έπεισε πολλούς ότι μπορεί να αλλάξει ο κόσμος, καθώς και ότι τα εννοιολογικά εργαλεία της μαρξιστικής σκέψης (προλεταριάτο, αστική τάξη, λαός, πάλη των τάξεων) μπορούν να αξιοποιηθούν γόνιμα στο πεδίο της πολιτικής και των κοινωνικών συγκρούσεων. Μαζί με τις ελπίδες όμως, εμφανίστηκαν επίσης νοοτροπίες και πολιτικές συμπεριφορές που οδήγησαν το κομμουνιστικό κίνημα σε ολισθηρούς δρόμους και τους λαούς που έζησαν τον «σοσιαλιστικό παράδεισο» σε δυ-

σάρεστες, ως τραγικές, καταστάσεις. Σύμφωνα με τη λενινιστική αντίληψη περί πρωτοπορίας, το επαναστατικό κόμμα διαμεσολαβεί στη σύγκρουση μεταξύ αστικής τάξης και προλεταριάτου και καθοδηγεί το δεύτερο στην πορεία προς την κατάληψη της εξουσίας. Αυτό σημαίνει ότι οι καίριες πολιτικές αποφάσεις δεν παίρνονται στον δρόμο ή στο εργοστάσιο, αλλά στα θεσμοθετημένα κομματικά όργανα. Σε αυτό το πλαίσιο, το μαζικό κίνημα και ο συνδικαλισμός είναι οι ιμάντες μεταφοράς της κομματικής γραμμής στις μάζες, από τις οποίες αποστερείται η δυνατότητα για λήψη πρωτοβουλιών και για αυτόνομη δράση. Κάπου εδώ λέμε ότι «κύλησε ο τέντζερης και βρήκε το καπάκι». Η μονοδιάστατη μακροσκοπική θεώρηση της κοινωνικής πραγματικότητας με το μοντέλο των δυο βασικών τάξεων έδωσε με τη συγκεντρωτική αντίληψη περί καθοδήγησης των «λαϊκών μαζών». Και όσο περισσότερο μιλάει κανείς για «μάζες» τόσο λιγότερο σέβεται την αυτονομία των κοινωνικών υποκειμένων που τις συγκροτούν.

Το συγκεντρωτικό μοντέλο διαμεσολάβησης της ταξικής πάλης από το κόμμα-πρωτοπορία, κυριάρχησε στο αριστερό κίνημα κατά τις δεκαετίες που ακολούθησαν την οκτωβριανή επανάσταση και συνέχισε να έχει πολλούς θιασώτες μέχρι το πρόσφατο παρελθόν. Υπήρξαν, βέβαια, και οι εμπειρίες αυτοοργάνωσης του εξεγερμένου πλήθους, που αμφισβήτησαν έμπρακτα αυτό το μοντέλο άσκησης πολιτικής και διακυβέρνησης (Κροστάνδη, εργατικά συμβούλια στην Κεντρική Ευρώπη, εμπειρίες αυτοδιαχείρισης στην Ισπανία του '36, η εξέγερση στην Ουγγαρία το '56). Αυτές όμως οι πρωτοβουλίες ήταν βραχύβιες, πνίγηκαν στο αίμα και κατασφυοφανήθηκαν από τους αυτόκλητους προστάτες της κομμουνιστικής ορθοδοξίας. Υπήρξε επίσης και ο Μάης του '68, που συνεισέφερε τα μέγιστα στο επίπεδο των ιδεών και ανέδειξε την πολυμορφία και τη δημιουργικότητα που μπορούν να έχουν τα κοινωνικά κινήματα, όταν δεν χειραγωγούνται από κομματικούς μηχανισμούς. Στον απόηχο αυτού του κινήματος άρχισε να συζητιέται η έννοια της «αυτονομίας» σε κύκλους νέων ανθρώπων και αριστερών, που αποχωρούσαν ή «ξεβράζονταν» από κομματικούς μηχανισμούς και αναζητούσαν έναν εναλλακτικό τρόπο πολιτικής παρέμβασης.

Το συγκεντρωτικό μοντέλο άσκησης πολιτικής επηρέασε άμεσα τη λατινοαμερικάνικη αριστερά, καθώς και αυτή ένιωσε σύντομα τον απόηχο της οκτωβριανής επανάστασης. Το αναρχικό κίνημα, που ως τότε ήταν ισχυρό, υποχώρησε και έδωσε τόπο στα νεοσύστατα κομμουνιστικά κόμματα που ακολουθούσαν το λενινιστικό μοντέλο

οργάνωσης. Μέχρι το τέλος της δεκαετίας του '50, η επιρροή των φιλοσοβιετικών κομμουνιστικών κομμάτων στο αριστερό κίνημα ήταν αναμφισβήτητη. Στη συνέχεια, με την επιρροή της κουβανικής επανάστασης, εμφανίστηκαν αντάρτικες ομάδες που στόχευαν στην κατάληψη της εξουσίας μέσω του ένοπλου αγώνα και που αναζητούσαν ερείσματα είτε στον αγροτικό πληθυσμό είτε στα εργατικά στρώματα των αστικών κέντρων. Κοινό χαρακτηριστικό της νοοτροπίας τόσο των λενινιστικών κομμάτων όσο και των ένοπλων ομάδων ήταν ότι μετέθεταν τη διαδικασία υλοποίησης της εναλλακτικής κοινωνικής οργάνωσης για μετά την επανάσταση. Πρωτοβουλίες από τα κάτω για άμεση επίλυση προβλημάτων που απασχολούσαν μια κοινότητα ή μια πληθυσμιακή ομάδα, αντιμετωπιζόταν από αυτές τις οργανώσεις από αδιάφορα έως αρνητικά. Στη δική τους λογική προείχε η επικράτηση της επανάστασης, ή η πολιτική αλλαγή, και μετά ακολουθούσε η πραγμάτωση της ουτοπίας.

Από τις αρχές της δεκαετίας του '80, συντελούνται δραματικές αλλαγές σε κοινωνικοοικονομικό επίπεδο. Η επιβολή του νεοφιλελεύθερου μοντέλου, η άκριτη αποδοχή από τις τοπικές κυβερνήσεις των όρων και των σχεδιασμών του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και της Παγκόσμιας Τράπεζας, οξύνουν τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι πληθυσμοί των χωρών της Λατινικής Αμερικής. Εργοστάσια κλείνουν και η ανεργία γίνεται δομικό στοιχείο της καπιταλιστικής οικονομίας. Ο αγροτικός πληθυσμός μειώνεται δραματικά και κατευθύνεται προς τις παραγκουπόλεις γύρω από τα αστικά κέντρα. Σημαντικά στρώματα περιθωριοποιούνται. Μεγάλος αριθμός νέων ανθρώπων μεταναστεύει ή καταφεύγει σε παραβατικές συμπεριφορές για να επιβιώσει.

Στο τέλος της δεκαετίας του '80, επισημοποιείται η κατάρρευση του «υπαρκτού σοσιαλισμού» και η αριστερά, αμήχανη ή σε κρίση, προσπαθεί να επαναπροσδιορίσει τη δράση της και τις αναλύσεις της απέναντι στη διαμορφωμένη καινούρια πραγματικότητα. Την ήττα του '89 την υφίσταται συνολικά η αριστερά, ακόμα και εκείνη που ήταν εξόχως εχθρική απέναντι στο μοντέλο του υπαρκτού. Έτσι, αρχίζει να κερδίζει έδαφος η αντίληψη ότι ο καπιταλισμός δεν νικιέται («σοσιαλδημοκρατικοποίηση» μεγάλων τμημάτων της αριστεράς) και ότι το ζητούμενο είναι να γίνουν κάποιες βελτιωτικές μεταρρυθμίσεις στο δεδομένο σύστημα κοινωνικής οργάνωσης. Ταυτόχρονα, άλλα κομμάτια της αριστεράς δεν καταφέρνουν να εκφράσουν υπαρκτές κινηματικές δυνάμεις, χάνουν την αξιοπιστία τους και περιορίζονται στο να διατηρήσουν, όσο μπορούν, μια πελατειακή σχέση με το κίνημα. Ειδικότερα στη Λατινική Αμερική, η πολιτική ζωή σηματοδεύεται από τις παρακάτω εξελίξεις:

Η Κούβα χάνει τα στηρίγματά της από το πρώην «σοσιαλιστικό»

στρατόπεδο και μπαίνει στην αποκαλούμενη «ειδική περίοδο». Πολλοί είναι εκείνοι που αναγγέλλουν το τέλος του «καθεστώτος Κάστρο».

Τα ΚΚ, που ήταν ήδη περιθωριοποιημένα στις περισσότερες χώρες της ηπείρου, μπαίνουν σε κρίση και είτε περνάνε στην ουσιαστική ανυπαρξία, είτε μεταλλάσσονται προς τα δεξιά ή προσανατολίζονται σε μια πιο κινηματική-κοινωνική κατεύθυνση.

Στη Νικαράγουα, οι σαντινίστας αποχωρούν από την εξουσία.

Τα αντάρτικα, κυρίως της Κεντρικής Αμερικής, αποδεχόμενα την απομάκρυνση της πιθανότητας επικράτησής τους, οδηγούνται στην υπογραφή ειρηνευτικών συνθηκών και στην εγκατάλειψη του ένοπλου αγώνα.

Ανοίγονται προοπτικές κοινοβουλευτικής επικράτησης της αριστεράς σε μια σειρά από χώρες όπως Βραζιλία, Ουρουγουάη, Σαλβαδόρ και αλλού. Αυτό είχε ως συνέπεια να αλλάξει η πολιτική λογική κομματικών σχηματισμών όπως το Εργατικό Κόμμα, το Φρέντε Άμπλιο ή το Φαραμπούντο Μαρτί, που ακολουθούν πια μια πορεία συμβατή με τους όρους του κοινοβουλευτικού παιχνιδιού.

Τα ιθαγενικά κινήματα μπαίνουν με ορμή στο πολιτικό προσκήνιο, ιδιαίτερα μετά το 1992 (500 χρόνια από την αποβίβαση των ευρωπαίων κατακτητών στο έδαφος της αμερικάνικης ηπείρου). Η ιθαγενική κοσμοθεώρηση αρχίζει να διαμορφώνει την κουλτούρα του αριστερού κινήματος.

Η επιδείνωση της κατάστασης των λαϊκών στρωμάτων ως αποτέλεσμα των νεοφιλελεύθερων πολιτικών λιτότητας, οι αλλαγές στην κοινωνική σύνθεση του πληθυσμού, η κρίση των καθιερωμένων ερμηνευτικών προσεγγίσεων και πολιτικών πρακτικών που υιοθέτησε επί πολλές δεκαετίες η αριστερά, ήταν οι παράγοντες που συνέβαλαν στο να μετεξελιχθούν ήδη υπάρχουσες αριστερές οργανώσεις και πολιτικά υποκείμενα, καθώς και να δημιουργηθούν νέα κινήματα, πατώντας στην πλούσια αγωνιστική παράδοση της ηπείρου.

Μεγάλα τμήματα του πληθυσμού καταφεύγουν στην αυτοοργάνωση και στις συλλογικές προσπάθειες για να μπορέσουν να δώσουν απάντηση στα πιεστικά τους προβλήματα. Και εδώ συναντιούνται με τμήματα της κοινωνικοπολιτικής αριστεράς που είτε έχουν ήδη αναπτύξει μια παράλληλη δραστηριότητα είτε επιζητούν να δώσουν πολιτικές απαντήσεις στα σύγχρονα προβλήματα αποδεδειγμένα από παραδοσιακές συνταγές και πρακτικές. Αυτές οι πρωτοβουλίες, που πήραν τις ονομασίες «αυτόνομα κινήματα» ή «κινήματα από τα κάτω», εμφανίζονται με ιδιαίτερη ορμή στη Λατινική Αμερική τα τε-

λευταία χρόνια. Πρακτικές λύσεις εδώ και τώρα, με τα διαθέσιμα μέσα και χωρίς να περιμένουμε το πότε θα καταλάβουμε την εξουσία ή το πότε θα μας έρθει η γραμμή από το κόμμα. Αυτή είναι ίσως η ουσία της αυτονομίας.

Εμπειρίες αυτοοργάνωσης υπήρξαν και στην Ευρώπη, όμως ήταν βραχύβιες και δεν ρίζωσαν σε ευρύτερους κοινωνικούς τομείς. Ο όρος «αυτονομία» συζητήθηκε αρκετά κατά τη δεκαετία που ακολούθησε τον Μάη του '68, σημάδεψε τη δράση νεολαιίστικων κινήματων, όμως δεν μπόρεσε να γίνει πράξη μέσα στην παραγωγική διαδικασία, ούτε, πολύ περισσότερο, τρόπος ζωής για το ευρύτερο κοινωνικό σώμα. Στη Λατινική Αμερική, όμως, φαίνεται ότι αυτά τα «κινήματα από τα κάτω» έχουν ισχυρή κοινωνική βάση καθώς και δυναμική εξάπλωσης. Αξίζει λοιπόν να σκύψουμε πάνω τους, όσο μας επιτρέπει βέβαια η γεωγραφική απόσταση, και να τα αφουγκραστούμε.

Στη Λατινική Αμερική πάντα δοκιμάζονταν όλοι οι δρόμοι και πάντα υπήρχε μια πολυμορφία κινήματων και δράσεων (από το αντάρτικο και από τα κινήματα πόλης ως τα ιθαγενικά). Ωστόσο, κάθε εποχή τη χαρακτηρίζει κάτι. Έτσι, αν τις δεκαετίες του '50 και του '60 τις χαρακτήριζε η ανάπτυξη αντάρτικων κινήματων, αυτό που χαρακτηρίζει το σήμερα είναι τα κινήματα αυτά των «από κάτω», που αποτελούν μια από τις συνιστώσες της λατινοαμερικάνικης αριστεράς. Τα χαρακτηριστικά και τις εκφράσεις τους θα επιχειρήσουμε να αποδώσουμε σ' αυτό το αφιέρωμα.

Έχουν καινούρια πρόσωπα. Είναι τα κινήματα της Λατινικής Αμερικής που έχουν ανατρέψει κυβερνήσεις ή έχουν συγκλονίσει τις χώρες τους. Ο συγγραφέας απαριθμεί τα κοινά τους χαρακτηριστικά: την «εδαφοποίηση», την αναζήτηση της αυτονομίας, την προσπάθειά τους να επανεκτιμηθούν κουλτούρες και ταυτότητες, την ικανότητά τους να αναδεικνύουν τους δικούς τους διανοούμενους, την ανησυχία τους για την οργάνωση της εργασίας και τη σχέση με τη φύση και έναν νέο ρόλο για τις γυναίκες. Και, επίσης, σκιαγραφεί τις προκλήσεις τους: ιδιαίτερα, τη στάση τους απέναντι στις κυβερνήσεις της αριστεράς.

Τα κοινωνικά κινήματα της ηπείρου μας περνούν από νέους δρόμους που τα απομακρύνουν τόσο από το παλιό συνδικαλιστικό κίνημα όσο και από τα νέα κινήματα των χωρών του Κέντρου. Παράλληλα, αρχίζουν να οικοδομούν έναν καινούριο κόσμο στις ρωγμές που έχουν ανοίξει στο κυρίαρχο μοντέλο. Είναι οι απαντήσεις στον κοινωνικό σεισμό που προκάλεσε η νεοφιλελεύθερη τρικυμία της δεκαετίας του '80, η οποία έφερε τα πάνω κάτω στον τρόπο ζωής των λαϊκών στρωμάτων διαλύοντας και αποσυνθέτοντας δομές παραγωγής και αναπαραγωγής, εδαφικές και συμβολικές, οι οποίες διαμόρφωναν το περιβάλλον τους και την καθημερινή τους ζωή.

Τρία μεγάλα πολιτικοκοινωνικά ρεύματα γεννημένα σε αυτή την περιοχή, διαμορφώνουν το ηθικό και πολιτιστικό πλαίσιο των μεγάλων κινήματων: οι Εκκλησιαστικές Κοινότητες Βάσης που συνδέονται με τη Θεολογία της Απελευθέρωσης, η ιθαγενική εξέγερση, κοινωνός μιας κοσμοαντίληψης διαφορετικής από αυτή της Δύσης και ο «γκεβαρισμός», εμπνευστής της επαναστατικής στράτευσης. Αυτά τα ρεύματα σκέψης και δράσης συγκλίνουν δίνοντας μορφή σε μία πλούσια διασταύρωση απόψεων η οποία είναι ένα από τα διακριτικά χαρακτηριστικά των λατινοαμερικάνικων κινήματων.

Από τις αρχές της δεκαετίας του '90, η κοινωνική κινητοποίηση έριξε δύο προέδρους στο Εκουαδόρ και την Αργεντινή, έναν στην Παραγουάη, το Περού και τη Βραζιλία και ανέτρεψε τα διεφθαρμένα καθεστώτα της Βενεζουέλας και του Περού. Σε διάφορες χώρες συγκράτησε ή καθυστέρησε τις διαδικασίες ιδιωτικοποιή-

Τα καινούρια πρόσωπα

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΚΙΝΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΛΑΤΙΝΙΚΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ: ΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

του Raul Zibechi*

σεων, προωθώντας μαζικές δράσεις στους δρόμους που σε κάποιες περιπτώσεις κατέληξαν σε εξεγέρσεις. Με τον τρόπο αυτό, τα κινήματα ανάγκασαν τις «ελίτ» να διαπραγματευτούν, να λάβουν υπόψη τα αιτήματά τους και συνέβαλαν στο να εγκατασταθούν προοδευτικές κυβερνήσεις στη Βενεζουέλα, τη Βραζιλία και το Εκουαδόρ. Ο νεοφιλελευθερισμός προσέκρουσε στην τρικυμία των κοινωνικών κινητοποιήσεων που άνοιξε λιγότερο ή περισσότερο βαθιές ρωγμές στο μοντέλο.

Οι νέοι δρόμοι που παίρνουν τα κινήματα, σηματοδοτούν μια αποφασιστική αλλαγή πορείας. Μέχρι τη δεκαετία του '70, η κοινωνική δράση στρεφόταν γύρω από διεκδικήσεις δικαιωμάτων από τα κράτη, το σχηματισμό συμμαχιών με άλλες κοινωνικές ομάδες και πολιτικά κόμματα και την ανάπτυξη σχεδίων αγώνα για να αλλάξει ο συσχετισμός δυνάμεων σε εθνική κλίμακα. Συνεπώς, η κοινωνική δράση επιδίωκε την πρόσβαση στο κράτος για να μετατρέψει τις σχέσεις ιδιοκτησίας, και αυτή η επιδίωξη δικαιολογούσε τις μορφές οργάνωσης με κέντρο το κράτος, βασιζόμενες στο συγκεντρωτισμό, τη διάκριση μεταξύ διοικούμενων και διοικούντων και την πυραμειδή διαμόρφωση της δομής των κινήματων.

Κοινές τάσεις

Προς το τέλος της δεκαετίας του '70 άρχισαν να κερδίζουν έδαφος άλλες μορφές δράσης οι οποίες αντικατόπτριζαν τις βαθιές αλλαγές που επέφερε ο νεοφιλελευθερισμός στην καθημερινή ζωή των λαϊκών στρωμάτων. Τα πιο σημαντικά κινήματα (Χωρίς Γη και σερινγκέρος στη Βραζιλία, ιθαγενείς στο Εκουαδόρ, νεοζαπατίστας, αντάρτες του νερού και κοκαλέρος στη Βολιβία και άνεργοι στην Αργεντινή), παρ' όλες τις χωρικές και χρονικές διαφορές που χαρακτηρίζουν την ανάπτυξή τους, έχουν κοινά γνωρίσματα, καθώς ανταποκρίνονται σε προβληματισμούς που διαπερνούν όλες τις κοινωνικές δυνάμεις της ηπείρου. Στην ουσία, αποτελούν μέλη μιας κοινής οικογένειας κοινωνικών και λαϊκών κινήματων.

Ένα μεγάλο μέρος αυτών των κοινών χαρακτηριστικών απορρέει από την «εδαφοποίηση» των κινήματων, δηλαδή από τη μόνιμη εγκατάστασή τους σε φυσικούς χώρους ανακτημένους ή κατακτημένους μέσα από μακρούς αγώνες, εμφανείς ή υπόγειους. Είναι η στρατηγική απάντηση των φτωχών στην κρίση της παλιάς «εδαφικότητας» του εργοστασίου και του αγροκτήματος και στην αναδια-

των από κάτω

τύπωση, από την πλευρά του κεφαλαίου, των παλιών μεθόδων κυριαρχίας. Η «αποεδαφοποίηση» στο χώρο της παραγωγής (εν μέσω δικτατοριών και νεοφιλελεύθερων αντιμεταρρυθμίσεων) οδήγησε τα παλιά κινήματα σε κρίση, καθιστώντας τα εύθραυστα υποκείμενα που είδαν να εξατμίζονται οι «εδαφικότητες» με τις οποίες είχαν κερδίσει δύναμη και νόημα. Η ήττα εγκαινίασε μια περίοδο -ακόμη ανολοκλήρωτη- με ανακατατάξεις που εκφράστηκαν, μεταξύ άλλων, με τον ανασχηματισμό του φυσικού χώρου. Το αποτέλεσμα σε όλες τις χώρες, αν και με διαφορετικές εντάσεις, χαρακτηριστικά και ρυθμούς, είναι η ενεργή μετεγκατάσταση των λαϊκών στρωμάτων σε νέα εδάφη τα οποία συχνά βρίσκονται στο περιθώριο των πόλεων ή των ζωνών εντατικής αγροτικής παραγωγής.

Η μόνιμη εγκατάσταση σε εδάφη είναι ο δρόμος που ακολούθησαν οι «Χωρίς Γη», οι ιθαγενείς του Εκουαδόρ με τη δημιουργία ατελείωτων μικρών αυτοδιαχειριζόμενων νησίδων -και οι οποίοι διέυρναν τις κοινότητές τους μέχρι να ανοικοδομήσουν τα «εθνοτικά» τους εδάφη- και οι ιθαγενείς της Τσιάπας που αποίκισαν τη ζούγκλα Λακαντόνα. Αυτή η στρατηγική, προερχόμενη από το αγροτικό περιβάλλον, άρχισε να επικρατεί στις γραμμές των ανέργων στις πόλεις: οι αποκλεισμένοι εγκαταστάθηκαν στις περιφέρειες των μεγάλων πόλεων καταλαμβάνοντας αγροκτήματα. Σε ολόκληρη την ήπειρο, πολλά εκατομμύρια εκτάρια ανακτήθηκαν ή κατακτήθηκαν από τους φτωχούς, οδηγώντας έτσι σε κρίση τις εδραιωμένες εδαφικότητες και ανασχηματίζοντας τους φυσικούς χώρους της αντίστασης. Από τα εδάφη τους, οι καινούριοι πρωταγωνιστές αναπτύσσουν μεγαλόπνοα προγράμματα· μεταξύ αυτών ξεχωρίζει η ικανότητα παραγωγής και αναπαραγωγής της ζωής, ενώ παράλληλα σχηματίζουν συμμαχίες με άλλες ομάδες των λαϊκών στρωμάτων και της μεσαίας τάξης. Η εμπειρία των «πικετέρος» στην Αργεντινή αποδεικνύεται σημαντική, δεδομένου ότι αποτελεί μια από τις πρώτες περιπτώσεις στις οποίες ένα αστικό κίνημα δίνει έμφαση στην υλική παραγωγή.

Το δεύτερο κοινό χαρακτηριστικό είναι πως επιδιώκουν την αυτονομία, τόσο σε σχέση με το κράτος όσο και με πολιτικά κόμματα, που βασίζεται στην ολοένα μεγαλύτερη ικανότητα των κινημάτων να εξασφαλίζουν τη διαβίωση των υποστηρικτών τους. Μόλις πριν μισό αιώνα, οι συναινούντες ιθαγενείς¹ που έμεναν σε αγροκτήμα-

τα, οι εργάτες στα εργοστάσια και οι μεταλλωρύχοι, οι υποαπασχολούμενοι και οι άνεργοι εξαρτιόνταν εξ ολοκλήρου από τα αφεντικά και από το κράτος. Ωστόσο, οι ιθαγενείς των κοινοτήτων, οι «κοκαλέρος», οι αγρότες χωρίς γη και, όλο και περισσότερο, οι Αργεντινοί «πικετέρος» και οι άνεργοι των πόλεων εργάζονται συνειδητά για να διαμορφώσουν την υλική και συμβολική τους αυτονομία.

Κατά τρίτον, εργάζονται για την επανεκτίμηση της κουλτούρας και την ενίσχυση της ταυτότητας των λαών τους και των κοινωνικών ομάδων. Η πολιτική ενίσχυσης των εθνοτικών διαφορών και διαφορών φύλου, οι οποίες παίζουν σημαντικό ρόλο στα ι-

θαγενικά και στα γυναικεία κινήματα, αρχίζει να εκτιμάται επίσης από τους ανέκαθεν φτωχούς και τους νεόπτωχους. Ο ντε φάκτο αποκλεισμός τους από την ιδιότητα του πολίτη φαίνεται πως τους ωθεί να επιδιώκουν την κατασκευή ενός άλλου κόσμου, από τη θέση που βρίσκονται και χωρίς την απώλεια των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους. Η ανακάλυψη πως η έννοια του «πολίτη» έχει νόημα μόνο όταν υπάρχουν οι κοινωνικά αποκλεισμένοι, υπήρξε ένα από τα πιο επώδυνα μαθήματα των τελευταίων δεκαετιών. Ως εκ τούτου; η παρούσα δυναμική των κινημάτων τείνει να ξεπεράσει την έννοια του «πολίτη», η οποία ήταν χρήσιμη για δύο αιώνες σε όσους χρειάστηκαν να περιορίσουν και να διαιρέσουν τις επικίνδυνες τάξεις.

Το τέταρτο κοινό χαρακτηριστικό είναι η ικανότητα να αναδεικνύουν τους δικούς τους διανοούμενους. Ο ιθαγενικός κόσμος των Άνδεων έχασε τη διανόησή του ως αποτέλεσμα της καταπίεσης των αντιαποικιακών εξεγέρσεων στα τέλη του 18ου αιώνα και το εργατικό και λαϊκό κίνημα εξαρτιόταν από διανοούμενους που του μεταλάμβαναν τη σοσιαλιστική ιδεολογία «από τα έξω», με βάση το λενινιστικό μοντέλο. Ο αγώνας για το δικαίωμα στη σχολική εκπαίδευση επέτρεψε στους ιθαγενείς να χρησιμοποιήσουν εργαλεία που πριν χρησιμοποιούσαν μόνο οι εκπρόσωποι των «ελίτ» και είχε ως αποτέλεσμα την εκπαίδευση ιθαγενών επαγγελματιών και των λαϊκών στρωμάτων, ένα μικρό μέρος των οποίων διατηρεί πολιτιστικούς, κοινωνικούς και πολιτικούς δεσμούς με τις ομάδες από τις οποίες προέρχονται. Παράλληλα, μερίδα της μεσαίας τά-

ξης, δευτεροβάθμιας ή ορισμένες φορές πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, βυθίστηκαν στη φτώχεια. Κατ' αυτόν τον τρόπο, εμφανίζονται στα λαϊκά στρώματα πρόσωπα με νέες γνώσεις και δυνατότητες που διευκολύνουν την αυτοοργάνωση και την αυτοεκπαίδευση.

Τα κινήματα παίρνουν στα χέρια τους την εκπαίδευση και τη μόρφωση των ηγετών τους, με δικά τους παιδαγωγικά κριτήρια, συχνά εμπνευσμένα από τη λαϊκή παιδεία. Σε αυτό το σημείο, τα πρωτεία κατέχουν οι ιθαγενείς του Εκουαδόρ που έχουν δημιουργήσει το Διαπολιτισμικό Πανεπιστήμιο των Ιθαγενικών Λαών και Εθνοτήτων -στο οποίο συγκεντρώνεται η εμπειρία της δίγλωσσης διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στα περίπου 3.000 σχολεία που διευθύνονται από ιθαγενείς- και οι Χωρίς Γη της Βραζιλίας, που διευθύνουν 1.500 σχολεία στα asentamientos τους, και πάμπολλους χώρους μόρφωσης διδασκόντων, επαγγελματιών και στελεχών (Dávalos, 2002_ Caldart, 2000). Σιγά σιγά, άλλα κινήματα, όπως οι πικετέρος, παίρνουν την εκπαίδευση στα χέρια τους, αφού τα εθνικά κράτη τείνουν να παραμελούν τη μόρφωση. Σε κάθε περίπτωση, παρήλθε ο καιρός που διανοούμενοι, ξένοι με το κίνημα, μιλούσαν στο όνομά του.

Ο νέος ρόλος των γυναικών είναι το πέμπτο κοινό χαρακτηριστικό. Ινδιάνες καταλαμβάνουν θέσεις βουλευτών, διοικητών και πολιτικών και κοινωνικών ηγετών· αγρότισσες και πικετέρας καταλαμβάνουν διακεκριμένες θέσεις στις οργανώσεις τους. Αυτό είναι μόνο το ορατό μέρος ενός πολύ βαθύτερου φαινομένου: των νέων σχέσεων που θεμελιώθηκαν μεταξύ των φύλων στις κοινωνικές και εδαφικές οργανώσεις που αναδύθηκαν από την αναδόμηση των τελευταίων δεκαετιών.

Στις δράσεις που συνδέονται με τη διαβίωση των λαϊκών τάξεων και των ιθαγενών, τόσο στις αγροτικές περιοχές όσο και στις περιφέρειες των πόλεων (από την καλλιέργεια της γης και την πώληση στις αγορές μέχρι την εκπαίδευση, την υγεία και τις παραγωγικές δραστηριότητες), οι γυναίκες και τα παιδιά έχουν αποφασιστική παρουσία. Η αστάθεια των ζευγαριών και η συχνή απουσία των ανδρών, μετέτρεψαν τη γυναίκα σε οργανώτρια του οικιακού χώρου και σε συνδετικό κρίκο των σχέσεων που υφαίνονται γύρω από την οικογένεια, η οποία σε πολλές περιπτώ-

σεις έχει μεταμορφωθεί σε παραγωγική μονάδα όπου η εργατική και οικογενειακή καθημερινότητα τείνουν να ενώνονται και να συγχωνεύονται. Περιληπτικά, αναδύονται μια νέα οικογένεια και νέες μέθοδοι παραγωγής, στενά συνδεδεμένες, στις οποίες οι γυναίκες αντιπροσωπεύουν τον βασικό δεσμό συνέχειας και ενότητας.

Το έκτο χαρακτηριστικό που μοιράζονται, συνίσταται στην ανησυχία για την οργάνωση της εργασίας και τη σχέση με τη φύση. Ακόμη και στις περιπτώσεις που ο αγώνας για την αγροτική μεταρρύθμιση ή για την ανάκτηση των κλεισμένων εργοστασίων εμφανίζεται σε πρώτο πλάνο, οι ακτιβιστές ξέρουν ότι η κατοχή των μέσων παραγωγής δεν λύνει το μεγαλύτερο μέρος των προβλημάτων τους. Τείνουν να οραματίζονται

τη γη, τα εργοστάσια και τα asentamientos ως χώρους παραγωγής χωρίς εργοδότες ούτε επιστάτες, όπου είναι δυνατό να προωθηθούν εξισωτικές και οριζόντιες σχέσεις με ελάχιστο καταμερισμό εργασίας, θεμελιω-

μένες, επομένως, σε νέες τεχνικές σχέσεις παραγωγής που δεν γεννούν αλλοτρίωση ούτε λεηλατούν το περιβάλλον.

Από την άλλη μεριά, τα σύγχρονα κινήματα αποφεύγουν την οργάνωση τεύλορικού τύπου (ιεραρχημένη, με διάκριση εργασιών μεταξύ εκείνων που διευθύνουν και εκείνων που εκτελούν), στην οποία οι διευθυντές διαχωρίζονται από τη βάση. Οι μέθοδοι οργάνωσης των σύγχρονων κινήματων τείνουν να αναπαράγουν την καθημερινή ζωή, οικογενειακή και κοινοτική, υιοθετώντας συχνά τη μέθοδο των δικτύων εδαφικής αυτοοργάνωσης. Η εξέγερση των Αϊμάρα τον Σεπτέμβριο του 2000 στη Βολιβία, έδειξε πως η κοινοτική οργάνωση ήταν σημείο αφετηρίας και στήριγμα της κινητοποίησης, ακόμη και στο σύστημα με τις «βάρδιες» για να εξασφαλιστεί ο αποκλεισμός των αυτοκινητοδρόμων, και μετατράπηκε σε δομή της εναλλακτικής εξουσίας (García, 2001: 13). Οι αλληπάλληλες εξεγέρσεις στο Εκουαδόρ στηρίχτηκαν στην ίδια βάση: «Έρχονται μαζί, παραμένουν συγκροτημένοι στην 'κατάληψη του Κίτο', δεν διαλύονται ούτε στις πολυπληθείς πορείες, ούτε διασκορπίζονται, διατηρούν τη συνοχή τους, και γυρίζουν μαζί. Επιστρέφοντας στην περιοχή τους ξαναγυρίζουν σε αυτή τη συλλογική ζωή» (Hidalgo, 2001: 72). Αυτή η περιγραφή μπορεί επίσης να αποδώσει τη στρατηγική των Χωρίς Γη και των πικετέρος στις μεγάλες κινητοποιήσεις.

Τέλος, οι παραδοσιακοί εργαλειακοί τρόποι δράσης, το καλύτερο παράδειγμα των οποίων είναι η απεργία, τείνουν να αντικατασταθούν από τρόπους αυτοεπιβεβαίωσης, μέσω των οποίων οι νέοι δρώντες γίνονται ορατοί και επιβεβαιώνουν τα χαρακτηριστικά και την ταυτότητά τους. Οι «καταλήψεις» των πόλεων από τους ιθαγενείς αντιπροσωπεύουν την επανοικειοποίηση, υλική και συμβολική, ενός «ξένου» χώρου για να του δώσουν άλλο περιεχόμενο (Dávalos, 2001). Η πράξη κατάληψης της γης αντιπροσωπεύει για τον ακτήμονα αγρότη, την έξοδο από την ανωνυμία και τη συνάντησή του ξανά με τη ζωή (Caldart, 2000: 109-112). Οι πικετέρος νιώθουν ότι το μοναδικό μέρος που τους σέβεται η αστυνομία είναι στο κόψιμο του δρόμου και οι Μητέρες της Πλατείας του Μαΐου παίρνουν το όνομά τους από έναν χώρο που οικειοποιήθηκαν πριν 25 χρόνια, στον οποίο συνηθίζουν να τοποθετούν τις στάχτες των συντροφισμών τους.

Από όλα τα χαρακτηριστικά που αναφέρθηκαν, οι νέες εδαφικότητες είναι το πιο σημαντικό διαφοροποιητικό στοιχείο των λατινοαμερικάνικων κοινωνικών κινήματων και αυτό που τους δίνει τη δυνατότητα να αναστρέψουν τη στρατηγική ήττα. Αντίθετα με το παλιό εργατικό και αγροτικό κίνημα (στο οποίο ήταν υποταγμένοι οι ινδιάνοι), τα σύγχρονα κινήματα προωθούν ένα νέο μοτίβο οργάνωσης του γεωγραφικού χώρου, όπου ξεπροβάλλουν νέες πρακτικές και κοινωνικές σχέσεις (Porto, 2001· Fernandes, 1996: 225-246). Η γη δεν θεωρείται μόνο ως ένα μέσο παραγωγής, ξεπερνώντας έτσι μια στενά οικονομικιστική αντίληψη. Το έδαφος είναι ο χώρος όπου οικοδομείται συλλογικά μια νέα κοινωνική οργάνωση, όπου συγκροτούνται τα νέα υποκείμενα, οργανώνοντας το χώρο τους, οικειοποιώντας τον υλικά και συμβολικά.

Νέες προκλήσεις

Παράλληλα, το σύγχρονο κίνημα έχει εμπλακεί σε βαθιές συζητήσεις που επηρεάζουν τους τρόπους οργάνωσης και τη στάση απέναντι στο κράτος και απέναντι στα αριστερά και προοδευτικά κόμματα και κυβερνήσεις. Από την επίλυση αυτών των ζητημάτων θα εξαρτηθεί ο τύπος κινήματος και ο προσανατολισμός που θα επικρατήσει στα επόμενα χρόνια.

Αν και σημαντικό μέρος των ομάδων βάσης παραμένουν προσκολλημένες στο έδαφος και εγκαθιστούν κυρίως οριζόντιες σχέσεις, η άρθρωση των κινήματων πέρα από τοποθεσίες και περιοχές θέτει προβλήματα που ακόμη δεν έχουν επιλυθεί. Επιπλέον, οργανώσεις τόσο εδραιωμένες όπως η Συνομοσπονδία Ιθαγενικών Εθνотήτων του Εκουαδόρ (CONAIE) είχαν προβλήματα με ηγέτες εκλεγμένους ως βουλευτές, και κατά τη διάρκεια της σύντομης «κατάληψης της εξουσίας» τον Ιανουάριο του 2000 καταγράφηκε σημαντικό ρήγμα μεταξύ της βάσης και της διεύθυνσης, η οποία φάνηκε να εγκαταλείπει το ιστορικό σχέδιο της οργάνωσης.

Η εγκατάσταση περιεκτικών και μόνιμων τρόπων συνεργασίας υποθέτει, κατά κάποιον τρόπο, την είσοδο στο πεδίο της αντιπροσώπευσης, γεγονός που τοποθετεί τα κινήματα απέναντι σε δυσεπίλυτα προβλήματα κατά την τωρινή φάση των κοινωνικών αγώνων. Σε ορισμένες περιόδους δεν μπορεί να επιτραπεί να γίνουν παραχωρήσεις στην καθαρότητα ή να αποφευχθεί η παρέμβαση στην πολιτική σκηνή. Η συζήτηση για το αν θα επιλέξουν μια οργάνωση συγκεντρωτική και πολύ καθαρή ή διάχυτη και ασυνεχή, για να αναφέρουμε τα δύο άκρα του θέματος, δεν έχει απλές λύσεις, ούτε μπορεί να ξεπεραστεί μια για πάντα.

Τέλος, η συζήτηση για το κράτος διαπερνά πια τα κινήματα και όλα δείχνουν ότι θα εμβαθύνεται καθώς προοδευτικές δυνάμεις καταφέρνουν να καταλάβουν τις εθνικές κυβερνήσεις. Εκκρεμεί ένας απολογισμός της μακράς περιόδου κατά την οποία τα κινήματα ήταν ιμάντες προπαγάνδας των κομμάτων και υποτάσσονταν στα εθνικά κράτη, υποθηκεύοντας την αυτονομία τους. Αντίθετα, μοιάζει να κερδίζει όλο και περισσότερο δύναμη, όπως συνέβη ήδη στη Βραζι-

λία, τη Βολιβία και το Εκουαδόρ, η ιδέα να καθοριστούν τα όρια μεταξύ των κοινωνικών και πολιτικών δυνάμεων. Αν και οι πρώτες τείνουν να υποστηρίζουν τις δεύτερες, συνειδητοποιώντας ότι οι προοδευτικές κυβερνήσεις μπορούν να ευνοήσουν την κοινωνική δράση, δεν φαίνεται εύκολο να ξαναδημιουργηθούν σχέσεις υποτέλειας.

Δεν είναι μια ιδεολογική συζήτηση. Ή, τουλάχιστον, δεν είναι στη βάση της. Πρόκειται για ματιά στο παρελθόν ώστε αυτό να μην επαναληφθεί. Αλλά, κυρίως, πρόκειται για ματιά προς τα μέσα, προς το εσωτερικό των κινήματων. Το παρόραμα που ξεπροβάλλει, κάθε μέρα και πιο έντονα, είναι ότι ο ποθητός νέος κόσμος γεννιέται στους δικούς του χώρους και εδάφη, σφηνωμένος στις ρωγμές που άνοιξαν στον καπιταλισμό. Είναι «ο» νέος αληθινός και εφικτός κόσμος, οικοδομημένος από ιθαγενείς, από αγρότες και φτωχούς των πόλεων πάνω στα κατακτημένα εδάφη, υφασμένος με γνώμονα τις νέες κοινωνικές σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων, εμπνευσμένος από τα όνειρα των προγόνων τους και αναδημιουργημένος χάρη στους αγώνες των τελευταίων 20 χρόνων. Αυτός ο νέος κόσμος υπάρχει, δεν είναι πλέον ένα σχέδιο ούτε ένα πρόγραμμα αλλά πολλαπλές πραγματικότητες, πρωταρχικές και εύθραυστες. Η υπεράσπισή του, για να μπορέσει να μεγαλώσει και να εξαπλωθεί, είναι μια από τις πιο σημαντικές εργασίες που έχουν μπροστά τους οι ακτιβιστές στη διάρκεια των επόμενων δεκαετιών. Γι' αυτό πρέπει να αναπτύξουμε εφευρετικότητα και δημιουργικότητα απέναντι σε ισχυρούς αντιπάλους που θα θελήσουν να τον διαλύσουν, και υπομονή και επιμονή απέναντι στους δικούς μας πειρασμούς να ψάξουμε για συντομεύσεις που, όπως ήδη ξέρουμε, δεν οδηγούν πουθενά.

* Καθηγητής και ερευνητής της *Multiversidad Franciscana de América Latina (Mfal)*.

Διευθυντής σύνταξης εξωτερικών θεμάτων του περιοδικού *Brecha* (Ουρουγουάη)

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Συναινούντες ινδιάνοι ονομάζονται, στην περιοχή των Άνδεων, εκείνοι που «συναίνεσαν» σε μια συμφωνία με τη γαιοκτημονία, η οποία συνεπάγεται μια σχέση δουλείας και ενοίκιο σε είδος.

Μετάφραση: Χ.Σ., Κ.Κ.

ΑΥΤΟΝΟΜΕΣ ΖΑΠΑΤΙΣΤΙΚΕΣ ΙΘΑΓΕΝΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ

Στα δέκα χρόνια της εξέγερσής τους, οι ζαπατίστας, αντλώντας από την ισχυρή πολιτισμική παράδοση συλλογικότητας που υπήρχε στις ιθαγενικές κοινότητες, επιχείρησαν και επιχειρούν μέσα από συγκεκριμένες κάθε φορά πρακτικές και οργανωτικές μορφές, να δώσουν μορφή στο όραμά τους. Στις ζαπατίστικες κοινότητες η αντίσταση δεν είναι αντίσταση μονάχα ενάντια στο στρατό και το μεξικάνικο κράτος αλλά είναι και μια καθημερινή μάχη για να οικοδομηθεί στην πράξη η άμεση δημοκρατία, η αυτονομία, μια άλλη αντίληψη για τον τρόπο άσκησης της εξουσίας, να χαραχτεί, εν τέλει, ένας άλλος δρόμος για το χτίσιμο του «εφικτού κόσμου» σε έναν πραγματικό τόπο και χρόνο: στην Τσιάπας, στο παρόν.

Territorios rebeldes zapatistas: Εξεγερμένες κοινότητες, Αυτόνομοι Δήμοι, Καρακόλες

Οι βάσεις στήριξης του Ζαπατίστικου Στρατού Εθνικής Απελευθέρωσης (EZLN) ζουν, αγωνίζονται, οργανώνονται, ασκούν την αυτονομία και το «κυβερνώ υπακούοντας» στις ιθαγενικές Κοινότητες, στους Αυτόνομους Εξεγερμένους Δήμους και στα Καρακόλες. Αυτοί είναι οι φυσικοί χώροι που απαρτίζουν τα «territorios zapatistas», τις «ζαπατίστικες περιοχές».

Οι ιθαγενικές κοινότητες, η «ραχοκοκαλιά» του κινήματος των ζαπατίστας είναι μικροί πυρήνες ιθαγενικού πληθυσμού. Αυτοαποκαλούνται «κοινότητες σε αντίσταση» γιατί δεν δέχονται καμία κυβερνητική βοήθεια και είναι, πολιτικά και οικονομικά, αυτόνομες και ανεξάρτητες.

Ανώτατο όργανο της κάθε κοινότητας είναι η συνέλευση, στην οποία έχουν δικαίωμα να συμμετέχουν όλοι, άντρες, γυναίκες και παιδιά πάνω από 14 χρονών. Κυρίαρχη τάση είναι οι αποφάσεις να παίρνονται με συναίνεση. Η συνέλευση διαχειρίζεται θέματα που αφορούν στην καθημερινή ζωή των κοινοτήτων αλλά και την πολιτική και

οικονομική τους οργάνωση. Οι αποφάσεις είναι δεσμευτικές για τις αρχές κάθε κοινότητας.

Οι Αυτόνομοι Εξεγερμένοι Δήμοι είναι ενώσεις διαφόρων κοινοτήτων σε αντίσταση. Ιδρύθηκαν το 1998 για να συντονίσουν σε «δημοτικό» επίπεδο τη διακυβέρνηση των κοινοτήτων και να δοκιμάσουν στην πράξη την οργάνωση της αυτονομίας (βλ. Σήματα Καπνού, τεύχος 12). Οι αρχές τους (Αυτόνομα Συμβούλια, Συμβούλια Εκπαίδευσης, Υγείας, Δικαιοσύνης κ.λπ.) εκλέγονται από τις συνελεύσεις των κοινοτήτων, δεσμεύονται στην υλοποίηση των αποφάσεων και είναι ανακλητές.

Τα Caracoles*: Σπείρες αυτονομίας και αντίστασης

Τα Καρακόλες είναι ένα μικρό κομμάτι από τον κόσμο που ονειρευόμαστε, τον κόσμο τον φτιαγμένο από πολλούς κόσμους. Θα είναι πόρτες για να μπαίνει κανείς στις κοινότητες, πόρτες για να βγαίνουν οι κοινότητες προς τα έξω. Θα είναι παράθυρα για να δούμε μέσα και για να βλέπουμε έξω, θα είναι κοχύλια για να φτάνει μακριά ο λόγος μας και για να ακούμε τον λόγο που έρχεται από μακριά» (από την ανακοίνωση του EZLN για τη δημιουργία των Καρακόλες).

Τον Αύγουστο του 2003, οι ζαπατίστας, ακουμπώντας στην εμπειρία των Αυτόνομων Εξεγερμένων Δήμων, αναγγέλλουν την ίδρυση των Καρακόλες. Στόχος «να ανοιχτούν νέες δυνατότητες αντίστασης και αυτονομίας για τους ιθαγενείς λαούς του Μεξικού και του κόσμου, να δοκιμαστούν οργανωτικές μορφές που θα επιτρέψουν να μην μείνει η αυτονομία και το "κυβερνώ υπακούοντας" στη σφαίρα των αφηρημένων ιδεών».

Τα πέντε Καρακόλες που ιδρύθηκαν σε διαφορετικές περιοχές των Άλτος και της Σέλβα (βλ. Σήματα Καπνού, τεύχος 18) είναι έδρες τοπικών αυτόνομων κυβερνήσεων, των Συμβουλίων Καλής Διακυβέρνησης. Τα Συμβούλια απαρτίζονται από μέλη των Αυτόνομων Συμβουλίων των Αυτόνομων Δήμων που περιλαμβάνει κάθε Καρακόλ.

Γεννιέται έτσι μια καινούρια μορφή οργάνωσης και μια καινούρια φάση στον αγώνα των ζαπατίστας. Πρόκειται για ένα πρόγραμμα δράσης που πρόθεσή του είναι να δημιουργήσει με τις κοινότητες, μέσω των κοινοτήτων και για τις κοινότητες, οργανώσεις αντίστασης που από 'δω και μπρος θα σχηματίζουν δίκτυα συνάθρωσης, συντονισμένα μεταξύ τους και αυτοκυβερνούμενα. Τα Καρακόλες και τα Συμβούλια Καλής Διακυβέρνησης επιχειρούν να γίνουν η απόδειξη πως οι από κάτω μπορούν να κυβερνάνε, η απόδειξη πως μπορεί να υπάρξει μια άλλη μορφή διακυβέρνησης που να κάνει πράξη το «κυβερνώ υπακούοντας». Είναι, με τα δικά τους λόγια, το «να φτιάξεις από το όνειρο τη ζωή».

* (Caracol σημαίνει: σαλιγκάρι, κοχύλια, σπείρα, και επίσης, μπουρού)

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΑΛΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ
«Κεντρική καρδιά των Ζαπατίστας μπροστά στον κόσμο»

«Η δημοκρατία είναι κάτι πολύ σημαντικό για την ανθρωπότητα»

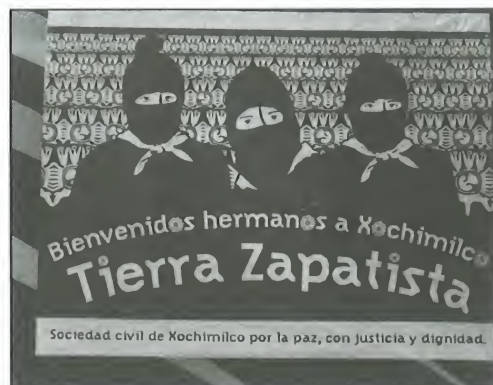
Αποσπάσματα από συνέντευξη που δόθηκε τον Νοέμβρη του 2003, στο Όβεντικ

Θα μπορούσατε να μας εξηγήσετε την έννοια του Καρακόλ και γιατί το διαλέξατε σαν σύμβολο;

Το καρακόλ ήταν ένα μέσο το οποίο χρησιμοποιούσαν οι πρόγονοί μας για στέλνουν ή να δέχονται μηνύματα, για να επικοινωνούν. Εμείς ως EZLN αποφασίσαμε να ξανακάνουμε δική μας αυτή την παράδοση. Για μας το Καρακόλ είναι ένα μέσο επικοινωνίας με τις βάσεις στήριξής μας, αλλά και με όλες τις οργανώσεις του Μεξικού και του κόσμου. Το κάθε Καρακόλ είναι ένα κέντρο πολύ σημαντικό για τον αγώνα μας, ένα κέντρο πολιτικής, κοινωνικής και πολιτισμικής συνάντησης με όλους τους ανθρώπους και όλες τις οργανώσεις που επιθυμούν να μοιραστούν εμπειρίες αγώνα και δουλειάς.

Θα μας ενδιέφερε η δομή αυτού του δημοκρατικού συστήματος. Πώς λειτουργούν τα διαφορετικά επίπεδα δημοκρατίας ανάμεσα στις βάσεις στήριξης και το Συμβούλιο Καλής Διακυβέρνησης;

Κατ' αρχήν, όταν μιλάμε για δημοκρατία πρέπει να πούμε ότι υπάρχουν δύο είδη δημοκρατίας. Η δημοκρατία του λαού και η δημοκρατία του κράτους, στη δική μας περίπτωση του μεξικάνικου κράτους. Η δημοκρατία της κακής κυβέρνησης συνίσταται στο να ξοδεύει εκατομμύρια «για να έχουμε δημοκρατία» κάθε φορά που γίνονται εκλογές. Αντίθετα εμείς, οι ζαπατίστας, δεν χρειαζόμαστε ούτε ένα σεντς για να επιχειρήσουμε ή να ασκήσουμε τη δημοκρατία. Η δημοκρατία είναι η συνείδηση του λαού, είναι ανάγκη και κάτι πολύ σημαντικό για την ανθρωπότητα. Μέσα στο ζαπατισμό οποιοδήποτε αξίωμα ή οποιαδήποτε υπευθυνότητα δίνεται σε έναν σύντροφο ή μία συντρόφισσα δίνεται από τη βάση. Γιατί μόνο από τα κάτω, από τη βάση, μπορεί να ξεκινή η δημοκρατία. Όταν κάποιος ορίζεται εκπρόσωπος της κοινότητας ορίζεται από την ίδια την κοινότη-

τα. Το Αυτόνομο Συμβούλιο ενός Αυτόνομου Δήμου εκλέγεται από τη Γενική Συνέλευση με τη συμμετοχή όλων, ανδρών, γυναικών, παιδιών και νέων.

Ένας αντιπρόσωπος μπορεί να παίρνει δικές του, προσωπικές αποφάσεις ή απλώς μεταφέρει τις αποφάσεις της κοινότητας ως εκπρόσωπός της;

Όταν ένα θέμα είναι σημαντικό, ούτε το Συμβούλιο ούτε ο αντιπρόσωπος μπορούν να πάρουν αποφάσεις, πρέπει να συμβουλευτούν τις βάσεις, τις συνελεύσεις των κοινοτήτων. Αν είναι κάτι μικρό που δεν επηρεάζει την κοινωνία, τα μέλη του Συμβουλίου Καλής Διακυβέρνησης που αποτελείται από εκλεγμένους αντιπροσώπους μπορούν να πάρουν αποφάσεις.

Ποιος είναι ο ρόλος του αντιπροσώπου και πόσο καιρό διαρκεί το αξίωμά του;

Για τα Αυτόνομα Δημοτικά Συμβούλια η περίοδος θητείας είναι τρία χρόνια. Στα δύομισι χρόνια τα Αυτόνομα Συμβούλια καλούν σε γενική συνέλευση το λαό για να εκλέξει τα νέα συμβούλια. Όταν εκλεγούν τα νέα πρόσωπα αρχίζουν να προετοιμάζονται για τη θέση τους. Γι' αυτό και τους εκλέγουμε έξι μήνες πριν, για να έχουν τον χρόνο να μάθουν και να μπορέσουν να ανταποκριθούν.

Για το Συμβούλιο Καλής Διακυβέρνησης δεν μπορούμε ακόμα να πούμε. Είναι ένα καινούργιο πράγμα που τώρα μόλις δοκιμάζεται.

«Ελπίζουμε να βαδίσουμε το σωστό μονοπάτι για να αλλάξει ο κόσμος»

Η συνέντευξη που ακολουθεί δόθηκε για τα Σήματα Καπνού στις αρχές Μάη στη Λα Γκαρούτσα, έδρα του Καρακόλ «Αντίσταση για μια νέα ανατολή», της Ζόνα Τσελάλ. Τα μέλη του Συμβουλίου Καλής Διακυβέρνησης «Ο δρόμος του μέλλοντος» (El camino del futuro) μας εξέφρασαν με πολύ απλά λόγια μερικές από τις εμπειρίες, τις σκέψεις και τους προβληματισμούς τους.

Ποια ήταν η ανάγκη που σας ώθησε στη δημιουργία των Συμβουλίων Καλής Διακυβέρνησης;

Η ομοσπονδιακή κυβέρνηση δεν θέλησε να εκπληρώσει τις Συμφωνίες του Σαν Αντρές για την αυτονομία των ιθαγενών λαών. Μέχρι σήμερα δεν το έχει κάνει. Οπότε οι ιθαγενείς πληθυσμοί στις ζαπατίστικες κοινότητες αποφάσισαν να κάνουν πράξη την αυτονομία, να θέσουν σε εφαρμογή τις Συμφωνίες. Η ανάγκη, λοιπόν, για τη δημιουργία των Συμβουλίων Καλής Διακυβέρνησης ήταν οι αξιώσεις μας για δικαιοσύνη και ο προβληματισμός για την ανάπτυξη των κοινοτήτων. Μέχρι τώρα υπήρχαν οι αρχές των Αυτόνομων Δήμων σε κάθε περιοχή, αρχές ικανές που έφερναν εις πέρας το έργο τους. Τώρα ιδρύθηκαν τα Καρακόλ που είναι ένα περαιτέρω πολιτικό βήμα. Με τα Καρακόλ ξεκινά μια καινούρια περίοδος, μεγαλύτερης διάρκειας, με τα Συμβούλια Καλής Διακυβέρνησης να ασχολούνται με τις ανάγκες και τα προβλήματα όλων, όπως προβλήματα ανάμεσα σε διαφορετικούς δήμους ή προβλήματα ανάμεσα σε ζαπατίστας και μη ζαπατίστας. Μέχρι τώρα σε πολλά θέματα δεν βρισκόταν λύση, ούτε η κακή κυβέρνηση μπορούσε να δώσει τη λύση. Έτσι δημιουργούνται τα Συμβούλια Καλής Διακυβέρνησης, ένα βήμα παραπέρα για την αντιμετώπιση των προβλημάτων. Ένας άλλος στόχος είναι η άμεση επαφή με την κοινότητα των πολιτών. Και, βέβαια, ο έλεγχος των εδαφών δια μέσου της δύναμης των κοινοτήτων που είναι εκείνες που εξουσιοδοτούν τα Συμβούλια Καλής Διακυβέρνησης να τον φέρουν εις πέρας και να διοικούν υπακούοντας. Αυτός ο δρόμος

Συνέντευξη στους Ν.Κ. και Λ.Μ. για τα «Σήματα Καπνού»

πλέον δεν είναι ουτοπία. Αυτούς τους μήνες που δουλεύουμε έχει φανεί ότι τα Συμβούλια Καλής Διακυβέρνησης βρίσκονται σε θετικό δρόμο, ότι ανταποκρίνονται στις ανάγκες που ώθησαν στη δημιουργία τους. Έρχεται πολύς κόσμος, ζαπατίστας και μη ζαπατίστας, η κοινωνία των πολιτών. Ακόμα και μέλη της κακής κυβέρνησης καταφθάνουν στα Συμβούλια Καλής Διακυβέρνησης για να συζητήσουν θέματα ή να ζητήσουν άδεια για κάτι. Όλα αυτά μας κάνουν να λέμε ότι τα Συμβούλια Καλής Διακυβέρνησης εκπληρώνουν τους στόχους τους.

Ποια είναι η εμπειρία αυτών των μηνών λειτουργίας των Συμβουλίων Καλής Διακυβέρνησης;

Πρώτα απ' όλα, με τη δομή που δημιουργήθηκε δόθηκε μια καλή ευκαιρία για μας που ανήκουμε σε διαφορετικούς Αυτόνομους Δήμους να γνωριστούμε. Αυτό μας δίνει την ευκαιρία να αυξήσουμε τις εμπειρίες μας μέσα από τις εμπειρίες που φέρνει καθένας από τον δικό του Αυτόνομο Δήμο. Μάθαμε να στηρίζουμε ο ένας τον άλλο, ένας Αυτόνομος Δήμος στηρίζει έναν άλλον μακρινό Αυτόνομο Δήμο, αποκτήσαμε μια δυνατή πολιτική σχέση.

Επίσης, τα θέματα που πραγματεύονται τα Συμβούλια Καλής Διακυβέρνησης είναι θέματα που οι Αυτόνομοι Δήμοι δεν μπορούν να επιλύσουν. Έτσι, στο Συμβούλιο Καλής Διακυβέρνησης, δίνοντας

λύση σε προβλήματα τα οποία η κυβέρνηση δεν μπορεί να λύσει, αποκτούμε εμπειρία για το μέλλον.

Πώς λειτουργεί το Συμβούλιο Καλής Διακυβέρνησης;

Τις ημέρες που προηγήθηκαν της ίδρυσης του Συμβουλίου Καλής Διακυβέρνησης, κάναμε κάποιες συμφωνίες. Σε αυτή την περιοχή, την περιοχή του Καρακόλ «Αντίσταση για μια Νέα Ανατολή» (Resistencia Hacia Un Nuevo Amanecer), συμφωνήσαμε να μετέχουν στο Συμβούλιο Καλής Διακυβέρνησης τα Αυτόνομα Συμβούλια των Δήμων. Από κάθε Αυτόνομο Συμβούλιο μετέχουν στο Συμβούλιο Καλής Διακυβέρνησης δύο μέλη, που εναλλάσσονται κάθε 10 ημέρες. Εδώ, στην Γκαρούτσα, έδρα του Καρακόλ, παρευρίσκονται συνεχώς 8 άτομα, 2 από κάθε Δήμο.

Κάθε σύντροφος ή συντρόφισσα εδώ δεν μιλάει για θέματα του Δήμου του/της· αν υπάρχει κάποιο θέμα που αφορά έναν Δήμο το Συμβούλιο Καλής Διακυβέρνησης εξουσιοδοτεί τους αντιπροσώπους του συγκεκριμένου Δήμου να ασχοληθούν με το θέμα. Εδώ καθένας και καθεμία παρευρίσκεται ως μέλος του Συμβουλίου Καλής Διακυβέρνησης. Όλοι και όλες ακούμε τις απόψεις όλων και αποφασίζουμε όταν έρθουμε σε συμφωνία. Καθένας μας λέει τη γνώμη του. Για την επίλυση προβλημάτων πρέπει όλοι και όλες να καταλήξουμε σε συμφωνία.

Υπάρχει συντονισμός ανάμεσα στα 5 Συμβούλια Καλής Διακυβέρνησης;

Μέχρι σήμερα δεν υπάρχει κάποιος ιδιαίτερος συντονισμός ή συντονισμός σε καθημερινή βάση. Όταν όμως υπάρχει κάποιο θέμα που αφορά εμάς και το Συμβούλιο Καλής Διακυβέρνησης κάποιου άλλου Καρακόλ, τότε ναι, συζητούμε μαζί το θέμα. Όταν έχουμε να συζητήσουμε κάποιο θέμα, π.χ. με το Συμβούλιο Καλής Διακυβέρνησης του Όβεντικ ή του Ρομπέρτο Μπάρριος, τότε πηγαίνουμε εκεί, στέλνουμε μια αντιπροσωπεία για να συζητήσει μαζί τους.

Για την ώρα, μας λείπουν τα μέσα επικοινωνίας. Μας λείπουν γιατί δεν έχουμε τους απαραίτητους πόρους ώστε να γίνει δυνατή η επικοινωνία. Αυτό μας προβληματίζει πολύ, αλλά ακόμα δεν έχουμε βρει λύση.

Έχει αλλάξει η επαφή και η σχέση σας με την κοινωνία των πολιτών;

Ναι, υπάρχει αλλαγή. Η κοινωνία των πολιτών έρχεται σε άμεση επαφή με εμάς. Αν έρχονται για κάποια δουλειά ή για επίσκεψη, καταρχήν πρέπει να έρθουν εδώ για να γνωριστούν με το Συμβούλιο Καλής Διακυβέρνησης. Μετά έχουν απευθείας σχέση με τον Δήμο στον οποίο δουλεύουν κάποιο πρόγραμμα. Αν υπάρχει λόγος, πρέ-

πει να ξαναπεράσουν από εδώ. Πλέον, η κοινωνία των πολιτών δεν παραδίδει οποιαδήποτε στήριξη σε ενδιάμεσους, αλλά έρχεται σε απευθείας επαφή με το Συμβούλιο Καλής Διακυβέρνησης. Το ίδιο γίνεται όταν κάποια ομάδα θέλει να παρουσιάσει και να συζητήσει ένα πρόγραμμα: έρχεται σε άμεση επαφή με το Συμβούλιο Καλής Διακυβέρνησης. Προηγουμένως, υπήρχαν περιπτώσεις που ορισμένα άτομα έπαιζαν μεσολαβητικό ρόλο για να μεταφέρουν κάποια βοήθεια στις ζαπατιστικές κοινότητες, αλλά αυτή δεν έφτανε ποτέ. Τώρα όμως, με αυτές τις αλλαγές, οι επαφές γίνονται απευθείας. Επαφές που αποσκοπούν όχι μόνο σε οικονομική, αλλά και σε πολιτική και πολιτιστική στήριξη.

Πώς αντιλαμβάνονται τα Συμβούλια Καλής Διακυβέρνησης οι μη ζαπατιστικές κοινότητες;

Πολλές κοινότητες βλέπουν θετικά την ύπαρξη των Συμβουλίων Καλής Διακυβέρνησης. Οι ιθαγενικές κοινότητες έχουν αρκετά εσωτερικά προβλήματα και τα Συμβούλια Καλής Διακυβέρνησης έχουν δείξει ότι μπορούν να τα επιλύσουν. Αυτό κάνει και τις μη ζαπατιστικές κοινότητες να βλέπουν με καλό μάτι τα Συμβούλια Καλής Διακυβέρνησης. Έρχονται εδώ, συζητάμε και επιλύουμε τα προβλήματα.

Δεν εξαρτώνται πλέον από την κακή κυβέρνηση. Μέχρι τώρα αν είχες κάποιο πρόβλημα και εξαρτιόσουν από την κακή κυβέρνηση, έπρεπε να πληρώσεις. Αυτός που έχει πολλά χρήματα πληρώνει και βγαίνει καθαρός, απαλλαγμένος από κάθε κατηγορία. Αυτός που δεν έχει, μπαίνει στη φυλακή ή πρέπει να πληρώσει πρόστιμο.

Εδώ τα πράγματα δεν λειτουργούν έτσι. Δεν είμαστε σαν τις διεφθαρμένες αρχές που λαδώνονται. Εμείς απλά, φέρνουμε σε αντιπαράθεση τους διαδίκους και προσπαθούμε να επικρατήσει το δίκαιο ανάμεσα στα δύο μέρη. Και από εδώ φεύγουν ικανοποιημένοι. Κατ' αυτόν τον τρόπο, το Συμβούλιο Καλής Διακυβέρνησης έχει δείξει ότι διαθέτει καλή διαχείριση της δικαιοσύνης. Θα συνεχίσουμε το έργο μας και ελπίζουμε ότι όλα θα πάνε καλά. Ελπίζουμε να περπατήσουμε στο σωστό μονοπάτι για να μπορέσει να αλλάξει ο κόσμος.

Επίσης, ελπίζουμε ότι συναντήσεις, όπως αυτή που έχουμε μαζί σας σήμερα, να μην είναι μοναδικές, να έχουν συνέχεια για να μοιραζόμαστε τις σκέψεις και τις εμπειρίες μας. Είναι πολύ σημαντικό για μας να ξέρουμε ότι τέτοιες επαφές θα συνεχιστούν, είναι πολύ σημαντικό να ανταλλάσσουμε εμπειρίες για να γνωρίζουμε τι γίνεται και σε άλλα μέρη του κόσμου.

Τι εννοείτε όταν μιλάτε για την «οικοδόμηση της κοινότητας ως πολιτικό εργαλείο»;

Είναι κάτι πολύ διαφορετικό από τη μαρξιστική αντίληψη. Μαθαίνουμε να χτίζουμε εξουσία εκκινώντας από άλλη αφετηρία. Το μυστικό βρίσκεται σε μια πολιτική έννοια που αντλείται από τη φιλοσοφία Αϊμάρα: την κοινότητα. Η κύρια διαφορά έγκειται στο ότι η εξουσία είναι η κοινότητα και όχι οι αντιπρόσωποί της. Η κοινότητα, με την υψηλότερη ιδεολογική έννοια του όρου, είναι η απάντησή μας στην κρίση του παρακμασμένου αυτού συστήματος, στο κράτος βαρβαρότητας που μας έχει επιβληθεί και στο οποίο η ατομικότητα έχει μεταβληθεί σε Θεό. Άντρες χωρίς δουλειά, παιδιά υποσιτισμένα, γυναίκες άρρωστες από την πείνα. Αυτή είναι η πραγματικότητα του συστήματος και θα μπορούσε κανείς να σκεφτεί ότι είμαστε σχεδόν κατεστραμμένοι. Αλλά θα είναι έτσι μόνο εάν η ανθρωπότητα δεν αποκτήσει συνείδηση του κινδύνου και εάν δεν επανακτήσουμε όσα οι πρόγονοί μας μάς έχουν διδάξει: μια κοσμοαντίληψη σύμφωνα με την οποία όλοι είμαστε αδέρφια και οφείλουμε σεβασμό: στη γη, στα ζώα, στους ανθρώπους. Για μας αυτά είναι δεδομένα. Έχουμε κατακτήσει υψηλό βαθμό πολιτικής συνείδησης. Έχουμε ξεκάθαρους στόχους γιατί αυτοί οι στόχοι είναι αποτέλεσμα μιας διαδικασίας που μας δίδαξε κάτι πολύ ενδιαφέρον: την οικοδόμηση της εξουσίας από άλλο χώρο, από τα κάτω. Επίσης, μας δίδαξε ότι την αναγνώριση στην εξουσία τη δίνουμε μόνο εμείς. Εάν εμείς δεν την αναγνωρίζουμε, δεν υπάρχει. Έτσι απλά.

Πώς αποφάσισε το κίνημα να εγκαταλείψει τη μαρξιστική λογική και να αγκαλιάσει τη λογική Αϊμάρα;

Όλοι μας είχαμε ισχυρή μαρξιστική παιδεία. Εντούτοις, αναρωτηθήκαμε έντονα πάνω στο ποια είναι αυτή η πολιτιστική δύναμη, ικανή να διατηρείται αιώνες τώρα και που κατάφερε να επιζήσει στις κοινότητες, παρά την καταπίεση. Το ειδικό βάρος της κουλτούρας αυτής είχε παραμεληθεί. Ταυτόχρονα, βέβαια, αναρωτηθήκαμε και μέχρι πού πρέπει να την υιοθετήσουμε εάν θέλουμε να αλλάξουμε την πραγματικότητα. Υπό αυτή την έννοια, η εξέγερση των ζαπατίστας στην Τσιάπας ήταν πολύ σημαντική και μας χρησίμευσε για να στοχαστούμε πάνω σε αυτά τα θέματα.

Κατά κάποιον τρόπο αυτό το οποίο παράγεται είναι μια αλλαγή στη λογική συγκρότησης της εξουσίας. Για παράδειγμα, ανέφερες ότι η εξουσία υπάρχει μόνο όσο, και όταν, την αναγνωρίζουμε. Πώς χτίζεται, λοιπόν, μια άλλη μορφή εξουσίας;

Κοινότητες Αϊμάρα

Συνέντευξη της Τζένιφερ Σανταντέρ

Το ιθαγενικό κίνημα στη Λατινική Αμερική, τα τελευταία χρόνια, έχει αναδειχθεί σε αδιαμφισβήτητο πρωταγωνιστή των πολιτικών εξελίξεων, ιδιαίτερα στις χώρες που έχει σημαντική αριθμητική παρουσία. Αγωνιζόμενο κατά των σχεδιασμών και της πολιτικής των ΗΠΑ για την περιοχή, αποβλέπει ταυτόχρονα στη χειραφέτηση των ιθαγενικών πληθυσμών που ύστερα από την ευρωπαϊκή κατάκτηση οδηγήθηκαν στο περιθώριο. Στη Βολιβία, χώρα με το μεγαλύτερο ποσοστό ιθαγενών σε ολόκληρη τη Νότια Αμερική, οι ιθαγενικές κοινότητες του Αλτιπλάνο διαδραμάτισαν καθοριστικό ρόλο στις μεγάλες κινητοποιήσεις του περασμένου Οκτώβρη που κατέληξαν στην ανατροπή του προέδρου Λοσάδα. Το Ιθαγενικό Κίνημα Πατσακούτι (MIP) αποτελεί τον κύριο πολιτικό εκφραστή των κοινοτήτων αυτών (βλ. Σήματα Καπνού, τεύχος 19). Η Τζένιφερ Σανταντέρ είναι υπεύθυνη διεθνών σχέσεων του MIP και το Μάρτιο του 2004 βρέθηκε στο Μπουένος Άιρες, όπου και πα-

πόν, μια άλλη μορφή εξουσίας;

Η κύρια διαφορά είναι στο ότι η εξουσία είναι η ίδια η κοινότητα και όχι οι αντιπρόσωποί της. Πού βρίσκεται, λοιπόν, η δύναμη; Στη βάση. Αυτή είναι η διαφορά.

Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι ο ηγέτης είναι απόλυτα δεσμευμένος από την κοινότητα...

Ακριβώς. Και αυτή η δέσμευση φτάνει και σε πτυχές της ιδιωτικής του ζωής. Στα συνδικάτα των πόλεων, βέβαια, ο ηγέτης μπορεί να είναι ανύπαντρος, χήρος, διαζευγμένος ή ό,τι άλλο επιθυμεί. Στην κοινότητα, όμως, δεν μπορείς να είσαι ηγέτης αν, για παράδειγμα, δεν είσαι παντρεμένος. Η καθημερινή ανθρώπινη δραστηριότητα ελέγχεται από την κοινότητα.

Ποια συγκεκριμένη δουλειά πραγματοποιεί το κίνημα στις κοινότητες;

στη Βολιβία

Όλα αυτά τα χρόνια, ποτέ δεν σταματήσαμε να δουλεύουμε στις κοινότητες. Είναι οι ίδιες οι κοινότητες που μας ζητούν, για παράδειγμα, προγράμματα επιμόρφωσης σε διάφορα πεδία. Αλλά και εμείς με τη σειρά μας, όσοι ζούμε στις πόλεις, παρακολουθούμε τα προγράμματα αυτά γιατί έχουμε πολλά να μάθουμε. Όλες οι κοινότητες σήμερα έχουν πια την ικανότητα να οργανώνουν κινητοποιήσεις αλλά και να ελέγχουν τη δράση τους. Σήμερα, ο έλεγχος είναι τόσο αποτελεσματικός που κάθε κοινότητα ξέρει ποιανού σειρά είναι να συμμετάσχει στην πορεία, ποιος πρέπει να κάνει απεργία πείνας και ποιος δεν το έχει κάνει.

Και αυτόν τον έλεγχο ποιος τον ασκεί;

Η κοινότητα. Υπάρχουν βαθμοί αντιπροσώπευσης που εναλλάσσονται. Δεν υπάρχουν εξουσίες απόλυτες ή μόνιμες. Ποιος αποφασίζει εάν η τάδε εκπροσώπηση ήταν καλή ή κακή; Η βάση.

Δεν θα πρέπει να είναι εύκολο να συναρθρώσεις τις ανάγκες μιας κοινότητας με τους στόχους της κεντρικής εξουσίας. Είναι κόσμοι που από τη φύση τους συγκρούονται...

Ακριβώς. Και ούτε είναι εύκολο να καταλάβει η βάση το ότι κατεβαίνουμε στις εκλογές ή το ότι μπαίνουμε στο Κοινοβούλιο και τηρούμε πιστά το βολιβιανό Σύνταγμα, όταν στην πραγματικότητα είμαστε ενάντια σε αυτό. Αυτό που πρέπει να εξηγήσουμε στις κοινότητες είναι ότι τη δομή της σημερινής δημοκρατίας δεν την κατασκευάσαμε εμείς. Εμείς απλώς έχουμε εκλέξει ορισμένους βουλευτές -έξι- και προσαρμοζόμαστε, πράγμα που, επίσης, δεν είναι απλό.

Όπως και να 'χει, η συμμετοχή μας στις εκλογές δεν είναι η δύναμή μας και ούτε είναι για μας το πιο σημαντικό. Γιατί δεν μας επιτρέπει να οικοδομούμε από τη βάση, από τα κάτω.

Αυτή η μορφή οικοδόμησης πώς λειτουργεί στην πράξη, με συνελεύσεις;

Η συνέλευση είναι διαρκής δραστηριότητα στην κοινότητα. Γενικά, οι αποφάσεις παίρνονται με συναίνεση ή, όταν αυτό δεν είναι δυνατό, με ψηφοφορία. Στη συνέλευση της κοινότητας συζητιούνται όλα

τα θέματα, από τα πιο μικρά έως τα πιο μεγάλα. Και στο κίνημα έτσι λειτουργούμε επίσης. Είναι οι κοινότητες που φέρνουν στο κίνημα τις προτάσεις τους σύμφωνα με τα όσα έχουν αποφασίσει οι συνελεύσεις τους.

Το κίνημα του Οκτώβρη καθοδηγήθηκε από τον Φελίπε Κίσπε;

Σε καμιά περίπτωση ο αδερφός Κίσπε δεν είναι εξουσιοδοτημένος να παίρνει αποφάσεις μόνος του. Κάθε τι που αποφασίζεται, πρέπει να περάσει από τις κοινότητες και να συζητηθεί εκεί. Όλο το σχέδιο της εξέγερσης του Οκτώβρη και η μετέπειτα αξιολόγησή του, συζητήθηκε και αποφασίστηκε στις κοινότητες. Αυτό ανταποκρίνεται σε μια διαφορετική πολιτική λογική οικοδόμησης: εκείνη των Αϊμάρα.

Πώς αναπτύχθηκε αυτό το επίπεδο συνείδησης που υποστηρίζετε ότι επιτεύχθηκε στη Βολιβία;

Είναι η εμπειρία του ίδιου του λαού που το παράγει κατά τη διάρκεια του αγώνα. Εάν ανατρέξουμε στην ιστορία, θα δούμε ότι οι ιθαγενείς λαοί ποτέ δεν σταμάτησαν να αγωνίζονται. Και από το 2000 και μετά, έχουμε πόλεμο στον πόλεμο, νεκρούς στους νεκρούς. Επιπλέον, δεν θα πρέπει να παραβλέψουμε ότι ζούμε σε μια εποχή παρακμής αυτού του συστήματος. Το σύστημα αυτό δεν κατάφερε να εκπληρώσει ούτε στο ελάχιστο τους στόχους του. Δεν έχει την ικανότητα. Σε αυτό το σημείο, λοιπόν, ο λαός ξέρει, ενστικτωδώς, προς τα πού να στραφεί.

Μτφ: Μ.Μπ.

MST: Το κίνημα των Χωρίς Γη της Βραζιλίας

Οι τεράστιες κοινωνικές αντιθέσεις στη Βραζιλία, τη μεγαλύτερη χώρα και οικονομία της Λατινικής Αμερικής, παίρνουν την πιο έντονη διάστασή τους στην ύπαιθρο. Όσον αφορά την κατοχή της γης, η χώρα ζει ακόμα στην εποχή της αποικιοκρατίας: λιγότερο από το 3% των ιδιοκτητών γης κατέχουν τα 2/3 της αχανούς καλλιεργήσιμης έκτασης της χώρας. Στον αντίποδα, 4,5 εκατομμύρια αγροτικές οικογένειες (περίπου 25 εκατομμύρια άνθρωποι) στερούνται κάθε τίτλου ιδιοκτησίας, δουλεύοντας στα μεγάλα τσιφλίκια υπό συνθήκες που συχνά θυμίζουν δουλοπαροικία. Καθώς το 60% της αγροτικής γης παραμένει ακαλλιεργητό ενώ ένα μεγάλο κομμάτι του υπόλοιπου καλλιεργείται μόνο για εξαγωγές, η χώρα αντιμετωπίζει πρόβλημα διατροφικής αυτάρκειας. Παράλληλα, οι φαβέλες των μεγαλουπόλεων διογκώνονται από τους οικονομικούς πρόσφυγες της υπαίθρου.

Σήμερα, όμως, υπάρχει διάχυτη στη χώρα η ελπίδα ότι η κατάσταση αυτή θα ανατραπεί. Η ελπίδα αυτή δεν βρίσκεται σε μια κυβέρνηση ή ένα πολιτικό κόμμα, αλλά σε ένα τεράστιο κοινωνικό κίνημα, το μεγαλύτερο της Λατινικής Αμερικής, που εδώ και 20 χρόνια προσπαθεί να επιβάλλει στην πράξη την αγροτική μεταρρύθμιση και να ξεμπερδέψει με το τσιφλίκι (latifundio). Οι ρίζες του κινήματος των Ακτημόνων Χωρίς Γη (Movimento dos Trabalhadores Rurais Sem Terra - ή εν συντομία MST) εντοπίζονται στα τέλη της δεκαετίας του '70, όταν ομάδες ακτημόνων - με την υποστήριξη προοδευτικών κομματιών της εκκλησίας - ξεκίνησαν καταλήψεις τσιφλικιών στη νοτιότερη επαρχία της χώρας, το Rio Grande do Sul. Η πρακτική αυτή διαδόθηκε γρήγορα και το 1984, σε μια συνάντηση οργανώσεων των Χωρίς Γη από όλη τη χώρα στην πόλη Cascavel της επαρχίας

Parana, γεννήθηκε το MST. Στις δύο δεκαετίες που έχουν μεσολαβήσει, το MST έχει αποδώσει γη σε περισσότερες από 300.000 οικογένειες, η συνολική έκταση της οποίας αγγίζει τα 200.000 εκτάρια - αρκετά μεγαλύτερη από την έκταση της Ελλάδας.

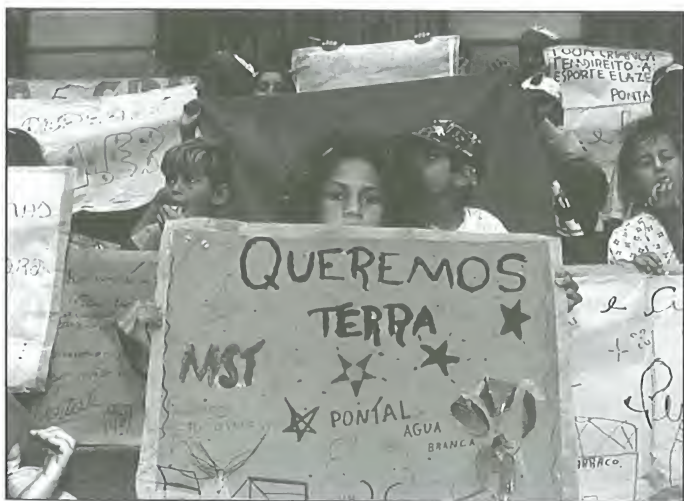
Η διαδικασία που ακολουθεί το κίνημα συνοψίζεται στο σύνθημα «ocupar, resistir e produzir» (κατάληψη, αντίσταση και παραγωγή). Στο πρώτο στάδιο, οι Χωρίς Γη καταλαμβάνουν ακαλλιεργητά τσιφλίκια, ή χώρους δίπλα σε αυτά, στήνοντας πρόχειρους καταυλισμούς (acampamentos). Η αντίσταση ξεκινάει από την επόμενη κιόλας μέρα και είναι μια πολυεπίπεδη διαδικασία. Αφορά καθ'αρχήν στη συγκρότηση μιας συλλογικής συνείδησης αγώνα των οικογενειών που απαρτίζουν το acampamento, μέσα από το βίωμα της αυτοοργάνωσης και της αλληλεγγύης στην καθημερινή ζωή. Είναι επίσης μια νομική και πολιτική μάχη: η βραζιλιάνικη νομοθεσία προβλέπει μεν την απόδοση των ακαλλιεργητών εκτάσεων στους ακτήμονες, οι τσιφλικάδες όμως χρησιμοποιούν κάθε μέσο ενάντια στους Χωρίς Γη. Πέρα από τα νομικά τερτίπια και την πολιτική τους επιρροή, συχνά καταφεύγουν και στην ωμή βία. Εκατοντάδες αγωνιστές/τριες του MST έχουν δολοφονηθεί από τους μπράβους των τσιφλικάδων, αλλά κατά καιρούς και από τη στρατιωτική αστυνομία. Το στάδιο της αντίστασης λήγει επιτυχημένα όταν το κράτος αποφασίσει (ως οφείλει) την απαλλοτρίωση του τσιφλικιού και την απόδοση τίτλων ιδιοκτη-

σίας και πόρων στους Χωρίς Γη. Ο πρόχειρος καταυλισμός μετατρέπεται πια σε μόνιμο παραγωγικό οικισμό (assentamento) και ξεκινά η καλλιέργεια της γης. Το MST δεν επιβάλλει κάποια συγκεκριμένη μορφή οργάνωσης της παραγωγής: πολλές οικογένειες επιλέγουν την οικογενειακή καλλιέργεια, ενώ συνήθως δημιουργείται ένας συνεταιρισμός των παραγωγών. Προωθείται, όμως, η λογική του κολλεκτιβισμού: έχουν δημιουργηθεί περίπου 50 παραγωγικές κοοπερατίβες σε όλη τη χώρα, όπου η ιδιοκτησία και η καλλιέργεια της γης έχουν καθαρά συλλογικό χαρακτήρα.

Ο θεμελιώδης στόχος αυτού του κολοσσιαίου κινήματος, που αριθμεί σχεδόν 2 εκατομμύρια συμμετέχοντες σε 23 από τις 26 επαρχίες της Βραζιλίας, είναι η καθολική αγροτική μεταρρύθμιση στη χώρα. Το MST ασκεί διαρκώς πολιτική πίεση για την επίτευξη του αιτήματος αυτού, με διαδηλώσεις, κλεισίματα δρόμων και καταλήψεις κτιρίων κυβερνητικών υπηρεσιών. Δεν περιορίζεται όμως εκεί: η συστηματική δουλειά που κάνει το κίνημα στον τομέα της εκπαίδευσης και της υγείας θα ήθελε σελίδες για να αναλυθεί. Ενδεικτικά μόνο, λειτουργούν περίπου 1.800 σχολεία στα acampamentos και assentamentos του MST, όπου φοιτούν πάνω από 160.000 παιδιά. Ανάλογου μεγέθους είναι η προσπάθεια για την προώθηση της βιολογικής καλλιέργειας (το 60% της γης του MST εφαρμόζει ήδη, ή είναι σε μεταβατική φάση προς την εφαρμογή βιολογικής καλλιέργειας), τη διαφύλαξη της βιοποικιλότητας των αγροτικών ειδών και την αποτροπή της καλλιέργειας γενετικά τροποποιημένων οργανισμών στη Βραζιλία. Αλλά και σε στρατηγικό επίπεδο, το MST δεν κρύβει ότι παλεύει για μια συνολική κοινωνική αλλαγή, συμμετέχοντας ενεργά σε εθνικά αλλά και παγκόσμια κινήματα δικαιοσύνης.

«Είναι αναγκαίο να κατανοήσουμε την ιστορική διαδρομή του MST, ενός κινήματος διαφορετικού από τα αντίστοιχα παραδοσιακά. Στην Αμερική, το αγροτικό κίνημα γενικά, αντιστέκεται και αγωνίζεται ενάντια στον νεοφιλελευθερισμό. Εμείς επιζητούμε να γίνουμε ένα κίνημα διαρκούς αγώνα και δεν υπάρχει ανάλογο προηγούμενο. Ωστόσο, δεν είμαστε «πρωτοπορία» αλλά μόνο μια σημαντική εμπειρία που μπορεί να προσφέρει πολλά από την άποψη της μεθόδου και των μορφών οργάνωσης. Για πρώτη φορά ένα αγροτικό κίνημα περικλείει όλες τις πλευρές της ανθρώπινης ζωής. Σε αντίθεση με τα συνδικάτα, για παράδειγμα, που δραστηριοποιούνται στην οικονομική κατεύθυνση, εμείς αγωνιζόμαστε για γη, αγροτική παραγωγή, πιστώσεις, τεχνική βοήθεια, κατοικία, υγεία, εκπαίδευση, αλλά και για τον πολιτισμό. Και σε όλους αυτούς τους τομείς αναπτύσσουμε προγράμματα, μεθόδους και τρόπους που δεν εφαρμόζουν τα κόμματα. Αυτή είναι η διαφορά και η εμπειρία που μπορούμε να προσφέρουμε και που εξαρτάται από τις συγκεκριμένες συνθήκες, γιατί καμία εμπειρία δεν μπορεί να μεταφερθεί, να μεταφυτευθεί σε άλλα μέρη. Άλλο σημείο είναι η συλλογική μέθοδος, την οποία οι παραδοσιακές οργανώσεις δυσκολεύονται να κατανοήσουν. Εμείς στο MST έχουμε μια συλλογική και μαζική μέθοδο σε όλα τα επίπεδα. Δεν εμφανίζεται ένα πρόσωπο, εμφανίζεται η οργάνωση. Αυτή είναι η δική μας συνεισφορά σαν κίνημα, το να μην είμαστε η πρωτοπορία αλλά ένα σύμβολο, ένα σημάδι αντίστασης, που δείχνει πως είναι δυνατόν από τον πιο φτωχό κόσμο να προέλθει κάτι εξαιρετικό». (Από τη συνέντευξη του Egidio Bruneto, υπεύθυνου της ομάδας διεθνών σχέσεων του MST, στην εφημερίδα Resumen Latinoamericano τον Αύγουστο του 2003).

Μετά από 20 χρόνια κοινωνικής δουλειάς και οργάνωσης, το MST έχει πια τεράστια πολιτική βαρύτητα στη Βραζιλία και ...δεν χαρίζει κάστανα σε κανέναν. Παρ' όλες τις προεκλογικές υποσχέσεις, είναι πια ξεκάθαρο ότι η κυβέρνηση Λούλα του κόμματος PT (παραδοσιακός σύμμαχος του MST στο παρελθόν) «χρειάζεται βοήθεια», όπως λένε οι ίδιοι οι αγωνιστές του MST, για να εφαρμόσει την αγροτική μεταρρύθμιση. Η μορφή της βοήθειας φάνηκε για πρώτη φορά μαζικά τον περασμένο Απρίλη: 135 καταλήψεις γης από 33.400 οικογένειες, διαδηλώσεις και κλεισίματα δρόμων, καταλήψεις κυβερνητικών κτιρίων. Και έπεται συνέχεια...

Περαισσότερα για το MST:
<http://www.mst.org.br/> και Σήματα Καπνού, τεύχος 7.

Περίπου χίλια χιλιόμετρα ακατοίκητης πάμπας χωρίζουν το Μπουένος Άιρες από το Νεουκέν, μια επαρχιακή πόλη με 250.000 κατοίκους στο νότο της Αργεντινής. Στα προάστια της πόλης βρίσκεται το εργοστάσιο κεραμοποιίας Ζανόν που από το Μάρτη του 2002 λειτουργεί υπό εργατικό έλεγχο.

Η κεραμοποιία Ζανόν για δεκαετίες ήταν ένα από τα μεγαλύτερα εργοστάσια της περιοχής, απασχολώντας εκατοντάδες εργαζόμενους και στηρίζοντας σημαντικά την τοπική οικονομία. Ήταν επίσης η μεγαλύτερη κεραμοποιία της Λατινικής Αμερικής, καλύπτοντας το 25% της εσωτερικής αγοράς της χώρας αλλά και εξάγοντας κεραμικά σε 30 χώρες σε όλο τον κόσμο. Το 1998, η εργοδοσία αρχίζει να ισχυρίζεται ότι το εργοστάσιο βρίσκεται σε κρίση. Με την αगाστή συνεργασία της ελεγχόμενης ηγεσίας του συνδικάτου του εργοστασίου, ξεκινάνε απολύσεις, χειροτερεύουν οι εργασιακές σχέσεις και εντείνεται η εκμετάλλευση με περικοπές μισθών και εργατικών δικαιωμάτων.

Απορρίπτοντας το ιδεολόγημα της «κρίσης», την οποία καλούσαν να πληρώσουν οι ίδιοι, οι εργάτες της Ζανόν αρχίζουν να αυτοοργανώνονται. Παίρνουν στα χέρια τους το συνδικάτο και το μετατρέπουν σε συλλογικό και οριζόντιο όργανο αγώνα. Ενώ η εργοδοσία συνεχίζει να επικαλείται κρίση και οι εργάτες έχουν σταματήσει να πληρώνονται, τον Μάη του 2001 γίνεται αντιληπτό ότι επιχειρείται κλείσιμο του εργοστασίου, οπότε και ξεκινάνε απεργιακές κινητοποιήσεις. Σύμφωνα με τους ίδιους, «προτιμήσαμε, αντί να μείνουμε χωρίς δουλειά, να ενωθούμε. Έξω, η υπόλοιπη χώρα κατέρρεε. Χιλιάδες εργοστάσια έκλειναν, χιλιάδες σύντροφοι έμεναν άνεργοι. Αυτό που έπρεπε να κάνουμε ήταν να μείνουμε και να αγωνιστούμε για το δικαίωμά μας: τη γνήσια εργασία». Τον Οκτώβρη του 2001 η σύγκρουση κορυφώνεται, όταν η εργοδοσία στέλνει τηλεγράφημα απολύσεων το οποίο οι εργάτες δεν αποδέχονται. Ξεκινάνε απεργία διαρκείας, με παράλληλες διαδηλώσεις και μπλοκαρίσματα δρόμων, και αρχίζουν να οργανώνουν την κατάληψη των εγκαταστάσεων: Ξεκινά ο αγώνας αντίστασης. Μετά από τέσσερις μήνες αγώνα και περιφρούρησης του εργοστασίου, με τη συνεχή υλική και ηθική συμπαράσταση και αλληλεγγύη των κατοίκων της ευρύτερης περιοχής και με τον «αέρα» της λαϊκής εξέγερσης που είχε σαρώσει τον Δεκέμβρη-Γενάρη όλη τη χώρα, οι περίπου 270 εργάτες που είχαν απομείνει αποφασίζουν τον Μάρτιο του 2002 να επαναλειτουργήσουν το εργοστάσιο, αυτή τη φορά χωρίς αφεντικά και επιστάτες.

Ζανόν: ένα εργοστάσιο

«Ήταν μια συνειδητή απόφαση των εργατών».

Από τότε, οι εργάτες της Ζανόν αυξάνουν συνεχώς την παραγωγή του εργοστασίου (κυρίως πλακάκια), οικοδομώντας παράλληλα εργασιακές σχέσεις που βασίζονται στη συντροφικότητα και όχι στην «αποδοτικότητα». Είναι χαρακτηριστικό, άλλωστε, ότι στα πάνω από 2 χρόνια εργατικού ελέγχου δεν έχει σημειωθεί ούτε ένα εργατικό ατύχημα. Οι μισθοί τους, που διαφοροποιούνται λίγο ανάλογα με τα χρόνια εργασίας και το πόσο υπεύθυνη για την παραγωγή είναι η θέση, κυμαίνονται περίπου στα 1.000 πέσος, ένα πόσο που προσφέρει αξιοπρεπέστατη διαβίωση και είναι αξιοζήλευτο για τη σημερινή οικονομική κατάσταση της χώρας. Η οικονομική ευημερία, όμως, δεν είναι σε καμία περίπτωση αυτοσκοπός γι' αυτούς. Από τους 270 εργάτες που ξεκίνησαν τον Μάρτη του 2002, έχουν φθάσει πια τους 350 με συνεχείς προσλήψεις, κυρίως ανθρώπων από τα τοπικά κινήματα ανέργων. Ζητούν κρατικοποίηση του εργοστασίου, με την έννοια όμως της «κοινωνικοποίησης», δηλαδή η ιδιοκτησιακή μορφή να περάσει στην περιφέρεια της Νεουκέν με διατήρηση της διαχείρισης στα εργατικά χέρια. Σύμφωνα με τη Ρόσα Ριβέρα, εργάτρια 16 χρόνια στη Ζανόν, «το εργοστάσιο βρίσκεται στο έδαφος της Νεουκέν και φτιάχτηκε με χρήματα του τοπικού κράτους. Επιπλέον, χρησιμοποιούμε υλικά από εδώ, από τη γη της Νεουκέν. Γι' αυτό, λοιπόν, και λέμε ότι η Ζανόν είναι του λαού». Προωθούν ένα οικονομικό πλάνο που από τη μια στοχεύει στην αύξηση της παραγωγής και των θέσεων εργασίας και από την άλλη, τα κέρδη του εργοστασίου να διατίθενται και να διανέμονται σε κοινωνικούς σκοπούς δημόσιας χρήσης, δηλαδή σε προγράμματα υγείας, εκπαίδευσης και στέγασης

χωρίς αφεντικά

στην περιοχή. Αλλά και τώρα δεν κάθονται με σταυρωμένα χέρια, καθώς προσφέρουν δωρεάν κεραμικό υλικό σε νοσοκομεία και σχολεία της περιοχής, αλλά και στους φτωχούς οικισμούς της πόλης. Για τους εργάτες, το πλάνο αυτό αποτελεί συγκεκριμένη λύση στο αδιέξοδο της ανεργίας που στην περιοχή αυτή φτάνει το 80%. Για εκείνους «η Ζανόν είναι εργατικός έλεγχος και διαρκής αγώνας» και για εμάς είναι ελπίδα.

**Συνέντευξη του
Αλμπέρτο Εσπέρσα,
εργαζόμενου
στη Ζανόν,
στους Η.Ζ. και Ε.Ν.
για τα «Σήματα
Καπνού»**

Συζητήσαμε με τον Αλμπέρτο Εσπέρσα που εργάζεται στο εργοστάσιο από τον Ιούλιο του 1996 και έζησε μαζί με τους υπόλοιπους εργάτες όλη την κρίση και τον αγώνα μέχρι σήμερα. Παραθέτουμε αποσπάσματα της συνέντευξης.

Πώς οργανώνεται εσωτερικά η δουλειά στο εργοστάσιο;

Εσωτερικά το εργοστάσιο δουλεύει με επιτροπές δουλειάς και συντονιστές. Υπάρχει, για παράδειγμα, η επιτροπή τύπου και επικοινωνίας όπου δουλεύω εγώ, και η οποία είναι υπεύθυνη για την πληροφόρηση προς τα έξω, προς την κοινωνία, αλλά και εσωτερικά. Είναι η πιο κοινωνική δουλειά, η πιο πολιτική. Υπάρχουν επίσης επιτροπές ασφάλειας, αγοράς πρώτης ύλης, πωλήσεων, διαχείρισης. Σε όλες αυτές τις επιτροπές συμμετέχουν εργάτες που πριν, όταν υπήρχε εργοδοσία, δούλευαν με τις μηχανές, έκαναν μια δουλειά τεχνική. Σήμερα μαθαίνουμε να κάνουμε κι άλλες δουλειές. Σε κάθε τομέα του εργοστασίου, της παραγωγής συγκεκριμένα, υπάρχουν συντονιστές οι οποίοι επιλέγονται από όλους τους εργάτες και εναλλάσσονται. Η οργάνωση γίνεται από όλους τους συντονιστές που σχεδιάζουν την παραγωγή. Παράλληλα, υπάρχουν δύο γενικοί συντονιστές που συντονίζουν όλους τους τομείς της εργασίας. Γίνονται δύο συναντήσεις κάθε εβδομάδα, την Τρίτη και την Παρασκευή. Τις Τρίτες οι συναντήσεις είναι πιο πολιτικές, συναντήσεις ανάλυσης για το πώς πάει ο αγώνας ενάντια στην παλιά εργοδοσία, ενάντια στους δικαστές, ενάντια στην κυβέρνηση, πώς πάει η συμμαχία με τα υπόλοιπα εργοστάσια, με τις συνελεύσεις γειτονιάς, με τους άνεργους συντρόφους. Με αυτή τη σχέση που υπάρχει με τους πολιτικούς χώρους έξω από το εργοστάσιο, προχω-

ράμε τη δουλειά μας. Όταν υπάρχουν κινητοποιήσεις για διάφορα θέματα, η παραγωγή πέφτει γιατί συμμετέχουμε κι εμείς, όταν υπάρχει ηρεμία η παραγωγή αυξάνεται. Τις Παρασκευές είναι η συνέλευση για την παραγωγή του εργοστασίου. Για το μέλλον πιστεύουμε ότι είναι πολύ σημαντικό να γίνονται συνελεύσεις όλες τις μέρες, να καθοριστούν οι ρόλοι και να τίθενται συγκεκριμένα θέματα συζήτησης, γιατί τα ζητήματα είναι πολλά και οι συζητήσεις βαριές και πολύωρες. Επίσης, προσπαθούμε να καλυτερεύσουμε την οργάνωση μας. Υπάρχουν και οι ημερίδες που γίνονται κάθε μήνα. Οι ημερίδες είναι συνελεύσεις των 8 ωρών με τη συμμετοχή όλων των εργατών, στις οποίες συζητάμε κυρίως για την κατάσταση στην οποία βρίσκεται η διαμάχη για το εργοστάσιο, τις εμπειρίες μας... Είναι συζητήσεις πιο βαθιές και καθορίζουν την πρακτική, τη στρατηγική, το πού βαδίζουμε. Έπειτα οι λεπτομέρειες συζητιούνται στις συνελεύσεις των συντονιστών στη διάρκεια της εβδομάδας.

Και πώς παίρνονται οι αποφάσεις;

Οι αποφάσεις παίρνονται πλειοψηφικά, με ψηφοφορία στις ημερίδες και στις συνελεύσεις. Υπάρχουν κανόνες συνύπαρξης και εργασίας τους οποίους έχουμε αποφασίσει στις συνελεύσεις και η δουλειά των συντονιστών είναι να τους φέρουν εις πέρας. Οι συντονιστές έχουν αυτή τη βαριά ευθύνη. Συζητάμε πολύ και όταν υπάρχουν διαφορές η συζήτηση ξαναοιγεί μέχρι να γίνει ξεκάθαρο το τι θέλουμε. Συνηθίζουμε να λέμε τη γνώμη μας, να συμμετέχουμε, να υπερασπιζόμαστε τη γνώμη μας μέχρι να φύγουν όλες οι αμφιβολίες. Είναι ένα θέμα συνειδητοποίησης της σημασίας του διαλόγου.

Πώς είναι η εμπειρία να δουλεύεις χωρίς αφεντικά;

Πολύ δυνατή. Πάνω από όλα η συνειδητοποίηση που σου αφήνει ως εργάτη. Είναι τεράστια η ταυτότητα που σου δίνει. Και η ελευθερία να μπορείς να σκεφτείς, να συζητήσεις, να πραγματοποιήσεις. Οι εργάτες μπορούμε να έχουμε τη δική μας πολιτική και μπορούμε να ενωθούμε για να την παρουσιάσουμε. Και μπορούμε να διαχειριστούμε με διαφορετικό τρόπο τα μέσα παραγωγής και τη χρήση τους με μια έννοια περισσότερο κοινωνική. Μαθαίνουμε μέσα από τη δική μας εμπειρία. Μαθαίνουμε να συζητάμε με έναν αντιπρόσωπο της ίδιας της Παγκόσμιας Τράπεζας το δικό μας πρόγραμμα και να το απαιτούμε. Γιατί είναι και το μοναδικό πρόγραμμα για εκείνους, για τους ίδιους τους καπιταλιστές, καθώς θέλουν τα χρήματα που τους χρωστάει η δική τους πρώην εργοδοσία. Είναι οι αντιθέσεις της κρίσης στην οποία βρίσκεται ο καπιταλισμός. Πρέπει να δεχτούν το δικό

FASINPAT (FABRICA SIN PATRÓN = Εργοστάσιο Χωρίς Αφεντικά) ονόμασαν οι εργαζόμενοι της ZANON τα κεραμικά που παράγουν.

μας σχέδιο παραγωγής. Έτσι, το να δουλεύεις όπως εμείς αποτελεί μια καθημερινή μαθητεία για όλους τους συντρόφους. Μαθαίνουμε να γνωρίζουμε πως μπορεί να έχουμε πολλές διαφορές αλλά υπάρχει ένα πεδίο όπου μπορούμε να συμφωνήσουμε. Και πάνω από όλα, αυτή η εναλλακτική εμπειρία είναι μια ελπίδα για τους εργάτες όλου του κόσμου. Πιστεύω ότι είμαστε ένας χώρος ταξικού αγώνα για την απελευθέρωση της εργατικής τάξης. Από το 1998 μέχρι σήμερα μαθαίνουμε και αυτό είναι το σημαντικότερο. Πρέπει να δουλεύουμε κάθε μέρα. Το μοναδικό κεφάλαιο που έχουμε είναι η δουλειά, του μυαλού και των χεριών, η δουλειά που θα μας πάει μπροστά. Με τον σημερινό συσχετισμό δυνάμεων μπορούμε να είμαστε ήσυχoi, μπορούμε να εκπαιδευόμαστε, αλλά επίσης ξέρουμε ότι το καπιταλιστικό σύστημα, όταν τα πράγματα περιπλέκονται, καταστέλλει. Η ιστορία έχει σημαδευτεί από περιπτώσεις που το ίδιο το εργατικό κίνημα, λόγω της καπιταλιστικής του φιλοδοξίας, έχει προδοθεί. Δεν γίνεται να εφησυχάσουμε γιατί ξέρουμε ότι σε κάποια στιγμή τα πράγματα μπορεί να αλλάξουν και να μην είναι πια ευνοϊκά. Στην Αργεντινή πέθαναν 30.000 σύντροφοι. Στη Νότια Αμερική, σε όλο τον κόσμο, ο καπιταλισμός καταστέλλει με πολλούς τρόπους. Γι' αυτό και ο αγώνας μας είναι συνεχής και καθημερινός και είναι μια εμπειρία που

μπορεί να αλλάξει πολλά πράγματα.

Ποια είναι η σχέση των εργατών της Ζανόν με τα κινήματα των ανέργων, με τα άλλα αυτο-διαχειριζόμενα εργοστάσια, με την κοινωνία της Νεουκέν;

Υπάρχει διαρκής σχέση. Γι' αυτό η πολιτική και η κοινωνική δουλειά είναι τόσο σημαντική όσο και η δουλειά για την παραγωγή του εργοστασίου. Υπάρχει ένας βασικός αγώνας: η ενότητα των εργατών. Και αυτή η ενότητα περιλαμβάνει τους ανέργους συντρόφους, τους συντρόφους που δουλεύουν για το κράτος, τους συντρόφους που δουλεύουν σε καθεστώς εργοδοσίας και συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας. Πραγματοποιούμε συναντήσεις με τα άλλα αυτοοργανωμένα εργοστάσια, έχουμε και ένα πρόγραμμα στο ραδιόφωνο για να πληροφορούμε. Η δουλειά με τους άλλους εργάτες είναι συνεχής. Ξεκίνησε το 1998, όταν έπρεπε να αναπτύξουμε σχέσεις αλληλεγγύης με άλλα εργοστάσια. Και σήμερα ταξιδεύουμε συνέχεια, δεχόμαστε συντρόφους από διάφορους τομείς του αγώνα. Συντρόφους που αγωνίζονται για να ανακτήσουν συνδικάτα, συντρόφους που αγωνίζονται για γνήσια εργασία, που αγωνίζονται για γη. Δηλαδή προσπαθούμε να συνδεθούμε με όλους. Στην πραγματικότητα, συγκροτούμε μια τοπική συντονιστική μαζί με τα κινήματα ανέργων, με οργανισμούς για τα ανθρώπινα δικαιώματα, με συνδικάτα και πολιτικές οργανώσεις, με πολύ συγκεκριμένη δομή, είναι μια οργάνωση μαχητική, ταξική και αντιγραφειοκρατική και έχει δώσει έναν πολιτικό αγώνα πολύ σημαντικό εδώ στην περιοχή. Είναι πολύ σημαντικό που υπάρχει ένας χώρος τέτοιου τύπου για να καταγγέλλει τις πολιτικές του κράτους, τη συνδικαλιστική γραφειοκρατία, την καταστολή που συνέχεια υπάρχει και την ίδια στιγμή προβάλλει τη δουλειά που κάνουμε εμείς. Όχι μόνο καταγγέλλουμε αλλά επίσης οργανωνόμαστε, συζητάμε και προχωράμε μπροστά. Και αυτό είναι αποτέλεσμα της δουλειάς που κάνουμε συνέχεια με όλους τους άλλους τομείς.

Θέλεις να πεις κάτι στους συντρόφους στην Ελλάδα;

Για τους συντρόφους που δεν μπορούν να ταξιδέψουν για να δουν αυτή την εμπειρία από κοντά, εμείς νιώθουμε την ανάγκη να τους ενημερώνουμε. Να ενημερώνουμε πώς είναι ο εργατικός έλεγχος για να συνταχθούν με αυτή τη μορφή αγώνα. Πιστεύω ότι δεν υπάρχουν σύνορα, δεν υπάρχουν αποστάσεις, δεν υπάρχουν γλώσσες, δεν μιλάμε για ξένους ή εθνικιστές αλλά όλοι είμαστε σύντροφοι και εργάτες. Είμαστε κομμάτι της εργατικής τάξης και γι' αυτό πρέπει να έχουμε την ικανότητα να οργανωνόμαστε για να συνεχίσουμε τον αγώνα ενωμένοι. Και αυτό επίσης εξαρτάται από εμάς.

Κινήματα των Άνεργων Εργαζόμενων στην Αργεντινή

Στο κίνημα των ανέργων στην Αργεντινή και τα MTD (Movimientos de Trabajadores Desocupados - Κινήματα των Άνεργων Εργαζόμενων*), από τα σημαντικότερα κινήματα που έχουν αναδειχθεί στην Αργεντινή τα τελευταία χρόνια, έχουμε αναφερθεί αναλυτικότερα σε προηγούμενο τεύχος (βλ. Σήματα Καπνού, τεύχος 11) ενώ μια από τις κύριες μεθόδους αγώνα των «πικετέρος», ο αποκλεισμός οδικών αρτηριών με οδοφράγματα, περιγράφεται στη συνέχεια αυτού του αφιερώματος. Εδώ ακολουθεί ένα μικρό απόσπασμα από το συλλογικά επεξεργασμένο κείμενο «Η πολιτική μας πρόταση για να οικοδομήσουμε ένα παρόν και μέλλον με Εργασία, Αξιοπρέπεια και Κοινωνική Αλλαγή» ορισμένων MTD που ανήκουν στο Συντονιστικό MTD Aníbal Veron. Το κείμενο αυτό αποτελεί αποκρυστάλλωση εμπειριών και προβληματισμών από την οργάνωση και τη δράση των MTD.

Τα τελευταία χρόνια ζούμε μια περίοδο έντονων λαϊκών αγώνων στη χώρα μας, στη Λατινική Αμερική και στον κόσμο. Σε αυτό το πλαίσιο αναδύθηκαν τα δικά μας MTD. Πιο πρόσφατα, η 19η και η 20ή του Δεκέμβρη του 2001 προσδώσανε σημαντική δύναμη, πλούτο εμπειριών και δημιουργικότητα στους αγώνες της χώρας μας.

Παρ' όλα αυτά, μετά τις εκλογές του Ιουλίου του 2002, το μέχρι τότε υπό αμφισβήτηση καθεστώς ξαναπήρε τον έλεγχο της κρίσης και με την ανάληψη της προεδρίας από τον Κίρσνερ κατόρθωσε να ανακτήσει «νομιμοποίηση». Κάτι που φαινόταν απρόβλεπτο έναν μόλις χρόνο πριν, όταν η κυβέρνηση κατέφυγε στην εγκληματική καταστολή για να σταματήσει τον λαϊκό αγώνα... Τώρα, οι λαϊκές προσδοκίες μοιάζουν να αναζωπυρώνονται μέσω της εμπιστοσύνης σε μια ηγεσία που, ωστόσο, είναι ανίκανη να λύσει τη βαθύτατη δομική κρίση της χώρας μας. Μπροστά σε αυτή την κατάσταση, πιστεύουμε ότι δεν είναι αρκετό να θρηνοούμε για τις επιτυχίες των άλλων: είναι αναγκαίο να εξετάσουμε και να διορθώσουμε τα δικά μας λάθη και να συνειδητοποιήσουμε ότι σε όλη αυτή την περίοδο υπήρξαν σημαντικοί περιορισμοί στο σύνολο του λαϊκού κινήματος [...]

Γι' αυτό θέτουμε για συζήτηση αυτές τις σημειώσεις που απορρέουν από μια διαδικασία συμφωνιών και συνάρθρωσης κοινών πρακτικών που ε-

δώ και πολλούς μήνες έχουμε βάλει μπροστά τα MTD που υπογράφουμε στο τέλος. Οι ιδέες που παρουσιάζουμε εδώ πηγάζουν κυρίως από τις πρακτικές μας αλλά και από την ενσωμάτωση εμπειριών που συνεισφέρουν άλλοι λαϊκοί αγώνες [...]

Στόχος μας η κοινωνική αλλαγή: Ένα παρόν και ένα μέλλον με εργασία, αξιοπρέπεια, δικαιοσύνη και ισότητα

Από τη σύντομη, αλλά έντονη, ζωή μας ως κινήματα –και από άλλους αγώνες του παρελθόντος– μάθαμε ότι για να επιτύχεις αυτές τις τόσο απλές επιδιώξεις (εργασία, αξιοπρέπεια, δικαιοσύνη, ισότητα) είναι αναγκαία η αλλαγή της κοινωνίας. Αυτή η κοινωνική αλλαγή που έχουμε ως σημαία μας έχει δύο όψεις:

Από τη μια πλευρά, σημαίνει τον ριζικό μετασχηματισμό του καπιταλιστικού συστήματος, που βασίζεται στον ατομικισμό και το κέρδος, ώστε να οικοδομήσουμε μια κοινωνία βασισμένη στην αλληλεγγύη και την πραγμάτωση των ατόμων: ένα στοίχημα στη ζωή απέναντι στη βαρβαρότητα που μας βυθίζει στην πείνα, την αξιοπρέπεια και την καθημερινή καταστολή, και οδηγεί την ανθρωπότητα στην ίδια της την καταστροφή. Θέλουμε να αλλάξει ολόκληρη η κοινωνία, γιατί όσο οι καπιταλιστές οργανώνουν το οικονομικό και κοινωνικό σύστημα, θα επιδιώκουν να διατηρούνται ως κυρίαρχη τάξη καταφεύγοντας σε όλα τα μέσα: στην εξαπάτηση ή την καταστολή, στους νόμους που οι ίδιοι σχεδιάζουν ή, όταν πλέον αυτοί δεν τους εξυπηρετούν, ακόμη και στην παρανομία. Δεδομένου ότι αυτοί οι δυνατοί, μολοντί είναι μειοψηφία, δεν θέλουν να επιτρέψουν την οργάνωση μιας δίκαιης και εξισωτικής κοινωνίας για όλους επειδή αυτό θα έβαζε τέλος στα προνόμιά τους, είναι αναγκαία μια επαναστατική αλλαγή που θα απαλλοτριώσει τις μεγάλες εκτάσεις γης και τις μεγάλες εταιρείες για να τις βάλει στην υ-

πηρεσία της κοινωνίας, δημιουργώντας αξιοπρεπή και εξισωτική εργασία, όπου προτεραιότητα δεν θα είναι ο πλούτος των λίγων αλλά η ευημερία όλων.

Μια άλλη όψη της Κοινωνικής Αλλαγής είναι η αλλαγή στις καθημερινές σχέσεις: για να γίνει εφικτή αυτή η κοινωνία που θέλουμε, πρέπει να αρχίσουμε να την κάνουμε πράξη από τώρα. Όλες τις μέρες, οργανώνοντας τη δουλειά μας, τη συμπεριφορά μας, τις σχέσεις μας με αξιοπρέπεια, δικαιοσύνη και ισότητα. Σε κακό δρόμο βρίσκονται τα εγχειρήματα που εναποθέτουν τα ιδανικά τους σε ένα μέλλον τόσο ακέραιο όσο και μακρινό, που οι θεωρίες τους αντιφάσκουν με καθημερινές πρακτικές στις οποίες διαπρέπει η υπεροψία, οι ιεραρχίες και η υποτίμηση του άλλου.

Πώς να πετύχουμε τον στόχο μας: Η πολιτική μας πρόταση για την κοινωνική αλλαγή - Η αυτονομία

Ως αυτονομία κατανοούμε την ικανότητα που έχουμε ως λαός να οργανωνόμαστε και να «διευθύνουμε» οι ίδιοι τους εαυτούς μας.

Τα κινήματά μας είναι ανεξάρτητα από το κράτος και τους θεσμούς του, τα πολιτικά κόμματα και την εκκλησία, όμως η αυτονομία πάει πιο πέρα από αυτήν την ανεξαρτησία: απορρίπτουμε την υποτέλεια των λαϊκών οργανώσεων σε οποιονδήποτε θεσμό του εποίκοδομήματος, επειδή πιστεύουμε ότι οι χώροι όπου ο λαός οργανώνεται από τη βάση πρέπει να είναι αυτοί που θα καθορίζουν, με δημοκρατικό τρόπο, τις αποφάσεις και τις πολιτικές που ακολουθούνται.

Η εμπειρία μας μάς διδάσκει ότι όσο περισσότερο ασκείται η αυτονομία στις λαϊκές οργανώσεις, όσο μεγαλύτερη είναι η ανάπτυξη και η συνάρθρωση, τόσο μεγαλύτερες είναι οι πιθανότητες να πρωταγωνιστούν τα συμφέροντα, οι επιθυμίες και οι αποφάσεις των εργαζομένων.

Γι' αυτό καταλαβαίνουμε τον πολιτικό αγώνα σαν κάτι που δεν διαχωρίζεται από τον αγώνα για τα δικαιώματά μας: δεν αντιλαμβανόμαστε τη διάκριση μεταξύ «πολιτικού» και «κοινωνικού». Οι πιο σημαντικές και αυθεντικές εμπειρίες που προβάλλονται ως πολιτικές αναφορές στο σύνολο του λαού, πηγάζουν από το μαζικό κίνημα και τους αγώνες του, και όχι από «κόμματα που θα διευθύνουν τις μάζες» ή «οργανώσεις πρωτοπορίας» που νομίζουν ότι βρίσκονται υπεράνω του ίδιου του μαζικού κινήματος.

Η αυτονομία είναι, πάνω από όλα, δράση, καθημερινή πραγμάτωση. Γι' αυτό, οι πυλώνες που τη στηρίζουν αντανakλώνται λιγότερο στους μεγάλους ορισμούς και περισσότερο παρακάτω όπου περιγράφουμε τα καθήκοντά μας στο MTD.

Η δημοκρατία της βάσης

Όταν λέμε «δημοκρατία της βάσης» μιλάμε για οριζοντιότητα, εννοούμενη ως απόρριψη των ιεραρχικών δομών: μας αναγνωρίζουμε ως συντρόφους όπου κανένας δεν είναι πιο πάνω από τον άλλο. Δεν πιστεύουμε, παρ' όλα αυτά, ότι η ιδέα της οριζοντιότητας μπορεί να εκφράσει με ακρίβεια την αντίληψή μας για την οργάνωση: όσο περισσότερο αυξάνονται τα μέλη μας και επεκτεινόμαστε γεωγραφικά, τα κινήματά μας παίρνουν το σχήμα ενός πλούσιου και ποικίλου πλέγματος καθηκόντων, χώρων εργασίας και ευθυνών που λίγο μοιάζει σε μια οριζόντια γραμμή.

Στις πρώτες συνελεύσεις γειτονιάς, ήμασταν λίγοι και μπορούσαμε να οργανωνόμαστε και να παίρνουμε όλες τις αποφάσεις από κοινού κάθε εβδομάδα. Αλλά, τι γίνεται όταν το κίνημα αποτελείται από πολλές εκατοντάδες συντρόφους και επεκτείνεται σε διαφορετικές γειτονιές όπου καθεμιά έχει τη δική της συνέλευση; Τι γίνεται αν η συλλογική απόφαση του κάθε MTD πρέπει επίσης να συναρθώνεται με αυτά που αποφασίζουν χιλιάδες άλλοι σε καμιά εικοσαριά διαφορετικά κινήματα βάσης;

Ξεπεράσαμε αυτά τα προβλήματα μέσω της οργάνωσης. Χωρίς να ορίσουμε ιεραρχικές δομές, διατηρώντας την κυριαρχία των συνελεύσεων βάσης, αλλά επίσης δημιουργώντας εξειδικευμένους χώρους εργασίας και αναθέτοντας συγκεκριμένες ευθύνες σε συντρόφους. Για να είναι η λειτουργία δημοκρατική, οι σύντροφοι που εκτελούν τα καθήκοντα πρέπει να είναι εκλεγμένοι και να έχουν την εξουσιοδότηση της συνέλευσης. Επίσης, είναι σημαντικό οι ρόλοι αυτοί να είναι εναλλασσόμενοι και ανακλητοί. Αν έπρεπε να αποτυπώσουμε σε χαρτί την ιδέα της οργάνωσης που κάνουμε πράξη, αντί για μια οριζόντια γραμμή θα σχεδιάζαμε μια ανεστραμμένη πυραμίδα, όπου στην κορυφή, πάνω από καθετί, βρίσκονται οι συνελεύσεις βάσης και από κάτω αρθρώνονται οι τομείς εργασίας και τα καθήκοντα που ανατίθενται. «Η μοναδική μας ηγεσία είναι η συνέλευση», υποστηρίζουμε, και τους συντρόφους στους οποίους αντιστοιχεί να μιλήσουν ή να «αντιπροσωπεύσουν» το κίνημα σε συγκεκριμένους χώρους, τους ονομάζουμε «εκπροσώπους» ή «αναφέροντες».

Για μας, λοιπόν, η έννοια της «δημοκρατίας της βάσης» είναι πιο πλατιά από αυτήν της οριζοντιότητας: επαναβεβαιώνοντας την ιδέα της ισότητας, ορίζεται μια αντίληψη της οργάνωσης τέτοια που

«Αγωνίσου».

«εναρμονίζει» τις αποφάσεις της βάσης με τη λειτουργία μιας οργανωτικής δομής, η οποία σχηματίζεται στο μέτρο που αναπτύσσονται τα κινήματά μας.

Αυτή η αντίληψη μάς επιτρέπει να ξεπεράσουμε τον περιορισμό της συνέλευσης βάσης που θα έκανε τους αγώνες μας να βαλτώσουν μέσα σε κάθε μικρή πραγματικότητα. Υπάρχουν βαθμοί συντονισμού που απαιτούν μια ορισμένη «ευλυγισία» για να συναντηθούν όλες οι βουλήσεις: γι' αυτό οι αντιπρόσωποί μας που συμμετέχουν σε αυτούς τους τομείς σέβονται τις εντολές της βάσης, και, ταυτόχρονα, κάνουν τη μεγαλύτερη δυνατή προσπάθεια να «προσαρμόσουν» τις θέσεις τους σε αναζήτηση μιας κοινής συμφωνίας. Όπως και να 'χει, οι συνελεύσεις έχουν την τελευταία λέξη και μπορούν να έρθουν σε αντίθεση ή να αλλάξουν τον αντιπρόσωπο αν διαπράξει σοβαρό σφάλμα.

Επίσης, είναι αλήθεια ότι υπάρχουν συνελεύσεις και «συνελεύσεις»: το να μιλάμε για οριζοντιότητα προϋποθέτει την ισότητα στην πρόσβαση στην πληροφόρηση, τη γνώση και την πολιτική εκπαίδευση όλων, τα οποία σπάνια συναντώνται στην πραγματικότητα του λαού μας σήμερα. Γνωρίζουμε περιπτώσεις όπου η συνέλευση είναι μόνο μια τυπικότητα, όπου αυτοί που έχουν περισσότερη πληροφόρηση ή καλύτερο λόγο καταλήγουν να αποφασίζουν ή να «κατευθύνουν» την απόφαση των υπολοίπων.

Γι' αυτό καταλαβαίνουμε τη δημοκρατία της βάσης ως κάτι αδιαχώριστο από τη μάθηση και τη λαϊκή εκπαίδευση και ως προβολή στο μέλλον όπου, όπως συμβαίνει με άλλες αξίες που συνθέτουν την Κοινωνική Αλλαγή, θα συγκεκριμενοποιηθούν μόνο αν τις κάνουμε πράξη από τώρα.

Η οικοδόμηση της λαϊκής δύναμης

Για μας, η «εξουσία» δεν είναι ένα «πράγμα» που μας είναι ξένο και σε σχέση με το οποίο πρέπει να είμαστε υπέρ ή κατά: προτιμάμε να την κατανοούμε σαν μια κοινωνική σχέση. Οικοδομούμε εξουσία όταν προσδεύουμε στην αλλαγή των ανθρώπων, κοινωνικών και πολιτικών σχέσεων, όταν κατακτούμε καλύτερες συνθήκες ζωής και όταν αυξάνεται η ικανότητα οργάνωσης και αγώνα του λαού. Αυτό ονομάζουμε «λαϊκή εξουσία». Σε μια κοινωνική διάταξη κυριαρχίας –όπως επιβάλλει ο καπιταλισμός– αυτή τη δύναμη του λαού θα πρέπει να την οικοδομήσουμε σε διαρκή διαμάχη με αυτούς που μας καταπιέζουν. Και σε αυτή τη διαμάχη δεν υπάρχουν χώροι «κενοί»: όπου υπάρχει ατομικισμός, υπεροψία και υπεροχή, όπου υπάρχει ανοργανωσιά και σκεπτικισμός, είναι επειδή υπερισχύει η εξουσία της κυριαρχίας. Θα οικοδομούμε μια εναλλακτική πρόταση απελευ-

θέρωσης μόνο αν εφαρμοστούν στην πράξη οι αξίες που διακηρύσσουμε, και αυτή η αλλαγή συνείδησης υιοθετεί συγκεκριμένες οργανωτικές μορφές που ξεπερνούν τον κατακερματισμό και την απομόνωση, μαζικοποιούν και ενδυναμώνουν τους αγώνες. Η λαϊκή εξουσία οικοδομείται από και στις βάσεις, με δημοκρατία και συνειδητή συμμετοχή, με σχέσεις που προαπεικονίζουν την κοινωνία που λαχταρούμε. Δεν μπορεί να οικοδομηθεί από τα πάνω προς τα κάτω ούτε με τη βία, γιατί αυτό σημαίνει υποτέλεια και όχι απελευθέρωση.

Η επαναστατική αλλαγή που θα μετασχηματίσει ριζικά τις άδικες κοινωνικές δομές, θα είναι ένα ακόμη βήμα προς τη οικοδόμηση της λαϊκής εξουσίας. Όχι η «μοναδική στιγμή» αλλά σίγουρα ένα σημαντικό βήμα, δεδομένου ότι θα μπορούμε να εγγυηθούμε αυτούς τους βαθείς κοινωνικούς μετασχηματισμούς και να εδραιώσουμε τις αξίες που μέρα με τη μέρα οικοδομούμε, μόνο όταν θα έχουμε τη δυνατότητα ως συνειδητοποιημένος και οργανωμένος λαός να διεκδικήσουμε την εξουσία που είναι απαραίτητη για να αποτρέψουμε τις προνομιούχες μειοψηφίες από το να συνεχίζουν να επιβάλλουν συνθήκες καταπίεσης.

Με αυτό τον τρόπο παίρνουμε αποστάσεις από τις οπτικές που περιορίζουν την ιδέα της εξουσίας στην κατάκτηση της κρατικής μηχανής, ως αντικείμενο και τελικό στόχο, μετά την κατάληψή της με έφοδο στην τελική μάχη. Επίσης από εκείνους που υποστηρίζουν ότι βρίσκονται έξω από την εξουσία –σαν αυτό να ήταν δυνατόν– και ισχυρίζονται ότι απαλλάσσονται έτσι από την «κατάσταση», από τις σχέσεις κυριαρχίας.

Μέσω αυτής της ιδέας της λαϊκής εξουσίας –εννοούμενη ως κοινωνική σχέση– προσπαθούμε να αλλάξουμε τον συσχετισμό δυνάμεων στην κοινωνία υπέρ των συμφερόντων του λαού, αγωνιζόμενοι για τις δικές μας άμεσες διεκδικήσεις και συμμετέχοντας στις πολιτικές συγκυρίες που είναι καθοριστικές για τη προώθηση της λαϊκής συνείδησης.[...]

MTD Lanús, Darío Santillan de Alte, Brown, San Telmo y Lugano de Capital Federal, Berisso, Oscar Barrios de José C. Paz.

* Η αντίφαση (άνεργος εργαζόμενος) που ενυπάρχει στην ονομασία αυτών των κινήματων έχει συμβολικό και πολιτικό χαρακτήρα. Σύμφωνα με τους ίδιους, παρά το ότι είναι άνεργοι, θεωρούν τους εαυτούς τους «περιθωριοποιημένους» εργαζόμενους, μέρος της εργατικής τάξης.

ΝΑ ΚΕΡΔΙΣΟΥΜΕ ΤΟΥΣ ΔΡΟΜΟΥΣ!

Στην προσπάθειά τους να ανακτήσουν δικούς τους χώρους έκφρασης, αντίστασης και δημιουργίας, τα νέα αυτά κινήματα διεκδίκησαν περισσότερο από οποιονδήποτε άλλον τη χρήση των δημόσιων χώρων -δρόμους, πλατείες, αναξιοποίητα οικοπέδα.

- Πολιτικά δρώμενα όπως συνελεύσεις γειτονιάς, μπλοκαρίσματα δρόμων, εκδηλώσεις διαμαρτυρίας ή προβολής αιτημάτων, συνεχής ροή ενημέρωσης από τους δρόμους και τις γειτονίες από εναλλακτικούς ραδιοφωνικούς σταθμούς
- κοινωνικά δρώμενα όπως λαϊκά συσσίτια, παζάρια, οι huertas (αναξιοποίητα οικοπέδα όπου καλλιεργούνται οπωροκηπευτικά και τροφοδοτούν τις οικογένειες της γειτονιάς)
- πολιτιστικά δρώμενα όπως θεατρικές παραστάσεις, συναυλίες, εκθέσεις βιβλίου, φωτογραφίας, μεγάλες γιορτές των κινήματων (ferias) που συνδυάζουν καλλιτεχνική και πολιτική έκφραση, τοιχογραφίες (murales) και γκράφιτις

συνιστούν τις κύριες μορφές εκδήλωσης αυτής της διάθεσης για ανάκτηση των δημόσιων χώρων και, ταυτόχρονα, αποτελούν προτροπή και παράδειγμα. Μια προσπάθεια που συναντά πολλές αντιδράσεις, κυρίως από τη μεριά της κρατικής εξουσίας.

«ESCRACHE»

Τον Δεκέμβρη του 1996, μια ομάδα νεαρών από την οργάνωση HIJOS της Αργεντινής που συσπειρώνει παιδιά δολοφονημένων και εξαφανισμένων αγωνιστών της δεκαετίας του '70, πραγματοποιεί την πρώτη της ανοιχτή διαδήλωση-καταγγελία μπροστά στο σπίτι ενός βασανιστή της χούντας. Τα παιδιά αναλαμβάνουν να καταγγείλουν και να παραδώσουν στην κοινή γνώμη αυτούς που βασάνισαν και δολοφόνησαν τους γονείς τους. Έτσι γεννήθηκαν τα escrache σαν μορφή κινητοποίησης.

Μια ομάδα διαδηλωτών έφτανε ξαφνικά στο σπίτι ή στο χώρο εργασίας του καταγγελλόμενου, φώναζε συνθήματα, διάβαζε ένα κείμενο καταγγελίας και ύστερα αποχωρούσε. Ήταν μια πράξη αιφνιδιαστική, αντάρτικη. Γρήγορα όμως, οι συζητήσεις στο εσωτερικό των HIJOS κατέληξαν στη διαφοροποίηση αυτής της τακτικής.

Μέσα από την αντίληψη «η φυλακή είναι οι γείτονες», έδωσαν κοινωνικά χαρακτηριστικά στις ενέργειές τους. Πριν από κάθε ενέργεια άρχισαν να πηγαίνουν στη γειτονιά του υποψήφιου αποδέκτη της κινητοποίησης, να αποκαλύπτουν τις πράξεις του και την πραγματική του ταυτότητα, να συζητάνε με τους γείτονες, να προετοιμάζουν την ηθική καταδίκη του, τη συμμετοχή της γειτονιάς στο escrache, την κοινωνική του απομόνωση. Ακολουθούσε η καθαυτή διαδήλωση-καταγγελία, στην οποία πολλές φορές συμμετείχαν και συλλογικότητες της γειτονιάς ή και άλλες νεολαϊστικές, εργατικές ομάδες και ενώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η διαδήλωση εμπλουτίστηκε με θεατρικά δρώμενα και μουσική από τις murgas, τις λαϊκές μπάντες των γειτονιών του Μπουένος Άιρες, ενώ πολλές φορές οι τοίχοι του σπιτιού ή του γραφείου του δράστη στολίζονταν με κόκκινη μπογιά από τα μπουγελώματα. Εκθέσεις από τη δράση του καταγγελλόμενου και άλλων δραστών συμπλήρωναν το μενού. Η διαδήλωση πια αγκάλιαζε ολόκληρη την περιοχή και διαρκούσε πολλές ώρες. Ύστερα από μέρες ξαναγύριζαν στη γειτονιά για να συζητήσουν και πάλι με τους γείτονες και με τις συλλογικότητες που είχαν αποκτήσει επαφή, για να μετρήσουν τον αντίκτυπο της δράσης τους και να καλλιεργήσουν τις σχέσεις τους μαζί τους.

Με αυτόν τον τρόπο το escrache έπαψε να είναι συνώνυμο της λέξης HIJOS, προχώρησε, έγινε κοινωνική καταδίκη, λαϊκή δικαιοσύνη. Δημιουργήθηκε η Mesa de Escrache Popular, ένα συντονιστικό που περιλαμβάνει διάφορες συλλογικότητες που παίρνουν μέρος στα escrache. Οι HIJOS προχώρησαν ένα βήμα ακόμα: «Το escrache δεν έχει ιδιοκτήτη, η γειτονιά αποφασίζει γι' αυτό. Είμαστε όλοι παιδιά της ίδιας ιστορίας».

Μη θέλοντας να οδηγήσουν σε περιθωριοποίηση τις κινητοποιήσεις, οι HIJOS επιδίωξαν την αποφυγή εκδηλώσεων βίας κατά τη διάρκεια τους. Αντίθετα, τους έδωσαν χαρακτήρα λαϊκής γιορτής: «Παρά τον βαθύ πόνο και την πελώρια αποδοκιμασία, μπορέσαμε να ανακτήσουμε αυτό που ο τρόμος προσπάθησε να μας πάρει: τη χαρά».

Η οργάνωση των HIJOS

Η εξέλιξη αυτή ταυτίζεται με την πολιτική και οργανωτική πορεία των HIJOS, της πιο «ζαπατιστικής» από τις οργανώσεις που δρουν στην Αργεντινή, όπως παρατηρούν πολιτικοί αναλυτές.

Η οργάνωση αυτή γεννήθηκε το 1995 από παιδιά των 30.000 εξαφανισμένων και δολοφονημένων κατά τη διάρκεια της χούντας '76-'83. Πολλά από αυτά είχαν περάσει τα παιδικά τους χρόνια συμμετέχοντας σε συλλογικά εργαστήρια που πρόσφεραν ψυχολογική υποστήριξη. Στην εφηβεία τους ένιωσαν την ανάγκη να κοινωνικοποιηθούν το προσωπικό και κοινωνικό τους δράμα, μέσα από μια συλλογική προσπάθεια που πήρε τη μορφή της οργάνωσης των HIJOS. Βρισκόμαστε σε μια εποχή που εμφανίζονται πολλές νέες συλλογικότητες στο σκηνικό της Αργεντινής. Πρώτο μέλημα των παιδιών είναι να ανακτήσουν τη «μνήμη αγώνα», την ιστορία των γονιών τους. Είναι το προϊόν δεκάδων χρόνων αγωνιστικής ιστορίας.

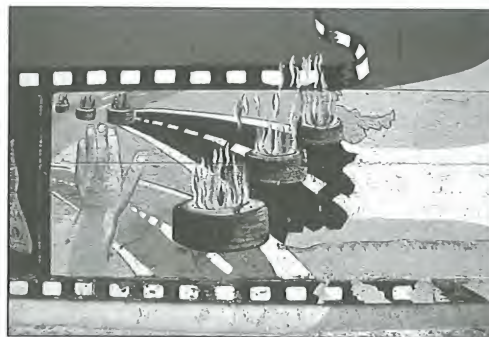
Από την πρώτη στιγμή της συγκρότησής τους επέλεξαν ως βασικές αρχές λειτουργίας τους την οριζοντιότητα και τη συναίνεση. Γι' αυτούς, η οριζοντιότητα είναι κάτι παραπάνω από έλλειψη ηγεσίας, ιεραρχίας και εκπροσώπων. Δεν ψηφίζουν. Όλοι σκέφτονται, όλοι αποφασίζουν, όλοι πράττουν. Κι αυτό είναι μόνο η αφετηρία:

«Σε μια συνέλευση 50 ατόμων, μια ψηφοφορία που κερδίζεται με 26 ψήφους μπορεί να είναι χρήσιμη σε άλλες συλλογικότητες, αλλά στη δική μας δεν έχει την ίδια χρησιμότητα, γιατί για να μπορούμε να υποστηρίξουμε μια απόφαση, να της δώσουμε σάρκα, οστά και καρδιά, πρέπει να είμαστε πεπεισμένοι όλοι ότι είναι η καλύτερη, ή, τουλάχιστον, πρέπει να φτάσουμε σε συμφωνία ότι αξίζει τον κόπο να δοκιμάσουμε να κάνουμε αυτό ή εκείνο, με αυτόν ή με τον άλλο τρόπο. Γι' αυτό λέμε ότι έχουμε "θέληση για συναίνεση". Αυτό συνεπάγεται πολλές φορές να ξεχωρίζουμε τον δικό μας χρόνο από τον "απ' έξω" χρόνο, γιατί για να φτάσουμε σε συμφωνία πρέπει να γνωρίζουμε τη γνώμη όλων, κατόπιν να συζητήσουμε τις διαφορετικές θέσεις, και πάνω απ' όλα να κάνουμε μια προσπάθεια να διακρίνουμε το βασικό από το επιφανειακό ώστε να προσεγγίσουν οι θέσεις και να μην μπερδευτούν οι λεπτομέρειες με την ουσία της ιδέας. Και αυτό πολλές φορές χρειάζεται περισσότερο χρόνο από όσο μπορούν να περιμένουν άλλες οργανώσεις (που έχουν ανάγκη να μάθουν τη θέση μας πάνω σε κάποιο θέμα) και, επίσης, περισσότερο χρόνο από όσο απαιτεί η ανταπόκριση στην πολιτική πραγματικότητα» (περιοδικό HIJOS: «Τι είναι η οριζοντιότητα»).

Για να προχωρήσουν παρακάτω: «Όλες οι οργανώσεις εκφράζουν στον τρόπο δουλειάς τους το στόχο στον οποίο θέλουν να φτάσουν. Το να κάνεις πολιτική είναι (ή πρέπει να είναι) μια έκθεση του κόσμου, της κοινωνίας μέσα στην οποία θέλουμε να ζήσουμε. Δεν περιμένουμε να είναι δεδομένες οι συνθήκες για να ζήσουμε όπως μας αρέσει».

Η επέκταση των escrache

Σε σύντομο χρονικό διάστημα το escrache υιοθετήθηκε ως μορφή δράσης από πολλές κινηματικές συλλογικότητες που έδιναν η κάθε μια τη δική της χροιά στην κινητοποίηση. Κρατικοί λειτουργοί και ανώτερα διευθυντικά στελέχη τραπεζών και εταιριών κατηγορούμενοι για διαφθορά ή υπεύθυνοι για αδικαιολόγητες αυξήσεις τιμών, είτε για μαζικές απολύσεις εργαζομένων, αποτέλεσαν στόχο μαζικών εκδηλώσεων αποδοκιμασίας σε όλη την Αργεντινή. Το escrache επεκτάθηκε και σε άλλες χώρες, κυρίως στη Χιλή και την Ουρουγουάη, όπου οι εκδηλώσεις στρέφονταν κατά βασανιστών και στελεχών των δικτατορικών καθεστώτων που είχαν επιβληθεί στις χώρες αυτές. Πιο πρόσφατα, το Μάρτη του 2004, έγινε ταυτό-

χρονο escrache μπροστά στα γραφεία της εταιρίας παραγωγής ζάχαρης Seabournd Corporation στην Αργεντινή, αλλά και στη Βοστώνη όπου βρίσκεται η κεντρική έδρα της εταιρίας. Ωστόσο, οι εκδηλώσεις αυτές υπολείπονται από τη μορφή και το περιεχόμενο που έχει δώσει η οργάνωση των HIJOS στα δικά της escrache, όπως προηγουμένως περιγράψαμε. Μια εμπειρία που αξίζει να μελετηθεί ιδιαίτερα από κάποιες συλλογικότητες, όπως το VIRUS, που δειλά - δειλά προσπαθούν να μπολιάσουν την πολιτική έκφραση στη χώρα μας με τέτοιου είδους πρακτικές.

(Για το escrache και τους HIJOS βλέπε επίσης Σήματα Καπνού, τεύχος 13).

PIQUETEROS:

«Αισθανόμαστε κύριοι των δρόμων»

Στις 21 Ιουνίου του '96 στο Cural-Co της Νότιας Αργεντινής, μια μεγάλη ομάδα ανέργων της περιοχής κλείνει τους δρόμους γύρω από την πλατεία Huincul. Ο αποκλεισμός αυτός, που διήρκεσε μία βδομάδα, αντιπροσωπεύει τη γέννηση του κινήματος των πικετέρος της Αργεντινής.

Το κλείσιμο χιλιάδων επιχειρήσεων που είχε σαν επακόλουθο τη δημιουργία εκατομμυρίων ανέργων, όσο και η αβεβαιότητα για τις θέσεις απασχόλησης αυτών που διατηρούσαν τη δουλειά τους, μετατόπιζαν το κέντρο βάρους των κοινωνικών αγώνων από την κλασική εργατική απεργία στις κινητοποιήσεις των πικετέρος και στα μπλόκα των δρόμων. Εμφανίστηκαν διάφορα κινήματα ανέργων, όπως το Ταξικό και Μαχητικό Ρεύμα, η Ομοσπονδία Γη και Κατοικία, τα Κινήματα των Άνεργων Εργαζομένων (Movimiento de Trabajadores Desocupados-MTD) κ.λπ. Σε αντίθεση με τα υπόλοιπα που αποτελούσαν μετωπικές μαζικές συσπειρώσεις κομματικών φορέων της αριστεράς, τα MTD αυτονομήθηκαν

και ανέπτυξαν μια ιδιαίτερη οργανωτική και πολιτική συλλογιστική και πρακτική.

Αρχικά, το κίνημα χρησιμοποίησε τους αποκλεισμούς των δρόμων σαν ένα αμυντικό μέσο, κυρίως κατά τη διάρκεια γενικότερων κινητοποιήσεων, και τα οδοφράγματα των αποκλεισμών έπαιζαν το ρόλο του προστατευτικού αναχώματος απέναντι στις επιθέσεις των δυνάμεων καταστολής.

Αργότερα, όμως, το κλείσιμο των δρόμων έγινε μια καθ' όλα προμελετημένη και σχεδιασμένη δράση. Οι πικετέρος (που ας σημειωθεί πως σε ένα μεγάλο ποσοστό είναι γυναίκες) καταφθάνουν με οποιοδήποτε διαθέσιμο τροχοφόρο σε μια σχετική απόσταση από το σημείο στο οποίο θα γίνει ο αποκλεισμός. Ακολουθώντας, κατευθύνονται με πορεία στο συγκεκριμένο μέρος και αμέσως στήνουν οδοφράγματα με υλικά που έχουν μεταφέρει μαζί τους, συνήθως λάστιχα αυτοκινήτων και κορμούς δέντρων. Τις περισσότερες φορές υπάρχει κάποιο συγκεκριμένο αίτημα για το οποίο στήνεται το μπλόκο. Αμέσως συγκροτούνται διάφορες επιτροπές (Τύπου, ασφάλειας, τροφοδοσίας των οδοφραγμάτων με υλικά, συσσιτίου κ.λπ.) που θα τους επιτρέψουν να λειτουργήσουν με αποτελεσματικότητα για όσο διάστημα παραμείνουν εκεί. Πολλές φορές η παραμονή τους διαρκεί αρκετές μέρες, ίσως και βδομάδες. Η επιτροπή που αναλαμβάνει τις διαπραγματεύσεις με τις αρμόδιες αρχές, ανανεώνεται κατά το ένα τρίτο ύστερα από κάθε διαπραγμάτευση. Είναι ένα μέτρο προστασίας που αποσκοπεί στο να αποτραπεί η δυνατότητα συνδιαλλαγής των μελών της επιτροπής, πράγμα που είχε συμβεί ορισμένες φορές στα πρώτα τους βήματα.

Στην περίπτωση αστυνομικής επίθεσης υπάρχει πάντα μια συντεταγμένη άμυνα. Πολλές φορές η διάταξη των

οδοφραγμάτων είναι τέτοια που σκόπιμα δεν αφήνει περιθώρια διαφυγής. Πολεμάνε όλοι μαζί. Όλα αυτά τα χρόνια, δεκάδες είναι οι νεκροί πικετέρος, εκατοντάδες οι τραυματίες και περισσότεροι από 3.000 οι προσαχθέντες σε δίκη. Ωστόσο πρέπει να τονιστεί πως δεν επιτίθενται ποτέ πρώτοι. Η βία ανήκει στην αστυνομία και το πολιτικό κόστος στην κυβέρνηση. Όπως είναι επίσης πολλές και οι φορές που η κινητοποίησή τους καταλήγει νικηφόρα. Η αποχώρηση γίνεται πάντοτε συντεταγμένα για την αποφυγή συλλήψεων.

Η μεγάλη τους πειθαρχία δεν στηρίζεται σε καμιά ιεραρχημένη οργανωτική δομή, αλλά στη συστηματική ζύμωση που συνελεύεται στους κόλπους των MTD. Γίνονται συνεχείς ανοιχτές συνελεύσεις στα οδοφράγματα, στα οποία καλούνται να συμμετάσχουν και όποιοι άλλοι επιθυμούν. Συνήθως τα σημεία των μπλόκων επιλέγονται έτσι ώστε να υπάρχει ευνοϊκό κλίμα για συμπαράσταση από την ίδια τη συνοικία. Γίνεται συστηματική προσπάθεια εξήγησης του λόγου που οδηγεί στο μπλοκάρισμα των δρόμων και καλλιεργείται η αντίληψη πως ο χώρος του «πικέτε» είναι ένας χώρος συνάντησης και αδελφοποίησης αντιστάσεων, ανάμεσα σε όλους αυτούς που υφίστανται οποιαδήποτε μορφή καταπίεσης. «Αυτός ο χώρος δεν είναι των MTD, αλλά όλων όσοι βρίσκονται εδώ».

«Το κλείσιμο του δρόμου δεν είναι απλά ένας αποκλεισμός του δρόμου· είναι επίσης η ελευθέρωση ενός τμήματος εδάφους όπου αναπτύσσεται ένας ολόκληρος και καινούργιος κόσμος, ο οποίος γεννήθηκε από την ανάγκη αλλά προχωράει σιγά σιγά προς την αξιοπρέπεια.

Πρόκειται για μια πράξη αγώνα που δεν έχει μόνο χαρακτήρα διεκδίκησης. Πίσω από τα λάστιχα αυτοκινήτων και τα συνειδητά καλυμμένα πρόσωπα, οικοδομείται ένα ολόκληρο πλέγμα σχέσεων, αξιών και κοινοτικής ζωής. Προτάσσεται το στήθος στην περιθωριοποίηση και κερδίζεται η ελπίδα».

Ταυτόχρονα, όμως, δίνουν στο οδοφράγμα πανηγυρική ατμόσφαιρα. Το τραγούδι και ο χορός συνοδεύουν πάντα τους αποκλεισμούς. «Το πικέτε είναι απελευθερωμένη ζώνη. Ο μόνος χώρος όπου ο μπάτσος δεν σου φέρεται σαν σκουπίδι», αποφαίνονται στα συνθήματα και στα πανό τους και

προσθέτουν: «Είμαστε οι κύριοι των δρόμων». Βέβαια, η δράση των MTD δεν σταματάει στο κλείσιμο των δρόμων. Επεκτείνεται σε προγράμματα παραγωγής, εκπαίδευσης, περιθαλψής, πολιτισμού, συσσιτίων, που διαχειρίζονται οι ίδιοι στις γειτονιές τους. Ορισμένες από αυτές τις δραστηριότητες τις έχουμε παρουσιάσει σε προηγούμενα τεύχη (βλέπε τεύχος 11), ενώ σε άλλες σκοπεύουμε να αναφερθούμε στο μέλλον.

ΠΟΛΗ ΤΟΥ ΜΕΞΙΚΟΥ: Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΩΝ ΓΚΡΑΦΙΤΙΣ

Η κυβέρνηση της πόλης του Μεξικού έχει κηρύξει τον πόλεμο στις ομάδες των νεαρών που χρησιμοποιούν τα γκράφιτις σαν τρόπο έκφρασης. Ένας συνεχής κλεφτοπόλεμος διεξάγεται ήδη στις γειτονιές και τους δρόμους της μεξικάνικης πρωτεύουσας και έχουν σημειωθεί αρκετές συλλήψεις νεαρών γκραφιτέρος.

Η αντιπαράθεση αυτή συστηματοποιήθηκε ύστερα από τη σύσκεψη

του Ρούντολφ Τζουλιάνι, πρώην δημάρχου της Νέας Υόρκης, με τον Μαρσέλο Έμπραρντ, υπεύθυνο για θέματα ασφάλειας της τοπικής κυβέρνησης, για τον τρόπο που θα αντιμετωπιστεί η παραβατικότητα στην περιοχή. Το σχέδιο καταστολής ονομάστηκε «Ανοχή Μηδέν», όπως ακριβώς και το σχέδιο που εφαρμόστηκε στη Νέα Υόρκη από τα μέσα της δεκαετίας του '90. Πρώτος και κυριότερος εχθρός οι ομάδες των «γκραφίτερος». Δημιουργήθηκε ειδική αστυνομική ομάδα αντι-γκράφιτι και τοποθετήθηκαν κάμερες κλειστού κυκλώματος σε ολόκληρα συγκροτήματα κατοικιών. Ως πεδίο πειραματικής εφαρμογής των μέτρων επιλέχτηκαν οι γειτονίες όπου δρουν οι *ranchitos*, η γνωστότερη ομάδα γκραφίτερος της πόλης.

Υπολογίζεται πως εκατοντάδες χιλιάδες νεαροί, ορισμένοι μάλιστα μιλούν για εκατομμύρια, εκφράζονται μέσω του γκράφιτι στους τοίχους της πόλης των 20 εκατομμυρίων κατοίκων. Συνθήματα, διατυπωμένες προσωπικές επιθυμίες, λόγια του αέρα, σκίτσα και εξαιρετικές ζωγραφικές παραστάσεις, δίνουν το στίγμα της ανησυχίας και των ενδιαφερόντων των νεαρών αυτών. Εκφράζονται μέσα από αυθόρμητες παρέες ή οργανωμένες ομάδες με συστηματική και συνεχή δράση: «Για μας είναι ένας τρόπος να πούμε πως είμαστε ζωντανοί. Έχουμε την κοινωνική αναγνώριση, αν και δεχόμαστε επιθέσεις, καταπιεζόμαστε. Έχουμε μια φωνή που μένει τυπωμένη, ζωγραφισμένη. Δεν αποκλείουμε κανένα είδος νεανικής έκφρασης. Ανάμεσά μας συναντάει κανείς πανκς, οπαδούς του χιπ χοπ, του σκα ή της ρέγκε. Ο κοινός παρονομαστής είναι να ζωγραφίζεις αυτό που έχεις στην καρδιά εκείνη τη μέρα».

Υπάρχουν δύο μορφές για να κάνεις γκράφιτι: η νόμιμη και η παράνομη. Η νόμιμη σημαίνει να διαπραγματεύεσαι τους τοίχους πάνω στους οποίους θα εκφραστείς. Η παράνομη όμως είναι αυτή που σου δίνει τις συγκινήσεις. Η αδρεναλίνη ανεβαίνει καθώς γνωρίζεις πως έχεις ελάχιστα χρονικά περιθώρια στη διάθεσή σου. Είναι μεσάνυχτα και ο λαιμός σου κλείνει. Πρέπει να κρατάμε σαν μέρος της ταυτότητάς μας αυτή τη συγκίνηση που σου δίνει η παράνομη ζωγραφική».

Οι αρχές, για να μπορέσουν να κάνουν αποδεκτή την αντι-γκράφιτι εκστρατεία, επιχειρούν να συνδέσουν τις ομάδες των νεαρών με τον υπόκοσμο, με το εμπόριο ναρκωτικών.

«Παρά τα αστυνομικά αποσπάσματα αντι-γκράφιτι δεν θα σταματήσουμε να ζωγραφίζουμε. Μας κήρυξαν τον πόλεμο και δεν είμαστε εμείς που θα χάσουμε. Δεν έχουν ιδέα για το πόσα παιδιά κάνουν γκράφιτι. Και πίσω μας έρχονται πιτσιρικάδες των 8 και των 10 χρόνων που εξασκούνται στα τετράδιά τους. Τα γκράφιτι στους τοίχους αντανακλούν την έλλειψη δικών μας χώρων. Τα άθλια προγράμμα-

τα που επεξεργάζεται το κράτος για την ενσωμάτωση των νέων, δεν ανταποκρίνονται στις ανάγκες μας. Μπροστά στις απειλές τους ετοιμάζουμε τα σπρί μας και θα απαντήσουμε στο ερώτημα σε ποιον ανήκουν οι δρόμοι».

Ο Μπενχαμίν Γκονσάλες, διευθυντής του Εργαστηρίου Τεχνών, έρχεται να συνηγορήσει στις απόψεις των γκραφίτερος: «Αυτή τη στιγμή η πλειοψηφία των νεαρών της πόλης έχει σαν μοναδικό ζωτικό του χώρο το δρόμο και πρέπει να τον διατηρήσουμε σαν ένα χώρο ελευθερίας. Οι υποδείξεις του Τζουλιάνι βασίζονται σε μια παντελή άγνοια του τι σημαίνει μια πόλη σαν κι αυτή».

Ο Ρόκο, τραγουδιστής του συγκροτήματος χιπ χοπ «Καταραμένη Γειτονιά», προσθέτει τη δική του φωνή: «Το χειρότερο που μπορεί να συμβεί στη μεξικάνικη κοινωνία είναι να γυρίσει την πλάτη στα εκατομμύρια των νέων που μιλούν μέσα από αυτόν τον τρόπο έκφρασης. Ο δρόμος είναι το μέρος όπου ενώνονται, συμβιώνουν και συναντώνται όλοι οι τομείς. Όλες οι φωνές που εκφράζονται εδώ είναι αγνοημένες και τώρα θέλουν να τις καταπνίξουν. Η ζωγραφική, ο χορός, η μουσική, το γράψιμο δεν μπορούν να ελεγχθούν και, πολύ περισσότερο, να ποινικοποιηθούν από το κράτος».

Και ο Αγκουστίν Εστράδα, πρώην μέλος ομάδας γκραφίτερος και ιστορικός αναλυτής του φαινομένου παρατηρεί: «Θυμάμαι τη δεκαετία του '80. Η αστυνομία προσπάθησε και πάλι να καταστείλει τις ομάδες των γκραφίτερος. Είχαμε συγκρούσεις στους δρόμους και πολλά περιπολικά της αστυνομίας καταστράφηκαν από τις επιθέσεις των ομάδων μας. Περισσότερες από 300 ομάδες γκραφίτερος ενώθηκαν για να αντιμετωπίσουν από κοινού την αστυνομία. Αυτός ο πόλεμος υπήρξε η αφορμή για να γεννηθεί το Νεανικό Λαϊκό Συμβούλιο και να δημιουργηθούν στους δρόμους της πόλης οι μεγάλες παραστάσεις γκράφιτι ενάντια στην αστυνομική καταστολή. Σήμερα επιτίθενται στους απογόνους εκείνης της γενιάς και η ιστορία πρόκειται να επαναληφθεί».

Σ.Γ.

Η ποίηση του

Ο μισθός τους πενιχρός και τα δικαιώματά τους ελάχιστα. Η κοινωνική τους θέση υποδεέστερη: ό,τι αποφασίσει το αφεντικό, el patrón.

Λυπημένη η ζωή στους κάμπους *Triste es la vida del campo,*
να οργώνεις, να σπέρνεις
και να περιμένεις, *arar, sembrar, y esperar,*
το καλοκαίρι και το φθινόπωρο *el verano y el otoño*
και ο χειμώνας, όλα ίδια. *y el invierno, todo igual.*

[JUAN]

Ο Γιομπάνκι γεννήθηκε στην αργεντίνικη πάμπα όπου πήρε τα πρώτα του ερεθίσματα από τη ζωή των γκάουτσος. Στα 18 του χρόνια αποφάσισε, με συνηγορία την κιθάρα του και ενίοτε το αλόγο του, να διασχίσει όλη την αργεντίνικη επαρχία, σαν προσκυνητής από χωριό σε χωριό, για να κοινωνήσει τις αγωνίες, τις χαρές, τις λύπες και τα βάσανα των ανθρώπων του μόχθου: Μπουένος Άιρες, Σάντα Φε, Κόρδοβα, Τουκουμάν, Σαντιάγο ντελ Εστέρο, Σάλτα, Χουχούι, τα μονοπάτια αυτών των αργεντίνικων επαρχιών γίνονται το καθημερινό του δρομολόγιο. Οι τροβαδούροι (payadores) είναι συχνές φιγούρες που διατρέχουν την επαρχία και με υπόκρουση των μελωδιών της κιθάρας τους τραγουδούν και εξιστορούν το τι συμβαίνει σ' όλη αυτή την περιοχή. Στην αχανή πάμπα, όπου οι αποστάσεις και οι ήχοι διαχέονται στο άπειρο, και στα βουνά, όπου ο αντίλαλος επιστρέφει τις μελωδίες και τις ιστορίες των ανθρώπων για να ξαναγεννηθούν. Ο Αταουάλπα ακολουθεί αυτό τον δρόμο γιατί το μέλημά του είναι να είναι κοντά στον λαό του και να εκφράσει ό,τι ζει καθημερινά αυτός ο λαός, ο τόσο καταφρονεμένος και παραμελημένος.

Η ζωή του Αργεντίνου αγρότη δεν είναι καθόλου εύκολη. Οι περισσότεροι δουλεύουν σε μεγάλα αγροκτήματα, φυσικά για λογαριασμό των μεγάλων γαιοκτημόνων που συχνά διαμένουν στην πρωτεύουσα, το Μπουένος Άιρες, και ουδεμία σχέση έχουν με τις αγροτικές εργασίες: τη σπορά, τον θερισμό, τη συγκομιδή, τη φροντίδα των ζώων.

Σπέρνοντας τη γη ο Χουάν *Sembrando la tierra, Juan,*
βάλθηκε να σκέφτεται: *se puso a considerar:*
Γιατί η γη να ανήκει *Por qué la tierra será*
σ' αυτόν που δεν ξέρει να σπέρνει; *de él que no sabe sembrar?*

[JUAN]

Βιογραφικά στοιχεία

Ο Αργεντίνος συνθέτης, κιθαρίστας, τραγουδιστής και συγγραφέας Αταουάλπα Γιομπάνκι γεννήθηκε τον Γενάρη του 1908 στην περιοχή του Περγαμίνo, στην επαρχία του Μπουένος Άιρες. Το πραγματικό του όνομα ήταν Έκτορ Ρομπέρτο Τσαβέρο. Στην εφηβεία του υιοθέτησε το ψευδώνυμο Αταουάλπα Γιομπάνκι, με το οποίο έγινε γνωστός σ' όλο τον κόσμο.

Ο πατέρας του καταγόταν από παλιά αργεντίνικη οικογένεια, ενώ η μητέρα του ήταν Βάσκα.

Τα πρώτα του χρόνια τα πέρασε στο Ρόκα, χωριό της επαρχίας του Μπουένος Άιρες, όπου ο πατέρας του εργαζόταν ως σιδηροδρομικός.

Πριν συμπληρώσει τα 10 του χρόνια, η οικογένειά του μετακομίζει στο Τουκουμάν. Το 1923, πεθαίνει ο πατέρας του και επιστρέφουν στην επαρχία του Μπουένος Άιρες, αυτή τη φορά στο Χουνίν.

Τα πρώτα του βήματα στη μουσική τα κάνει προσπαθώντας να μάθει βιολί. Δεν τα κατάφερε και άρχισε να ασχολείται με τη μεγάλη αγάπη της ζωής του, την κιθάρα. Δάσκαλός του ο Μπαουτίστα Αλμιρόν.

Στα 18 του χρόνια, αρχίζει μια αδιάκοπη πορεία περνώντας απ' όλες τις επαρχίες της Αργεντινής: Μπουένος Άιρες, Έντρε Ρίος, Σάντα Φε, Κόρδοβα, Σαντιάγο ντελ Εστέρο, Τουκουμάν, Σάλτα, Χουχούι, Λα Ριόχα, την Ουρουγουάη και αλλού. Για πολλά χρόνια, περιπλανιέται από χωριό σε χωριό και πολλές φορές μένει σε κάποιο μέρος για μήνες ή χρόνια. Εργάζεται κυρίως ως περιπλανώμενος μουσικός, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν κάνει και άλλες δουλειές: Ξυλοκόπος, φορτοεκφορτωτής, τηλεγραφητής, διορθωτής κειμένων, δημοσιογράφος κ.λπ.

Στα τέλη της δεκαετίας του '30, ηχογραφεί τα πρώτα του τραγούδια. Τη δεκαετία του '40 εκδίδει τα πρώτα του βιβλία: το 1941 το «Piedra Sola» και το 1943 το «Aires Indios». Παράλληλα, συνεχίζει να ηχογραφεί.

Το 1945 μπαίνει στο Κομμουνιστικό Κόμμα, όπου θα παραμείνει μέχρι το 1952. Η κριτική του στάση απέναντι στην κυβέρνηση του Περόν θα του κοστίσει την επιβολή της σιωπής. Μεταξύ

ΑΤΑΟΥΑΛΠΑ ΓΙΟΥΠΑΝΚΙ

Όμως, ο άνθρωπος της υπαίθρου ζει σ' αυτήν, ζει μ' αυτήν, σέβεται τη γη, η σχέση του μαζί της δεν είναι σχέση κέρδους αλλά αναγνώρισης ότι αποτελούν μέρος της ίδιας της φύσης.

*An υπάρχουν πεσμένα ξύλα Si hay llena caída
στο βουνό en el monte
δεν θα χτυπήσω ούτε ένα δέντρο. yo no vía golpear un árbol.*

[EL CARRERO]

Ο Γιουπάνκι συμπάσχει με τους ανθρώπους της υπαίθρου γιατί είναι ένας απ' αυτούς, δεν στέκεται πάνω από τους άλλους για να αντλήσει απλώς στοιχεία για την τέχνη του, αλλά περιγράφει ουσιαστικά τα ίδια του τα βιώματα. Χρησιμοποιεί το γλωσσικό ιδίωμα της υπαίθρου όταν αφήνει μέσα από τους στίχους του τους ίδιους τους αγρότες, τους ίδιους τους γκάουτσος να μιλήσουν, να εκφράσουν τη δυστυχία τους και τις χαρές τους, τόσο περιφρονημένες από τους αφέντες. Μιλάει με πολύ σκληρή γλώσσα για τους ποιητές και τους διανοούμενους που πιστεύουν για τον εαυτό τους ότι βρίσκονται σε άλλη σφαίρα και δεν γνωρίζουν καν τη ζωή του δικού τους λαού.

*Νομίζεις ότι είσαι ξεχωριστός Tú piensas que eres distinto
επειδή σε λένε ποιητή... porque te dicen poeta ...
...Ζήσε μαζί με τον λαό ...Vive junto con el pueblo,
μην τον κοιτάξεις απ' έξω no lo mires desde afuera,
γιατί πρώτα πρέπει να είσαι que lo primero es ser
άνθρωπος, hombre,
και μετά ποιητής. y lo segundo, poeta.*

[EL POETA]

Σε κάποια ζωντανή ηχογράφιση έλεγε ότι οι ποιητές καλώς υ-

1947 και 1953 του απαγορεύεται οποιαδήποτε συμμετοχή σε εκπομπές του ραδιοφώνου και δεν ηχογραφεί ούτε μία φορά. Ακόμα περισσότερο, δεν επιτρεπόταν σε άλλους καλλιτέχνες να ερμηνεύσουν τα τραγούδια του. Οκτώ φορές συνελήφθη και φυλακίστηκε κατά τη διάρκεια αυτών των ετών.

Αποσύρεται στο Σέρρο Κολοράδο, στην επαρχία Κόρδοβα. Αρχίζει να δίνει συναυλίες στην Ευρώπη, ξεκινώντας από χώρες της Ανατολικής Ευρώπης: Ουγγαρία, Τσεχοσλοβακία, Ρουμανία και Βουλγαρία. Έπειτα πηγαίνει στη Γαλλία, όπου στο Παρίσι σχετίζεται με τους καλλιτέχνες και διανοούμενους της εποχής. Οι συναυλίες του στο Παρίσι γνωρίζουν μεγάλη επιτυχία και το 1950 του απονέμεται το βραβείο της Ακαδημίας Charles Cross του Παρισιού για τον καλύτερο παραδοσιακό δίσκο της χρονιάς.

Το 1953 τερματίζεται η διώξή του στην Αργεντινή και επιστρέφει στη δισκογραφία. Δίνει συναυλίες σε όλη τη χώρα.

Τη δεκαετία του '60 συνεχίζει να ηχογραφεί και να δίνει συναυλίες στην Αργεντινή και την Ευρώπη, όπως και στην Ιαπωνία, όπου γνωρίζει τεράστια επιτυχία.

Το 1967 του απονέμεται το βραβείο του Φεστιβάλ του Κοσκίν,

πογράφουν τα ποιήματά τους. Όταν όμως γράφουν λαϊκούς στίχους (coplas), τότε καλό θα ήταν να τους αφήνουν στο τραπέζι ενός μπαρ. Κατ' αυτόν τον τρόπο, αυτό που θα χάσουν σε φήμη θα το κερδίσουν σε αιωνιότητα.

Είναι ακόμα πιο σκληρός μ' αυτούς που μαζεύουν τους λαϊκούς στίχους και τους παρουσιάζουν ως δικό τους έργο.

*Οι φτωχοί εργάτες Los peones
έφτιαχναν στίχους formaban versos
με τους παλιούς τους καημούς. con sus antiguos dolores.
Έπειτα έρχονται οι κύριοι Después vienen los señores
με ένα τετράδιο στο χέρι, con un cuaderno en la mano,
αντιγράφουν το τραγούδι του χωρικού copian el canto paisano
και καυχώνται ότι είναι συγγραφείς. y presumen de escritores.*

[EL PAYADOR PERSEGUIDO]

Και οι λαϊκοί στίχοι που αλλού θα μπορούσαν να βρουν έδαφος για να ανθίσουν; Μα φυσικά στη γη, σαν να ήταν κάποιο στοιχείο της φύσης... όμως, έτσι δεν είναι;

*Για να σπείρεις αιώνιους στίχους Pa sembrar coplas eternas
η ζωή είναι καλό χωράφι! la vida es un buen terreno!*

[EL PAYADOR PERSEGUIDO]

Βασικό στοιχείο της ζωής των γκάουτσος είναι το άλογο. Το άλογο είναι το εργαλείο του γκάουτσος, αλλά όχι μόνο. Δένεται συναισθηματικά μαζί του, μοιράζεται χαρές και λύπες με το ζώο, και όταν αυτό πεθάνει θα το κλάψει όπως όταν θα χάσει κάποιον δικό του.

*Κι έτσι πηγαίνω, έτσι πηγαίνω, Y así voy, y así voy yendo,
ανηφοριά ή κατηφοριά cuesta arriba o cuesta abajo,
μόνος και με νοσταλγία solitario y nostálgico
γιατί έχασα το άλογό μου... porque perdí mi caballo...*

[EL ALAZAN]

του σημαντικότερου φεστιβάλ παραδοσιακής μουσικής στην Αμερική. Το 1968 και 1969 παίρνει το βραβείο της Ακαδημίας Charles Cross του Παρισιού για τον καλύτερο ξένο δίσκο. Ακολουθούν πλήθος βραβεύσεων από διάφορες χώρες του κόσμου.

Στα τέλη της δεκαετίας του '80 ιδρύει το Ίδρυμα Γιουπάνκι, στο σπίτι του στο Σέρρο Κολοράδο. Όπως το χαρακτήρισε ο ίδιος, «ένα μέρος για τους ερωτευμένους με την οικολογία, τη φύση, τη βοτανική, τις αρχαίες γλώσσες. Ένα πολιτιστικό γεγονός σε μια περιοχή απομακρυσμένη, και ένα πολύ προσωπικό ερωτικό τραγούδι στην παράδοση».

Πέθανε στη Γαλλία τον Μάη του 1992. Η σωρός του αναπαύεται στο Σέρρο Κολοράδο.

Η επίδραση του Αταουάλπα Γιουπάνκι στα μουσικά και πολιτιστικά δρώμενα όχι μόνο της Αργεντινής αλλά και άλλων χωρών της ηπείρου είναι τεράστια. Πάρα πολλοί καλλιτέχνες έχουν ερμηνεύσει τραγούδια του. Δεν θα ήταν υπερβολή αν λέγαμε ότι υπήρξε ο δάσκαλος για πολλούς καλλιτέχνες που ερμήνευσαν τις χαρές και τις λύπες του λαού της υπαίθρου.

Ο άνθρωπος της υπαίθρου δεν λυπάται γιατί είναι αυτό που είναι, αγαπάει τη γη, αγαπάει να δουλεύει στη γη γιατί δεν την αισθάνεται ξένη αλλά μέρος του ίδιου του τού εαυτού. Αυτό που καταριέται είναι που τη δουλειά του την εκμεταλλεύονται άλλοι.

*Η δουλειά είναι καλό πράγμα, El trabajo es cosa buena,
το καλύτερο στη ζωή. es lo mejor de la vida;
όμως η ζωή είναι χαμένη pero la vida es perdida*

NADA MAS (Homenaje a Ernesto Guevara)

*Teniendo rancho y caballo
es más liviana la pena,
de todo aquello que tuve
sólo el recuerdo me queda.*

Nada más.

*No tengo cuentas con Dios
mis cuentas son con los hombres,
yo rezo en el llano abierto
y me hago león en el monte.*

Nada más.

*Me gusta mirarlo al hombre
plantado sobre la tierra,
como una piedra en la cumbre,
como un faro en la ribera.*

Nada más.

*Alguna gente se muere
para volver a nacer,
y él que tenga alguna duda
que se lo pregunte al Che.*

Nada más.

DOS ABUELOS

*Me galopan en la sangre
dos abuelos, sí señor,
uno lleno de silencios
y el otro, medio cantor.*

*Hace tiempo, mucho tiempo
que el indio ya se alejó,
con su lanza y su alarido,
su tobiano y su tambor.*

*El gaucho salió a buscarlo
por esos campos de Dios,
se lo habrá traga'o la tierra,
porque tampoco volvió.*

*Volvió pero hecho leyenda
hecho canto y tradición,
para que el hombre argentino
no pierda su condición.*

*Me galopan en la sangre
dos abuelos, sí señor,
uno lleno de silencios,
y el otro medio cantor.*

*όταν δουλεύεις σε ξένο χωράφι. trabajando en campo ajeno.
[EL PAYADOR PERSEGUIDO]*

Λυπάται που η κοινωνική του θέση δεν είναι αυτή που του αξίζει. Ακόμα περισσότερο, όταν βλέπει ότι αυτός που θα μπορούσε να ελπίζει, ο Θεός, δεν είναι με το μέρος του, αλλά σύμμαχος με τους εκμεταλλευτές του.

γιατί είδα τόση φτώχεια, que he visto tanta pobreza,

ΤΙΠΟΤ' ΑΛΛΟ (Φόρος τιμής στον Ερνέστο Γκεβέρα)

*Όταν έχεις φάρμα και άλογο
είναι πιο ελαφρύς ο καημός,
απ' ό,τι κι αν είχα
μόνο η ανάμνηση μου απόμεινε.
Τίποτ' άλλο.*

*Δεν έχω σχέσεις με τον Θεό
οι σχέσεις μου είναι με τους ανθρώπους,
προσεύχομαι στην ανοιχτή πεδιάδα
και γίνομαι λιοντάρι στο βουνό.*

Τίποτ' άλλο.

*Μ' αρέσει να βλέπω τον άνθρωπο
ριζωμένο στη γη,
όπως μια πέτρα στην κορυφή,
όπως ένας φάρος στην όχθη.
Τίποτ' άλλο.*

*Κάποιοι άνθρωποι πεθαίνουν
για να ξαναγεννηθούν,
και όποιος αμφιβάλλει
ας ρωτήσει τον Τσε.
Τίποτ' άλλο.*

ΔΥΟ ΠΑΠΠΟΥΔΕΣ

*Καλπάζουν στο αίμα μου
δύο παππούδες, ναι κύριε,
ο ένας γεμάτος σιωπές
και ο άλλος μισός τραγουδιστής.
Πάει καιρός, πολύς καιρός
που ο ινδιάνος απομακρύνθηκε,
με το δόρυ του και το ουρλιαχτό του,
το άλογό του και το τύμπανό του.*

*Ο γκάουτσο πήγε να τον βρει
σ' αυτούς τους κάμπους του Θεού,
μα θα τον κατάπιε η γη,
γιατί ούτε κι αυτός γύρισε.
Γύρισε όμως σαν μύθος
σαν τραγούδι και παράδοση,
έτσι ώστε ο Αργεντινός
να μην χάσει τη θέση του.
Καλπάζουν στο αίμα μου
δύο παππούδες, ναι κύριε,
ο ένας γεμάτος σιωπή
και ο άλλος μισός τραγουδιστής.*

που σκέφτηκα με λύπη: que yo pensé con tristeza:
Ο Θεός δεν πέρασε από δω. Dios por aquí no pasó.

[EL PAYADOR PERSEGUIDO]

Ο αδελφός μου ζει στα βουνά Mi hermano vive en los montes
και δεν γνωρίζει ούτε ένα λουλούδι... y no conoce una flor ...

... από το σπίτι του δεν έχει περάσει ... por su casa no ha pasado
τόσο σημαντικός κύριος. tan importante señor.

[PREGUNTITAS SOBRE DIOS]

Η ζωή του τροβαδούρου είναι μοναχική. Η μοναξιά του είναι
μόνιμη σύντροφός του, έτσι όπως είναι και για τον γκάουτσο

EL POETA

Tú piensas que eres distinto
porque te dicen poeta,
y tienes un mundo aparte
más allá de las estrellas.
De tanto mirar la luna
ya nada sabes mirar,
eres como un pobre ciego
que no sabe adónde va.
Vete a mirar los mineros,
los hombres en el trigal,
y cántale a los que luchan
por un pedazo de pan.
Poeta de tiernas rimas,
vete a vivir a la selva,
y aprenderás muchas cosas
del hachero y sus miserias.
Vive junto con el pueblo,
no lo mires desde afuera,
que lo primero es ser hombre,
y lo segundo, poeta.

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ

Νομίζεις ότι είσαι ξεχωριστός
επειδή σε λένε ποιητή,
και έχεις έναν κόσμο διαφορετικό
πιο πέρα από τ' αστέρια.
Κοίταξες τόσο πολύ το φεγγάρι
που δεν ξέρεις πια να κοιτάξεις τίποτα,
είσαι σαν ένας κακόμοιρος τυφλός
που δεν ξέρει πού πηγαίνει.
Πήγαινε να δεις τους μεταλλωρύχους
τους ανθρώπους στα χωράφια,
και τραγούδησε σ' αυτούς που αγωνίζονται
για ένα κομμάτι ψωμί.
Ποιητή με τις τρυφερές ρίμες
πήγαινε να ζήσεις στο δάσος,
και θα μάθεις πολλά πράγματα
για τον ξυλοκόπο και τα βάσανά του.
Ζήσε μαζί με το λαό,
μην τον κοιτάξεις απ' έξω,
γιατί πρώτα πρέπει να είσαι άνθρωπος
και μετά ποιητής.

PIEDRA Y CAMINO

Del cerro vengo bajando
camino y piedra,
traigo enredada en el alma, viday,
una tristeza.
Me acusas de no quererte,
no digas eso,
tal vez no comprendas nunca, viday,
porqué me alejo.
Es mi destino
piedra y camino
de un sueño lejano y bello, viday,
soy peregrino.
Por más que la dicha busco
vivo penando,
y cuando debo quedarme, viday,
me voy andando.
A veces soy como el río
llego cantando,
y sin que nadie lo sepa, viday,
me voy llorando.
Es mi destino
piedra y camino
de un sueño lejano y bello, viday,
soy peregrino.

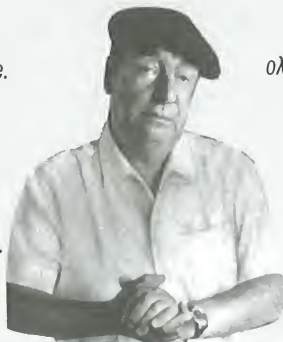

ΠΕΤΡΑ ΚΑΙ ΔΡΟΜΟΣ

Από το βουνό κατηφορίζω
δρόμος και πέτρα,
κουβαλάω στην ψυχή μπλεγμένη, ζωή μου,
μια λύπη.
Με κατηγορείς ότι δεν σ' αγαπώ,
μην το λες αυτό,
ίσως δεν καταλάβεις ποτέ, ζωή μου,
γιατί απομακρύνομαι.
Είναι το πετρωμένο μου
πέτρα και δρόμος,
ενός μακρινού και όμορφου ονείρου, ζωή μου,
είμαι προσκυνητής.
Και αν ψάχνω τη χαρά
ζω λυπημένος,
και όταν πρέπει να μείνω, ζωή μου,
φεύγω.
Μερικές φορές όπως το ποτάμι
φτάνω τραγουδώντας,
και χωρίς κανείς να το ξέρει, ζωή μου,
φεύγω κλαίγοντας.
Είναι το πετρωμένο μου
πέτρα και δρόμος,
ενός μακρινού και όμορφου ονείρου, ζωή μου,
είμαι προσκυνητής.

CANCION PARA PABLO NERUDA

Pablo nuestro que estás en tu Chile,
Viento en el viento,
Cósmica voz de caracol antiguo.
Nosotros te decimos
Gracias por la ternura que nos diste,
Por las golondrinas que vuelan con tus versos
De barca a barca, de rama a rama,
De silencio a silencio.
El amor de los hombres repite tus poemas.
En cada calabozo de América
un muchacho recuerda tus poemas.
Pablo nuestro que estás en tu Chile,
Todo el paisaje custodia tu sueño de gigante.
La humedad de la planta y la roca
allá en el sur,
La arena desmenuzada, vicuña adentro,
en el desierto.
Y allá arriba, el salitre, las gaviotas y el mar.
Pablo nuestro que estás en tu Chile,
Gracias, por la ternura que nos diste.

που συνοδεύει τα κοπάδια με τις αγελάδες στην τεράστια αργεντίνικη πάμπα. Η απεραντοσύνη του τοπίου, οι τεράστιες εκτάσεις, όπου και να κοιτάξεις ορίζοντας, συνδέουν τον αγρότη, τον γκάουτσο, τον οδοιπόρο-προσκυνητή με τη φύση, με τη νύχτα, τη μοναξιά, τις πιο βαθιές του σκέψεις. Γυρίζει τον τόπο με σύμμαχο τη μοναξιά, χωρίς όμως να αποκόβεται από τη γενέτειρά του, τους οικείους του, που πάντα με λαχτάρα περιμένει να τους ανταμώσει. Ο τόπος και ο δρόμος διαδέχονται αλλήλους, συμπληρώνουν την αδιάκοπη πορεία της ζωής, που δεν διακόπτεται από τον θάνατο γιατί οι νεκροί μας συνεχίζουν να ζουν μέσα μας σαν δάσκαλοι, σαν ανάμνηση, σαν ιστορία.

Όταν πηγαίνεις στα χωράφια Cuando vayas a los campos,
μην ξεμακραίνεις απ' τον δρόμο, no te apartes del camino,
γιατί μπορεί να πατήσεις το όνειρο que puedes pisar el sueño
των παππούδων που κοιμούνται. de los abuelos dormidos.
Ποτέ νεκροί, ναι κοιμισμένοι! Nunca muertos, sí dormidos!

[CAMPESINO]

Η μοναξιά είναι αναπόσπαστο στοιχείο του Αργεντίνου. Η πορεία μέσα από τα εκατοντάδες χιλιάδες εκτάρια της ισάδας που ονομάζεται πάμπα, από τη μαγεία και ποικιλομορφία των βουνών στα βόρεια και ανατολικά της χώρας, αυτή η ατέλειωτη πορεία παρέα με τις διαθέσεις της φύσης, επιβάλλεται στον οδοιπόρο με τη σιωπή, τη σκέψη, τη λαχτάρα για το αντάμωμα με τους οικείους, τη συνάντηση με αγνώστους που τόσο πολύ σου μοιάζουν.

Έχω τόσα αδέρφια Yo tengo tantos hermanos
που δεν μπορώ να τα μετρήσω, que no los puedo contar,
στο δάσος και στο βουνό, en la selva y la montaña,
στην πάμπα και στη θάλασσα. en la pampa y en el mar

[LOS HERMANOS]

ΩΔΗ ΣΤΟΝ ΠΑΜΠΛΟ ΝΕΡΟΥΔΑ

Πάμπλο δικέ μας που βρίσκεσαι στη Χιλή σου,
άνεμος στον άνεμο,
κοσμική φωνή αρχαίου κοχυλιού.
Εμείς σου λέμε:
ευχαριστούμε για την τρυφερότητα που μας έδωσες,
για τα χελιδόνια που πετούν με τους στίχους σου
από βάρκα σε βάρκα, από κλαδί σε κλαδί,
από σιωπή σε σιωπή.
Η αγάπη των ανθρώπων επαναλαμβάνει τα ποιήματά σου.
Σε κάθε φυλακή της Αμερικής
ένα αγόρι θυμάται τα ποιήματά σου.
Πάμπλο δικέ μας που βρίσκεσαι στη Χιλή σου,
ολόκληρο το τοπίο προστατεύει τον ύπνο σου του γίγαντα.
Η υγρασία του φυτού και του βράχου
εκεί στο νότο,
η θρυμματισμένη άμμος, βικουίνια μέσα
στην έρημο,
και εκεί πάνω, το νίτρο, οι γλάροι και η θάλασσα.
Πάμπλο δικέ μας που βρίσκεσαι στη Χιλή σου,
ευχαριστούμε για την τρυφερότητα που μας έδωσες.

Η σιωπή γίνεται τραγούδι, μετατρέπεται σε όσα λόγια χρειάζονται για να εκφράσει η ψυχή τα συναισθήματά της. Γι' αυτό οι λαϊκοί στίχοι (coplas) είναι αναπόσπαστο στοιχείο της φύσης, δεν την αναπαριστούν απλώς, είναι οι ίδιοι μέρος της.

Και η κιθάρα δεν είναι απλώς ένα άψυχο όργανο στα χέρια του μουσικού, αλλά παντοτινή συντρόφισσα που ζει κι αυτή τις αγωνίες και τις σκέψεις του.

Σύμπαν από έξι χορδές, Universo de seis cuerdas,
και ένα απλό όνομα: κιθάρα. y un simple nombre: guitarra
[SI ME VEIS MIRANDO LEJOS]

Και περνάω το ξημέρωμα Y paso las madrugadas
ψάχνοντας μια αχτίδα φωτός, buscando un rayo de luz,
γιατί η νύχτα είναι τόσο μεγάλη; porque la noche es tan larga?
κιθάρα πες το μου εσύ. guitarra dime lo tuyo.
[GUITARRA DIMELO TU]

Ο καταδιωκόμενος τροβαδούρος

Το El Payador Perseguido είναι ένα ποίημα που αποτελείται από 120 εξάστιχες στροφές. Μέσα από τους στίχους του, ο Γιουπάνκι εξιστορεί τις προσωπικές του περιπέτειες ως περιπλανώμενος τροβαδούρος με φόντο τους ανθρώπους της υπαίθρου, τη ζωή τους, την αδικία και την ανισότητα που τους κατατάσσει στη χαμηλότερη βαθμίδα της κοινωνίας. Ο Γιουπάνκι είναι περήφανος για τα ήθη και έθιμα των ανθρώπων της υπαίθρου, δηλαδή για τον πολιτισμό που ζουν και παράγουν οι φτωχοί κάτοικοι της ενδοχώρας.

Συχνά, το ποίημα του Γιουπάνκι συσχετίζεται με το Martín Fierro του Χοσέ Ερνάντες, βιβλίο που εκδόθηκε το 1872, σύμβολο του πολιτισμού των γκάουτσος αφού περιγράφει τη ζωή

EL ANDAR

*A veces no comprendo
mi rodar por el mundo
este medir la tierra,
y el camino, y el mar.
Esto que siento simple
se ha tomado profundo,
voz que ordena a mi paso
más allá, más allá.
Hasta donde conozco
soy un ser sin marinos
gente sin paso largo,
ni fronteras vencidas,
manos que aprisionaron
un sueño campesino
de melgas y picanas
y relinchos y bridas.
¿Porqué admiro castaños
y encinas y hondos mares
y aquel idioma extraño
y el violín que agoniza,
si una bárbara lengua
de pampa y trebolares
me dio a beber guitarras
que se hicieron ceniza?
De dónde llega, entonces,
la aventura del viaje
si nada ha estado lejos?
Quizá una cordillera
y esta dulce mentira
de mudar los paisajes
que son siempre los mismos
inviernos, primaveras.
A veces no comprendo
porqué camino tanto
si no es de hallar
la sombra que el corazón ansía.
Quizá un profundo acorde,
profundo como un llanto,
he de escuchar un día,
he de escuchar un día.*

και τις συνήθειές τους. Και τα δύο έργα, γραμμένα στη γλώσσα των γκάου-
τσος, παρουσιάζουν κοινά χαρακτηριστικά και αποτελούν μαρτυρία μιας ε-
ποχής. Ο Γιουπάνκι απαγγέλλει τους στίχους του με τη συνοδεία της κιθά-
ρας του, παίζοντας μια μιλόνγκα της πάμπα, ρυθμό τόσο γνώριμο στους
κατοίκους της. Μια εκ βαθέων και φιλική εξιστόρηση, μια πρόσκληση για
να μοιραστεί χαρές, λύπες, καταδιώξεις και εξεγέρσεις.

Κόπλας (coplas): λαϊκά τετράστιχα (ή εξάστιχα), κυρίως ανώνυμα, κληρονομιά
της λαϊκής ποίησης. Η καταγωγή τους προέρχεται από την Ισπανία του Μεσαίωνα.

Μιλόνγκα (milonga): ρυθμός σε 4/4, ίσως ο πιο χαρακτηριστικός ρυθμός της πά-
μπα.

Σάμπα (zamba): ακούγεται κυρίως στο Τουκουμάν. Σε ζωηρό και χαρούμενο ρυθ-

Η ΠΟΡΕΙΑ

*Μερικές φορές δεν καταλαβαίνω
την περιπλάνησή μου στον κόσμο
αυτό το μέτρημα της γης,
και του δρόμου και της θάλασσας.
Αυτό που αισθάνομαι απλό
έχει γίνει βαθύ,
φωνή που ορίζει το βήμα μου
πιο πέρα, πιο πέρα.
Απ' όσο γνωρίζω
είμαι ένα πλάσμα της στεριάς
άνθρωπος χωρίς μεγάλο βήμα,
ούτε χαμένα σύνορα,
με χέρια που φυλάκισαν
ένα όνειρο της υπαίθρου
από αυλάκια και βουκέντρες
και χλμιντρίσματα και χαλινάρια.
Γιατί θαυμάζω καστανιές
και πουρνάρια και βαθιές θάλασσες
και εκείνη την ξένη γλώσσα
και το βιολί που αργοπεθαίνει,
αφού μια θαυμάσια γλώσσα
της πάμπα και του λιβαδιού
μου έδωσε να πιω κιθάρες
που έγιναν στάχτη;
Από πού φτάνει, τότε,
η περιπέτεια του ταξιδιού
αν τίποτε δεν υπήρξε μακρινό;
Ίσως μια οροσειρά
και αυτό το γλυκό ψέμα
ότι αλλάζεις τα τοπία
που είναι πάντοτε τα ίδια
χειμώνες, άνοιξες.
Μερικές φορές δεν καταλαβαίνω
γιατί περπατώ τόσο
αν όχι για να ψάξω
τη σκιά που η καρδιά λαχταρά.
Ίσως ένα βαθύ ακόρντο,
βαθύ όπως ένα κλάμα,
πρέπει να ακούσω μια μέρα,
πρέπει να ακούσω μια μέρα.*

μό 3/4, μια πρόσκληση για χορό και γιορτή. Τα σκιρ-
τήματα ενός μαντιλιού, απαραίτητο συμπλήρωμα αυ-
τού του χορού του έρωτα.

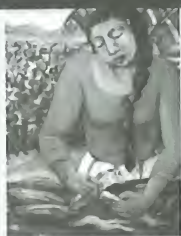
Τσακαρέρα (chacarera): επίσης ζωηρός και χαρού-
μενος ρυθμός σε 3/4, μιμούμενος τον καλπασμό του
αλόγου. Προέρχεται κυρίως από το Σαντιάγο ντελ Ε-
στέρο.

Βιδάλα (vidala): μελωδία της βόρειας Αργεντινής,
βαθιά προσωπική μαρτυρία με διάθεση
αυτοσυγκέντρωσης, διαλογισμού.

Μπαγουάλα (baguala): μελωδία
των ανθρώπων του βουνού, σαν
προσωπική κραυγή και διαμαρτυ-
ρία.

N.K.

ΜΥΘΟΙ του Καλαμποκιού

Το καλαμπόκι υπήρξε, και ως σήμερα παραμένει, από τις κυριότερες τροφές στην αμερικανική ήπειρο. Από τον Καναδά ως την Παταγονία, η παρουσία του είναι αναμφισβήτητη εδώ και 8.000 χρόνια, μετρώντας πολλά είδη, χρώματα, μεγέθη και χρήσεις.

Το καλαμπόκι, καθώς και ο πρόγονός του, το *teocintle* (σπόρος του θεού), κατάγονται από την Κεντρική Αμερική, από όπου και μεταφυτεύτηκαν αρχικά στην υπόλοιπη αμερικανική ήπειρο, και αργότερα σε όλες τις άλλες.

Για όλους τους μεγάλους προκολομβιανούς πολιτισμούς, το δημητριακό αυτό δεν ήταν μόνο τροφή, αλλά και σύμβολο για την ευμάρεια και την πολιτισμένη ζωή, και δεν είναι λίγες οι φορές που θεοποιήθηκε ή αποδόθηκε ως θεϊκό όργανο / σύμβολο. 9 Viento, Ehécatl, Kukulcán, Náxit, Ce Acatl Quetzalcóatl, Hun Hunahpú (Μάγιας), Hun Nal Ye, Yum Kaax, Nal, Centeotl, Centeocihuatl, Chicomecohuatl, Xilonen (Αζτέκοι), Mama-zara (Ινκκας), είναι κάποια από τα πολλά ονόματα που δό-

θηκαν στους θεούς και τις θεές του καλαμποκιού από τους μεγάλους αυτούς πολιτισμούς, ονόματα που το καθένα φέρει, φυσικά, και τους αντίστοιχους μύθους, είτε αυτοί είναι κοσμογονικοί είτε εξηγούν την προέλευση της καλλιέργειας του καλαμποκιού στον κάθε πολιτισμό. Δεν λείπουν όμως και οι μύθοι που ξεπερνώντας την ίδια τη δημιουργία του πολύτιμου αυτού φυτού, σε δεύτερο επίπεδο, βρίσκουν συμβολισμούς σχετικούς με τη φύση και τη μορφή του. Οι βασικοί χρωματισμοί του καλαμποκιού για παράδειγμα (λευκό, κίτρινο, κόκκινο και μαύρο), συμβολίζουν τα σημεία του ορίζοντα, ενώ τελετουργικά, το κόκκινο συμβολίζει τη γονιμότητα, το λευκό το όνομα, το κυανό την υποδούλωση κ.λπ.

Από τη μεγάλη γκάμα των μύθων που μιλούν για το καλαμπόκι επιλέχθηκε να αναφερθούν όχι τόσο εκείνοι που εξηγούν τη ζωή και την ύπαρξη των διαφόρων θεοτήτων του, αλλά κυρίως, κάποιοι από τους θρύλους που αναφέρουν το πώς το καλαμπόκι έγινε γνωστό στον άνθρωπο. Σε αυτούς γίνεται σαφής η σωτήρια παρουσία του καλαμποκιού στη ζωή του ανθρώπου, αλλά κυρίως η σημασία του ως στοιχείο πλούτου και καλοζωίας.

ΜΕΞΙΚΟ η μητέρα του καλαμποκιού

ΜΥΘΟΣ ΤΩΝ ΟΥΙΤΣΟΛ (Huichol)

Ο λαός των Huichol είχε κουραστεί από τη μονotonία της τροφής του. Ένας από τους νεαρούς του χωριού, στον οποίο είχαν φτάσει πληροφορίες που αφορούσαν την ύπαρξη ενός φυτού με τους καρπούς του οποίου θα μπορούσαν να παρασκευάσουν ποικιλία φαγητών, αποφάσισε να ξεκινήσει για να το βρει.

Συνάντησε μια σειρά μυρμηγκιών που μάζευαν σπόρους, και αποφάσισε να τα ακολουθήσει. Περπατούσε για ώρες πίσω τους, ώσπου διαλυμένος από την κούραση αποκοιμήθηκε. Τότε τα μυρμηγκία βρήκαν ευκαιρία και του έφαγαν τα ρούχα. Όταν ξύπνησε, γυμνός και πεινασμένος, ο νέος άρχισε να κλαίει γοερά έως ότου ένα πουλί κάθισε σε ένα κοντινό κλαδί. Άρπαξε το τόξο του και τέντωσε το βέλος του, όταν το πουλί άρχισε να μιλά. Του είπε να μην το σκοτώσει, γιατί αυτό ήταν η Μητέρα του Καλαμποκιού, και ήταν διατεθειμένο να τον οδηγήσει στο μέρος που το καλαμπόκι υπήρχε άφθονο.

Πήγαν μέχρι το Σπίτι του Καλαμποκιού και ο νέος γνώρισε τις κόρες της Μητέρας του Καλαμποκιού, μία από τις οποίες, την Mazonca Azul (γαλάζιο στάχυ), παντρεύτηκε, και γύρισε μαζί της στο χωριό του. Μην έχοντας σπίτι, ο νέος και η όμορφη γυναίκα του κοιμόνταν στα χωράφια.

Σαν από θαύμα, το μέρος που ζούσαν οι νιόπαντροι, το ξημέρωμα είχε γεμίσει με στάχυα καλαμποκιού τα οποία η κοπέλα μοίρασε γενναιόδωρα σε όποιον τα ήθελε, και τους συμβούλεψε πώς να φυτεύουν και πώς να περιποιούνται τον σπόρο του καλαμποκιού και πώς με τον καρπό αυτό θα δημιουργήσουν μια μεγάλη ποικιλία γευμάτων, που θα διώξει τη μονotonία από την τροφή τους για πάντα.

ΠΑΡΑΓΟΥΑΗ η προέλευση του καλαμποκιού

ΜΥΘΟΣ ΤΩΝ ΓΟΥΑΡΑΝΙ (Guarani)

Υπήρξε πριν πολύ καιρό μια μακρά περίοδος ξηρασίας. Τα ποτάμια δεν έφερναν νερό, τα ψάρια είχαν όλα πεθάνει και οι κυνηγοί δεν έβρισκαν τίποτα για να ταΐσουν τα παιδιά τους. Ο Θεός Tuba εξακολουθούσε να κωφεύει στις απελπισμένες ικεσίες των ανθρώπων.

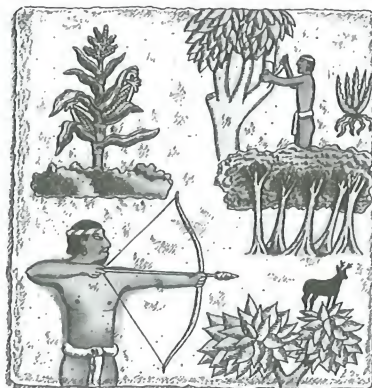
Δύο νέοι πολεμιστές, ο Avati και ο Negave, εξέφρασαν τη διαθεσιμότητά τους να δώσουν τις ζωές τους για να σταματήσει η καταστροφή. Ένας άγνωστος, απεσταλμένος του Θεού, εμφανίστηκε και είπε πως έβγαζε έναν άνθρωπο διατεθειμένο να δώσει τη ζωή του για τους άλλους, γιατί τότε ο Θεός θα μπορούσε να φυτρώσει στο θυσιασμένο σώμα ένα φυτό που θα χόρταινε κάθε πείνα. Οι νέοι επανέλαβαν την προσφορά τους. Δεν χρειαζόταν όμως η θυσία και των δύο, και αυτός που θα έμενε ζωντανός θα έπρεπε να βρει το κατάλληλο σημείο για να ταφεί ο φίλος του. Επιλέχθηκε ο Avati. Ο Negave αποχαιρέτησε τον αγαπημένο του φίλο κλαίγοντας και κλαίγοντας τον έθαψε. Συνέχισε να επισκέπτεται τον τάφο καθημερινά, ραντίζοντάς τον με το λιγοστό νερό που είχε απομείνει στο ποτάμι, ώσπου η υπόσχεση πραγματοποιήθηκε και από τη γη που σκέπαζε τον Avati έβγαζε ένα άγνωστο φυτό που μεγάλωσε, λουλούδιασε και έδωσε τους νόστιμους καρπούς του: το καλαμπόκι.

ΜΕΞΙΚΟ η προέλευση του καλαμποκιού

ΜΥΘΟΣ ΑΠΟ ΤΟ ΓΙΟΥΚΑΤΑΝ (YUCATAN)

Το καλαμπόκι φύτρωνε κρυφά κάτω από έναν απόκρημνο βράχο και μόνο τα μυρμήγκια το γνώριζαν. Μια μέρα η αλεπού τα ανακάλυψε και δοκίμασε κάποιους σπόρους που έπεσαν από τα μυρμήγκια καθώς τους έβγαζαν από τον βράχο. Τους έφαγε και της φάνηκαν πολύ νόστιμοι. Όταν γύρισαν τα μυρμήγκια τη νύχτα, η αλεπού τα ακολούθησε αλλά η σχισμή που υπήρχε στον βράχο ήταν πολύ μικρή για να μπορέσει να φτάσει το καλαμπόκι. Γι' αυτό συνέχισε να τρώει από τους σπόρους που έπεφταν από τα μυρμήγκια.

Όταν γύρισε κοντά στα άλλα ζώα, η αλεπού άφησε αέρια, και αυτά αναρωτήθηκαν τι είχε φάει και μύριζε τόσο ωραία. Η αλεπού αρνήθηκε ότι είχε βρει μια καινούρια τροφή, αλλά τα ζώα την ακολούθησαν μυστικά και είδαν ότι έτρωγε καλαμπόκι. Έφαγαν κι εκείνα, και τους άρεσε πολύ. Ζήτησαν τότε από τα μυρμήγκια να βγάζουν από τη σχισμή περισσότερο καλαμπόκι. Αυτά αρχικά δέχτηκαν, αλλά τους ήταν πολύ δύσκολο και στο τέλος αρνήθηκαν να το ξανακάνουν. Τα ζώα ζήτησαν τότε βοήθεια από τα μεγάλα κόκκινα μυρμήγκια και στη συνέχεια από τον αρουραίο, αλλά ούτε κι αυτά χωρούσαν στη σχισμή. Τελικά είπαν το μυστικό αυτής της θαυμάσιας τροφής στον άνθρωπο και αυτός κατάφερε να σπάσει τον βράχο και να βρει το καλαμπόκι.

Έφαγε τον σπόρο και της άρεσε. Αργότερα δοκίμασαν και τα άλλα ζώα και τους άρεσε, και τελευταίος ο άνθρωπος. Ο άνθρωπος άρχισε να μηχανεύεται τρόπους για να ανακαλύψει από πού προερχόταν αυτός ο σπόρος, και είδε ότι το μυρμήγκι έπαιρνε τον καρπό μέσα από τη σχισμή ενός βράχου. Ο άνθρωπος ήθελε πάρα πολύ να αποκτήσει το καλαμπόκι, και άρχισε να προσεύχεται στον Chac, τον Θεό της βροχής, και του ζητούσε να ρίξει τον κεραυνό του και να σπάσει τον βράχο, ώστε να μπορέσει να πάρει τον σπόρο από μέσα. Ο Chac, αφού αρνήθηκε για ένα διάστημα, αποφάσισε τελικά να βοηθήσει, και έστειλε τον βοηθό του μια

βροχερή νύχτα να σπάσει τον βράχο με τον κεραυνό, αλλά επειδή ήταν νέος ο βοηθός του Θεού δεν τα κατάφερε. Ο άνθρωπος συνέχισε να προσεύχεται ώσπου τελικά ο Chac τον λυπήθηκε και αποφάσισε να τον βοηθήσει. Έστειλε λοιπόν το πουλί-μαραγκό και το διέταξε να τρυπήσει με το ράμφος του γύρω γύρω το βράχο και να του πει σε ποιο σημείο ήταν πιο αδύναμος. Το πουλί υπάκουσε και τελικά ανακάλυψε το ασθενέστερο σημείο του βράχου. Τότε ο Chac έριξε τους κεραυνούς του εκεί και ο βράχος άνοιξε. Το πουλί όμως δεν άκουσε τις συμβουλές του Θεού και όταν άνοιξε ο βράχος βιάστηκε να μπει μέσα. Τότε, έπεσε στο κεφάλι του μια πέτρα και το σκότωσε. Το αίμα του πουλιού έπεσε πάνω στο καλαμπόκι και γι' αυτό σε ένα σημείο έγινε μαύρο, σε κάποιο άλλο σημείο πιο μακριά έγινε κόκκινο, σε άλλο ακόμη πιο μακριά κίτρινο και αυτό που δεν βράχηκε έμεινε άσπρο. Έτσι προέκυψαν τα χρώματα του καλαμποκιού.

Μια παραλλαγή αυτού του μύθου είναι εκείνη από την περιοχή Atitlan της Γουατεμάλας:

Μια μέρα, μία αλεπού συνάντησε ένα μυρμήγκι που σήκωνε έναν σπόρο στην πλάτη του.

ΚΟΛΟΜΒΙΑ στην αρχή υπήρχε το καλαμπόκι

ΜΥΘΟΣ ΤΩΝ ΤΣΙΜΠΤΣΑ (CHIBCHA)

Πολλά χρόνια πριν, ο λαός των Chibcha ζούσε σε μεγάλη φτώχεια. Ο Piracá, ανησυχώντας για την οικογένειά του, σκέφτηκε να πουλήσει τις τελευταίες μπάλες βαμβακιού του ανταλλάσσοντάς τις με χρυσό, ώστε να μπορεί μετά να κατασκευάσει αγαλματίδια των Θεών και να τα πουλήσει. Το επόμενο πρωινό πήγε στην αγορά, στο δρόμο του γυρισμού όμως σκόνηταψε κι έπεσε. Μια μαύρη μέλισσα κατέβηκε τότε και του αναποδογύρισε την τσάντα με τους κόκκους του χρυσού. Ο Piracá πήγε να τους μαζέψει, όταν εμφανίστηκε ο Θεός Bochica. Αυτός του είπε: «Έλα να θάψουμε αυτούς τους κόκκους, και κάνε υπομονή. Σε δεκαπέντε μέρες γύρνα σε αυτό το σημείο και θα σε περιμένει μια έκπληξη». Πράγματι, μετά από δεκαπέντε μέρες, στο σημείο που φύτεψε ο Bochica τους κόκκους του χρυσού, ο Piracá βρήκε πολλά ώριμα φυτά. Από αυτά κρέμονταν χρυσοί καρποί. Ήταν το καλαμπόκι. Από τότε οι Chibcha άρχισαν να καλλιεργούν το καλαμπόκι και η πείνα εξαφανίστηκε για πάντα από το λαό τους.

ΣΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ

ΚΑΠΟΤΕ

Η αντίσταση των Αφρικανών σκλάβων στη Λατ. Αμερική

Η ιστορία ενός κόκκου ζάχαρης είναι ένα ολόκληρο μάθημα πολιτικής οικονομίας και ηθικής, έλεγε ο Αουγκούστο Κοτσίν. Στην ιστορία αυτού του κόκκου ενυπάρχει και η ιστορία των νέγρων που υποδουλώθηκαν και θυσιάστηκαν στο βωμό του βασιλείου της ζάχαρης στις φυτείες της Λατινικής Αμερικής. Η ζάχαρη συνέβαλε σημαντικά στη συγκέντρωση κεφαλαίων για τη βιομηχανική ανάπτυξη στην Ευρώπη και στις ΗΠΑ και οι υποδουλωμένοι νέγροι χρησιμοποιήθηκαν σαν ανθρώπινο καύσιμο στη μηχανή του νεογέννητου αλλά αδηφάγου ευρωπαϊκού καπιταλισμού, όπως γράφει ο Γκαλεάνο. Ανάμεσα όμως σε όλες τις απαισιόδοξες, για την ανθρώπινη ύπαρξη, σελίδες της ιστορίας ενός κόκκου ζάχαρης, υπάρχει μία αισιόδοξη που δεν γράφτηκε από τους θύτες αλλά από τα θύματα. Είναι η σελίδα της αντίστασης και του αγώνα των σκλάβων στην Αμερική ενάντια στο εκμεταλλευτικό σύστημα της δουλείας.

Το δουλεμπόριο στην Αμερική

Από το 1530 μέχρι το 1870 υπολογίζεται πως τουλάχιστον 12 εκατομμύρια Αφρικανοί μεταφέρθηκαν και πουλήθηκαν ως σκλάβοι στην αμερικανική ήπειρο. Το 47% αυτών στα νησιά της Καραϊβικής, το 38% στη Βραζιλία, το 6% στην υπόλοιπη Νότια Αμερική και μόνο το 4,5% στη Βόρεια Αμερική. Χρησιμοποιήθηκαν κυρίως από τους λευκούς τσιφλικάδες στα λατιφούντια σακχαρότευτλων και σπανιότερα για την εξόρυξη πολύτιμων μεταλλευμάτων στα ορυχεία της Νέας Ηπείρου. Οικονομικά κέρδη από το δουλεμπό-

**Μαύροι
σπόροι
ελευθερίας
έξω από τα όρια
των φυτειών**

ριο αποκόμισαν οι μεγαλογαιοκτήμονες της Λατινικής Αμερικής, μα κυρίως το ευρωπαϊκό κεφάλαιο που ήταν εμπνευστής και οργανωτής του.

Συγκεκριμένα, οι Άγγλοι έκαναν τον μεγαλύτερο τζίρο από τις αγοραπωλησίες ανθρώπινης σάρκας – ωστόσο, ήταν οι ίδιοι αργότερα που πρώτοι επέβαλαν την κατάργησή τους. Οι Ολλανδοί με τον εντυπωσιακό εμπορικό στόλο τους δημιούργησαν τη μεγαλύτερη παράδοση αφού σε αυτούς είχε εκχωρηθεί αρχικά το δικαίωμα μονοπωλιακής εκμετάλλευσης του δουλεμπορίου από τους Ισπανούς. Ενώ οι Πορτογάλοι, που δεν είχαν τον απαραίτητο στόλο αλλά είχαν στην κατοχή τους τις πολύτιμες αφρικανικές αποικίες, έγιναν μεσάζοντες μεταξύ των Ευρωπαίων δουλεμπόρων και των Αφρικανικών τοπικών εξουσιών. Το ευρωπαϊκό κεφάλαιο αποκόμισε τόσο άμεσα κέρδη από το δουλεμπόριο όσο και έμμεσα από την τριτογενή επεξεργασία των εισαγόμενων προϊόντων στις ευρωπαϊκές βιομηχανικές μονάδες και τη μεταπώλησή τους στη διευρυνόμενη ευρωπαϊκή αγορά.

Η ιδέα της εισαγωγής σκλάβων από την Αφρική ευδοκίμησε αμέσως λόγω της έλλειψης εργατικού δυναμικού στις φυτείες της Λατινικής Αμερικής. Η τελευταία οφειλόταν στην ύπαρξη αχανών ακαλλιεργητων εύφορων εκτάσεων καθώς και στην υπέρογκη παραγωγή λόγω της ζήτησης για πρώτες ύλες στην ευρωπαϊκή αγορά. Οι εναλλακτικές λύσεις ήταν περιορισμένες. Οι Ευρωπαίοι έποικοι στην Αμερική ήταν λίγοι και οι συνθήκες εργασίας στις φυτείες πολύ σκληρές για να προσελκύσουν νέο εργατικό δυναμικό από την Ευρώπη. Οι ιθαγενείς που ζούσαν σε περιοχές πλούσιες σε φυσικούς πόρους δεν αρκούσαν για την πλήρη εκμετάλλευση της γης - πολλά από τα εδάφη ήταν ιδιαίτερα αραιοκατοικημένα - ενώ οι νέες μεταδοτικές ασθένειες και η κακομεταχείριση από τους κονκισταδόρες είχαν αποδεκατίσει μεγάλο μέρος του πληθυσμού.

Οι πρώτοι μαύροι που πάτησαν το πόδι τους στην αμερικανική ήπειρο έφτασαν από την Ιβηρική χερσόνησο μαζί με τους Ευρωπαίους κατακτητές στις αρχές του 16ου αιώνα. Ονομάζονταν ladinos και οι περισσότεροι ήταν ήδη βαπτισμένοι Χριστιανοί. Αντιμετώπισαν γενικά ευνοϊκότερες συνθήκες εργασίας από τους μετέπειτα μαζικά εισαγόμενους σκλάβους. Αργότερα, στα μέσα του ίδιου αιώνα, κατέφτα-

σαν τα πρώτα δουλεμπορικά πλοία από τις πορτογαλικές αποικίες της δυτικής Αφρικής Cabo Verde και Santo Tome με στοιβαγμένους Αφρικανούς στα αμπάρια τους. Χρησιμοποιήθηκαν αρχικά στο Περού και στο Μεξικό ως σκλάβοι, ενώ όταν άρχισε η συστηματική παραγωγή ζάχαρης στη Βραζιλία, οι βορειοανατολικές ακτές της έγιναν ο πιο συχνός προορισμός των δουλεμπόρων. Όλο τον 17ο αιώνα, η Βραζιλία διατήρησε την πρωτοκαθεδρία στην παγκόσμια παραγωγή ζάχαρης και στο δουλεμπόριο. Τον 18ο αιώνα, με την αποφασιστική συμβολή των Ολλανδών, μετατοπίστηκε το κέντρο βάρους της παγκόσμιας παραγωγής στα νησιά της Καραϊβικής με επακόλουθο την αύξηση των εκεί σκλάβων, ενώ τον 19ο αιώνα, ύστερα από την επανάσταση των μαύρων στην Αϊτή, τα ηνία του δουλεμπορίου ανέλαβε η Κούβα.

Η ζωή στις φυτείες

Οι σκλάβοι φορτώνονταν στα αμπάρια των πλοίων στις πορτογαλικές αποικίες της δυτικής Αφρικής, και ταξίδευαν για 2-3 μήνες μέχρι τον τελικό προορισμό τους. Όταν έφταναν στον τόπο εργασίας τους υποχρεωνόντουσαν να υιοθετήσουν έναν νέο τρόπο ζωής όπου ο μοναδικός πια ρόλος τους ήταν αυτός του εργατικού δυναμικού. Προκειμένου να τον αποδεχθούν, ήταν αναγκαίο να αποξενωθούν με βίαιο τρόπο από τη διαφορετική κουλτούρα τους και να απεκδυθούν πολλές από τις αντιβαίνουσες αξίες και πεποιθήσεις τους. Ήταν επίσης επιτακτική η αποκοινωνικοποίησή τους, δηλαδή η εξατομίκευσή τους και η διάρρηξη όλων των κοινωνικών ή οικογενειακών δεσμών που πιθανόν να τους συνόδευσαν από την Αφρική. Η κατανομή τους στις φυτείες γινόταν έτσι ώστε να αποφεύγεται να συγκεντρώνονται στην ίδια φυτεία σκλάβοι με κοινή καταγωγή, γλώσσα ή θρησκεία που θα μπορούσαν να σχηματίσουν κάποιον πυρήνα αντίστασης ενάντια στους ιδιοκτήτες τους.

Οι σκλάβοι αντιμετώπιζονταν από τους λευκούς γαιοκτήμονες σαν εμπορεύματα που είχαν ως αποκλειστικό σκοπό

την παραγωγή κέρδους, γεγονός που αντικατοπτριζόταν κυρίως στις εξοντωτικές συνθήκες εργασίας τους. Αυτές εξαρτιόνταν σε μεγάλο βαθμό από παράγοντες όπως το κλίμα, ο τύπος της εργασίας, τα χαρακτηριστικά της φυτείας και ο τελικός προορισμός της σοδειάς. Οι φυτείες που διοχέτευαν το προϊόν τους στις ευρωπαϊκές αγορές λειτουργούσαν με ρυθμό που υπαγορευόταν από την κατά καιρούς υπέρογκη ζήτηση και οι συνθήκες εργασίας ήταν ακόμα πιο εξοντωτικές. Η συμπεριφορά των λευκών ιδιοκτητών απέναντι στους σκλάβους επηρεαζόταν και από το κόστος τους σε κάθε ιστορική συγκυρία. Για παράδειγμα, τα τελευταία χρόνια πριν την κατάργηση της δουλείας, οι τιμές των σκλάβων αυξήθηκαν κατακόρυφα λόγω της καταστολής του υπερατλαντικού εμπορίου από τον αγγλικό στόλο. Πάντως, ανεξάρτητα από πιθανές διαφορές στη σχέση ιδιοκτητών-σκλάβων από φυτεία σε φυτεία, η βία και η κατάχρηση εξουσίας ήταν παντού έκδηλες. Οι ακρωτηριασμοί, το μαστίγωμα, οι βιασμοί και κάθε είδος βασανιστηρίου ήταν συνήθως καθημερινή πραγματικότητα.

Η ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΣΚΛΑΒΩΝ

Cimarrones

Σαν αποτέλεσμα αυτής της καταπίεσης και της στέρησης βασικών ελευθεριών, οι σκλάβοι έτρεφαν καθ' όλη τη διάρκεια της αποικιακής εκμετάλλευσης τρομερό μίσος για το σύστημα που τόσο απάνθρωπα τους εκμεταλλευόταν. Οι μορφές αντίστασης που ανέπτυξαν ενάντια στους ιδιοκτήτες τους ήταν πολλαπλές. Η πιο άμεση και διαδεδομένη ήταν η ομαδική αποχή από την εργασία ή το σαμποτάζ μέσω της μείωσης της παραγωγικότητας σε περιόδους συγκομιδής. Εκδήλωναν την αντίθεσή τους στο αιμοβόρο σύστημα εξουσίας που οι λευκοί τους είχαν επιβάλει, ενώ διεκδικούσαν άμεσες παραχωρήσεις στα αιτήματά τους. Ασφαλώς, οποιαδήποτε παραχώρηση από την πλευρά των ιδιοκτητών δεν καταργούσε την εκμεταλλευτική φύση της σκλαβιάς και η μετωπική σύγκρουση έπρεπε να εκδηλωθεί με πιο ρηξικέλευθες μορφές αντίστασης. Δεν ήταν λίγες οι φορές που οι σκλάβοι

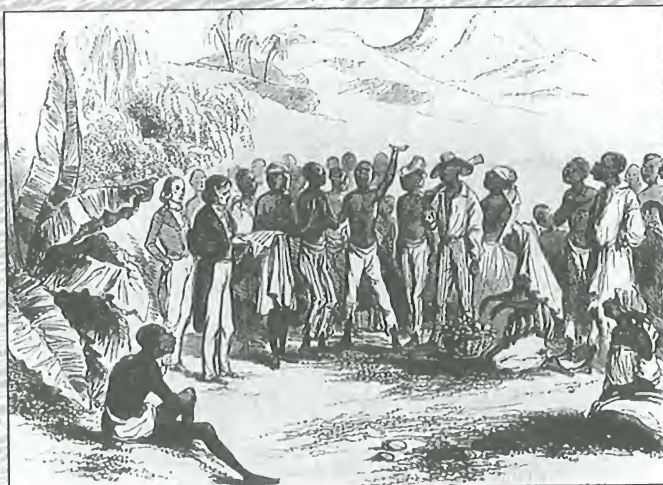

οργάνωσαν ένοπλες εξεγέρσεις μέσα στα όρια των φυτειών με σκοπό είτε να πάρουν τον έλεγχο της παραγωγής στα χέρια τους είτε να βελτιωθούν οι συνθήκες διαβίωσής τους. Τις περισσότερες φορές όμως, οι εξεγέρσεις αυτές απέβαιναν άκαρπες διότι η καταστολή τους από ένοπλες ομάδες οργανωμένες από άλλους τσιφλικάδες ήταν άμεση.

Μία πιο δραστική και αποτελεσματική μορφή ατομικής ή ομαδικής αντίστασης απαιτούσε την ανεξαρτητοποίηση από τους μηχανισμούς καταπίεσης και καταστολής των φυτειών. Κάτι τέτοιο ήταν δυνατό μόνο στο απομονωμένο περιβάλλον της ζούγκλας και των δύσβατων οροσειρών. Οι εκατοντάδες χιλιάδες νέγροι που λόγω της καταπίεσης κατέφυγαν και επιβίωσαν στα τροπικά δάση έχοντας ανακτήσει την ελευθερία τους για μικρό ή μεγάλο χρονικό διάστημα έγιναν γνωστοί με το όνομα *cimarrones* (άγριοι). Το ρίσκο της απόδρασης ήταν μεγάλο διότι αν επέστρεφαν στη φυτεία ή συλλαμβάνονταν, τους περίμεναν βασανισμοί, ακρωτηριασμοί και ίσως παραδειγματική θανάτωση με σκοπό να αποτραπούν περαιτέρω αποδράσεις. Για την καταστολή της απόδρασης από τις φυτείες οργανώθηκαν γρήγορα από τους ιδιοκτήτες τους ειδικές ένοπλες ομάδες (*rancheadores* στις ισπανικές αποικίες, *capitues-do-mato* στις πορτογαλικές αποικίες) που καταδίωκαν και συλλάμβαναν τους φυγάδες. Το φαινόμενο του *cimarronaje* (=διαφυγή των σκλάβων στη ζούγκλα) πήρε τις μεγαλύτερες διαστάσεις στη Βραζιλία όπου εγκαθιδρύθηκε το εκμεταλλευτικό σύστημα των φυτειών ενώ αργότερα επεκτάθηκε και στα νησιά της Καραϊβικής και ιδιαίτερα στην Κούβα. Αποτελούσε πάντα απειλή για τους ιδιοκτήτες των φυτειών αφού οι εξεγέρσεις ή οι μαζικές αποδράσεις σκλάβων συνεπάγονταν καταστροφικές συνέπειες για την οικονομία κάθε φυτείας.

Κοινότητες νέγρων φυγάδων

Αν και η ζούγκλα πρόσφερε την αναγκαία προστασία στους *cimarrones*, το περιβάλλον της δεν έπαυε να είναι ιδιαίτερα αφιλόξενο. Για να επιβιώσουν στα εδάφη αυτά, μακριά από το καθεστώς των φυτειών, έπρεπε να αυτοοργανωθούν και να οικοδομήσουν τις δικές τους κοινό-

τητες που εκτός από την απολεσθείσα έκφραση ελευθερίας, θα τους εξασφάλιζαν αμυντική προστασία και τα απολύτως απαραίτητα αγαθά. Πολλές τέτοιες κοινότητες φυγάδων σχηματίστηκαν από τον 16ο μέχρι τον 19ο αιώνα σε περιοχές της Λατινικής Αμερικής με μεγάλη συγκέντρωση σκλάβων. Κανείς δεν μπορεί να πει με βεβαιότητα πότε ιδρύθηκε η πρώτη κοινότητα φυγάδων, υπάρχουν όμως ενδείξεις πως ήταν γύρω στο 1500 στο νησί Σαμάνα κοντά στη βορειοανατολική ακτή της Ισπανιάδα. Οι κοινότητες αυτές έγιναν γνωστές με διάφορα ονόματα σε κάθε χώρα: *quilombos* ή *mocambos* στη Βραζιλία, *paleques* στην Κούβα, *cumbes* ή *mambise* αλλού. Αποτέλεσαν την αντίπαλη κοινωνία στην κοινωνία της σκλαβιάς και της εκμετάλλευσης των λευκών. Βασίστηκαν σε νέες δομές που εξυπηρετούσαν τις πραγματικές ανάγκες των νέγων φυγάδων και ικανοποίησαν την επιτακτική προτεραιότητα για επιβίωση και θωράκιση μακριά από το ανελεύθερο καθεστώς των φυτειών.

Αναγνωρίζοντας την επισφαλής ύπαρξή τους υπό την απειλή των συνεχών επιθέσεων από τις ένοπλες ομάδες των λευκών, οι κοινότητες έπαιρναν τα πιο ακραία μέτρα για την ασφάλειά τους. Επέλεγαν να εγκατασταθούν στις πιο απόμερες και απροσπέλαστες περιοχές και φρόντιζαν για την όσο το δυνατόν καλύτερη οχύρωση των κοινοτήτων με τα φυσικά μέσα που τους πρόσφερε η ζούγκλα. Ανέπτυξαν φοβερές ικανότητες στον ανταρτοπόλεμο, μια μορφή πολέμου που ήταν άγνωστη στους Ευρωπαίους λευκούς. Γνώριζαν πώς να στήνουν αποτελεσματικές ενέδρες και πώς να επιλέγουν οι ίδιοι το σημείο της αντιπαράθεσης που τους συνέφερε αιφνιδιάζοντας έτσι τους αντιπάλους τους. Βασικό χαρακτηριστικό, ιδιαίτερα των μικρότερων *quilombos*, ήταν πως πάντα βρίσκονταν σε ετοιμότητα, προκειμένου υπό την απειλή μιας επίθεσης να εγκαταλείψουν αμέσως τον οικισμό τους και να κρυφτούν πιο βαθιά στη ζούγκλα. Η αμυντική αυτή ετοιμότητα επέτρεπε την άμεση φυγή με τα απαραίτητα για επιβίωση τρόφιμα. Κατά τη διάρκεια της φυγής, μία ομάδα πολεμιστών φρόντιζε να αναχαιτίσει την επέλαση των επιτιθέμενων ώστε να προστατέψει τον άμαχο πληθυσμό. Η τακτική συνεχούς ετοιμότητας, αν και στάθη-

κε εμπόδιο στην ανάπτυξη ορισμένων πτυχών της καθημερινής ζωής και ήταν ιδιαίτερη σκληρή για τον πληθυσμό που αδυνατούσε να αποδράσει, ήταν όμως ο μοναδικός τρόπος με τον οποίο τα περισσότερα μέλη της κοινότητας κατάφεραν να επιβιώσουν.

Σχετικά με την πολιτική οργάνωση στις κοινότητες δεν έχει διαμορφωθεί μια τελική εικόνα από τους σύγχρονους ιστορικούς. Αρκετές πορτογαλικές πηγές περιγράφουν μοναρχικά συστήματα διακυβέρνησης. Παραμένει αδιευκρίνιστο το αν οι πληροφορίες αυτές αντικατοπτρίζουν την πραγματική πολιτική οργάνωση των κοινοτήτων ή αν τα συμπεράσματα προκύπτουν από την άκριτη κατηγοριοποίηση του πολιτικού συστήματος των quilombos με βάση τις μορφές διακυβέρνησης που μέχρι τότε ήταν γνωστές στους Πορτογάλους. Υπάρχουν αντικρουόμενες μαρτυρίες σχετικά με την εξουσία που συγκεντρωνόταν στους «βασιλιάδες». Κάποιοι περιγράφουν αυταρχικά μοναρχικά καθεστώτα, ενώ άλλοι αναφέρονται σε πιο δημοκρατικές μορφές διακυβέρνησης όπου εξασφαλιζόταν η ισότητα και η έκφραση όλων των μελών της κοινότητας με τον «βασιλιά» να έχει μόνο το ρόλο του εκπροσώπου τους.

Λόγω της διαφορετικής προέλευσης των μελών κάθε κοινότητας και των διαφορετικών παραδόσεων των οποίων ήταν κοινωνοί, θεωρείται λογικό να μην υπήρχε κάποια κοινή μορφή διακυβέρνησης σε όλες τις αυτόνομες κοινότητες. Φαίνεται όμως πως υπήρχαν κάποια κοινά χαρακτηριστικά όπως η αυστηρή ιεραρχία, η κοινοτική ιδιοκτησία της καλλιεργήσιμης γης και η επικράτηση του ανδρικού φύλου στη δημόσια ζωή. Η μεν αναγκαιότητα ιεραρχικής δομής ήταν συνέπεια της συνεχούς πολεμικής ετοιμότητας που οι απρόσμενες επιθέσεις των rancheadores επέβαλλαν σε κάθε κοινότητα, ενώ η αριθμητική υπεροχή των αντρών στις κοινότητες προέκυπτε από τη σύσταση του πληθυσμού των σκλάβων στις φυτείες.

Αναμφίβολα, η αναζήτηση της απολεσθείσας ελευθερίας που ήταν το βασικό κίνητρο φυγής των σκλάβων από τις φυτείες δεν συνάδει με την υιοθέτηση απολυταρχικών μορφών διακυβέρνησης και με τη στέρηση πολιτικών και ατομικών ελευθεριών στις κοινότητες. Οι νέγροι φυγάδες δεν θα προτιμούσαν τη δύσκολη επιβίωση στη ζούγκλα αν η ζωή στα quilombos δεν τους επέτρεπε να έχουν ατομικές ελευθερίες και βασικά δικαιώματα τα οποία στερούνταν ως σκλάβοι, όπως το δικαίωμα καλλιέργειας γης, η ελευθερία πολιτιστικής και θρησκευτικής έκφρασης και το δικαίωμα αυτοκαθορισμού.

Οι πρώτοι νέγροι φυγάδες προέρχονταν από διαφορετικές κοινωνίες της δυτικής και κεντρικής Αφρικής και δεν είχαν κοινή γλώσσα και κουλτούρα. Η οικοδόμηση θεσμών που θα συνδύαζαν μια ποικιλία θρησκευτικών και πολιτιστικών στοιχείων και που θα επέτρεπαν τη δημιουργική συμβίωσή

τους ήταν πρωταρχική ανάγκη. Οι κοινότητες των cimarrones λειτούργησαν καθ' όλη τη διάρκεια της σκλαβιάς στη Λατινική Αμερική ως θερμοκοιτίδα νέων θρησκευτικών συστημάτων που προέκυψαν κυρίως από τον συγκερασμό διαφόρων αφρικανικών παραδόσεων και από την επιμειξία με ιθαγενικά και ευρωπαϊκά στοιχεία. Στη Βραζιλία, αυτό γίνεται εμφανές ακόμα και σήμερα όπου συναντάται ποικιλία θρησκειών, με πιο διαδεδομένες την candomble και την umbanda, οι οποίες είτε προέρχονται εξ ολοκλήρου από την Αφρική είτε έχουν σημαντικές επιρροές από αφρικανικές θρησκείες. Η αφρικανική κληρονομιά επηρέασε σημαντικά και τη μουσική παράδοση στις περιοχές όπου συγκεντρώθηκαν πολλοί νέγροι σκλάβοι και ιδιαίτερα στις αυτόνομες κοινότητες όπου είχαν το δικαίωμα ελεύθερης έκφρασης. Αρκετά αφρικανικά, κυρίως κρουστά, μουσικά όργανα και αρκετοί ρυθμοί αναβίωσαν και αργότερα μεταφυτεύτηκαν στις μουσικές της λατινοαμερικανικής ηπείρου (σάμπα, μερέγκε, ρούμπα, ρέγγε) φτάνοντας να αποτελούν σήμερα αναπόσπαστο κομμάτι της μουσικής της παράδοσης.

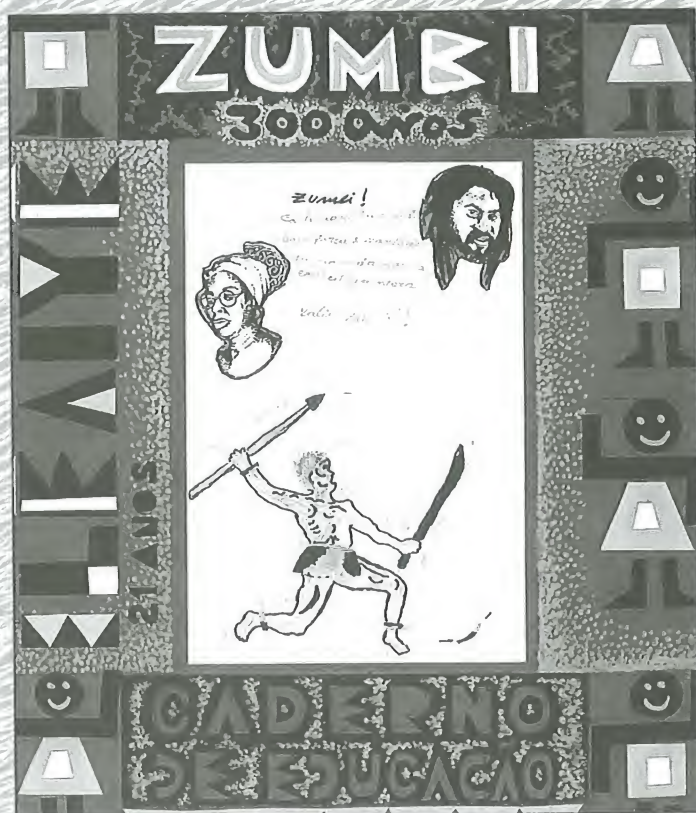
Η αχίλλειος πτέρνα των palenques και των quilombos ήταν η έλλειψη πλουτοπαραγωγικών πηγών και ουσιαστικής οικονομικής αυτοτέλειας. Αν και το μοντέλο πολιτικής οργάνωσης των κοινοτήτων ήταν βασισμένο στην αυτονομία, το οικονομικό τους σύστημα δεν μπορούσε να αποκοπεί εντελώς από το καθεστώς των φυτειών. Η οικονομία τους βασιζόταν σε μεγάλο βαθμό στις εμπορικές σχέσεις που διατηρούσαν με τον έξω κόσμο, οι οποίες εξασφάλιζαν στις κοινότητες απαραίτητα αγαθά – ρούχα, εργαλεία, όπλα – που δεν μπορούσε να τους προσφέρει η ζούγκλα. Οι κοινότητες που κατάφεραν να καθιερωθούν ως αυτοτελείς οικονομικές μονάδες, εκμεταλλευόμενες αποτελεσματικά τον φυσικό ορυκτό ή αγροτικό πλούτο των εδαφών τους, ήταν τελικά οι κοινότητες που κα-

τάφεραν να αναπτυχθούν πληθυσμιακά και να καθιερωθούν για μεγάλο χρονικό διάστημα.

Το quilombo του Παλμαρές

Το quilombo του Παλμαρές άκμασε καθ' όλη τη διάρκεια του 17ου αιώνα στο Περναμπούκο της βορειοανατολικής Βραζιλίας και ήταν η μακροβιότερη και μεγαλύτερη κοινότητα νέγων φυγάδων που σχηματίστηκε ποτέ. Στην εποχή της μέγιστης ακμής του κάλυπτε έκταση ίση με το 1/3 της Πορτογαλίας και αποτελείτο από δύο μεγάλους και αρκετούς μικρούς οικισμούς. Ο ένας αιώνας επιτυχημένης αντίστασης στις δεκάδες στρατιωτικές επιδρομές Πορτογάλων και Ολλανδών συνιστά το μεγαλύτερο χρονικό διάστημα που έχει επιβιώσει εξέγερση σκλάβων στην παγκόσμια ιστορία. Ακόμα και ο στρατός του Σπάρτακου κατάφερε να αντισταθεί μόνο για 18 μήνες ενάντια στις ρωμαϊκές λεγεώνες. Το ανεξάρτητο βασίλειο του Παλμαρές είχε οργανωθεί κατ' αντιστοιχία πολλών αφρικανικών κρατών του 17ου αιώνα: ο ανώτατος άρχοντας του Παλμαρές (Ganga Zumba) εκλεγόταν μεταξύ των πιο ικανών αντρών και ήταν συνήθως αυτός με το μεγαλύτερο κύρος και τις καλύτερες αρχηγικές ικανότητες τόσο στον πόλεμο όσο και στην ειρήνη. Σε μια εποχή που κυριαρχούσε η μονοκαλλιέργεια, το Παλμαρές ήταν η μοναδική γωνία στη Βραζιλία όπου εφαρμόζονταν η πολυκαλλιέργεια. Η γη ανήκε σε όλη την κοινότητα και οι cimarrones, βασισμένοι στις εμπειρίες τους στα τροπικά δάση της Αφρικής, καλλιεργούσαν καλαμπόκι, μπανάνες, γλυκοπατάτες, frijoles, mandioca: γεωργικά προϊόντα που εξασφάλιζαν αφθονία τροφίμων πρωτοφανή ακόμα και για τις φυτείες. Το Παλμαρές κατάφερε να μείνει αλώβητο μέχρι το 1695 έχοντας αντισταθεί επιτυχώς σε δεκάδες επιδρομές των rancheadores τα προηγούμενα χρόνια. Ο Zumbi dos Palmares, ο τελευταίος Ganga Zumba του Παλμαρές έμεινε στην ιστορία ως η ηγετική μορφή της εξέγερσης των σκλάβων στη Βραζιλία. Μια επιδρομή 6.000 αντρών, μετά από 42 μέρες πολιορκίας κατάφερε να δώ-

σει τέλος στην πιο επιτυχημένη προσπάθεια ίδρυσης αυτόνομης πολιτείας από cimarrones στη Λατινική Αμερική.

Σύγχρονοι cimarrones

Μετά την κατάργηση της δουλείας στα τέλη του 19ου αιώνα, οι περισσότεροι cimarrones στη Λατινική Αμερική εντάχθηκαν στις ευρύτερες κοινωνίες που συνόρευαν με τις κοινότητές τους. Από τις εκατοντάδες κοινότητες που υπήρχαν στο δυτικό ημισφαίριο μόνο ορισμένες επιβίωσαν μέχρι σήμερα. Πιο γνωστές είναι αυτές των Saramaka, Mdjuka, Paramaka, Matawai, Kwinti στο Σουρινάμ, των Aluku στη Γαλλική Γουιάνα, των Palenqueros στην Κολομβία, των Windward και Leeward στη Τζαμάικα, των cimarrones της Costa Chica στο Μεξικό. Επίσης στη Βραζιλία υπολογίζεται ότι υπάρχουν σήμερα περίπου 2.000 quilombos από τα οποία μόνο τα 743 είναι αναγνωρισμένα από την ομοσπονδιακή κυβέρνηση. Οι περισσότερες από τις κοινότητες χρειάστηκε να προβούν σε συμφωνίες με τις αποικιακές κυβερνήσεις για να επιβιώσουν. Αν και το γεγονός αυτό οδήγησε σε βαθμιαία διάβρωση του αυτόνομου χαρακτήρα τους, αρκετές διατηρούν στοιχεία στην οργάνωση και στην κουλτούρα τους που προέρχονται από την εποχή της αυτονομίας. Όλοι οι σύγχρονοι cimarrones θεμελιώνουν την ξεχωριστή ταυτότητά τους στις μνήμες από τους συλλογικούς αγώνες των προγόνων τους για ελευθερία. Αυτή τη διαφορετικότητά τους προσπαθούν να διατηρήσουν σήμερα, σε μια εποχή χωρίς την απειλή της άμεσης υποδούλωσης αλλά με νέους κινδύνους.

Χ.Σ.

«ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟΝ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ Η ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ ΤΩΝ ΑΓΩΝΩΝ ΤΩΝ ΛΑΩΝ»

Τον Αύγουστο του 2004 θα διεξαχθούν στη χώρα μας οι Ολυμπιακοί Αγώνες 2004. Αγώνες που με την «ευγενική χορηγία» των μεγαλύτερων πολυεθνικών δεν είναι τίποτα περισσότερο και τίποτα λιγότερο από μια τεράστια επιχείρηση που, στο όνομα του αθλητισμού, δίνει την ευκαιρία στις πολυεθνικές να αυξήσουν ακόμα περισσότερο τα κέρδη τους, στις κυβερνήσεις να εντείνουν ακόμα περισσότερο την αστυνομοκρατία, τους προληπτικούς ελέγχους, τη δημιουργία «αντιτρομοκρατικών» ομπρελών, δίνει την ευκαιρία στα ελεγχόμενα από την κρατική ή οικονομική εξουσία ΜΜΕ να απομονώνουν κάθε αντίθετη φωνή και να πρωτοστατούν στην ιδεολογική χειραγώγηση του κοινού. Έτσι λοιπόν, οι Ολυμπιακοί Αγώνες ως νέα «Μεγάλη Ιδέα του Έθνους», επιχειρείται από την πολιτική και οικονομική εξουσία και τα προσδεμένα σ' αυτή ΜΜΕ να χρησιμοποιηθούν για συγκαλύψουν το καθεστώς στο οποίο ζει ένα πολύ μεγάλο κομμάτι του πληθυσμού της Ελλάδας.

Αυτό το «εθνικό ιδεώδες» δεν μπορεί να εξυπηρετηθεί αν δεν έχει και την απαραίτητη κοινωνική νομιμοποίηση. Μεγάλες και χρυσοπληρωμένες διαφημιστικές καμπάνιες επιχειρούν να κάνουν τον κόσμο «συμμέτοχο» σ' αυτή την προσπάθεια. Ο «εθελοντισμός» αναγορεύεται ως εθνική αρετή. Δημόσιες και ιδιωτικές εταιρείες υπόσχονται στους εθελοντές επιπλέον άδεια από τη δουλειά τους, ανάλογες υποσχέσεις δίνονται στους στρατευμένους κ.ο.κ. Με αυτό τον τρόπο επιχειρείται να εξαγοραστεί εμμέσως η κοινωνική συναίνεση (και ταυτοχρόνως να εξευρεθεί δωρεάν εργατικό δυναμικό για «δευτερεύουσες» εργασίες αυτής της μεγα-επιχείρησης).

Αυτοί οι Ολυμπιακοί Αγώνες, οι Ολυμπιακοί Αγώνες της Αθήνας έχουν και ένα επιπλέον χαρακτηριστικό: Είναι οι πρώτοι αγώνες που οργανώνονται μετά την 11η Σεπτέμβρη, μετά στον πόλεμο στο Αφγανιστάν, μετά την κήρυξη του πολέμου στο Ιράκ. Μιας τέτοιας εμβέλειας επιχείρησης, με τεράστια οικονομικά οφέλη, όπως είναι οι Ο.Α., δεν θα μπορούσε να αφευθεί στην οποιαδήποτε «απειλή», μικρή ή μεγάλη, εσωτερική ή εξωτερική.

Στην Αθήνα του 2004 λοιπόν, στην πόλη που ζούμε, δοκιμάζεται πιλοτικά για πρώτη φορά στην ιστορία του πλανήτη ένα εφιαλτικό, προληπτικό σύστημα ασφάλειας, που επιχειρεί να ελέγξει την παραμικρή πτυχή της ζωής στην πόλη και στη χώρα. Και που επιχειρεί να εξαφανίσει από τη δημόσια ζωή της πόλης όλους και όλες εκείνες που είναι «δυναμει απειλή» για τη φέστα: τους διαδηλωτές, τους ζητιάνους, τους μικροπωλητές τους τοξικομανείς, τους μετανάστες.

Απέναντι σ' αυτήν την κατάσταση, όλοι και όλες εμείς που δραστηριοποιηθήκαμε και δραστηριοποιούμαστε στην Καμπάνια «Ένα Σχολείο για την Τσιάπας» θέλουμε να εκφράσουμε την αντίσταση και την αντίθεσή μας. Θέλουμε να πούμε στους ανθρώπους που ζουν στη χώρα μας (έλληνες και μετανάστες), στους ανθρώπους που ζουν στο Μεξικό, στους ανθρώπους που ζουν στις άλλες χώρες του κόσμου πως, για μας, «ένας κόσμος που να χωράει πολλούς κόσμους» είναι ο στόχος και η επιδίωξή μας. Και πώς στα βουνά του μεξικάνικου νότου οι ιθαγενείς εξεγερμένοι λαοί αγωνίζονται για να κτίσουν την πραγματικότητα ενός άλλου κόσμου.

Εμείς μέσα από τη συμμετοχή μας στην κατασκευή του Κέντρου Επιμόρφωσης γίναμε μάρτυρες αυτού του αγώνα που μέσα στη λογική του έχει και το κτίσιμο μιας εκπαίδευσης που βάζει τον άνθρωπο πάνω από τα κέρδη και που θεμελιώνει αξίες αντίπαλες στις αξίες ενός συστήματος που γεννά πολέμους και βαρβαρότητα.

Επιδιώκοντας αυτό που αναζητούσαμε και στα τέσσερα χρόνια αυτής της καμπάνιας, να βρούμε, δηλαδή, τους δρόμους μέσα από τους οποίους οι αγώνες στη χώρα μας θα συνδυάζονται με τους αγώνες άλλων λαών, οργανώνουμε, συμβολικά, μαζί με τους συντρόφους Ζαπατίστας, τα εγκαίνια του Κέντρου Επιμόρφωσης τον Αύγουστο του 2004. Με σύνθημα **«ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟΝ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ Η ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ ΤΩΝ ΑΓΩΝΩΝ ΤΩΝ ΛΑΩΝ»** θα βρεθούμε στην μακρινή Κουλέμπρα του Αυτόνομου Εξεγερμένου Δήμου Ρικάρντο Φλόρες Μαγόν της Τσιάπας για να ενώσουμε τη φωνή μας με όσους και όσες θα διαδηλώνουν τις ίδιες μέρες στην Αθήνα ενάντια στην Ολυμπιάδα των πολυεθνικών και της εξουσίας του χρήματος.

Για μας, η γιορτή στην Τσιάπας αποτελεί τον συμβολικό αντίποδα της Ολυμπιάδας. Είναι στη μακρινή Κουλέμπρα που μπορεί να γιορταστεί πραγματικά η παγκόσμια συναδέλφωση. Εκεί η συναδέλφωση λαών και πολιτισμών είναι η ίδια η προοπτική μιας χειραφετημένης ανθρωπότητας. Στην Αθήνα 2004, μια τέτοια συναδέλφωση κηρύσσεται μόνο για να ξεγελά. Μόνο για να μεταμφιέζει τον κόσμο του χρήματος σε πολύχρωμο πανηγύρι. Μόνο για να εμφανίζει του αγώνες των βιονικών υπεραθλητών ως ευγενή άμιλλα.

Θα ακούσουμε στην Αθήνα τους εκπροσώπους κρατών που δημιουργούν και εξάγουν τον πόλεμο να μιλούν για ειρήνη. Θα ακούσουμε τους ισχυρούς πολέμαρχους του πλανήτη να εγ-

γώνονται την ολυμπιακή εκεχειρία. Στην Κουλέμπρα όμως θα είμαστε όλοι εμείς, που οι Ζαπατίστας μας έδειξαν ότι η αλληλεγγύη και η ισοτιμία των κινημάτων μπορεί να σταματά τον πόλεμο, να ακυρώνει τις στρατηγικές της βίας και του τρόμου. Στην παγκοσμιοποίηση των πολυεθνικών, που θέλουν την ολυμπιακή φλόγα διαφημιστική προσθήκη στα εταιρικά τους σήματα, θα αντιτάξουμε τον διεθνισμό των κινημάτων που η δικιά τους φλόγα ζεσταίνει τις καρδιές όλων των καταπιεσμένων του πλανήτη.

Στη φετιχιστική λατρεία των επιδόσεων και της επικράτησης, που τόσο ταιριάζει σε έναν πολιτισμό ατομοκεντρικό και επιθετικό θα αντιτάξουμε τη χαρά της συμμετοχής, τη συνεργασία, την ευγένεια, την πίστη στη δύναμη των αδυνάτων.

Στη γιορτή μας δεν υπάρχουν νικητές. Γιατί τα δικά μας τα όνειρα περιφρονούν τον ανταγωνισμό και την υποτιθέμενη δημιουργικότητα που καλλιεργεί. Η δύναμη της δημιουργίας βρίσκεται στη συνάντηση και τη συνεργασία ανθρώπων με κοινές ελπίδες. Τι πιο μεγάλο παράδειγμα από το σχολείο της Κουλέμπρα που γεφύρωσε τόσο μακρινούς, αλλά τελικά τόσο κοντινούς κόσμους.

Στη δικιά μας γιορτή δεν πληρώνει κανείς για να χαρεί το θέαμα, για να θαμπωθεί από παρελάσεις, βεγγαλικά, ακριβά σκηνικά και σπόνσορες που συναγωνίζονται για να προσελκύσουν την προσοχή του. Τη δικιά μας γιορτή δεν θα τη δείξουν οι τηλεοράσεις όλου του κόσμου. Όμως στην Κουλέμπρα θα γιορτάσουμε. Και θα γιορτάσουν και οι άλλοι που δεν θα έρθουν, που δεν μπορούν να έρθουν γιατί η δύναμη της χαράς μας θα φτάσει μακριά. Εμείς δεν θέλουμε θεατές. Μόνο ανθρώπους που εκφράζουν με πολλούς τρόπους τις κοινές αγωνίες και τις ελπίδες τους. Ανθρώπους που νιώθουν το «σχολείο» μας σαν την σκηνή της δικής τους παράστασης που δεν έχει πρωταγωνιστές, μόνο δρώντες που δοκιμάζουν να εικονίσουν έναν άλλο κόσμο που έρχεται.

Όσο για το όραμα της παγκόσμιας ασφάλειας που θα δοκιμαστεί στους Ολυμπιακούς Αγώνες της Αθήνας, ξέρουμε ότι είναι μια παροξυσμική φαντασίωση των ισχυρών που νομίζουν ότι μπορούν με την τεχνολογία τους να τρομοκρατήσουν και να ελέγξουν όσους αντιστέκονται. Θέλουμε η γιορτή μας, στον αντίποδα μιας σιδηρόφρακτης Ολυμπιάδας, να είναι μια γιορτή ελευθερίας και αυτοπροσδιορισμού. Την ασφάλεια την υπόσχονται εκείνοι που απειλούν περισσότερο. Εμείς δεν θα υποσχεθούμε ασφάλεια. Ξέρουμε ότι οι αγώνες μας έχουν ρίσκο. Ξέρουμε ότι η ελευθερία είναι μια διαρκής διακινδύνευση, αρκεί να δημιουργείται από ανθρώπους ίσους. Και αν για μας η ισότητα είναι γράμμα κενό χωρίς αλληλεγγύη, είναι γιατί τελικά τη θερμή της προστασίας τη βρίσκουμε στους συντρόφους μας σε όλο τον κόσμο, αυτούς τους πανίochρους αδινάτους.

Η γιορτή μας πάνω απ' όλα θέλουμε να είναι μια γιορτή ελπίδας. Και αν οι αξίες δεν είναι διαφημιστικό σλόγκαν αλλά νόημα ζωής, η δική μας η γιορτή, ναι, θέλει να ξαναβρεί τις αξίες όσων και σε άλλες εποχές πίστεψαν στην ανθρώπινη χειραφέτηση, στη δίκαιη ειρήνη, στη συναδέλφωση, στη δημιουργική χαρά που γεννά η συνάντηση. Αν ποτέ τέτοιες αξίες πέρασαν το κατώφλι των Ολυμπιακών Αγώνων, στα μακρινά χρόνια της αρχαιότητας, δεν το ξέρουμε σίγουρα. Αν όμως έστω και για μια στιγμή κάτι τέτοιο συνέβη, εκείνοι που τις ενσάρκωναν θα είναι μαζί μας, εκεί στην μακρινή Κουλέμπρα.

10

ΛΑΤΙΝΟΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

- Χελιδόνια Παισιέλ Μογιάνο (Αργεντινή) • Ο Αφέυτς Αμπελάρδο Καστίγιο (Αργεντινή) • Η κόδαση που τόσο φοβόταν Χουάν Κάρλος Ουέτι (Ουρουγουάη) • Παρουσία Χουάν Κάρλος Ουέτι (Ουρουγουάη) • Φρενοκομείο με θέα τη θάλασσα Μάρκο Τούλιο Αγκιδέρα Γκαρραμούνιο (Κολομβία) • «Μην πεις ότι την αγαπάς» Σενέλ Πας (Κούβα) • Η μεγάλη Κόδαση Γκιγιέρμο Μαρτίνες (Αργεντινή) • Το μυστήριο της σράκνης Πάκο Ιγνάσιο Τάιμπο II (Μεξικό) • Σορόκο, η μέντα του, η κόρη του Ζοάο Γκιμαράες Ρόζα (Βραζιλία) • Αγάπη Κλάρισε Λισπέκτορ (Βραζιλία)

Σήματα Καπνός

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΑΠΟ ΤΑ ΣΗΜΑΤΑ ΚΑΠΝΟΥ

Τιμή τεύχους: 2 ευρώ

Η Καμπάνια Ένα Σχολείο για την Τσιάπας και ο Αυτόνομος Εξεγερμένος Δήμος των Ζαπατίστας Ρικάρντο Φλόρες Μαγόν καλούν στις 5 και 6 Αυγούστου σε μια συνάντηση-γιορτή για τα εγκαίνια του Κέντρου Επιμόρφωσης Δασκάλων, στην κοινότητα Κουλέμπρα, στα Μόντες Ασούλες της Τσιάπας.

Τις ημέρες της γιορτής οργανώνονται μια σειρά από εκδηλώσεις, προβολές, παιχνίδια, αθλήματα, φωτογραφικές εκθέσεις από την κατασκευή του Κέντρου Επιμόρφωσης, καθώς και φωτογραφική έκθεση και συζήτηση για τις επιπτώσεις των Ολυμπιακών Αγώνων στην Ελλάδα.

Θα ακολουθήσει, στις 9 Αυγούστου, επίσκεψη στην Λα Γκαρούτσα και συνάντηση με το Συμβούλιο Καλής Διακυβέρνησης των Ζαπατίστας «Ο Δρόμος του Μέλλοντος».

Κεντρικό θέμα της γιορτής: «Η εκπαίδευση της αντίστασης».

Στη συνάντηση, μια συνάντηση ανταλλαγής εμπειριών, ιδεών, σκέψεων και ονείρων συμμετέχουν καλεσμένοι και καλεσμένες από το Πανεπιστήμιο των Μανάδων της Πλατείας Μαΐου του Μπουένος Άιρες, από το εκπαιδευτικό τμήμα του MST (Κίνημα των Χωρίς Γη της Βραζιλίας), από το Διαπολιτισμικό Ιθαγενικό Πανεπιστήμιο του Εκουαδόρ, δάσκαλοι και εκπαιδευόμενοι από άλλα Κέντρα Εκπαίδευσης των Ζαπατίστας, ομάδες εκπαιδευτικών από το Αυτόνομο Πανεπιστήμιο (UNAM) της Πόλης του Μεξικού, Ομάδες Αλληλεγγύης από την Ευρώπη και την Αμερική. Και με την παρουσία μας ή με την καρδιά μας όσοι και όσες από μας πιστεύουμε πως η αλληλεγγύη σε εξεγερμένους στηρίζει τον αγώνα όλων μας για έναν κόσμο με Ελευθερία, Δικαιοσύνη, Ειρήνη και Αξιοπρέπεια.

Πληροφορίες: τηλ.: 210.75.22.248, e-mail: escuelapara@yahoo.com

**ΚΑΜΠΑΝΙΑ «ΕΝΑ ΣΧΟΛΕΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΣΙΑΠΑΣ» • ΤΣΑΜΑΔΟΥ 13, ΑΘΗΝΑ
• ΤΗΛ. 210 7522248 • www.escuelazapatista.gr • ompllaam@yahoo.com**